

240.

Бібліотека імені І.І.Мечникова

16
4

108. — .

Y1-2

SILII ITALICI

VIRI CONSULARIS
DE BELLO PVNICO

libri xvij.

CORRECTIORES QVAM
HACTENVS,

*Com argumentis & notis doctorum
Virorum.*

ANTVERPIÆ,

Ex typographia Gisseni Iansenij
ad interfigne Galli vigilis.

Anno 1601.

93

CLARISSIMO

ET CONSULTISSIMO VIRO

MAGISTRO AEGIDIO FABRI

Antuerpiano, Iuris Licentiatō, causarum Patrono vigilantissimo,

GISLENY IANSENIUS

S. D. P.

Quanta olim, Vir ornatissime, auctoritatis ac æstimationis fuerit Silius Italicus, satis superque ingenij ipsius documenta declarant, septendecim præsertim libri de bello punico secundo, testante id Martiale libro epig. dum canit:

Sili Castalidum decus sororum,

Qui periuria barbari furoris

Ingenti premis ore, perfido sq;

Fastus Hannibalis, lenesq; Panos

Magnis cedere cogis Africanis.

Et alibi;

Perpetui nunquam moritura volumina Sili

Qui legis, & latia carmina digna toga.

Vt & illud Sidonij Apollinaris,

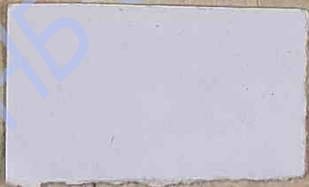
Non Getulicus hic tibi legetur,

Non Marsus, Pedo, Silius, Tibullus.

Eos libros dum penè obliuioni traditos à corruptela reuocari, & pristino nitore restitui, noras insuper haud in doctas addi conspexi, nouis typis cōmittere & cōmodiori

(.) 2

quàm

quàm hactenus modo legendos exhibere placuit: nuitabat me eò scribētis celebritas & materiæ dignitas, quòd inter bella varios tractet prælij casus, & euentus victoriásque referat, atque ad æmulationem (Maronis videlicet & M. Tullij) lectori viani cõmonstret. Patrocinio itaque tuo, Ægidi humanissime, hoc opus, penè obsoletum & paucorum manibus tritum, vt nouum committere & nomini tuo inscribere æquũ fuit patrõno causarum, qui causas in foro felicicum successu ac laude agis, & clientes frequenter ab iniuria vindicas, ne defensor Silius defensore post fata careat, qui ter Rom. Consul orbi libertatem crudelissimo Nerone sublato restituit, & securitatẽ Reip. præbuit, iustitiãq; æqualiter vnicuique tribuit. Poëta quoque eximius poëte & poëseos studioso, premij loco erit, si quando abs re erit onum Tibi, tanti nominis virum tecum assumere: & vt ille procul à fori strepitu curisq; vacuus scribendo & Heliconã virentem celebrando & erudito se sermone oblectare solebat, sic & Tu, doctũ eius carmen voluẽdo, virtutẽ fortunãq; de orbis imperio, hostili quoque victoria Romanorum res conseruatas considerando, idem præstes: quocirca laboris suscepti nec pœniteat nec pigeat. Vale, Antuerpiæ, Anno M, DCI.

SILII ITALICI.

Silium Italicum sunt qui fuisse Hispanum affirmant, ex Italica vrbẽ Hispaniã: Sunt alij qui per suos maiores Romanum fuisse dicant, sed generis initiũ traxisse ab Hispanis. In primis annis Ciceronem Romanã ducem eloquentiæ miratus est, & quasi perfectam absolutãque eloquentiæ imaginem sibi elegit imitandum. Causas in foro multas, nec sine prospero successu, egit. Inter Centum viros iudex sedit. Ter Consul fuit. Et iam primum eius consulatum (quod latissimum fuit faustissimũque populo Romano) sæuissimi terribisq; Neronis mors auspiciatissimẽ incidit. Et ex crudelissima tyrannide, orbis in libertatem vindicatus est. Hoc consulatu administrato, & sublato è vita Nerone, cœpit iam Heliconã virentem, hoc est, amœnissima Musarũ diuersoria celebrare, otioq; poëtico, fori colluctationes strepitũque mutare. In quo, sicut antè Ciceronem in soluto illo dicendi genere quasi optimum exemplar secutus est, eminentissimum poëtam Virgilium sibi æmulandum adsciuit more maiorum, qui (vt Plinij verbis vtar) stultissimũ iudicabant ad imitandum sibi non optima quæque proponere. Hæc omnia quæ hactenus de vita Silij poëtæ memorauimus.

Quemadmodum vtrumque, Ciceronem scilicet ac Virgilium, coluit & imitatus est in foro & otio, ita & Virgilij prædium in Neapolitano habuit.

habuit. Cuius tumulum etiam, teste Plinio, sanctissimè veneratus est. Et Ciceronis villam possedit, quam ipse Cicero Academiam, æmulatione Atheniensis academix, appellauit, à qua & libros Academicorum, sicut à villa Tusculana, libros Quæstionum Tusculanarum, inscripsit.

Duos habuit filios, quorum alterum, Severum nomine, amisit in adolescentia adhuc constitutum, eiusque mortem celebrat idem Martialis.

Alterum filium, & natu maiorem, reliquit auctum opibus, & ætate florentem. Scripsit bellum Punicum secundum his decem & septem libris, qui in manibus nunc versantur. Cum aduersa valetudine insanabilis clauī laboraret, inedia vitam

finiuit. Annos quinque & septuaginta natus, corpore iunior, & delicato magis quàm infirmo.

Hæc de vita Silij.

De qua ita C. Plinius.

C. PLI-

Lib. 3. Epistola 6. Caninio suo.

MODò nuntiatus est SILIUS Italicus in Neapolitano suo inedia vitam finisse, causa mortis valetudo, erat illi natus insanabilis clauus, cuius tædio ad mortem irrevocabili constantia decurrit: vsque ad supremum diem beatus & felix, nisi quòd maiorem è liberis duobus amisit, sed maiorem melioremque, florentem atque etiã consulatam reliquit. Læserat famã suam sub Nerone, credebatur sponte accusasse, sed in Virellij amicitia sapienter se & comiter gesserat: ex proconsulatu Asiæ gloriã reportauerat: maculam veteris industriæ laudabili otio abluerat. Fuit inter principes ciuitatis sine potentia, sine inuidia; salutabatur, colebatur, multumque in lectulo iacens, cubiculo semper, non ex fortuna frequenti, doctissimis sermonibus dies transigebat, quum à scribendo vacaret. Scribebat carmina maiore cura, quàm ingenio: nonnunquam iudicia hominum recitationibus experiebatur. Nouissimè, ita suadentibus annis, ab urbe secessit, seque in Capania tenuit, ac ne aduentu quidem noui principis inde commotus est. Magna Cæsaris laus, sub quo hoc liberum fuit: Magna illius, qui hac libertate ausus est uti. Erat φιλόκαλος vsque ad emacitatis reprehensionem. Plures iisdem in locis vias possidebat, adamatisque nouis, priores negligebat, multum vbiq; librorum, multum statuarum, multum imaginum, quas non habebat modò, verum etiam

etiam venerabatur: Virgilij ante omnes: cuius natalem religiosius quam suam celebrabat, Neapoli maximè, vbi monumentum eius adire vt templū solebat. In hac tranquillitate, annum quintum & septuagesimum excessit delicato magis corpore, quam infimo. Vtque nouissimus a Nerone factus est cōsul, ita postremus ex omnibus, quos Nero consules fecerat, decessit. Illud etiam notabile, vltimus ex Neronianis consularibus obiit, quo consule Nero periit. Quod me recordantem, fragilitatis humane miseratio subit, quid enim tā circumcisum, tam breue, quā hominis vita longissima? Annon videtur tibi Nero modo fuisse, quum interim ex ijs qui sub illo gesserant consulatū nemo iam superest? Quanquam quid, &c. Hac ille. Quæ vitæ ipsius intar erunt, quam huic editioni præfigendā propterea non putamus.

DE SILIO EIVSQUE SCRIPTIS

Mart. Lib. 7. Epist. 62.

Perpetui nunquam moritura volumina **SILII**
Qui legis, & latia carmina digna toga,
Pierios tantum vati placuisse recessus
Credis, & Aonię Bacchica Serta comæ?
Sacra Cothurnati non attigit antè Maronis,
Implevit magni quàm Ciceronis opus.
Hunc miratur adhuc ceterum grauis hasta vitorū,
Hunc loquitur grato plurimus ore cliens.
Postquam bislennis ingentem fascibus annum
Rexerat, asserto qui sacer orbe fuit;

Emeri-

Emeritos Musis & Phœbo tradidit annos,
Proque suo celebrat nunc Heliconæ foro.

*De filio SILII, & obiter de ipso,
Lib. 9. Epig. 88.*

Festinata sui gemeret cum fata Severi
Silius, Ausonio non semel ore potens,
Cum grege Pierio mœstus, Phœboque merebar
Ipse meum fleui dixit Apollo Linon,
Respexitque suam que stabat proxima fratri
Calliopen, & ait tu quoque vulnus habes:
Aspice Tarpetum, Pallatinumque tonantem
Ausu nefas Lachesis lusit vtrumque Iouem,
Nomina cum videas duris obnoxia fati,

Inuidia possit exonerare Deos.

In SILIVM, Lib. 11. Epig. 49.

SILIVS hæc magni celebrat monumenta Maronis,
Iugera facundi qui Ciceronis habet.
Hæredem dominumque sui tumuli que larisque
Non alium mallet, nec Maro, nec Cicero.

De SILIO, eodem Lib. Epig. 51.

IAM prope desertos cineres, & sancta Maronis
Nomina qui coleret pauper, & vnus erat.
SILIVS Arpino tandem succurrit agello.
SILIVS & vatem non minus ipse tulit.

Ad SILIVM, Lib. 4. Epig. 14.

SILII Castalidum decus fororum,
Qui periuria barbari furoris
Ingenti premis ore, perfidosque
Fastus Hannibalis, leuesque Pœnos
Magnis cedere cogis Africanis:
Paulum seposita severitate,

(.) 5

Dura

Dum blanda vagus alea december
Incertis sonat hinc & hinc fritillis,
Et ludit rota nequiore talo,
Nostris otia comoda camenis,
Nec torua lege fronte, sed remissa
Lasciuus madidos iocis libellos
Sic forsan tener ausus est Catullus
Magno mittere passerem Maroni.

Lib. 6. Epig. 64.

EMendare meos quos nouit fama libellos
Et tibi permittas felices carpere nugas
Has inquam nugas, quibus aurē aduertere totam
Non aspernantur proceres, vrbisq; forique
Quas & perpetui dignantur scrinia **SILII.**

Lib. 8. Epig. 66.

AVgusto pia thura victimasque
Pro nostro date **SILIO** Camenæ,
Bis senos iubet en redire fasces
Nato consule, nobiliq; virga
Vatis Castaliam domum sonare
Rerum prima salus, & vna Cæsar
Gaudenti superest adhuc quod optem
Felix purpura, tertiūsq; consul,
Pompeio dederit licet senatus,
Et Cæsar genero sacros honores,
Quorum pacificus ter ampliauit
Ianus nomina, **SILII**VS frequentes
Mauult sic numerare Consulatus.

A M B R O-

AMBROSII NICANDRI TOLETANI

in singulos libros catalepses.

Catalepsis primi.

*Bellorum hic causa, Poenōque obsessa Sagunthos
Est duce, legatos Latias quæ mittit ad oras.*

II.

*Romanam prohibet nauem contingere portus
Hannibal, huic clypeus datur, & ruit alta Sagunthos.*

III.

*Gadeis Pœnus adit, sortes petit a quore Boëtar,
Dux alpes superat, Taurinis qui sedet aruis.*

IIII.

*Ticini clades canitur, Trebieq; ruina,
Hic Appenninum transit cum milite Pœnus.*

V.

*Insidias Tyrius ductor struit, hinc Trasimenus
Romanam indoluit stragem, tremuit Itala tellus.*

VI.

*Romam quisque petit, prima audit Punica bella
Seranus referente Maro, & mouet agmina Pœnus.*

VII.

*Obuius Hannibali Fabius venit, isq; cadentem
Collegam eripuit nato, cui reddit honores.*

VIII.

*Conueniunt Varrone duræ ad fera bella cohortes,
Italiæ & cladis signa infelicia surgunt.*

IX.

I X.

Collega invito Cannarum praelia Varro
Stultus inuit, portenta vetant, fugitq; cruentus.

X.

Cannis occumbit Paulus, quem Pœnus honorat,
Spes Italas Fabius renouat Varrone recepto.

X I.

Ad Tyrios socij desciscunt, pectine Teutras
Gesta virum canit, & Mago Carthagine certat.

X I I.

Parthenopen dux Pœnus adit Nolamque, resedit
Ad Capuam, trepidæ tenditq; ad moenia Romæ.

X I I I.

Pœnus ab urbe redit Capuam, tellure & Ibera
Scipiada occumbunt, natus descendit Auernum.

X I I I I.

Arte Syracosiam expugnat terræque mariq;
Vrbem Marcellus, foedat latè omnia pestis.

X V.

Scipio ad Hispanas iuuenis tunc nauigat oras,
Marcellusque cadit, cadit Asdrubal ense Neronis.

X V I.

Hispanos vicit dux Scipio, tecta Syphacis
Hospes adit, patrio celebratque in funere ludos.

X V I I.

Aduerhitur Romam Cybeles, hinc Scipio Pœnum
Deiicit Asdrubalem, prostratq; hoste triumphat.

SILII ITALICI

Punicorum bellorum

LIBER PRIMVS.

ORdior arma, quibus cælo se gloria tollit
Æneadû, patiturque ferox Oenotria iura
Carthago. da musa decus memorare labo-
rum

Antiquæ Hesperia, quantosque ad bella creat,
Et quot Roma viros, sacri cum perfida pacti
Gens Cadmæa super regno certamina mouit:
Quæsitumque diu qua tandem poneret arce
Terrarum fortuna caput. ter Marte sinistro
Iuratumque Ioui sœdus, conuentaque patrum
Sidonij fregere duces: atque impius ensis
Ter placidam suavitè temerando rumpere pacem.
Sed medio finem bello, excidiumque vicissim
Molita: gentes: propiusque fuere periclo
Queis superare datum. reserauit Dardanus arces
Ductor Agenoreas: obfessa palatia vallo
Pœnorum, ac muris defendit Roma salutem.
Tantarum causas irarum, odiumque perenni
Seruatum studio, & mandata nepotibus arma
Fas aperire mihi, superasque recludere mentes.
Iamque adeo magni repetam primordia motus.

Pygmaleoneis quondam per cœrula terris
Pollutum fugiens fraterno crimine regnum
Fatali Dido Libyes appellitur ora:

Tum pretio mercata solum, noua mœnia ponit

Cingere qua secto permissum littora tauro.
 Hic Iuno ante Argos (sic credidit alta vetustas)
 Ante Agamemnoniam gratissima tecta Mycenæ
 Optavit profugis æternam condere sedem.
 Verû ubi magnanimitis Româ caput vrbibus altè
 Exerere, ac missas etiam trans æquora classes
 Torum signa videt victricia ferre per orbem,
 Iam propius metuens, bellandi corda furore
 Phœnicum extimulat: sed enim conamine prima
 Contuso pugnae, fractisque in gurgite cœpis
 Sicanio libycis, iterum instaurata capeffens
 Arma remolitur: dux agmina sufficit vnus
 Turbanti terras, pontumque mouere paranti.
 Iamque deæ cunctas sibi belliger induit iras
 Hannibal: hunc audet solum componere fatis.
 Sanguineo cum lata viro, atque in regna Latini
 Turbine mox sauo venientis haud inscia cladum,
 Intulerit Latio, spreta me Troius, inquit,
 Exul Dardanium? & bis numina capta penates?
 Sceptraque fundarit victor Latiniæ Teucriis,
 Dum Romana tuae Ficine cadauera ripae
 Non capiant: similisque mihi per Celtica rura
 Sanguine pergameo Trebia, & stipantibus armis.
 Corporibusque virum retro fluat, ac sua largo
 Stagna reformidet Thrasimene turbida tabo?
 Dum Cannas tumulu Hesperiae, capumq; cruore
 Ausonio mersum, sublimis Iapyga cernam?
 Teque vadi dubium coeuntibus aufide ripis
 Per clypeos, galeasque virum, caesosque per artus
 Vix iter Adriaci rumpentem ad littora ponti?
 Hæc ait: ac iuuenem facta ad Mauortia flammæ
 Ingenio motus audis, fideique sinister

Is fuit, exuberans astu: sed deuius æqui.
 Armato nullus diuum pudor: improba virtus,
 Et pacis despectus honos: penitusque medullis
 Sanguinis humani flagrat fuitis: insuper æui
 Flore virens, auct Egares abolere parentum
 Dedecus, ac Siculo demergere fœdera ponto.
 Dat mentem Iuno, ac laudum spe corda fatigat.
 Iamque aut nocturno penetrat Capitolia visu,
 Aut rapidis fertur per lummas passibus Alpes.
 Sæpe etiam famuli turbato ad lumina somno
 Expauere truncem par vasta silentia vocem,
 Ac largo sudore virum inuenere futuras
 Miscentem pugnas, & inania bella gerentem.
 Hanc rabiem in fines Italum, Saturniaque arua
 Addiderat quondam puero patrius furor, ortus
 Sarrana prisca Barcæ de gente: vetustos
 A Belo numerabat auos, namque orba marito
 Cum fugeret Dido famulam Tyron, impia diri
 Belidæ iuuenis vitauerat arma tyranni,
 Et se participem casus sociarat in omnes.
 Nobilis hoc ortu, & dextra spectatus Amilcar,
 Vt fari, primamque datum distinguere lingua
 Hannibali vocem, solers nutrire futores,
 Romanum sauit puerili in pectore bellum.
 Vrbe fuit media sacrum genitricis Elisæ
 Manibus, & patria Tyriis formidine cultum,
 Quod taxi circum, & piceæ squalentibus vmbriis
 Abdiderant, calique arcebant lumine templum.
 Hoc sese (vt perhibent) curis mortalibus olim
 Exuerat regina loco. stant marmore mœstæ
 Effigies, Belusque parens, omnisque nepotum
 A Belo series: stat gloria gentis Agenoi,

Et qui longa dedit terris cognomina Phœnix:
 Ipsa sedet tandem æternum coniuncta Sychæo:
 Ante pedes ensis Phrygius iacet: ordine centum
 Stant aræ cælique deis, Heræbóque potenti.
 Hic crine effuso, atque Ennææ numina diuæ,
 Atque Acheronta vocat stygia cū veste sacerdos.
 Immugit tellus, rumpitque horrenda per umbras
 Sibila, in accensis flagrant altaribus ignes.
 Tum magico volitant cantu per inania manes
 Exciti, vultusque in marmore sudat Elifæ.
 Hannibal hæc patrio iussu ad penetralia fertur.
 Ingressique habitus, atque ora explorat Amilcar.
 Non ille euantis Mafsilæ palluit iras,
 Non diros templi ritus, aspersaque tabo
 Limina, & audito surgentes cardine flammæ.
 Olli permulcens genitor caput, oscula libat,
 Atollitque animos hortando, & talibus implet.
 Gens reuiuia Phrygum Cadmæque stirpis alumnos
 Fœderibus non aqua premit: si fata negarint
 Dedecus id patriæ nostra depellere dextra,
 Hæc tua sit laus nate velis: age concipe bella
 Latura exitium Laurentibus: horreat ortus
 Iam pubes tyrrhena tuos, partusque reculent
 Te surgente puer Latia producere matres.
 His acuit stimulis, subicitque haud mollia dictu:
 Romanos terra, atque vindis, vbi competet ætas,
 Ferro ignique sequar, Rhætæaque fata reuoluâ.
 Non Superi mihi, non Martem cohibentia pæcta,
 Non celsæ obstiterint alpes, Tarpeiaque saxa.
 Hanc mentem iuro nostri per numina Martis,
 Per manes regina tuos, tum nigra triformi
 Hostia mactatur diuæ, raptimque recludit

Spi-

Spirantes artus poscens responsa sacerdos,
 Ac fugientem animam properatis consulit extis.
 Ast vbi quæsitæ artis de more vetusto
 Intraunt mentes superum, sic deinde profatur.
 Ætolos latè consterni milite campos,
 Idæoque lacus flagrantés sanguine cerno:
 Quanta procul moles scopulis ad sidera tendit,
 Cuius in aërio pendent tua vertice castra:
 Iamque iugis agmen rapitur, trepidantia fumant
 Mœnia, & Hesperio tellus porrecta sub axe
 Sidonius lucet flammis, fuit ecce cruentus
 Eridanus, iacet ore truci super arma virisque,
 Tertia qui tulere sublimis opima tonanti.
 Heu quænam subitis horrescit turbida nimbis
 Tempestas, ruptoque polo micat igneus æther:
 Magna parant superi, tonat alti regia cæli,
 Bellantemque Iouem cerno. venientia fata
 Scire ultra vetuit Iuno. fibræque repente
 Conricuere: latent casus longique labores.
 Sic elansim linquens arcano pectore bellum,
 Atque hominum finem Gades Calpémque secutus,
 Dum fert Herculeis Garamâtica signa columnis
 Occumbit sæuo Tyrius certamine ductor.
 Interea rerum Hasdrubali traduntur habentæ:
 Occidui qui solis opes, & vulgus Iberum,
 Beticolasque viros spatium agitabat iniquis,
 Tristia corda ducis, simul immedicabilis ira,
 Et fructus regni feritas, erat asper amore
 Sanguinis, & metui demens credebat honorem:
 Nec nota docilis pœna satiare furores.
 Ore excellentem & spectatum fortibus ausis
 Antiqua de stirpe Tagû, superumque hominumque;
 Imme-

Immemor, erecto suffixum robore mœstis
 Ostentabat ouans populis sine funere regem,
 Auriferi Tagus adscito cognomine fontis,
 Pérque antra, & ripas Nymphis ululatus Iberis.
 Mæonium non ille vadum, non Lydia mallet
 Stagna sibi, nec qui riguo perfundi tur auro
 Campum, atque illatis Hermi flauescit arenis.
 Primus inire manu, postremus ponere Martem.
 Cùm rapidum effusus ageret sublimis habenis
 Quadripedem, non ense virum, nō eminus hasta
 Sistere erat: volitabat ouans, aciesque per ambas
 Iam Tagus auratis agnoscebatur in armis.
 Quem postquam diro suspensum robore vidit
 Deformem, lateri famulus clam corripit ensē
 Dilectum domino, pernix irrupit in aulam,
 Atque immite ferit geminato vulnere pectus.
 At Pœni succensi ira, turbatâque luctu,
 Et sauis gens læta ruunt, tormentâque portant.
 Non ignes, candensque calybs, nō verbera passim
 Ictibus innumeris lacerum sciendia corpus,
 Carnificesve manus, penitusve infusa medullis
 Pestis, & in medio lucentes vulnere flammæ
 Cessauere: ferum visu, dictuque: per artem
 Sæuitiæ, extenti quantum tormenta iubebant
 Creuerunt artus, atque omni sanguine rupto
 Ossa liquefactis fumantur feruida membris.
 Mens intacta manet, superat, ridetque dolores:
 Spectanti similis, fessosque labore ministros
 Increpitat, dominique crucem clamore reposcit.
 Hæc inter spreta: miseranda piacula pœnæ,
 Erepto trepidus ductore exercitus, vna
 Hannibalem voce, atque alacri certamine poscit.

Huic

Huic studia accendit patria: virtutis imago,
 Huic fama in populos intrati dedita belli,
 Huic virides ausis animi, feruorque decorus,
 Atque armata dolis mens, & vis insita fandi.
 Primi ductorem Libyci clamore salutant:
 Mox & Pyrenes populi, & bellator Iberus.
 Continuoque ferox oritur fiducia menti
 Cessisse imperio tantum terra:que marisque
 Æoliis candens austus, & lampade Phœbi
 Æstifero Libye torquetur subdita Cancio,
 Aut ingens Asia latus, aut pars tertia teiris.
 Terminus huic toleus annis Lageus ad ortus
 Septeno impellens tumefactum gurgite pontum.
 At qua diuersas elementior aspicit Arctos
 Herculeo dirimente freto, diducta propinquis
 Europes videt arua iugis: vltra obsidet æquor:
 Nec patitur nomen proferri longius Atlas.
 Atlas subducto tracturus vertice cælum.
 Sidera nubiferum fulcit caput, ætheriasque
 Erigit æternum compages ardua ceruix:
 Canet barba gelu, frontemque immanibus vmbri
 Pineæ sylvæ premit, vastant caua tempora venti,
 Nimbo:que ruunt spumantia flumina rictu,
 Tum geminæ laterum fauces maria alta fatigat:
 Atque vbi fessus equos Titan immerisit anhelos,
 Flammi ferum condunt fumanti gurgite currum.
 Sed quæ se campis squalentibus Africa tendit
 Serpentum largo coquitur fœcunda veneno.
 Felix quæ pingues mitis plaga temperat agros,
 Nec Cœrere Ennæa, Phario nec victa colono.
 Hic passim exultant Numidæ, gens inscicia freni:
 Queis inter geminas per ludum mobilis aures

A 4

Qua-

Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis:
 Alarix bellorum, bellatorumque virorum
 Tellus, nec fidens nudo sine fraudibus ensi.
 Altera complebant Hispanæ castra cohortes
 Auxilia Europæ genitoris parta tropheis.
 Martius huic sonipes campos hinnitibus implet,
 Huic iuga cornipedes erecti bellica raptant:
 Non Eleus eat campo feruentior axis.
 Prodigæ gês animæ, & properare facillima mortê.
 Namque vbi tranſcêdit florentes viribus annos,
 Impatiens æni spernit nouisse senectam,
 Et fati modus in dextra est. hic omne metallum:
 Electri gemino pallent de semine venæ,
 Atque atros calybis scetus humus horrida nutrit.
 Sed scelorum causas operit deus. Astur auarus
 Visceribus laceræ telluris mergitur imis,
 Et redit infelix effosso concolor auro.
 Hinc certant Pætole tibi Duriusque Tagusque,
 Quique super Grauios lucentes voluit arenas
 Infernæ populis referens obliuia Lethes.
 Nec Cæteri terra indocilis, nec inhospita Baccho,
 Nullaque Palladia sese magis arbore tollit.
 Hæ postquam Tyrio gentes cesserunt tyranno,
 Vtque dati rerum freni nunc arte paterna
 Conciliare viros, armis consulta Senatus
 Vertere nunc donis: primus sumpſisse laborem,
 Primus iter carpsisse pedes, partemque subire
 Si valli festinet opus, nec cætera segnis
 Quæcunque ad laudem stimulant, somnumque ne-
 Naturæ, noctemque vigil ducebat in armis: (gabat
 Interdum proiecitus humi, tybæque Libyſſæ
 Insignis sagulo duris certare manipulis:

Celsus

Celsus & in magno præcedens agmine ductor
 Impenium perferre suum: tum vertice nudo
 Excipere insanos imbres, calique ruinas
 Spectarunt Pœni, tremuitque exercitus Astur,
 Torquetum cum tela Iouem, permixtâque nimbis
 Fulmina, & excussos ventorum ex flatibus ignes
 Turbato transfret equo: nec puluere fessum
 Agminis ardenti labefecit Sirius astro.
 Flammiferis tellus radiis cum exusta dehiscit,
 Candentique globo medius coquit æthera feruor,
 Fœminecum putat inuenta iacuisse sub umbra:
 Exercetque sitim, & spectato fonte recedit.
 Idem correptis sternacem ad prælia frenis
 Frangere equum, & famam lethalis amare lacerti:
 Ignocique amnis tranare sonantia saxa,
 Gaudet & aduersa populos arcessere ripa.
 Idem expugnati prius steterit aggere muri:
 Et quoties campo rapidus fera prælia miscet
 Quæ sparsit ferrum, latus rubet æquore limes.
 Ergo instat fati, & rumpere fœdera certus.
 Quæ datur interea Romam comprehendere bello
 Gaudet, & extremis pulsat Capitolia terris.
 Prima Sagunthinas turbarunt classica portas,
 Bellaque sumpta viro belli maioris amore.
 Haud procul Herculei tollunt se littore muri
 Clementer crescente iugo, queis nobile nomen
 Conditus excelsis sacrauit colle Zaynthus.
 Hic comes Alcida: remeabat in agmine Thebas
 Geryone extincto, cæloque ea fata ferebat.
 Treis animas nanque id mōstrum, treis corpore dex-
 Armarat, ternaque caput cernice gerebat. (tras
 Haud alium vidit tellus cui ponere finem

A 5

NON

Non posset mors vna viro, duræque sorores
 Tertia bis rupto torquerent stamina filo.
 Hic spolia ostentabat ouans, captiuæque victor
 Armenta ad fontes medio feruore vocabat,
 Cum tumidas fauces accensis sole venenis
 Calcatus rupit lethali vulnere serpens:
 Inachiûmque virum terris prostravit Iberis.
 Mox profugi ducente Notho aduertere coloni,
 Insula quos genuit Graio circumflua ponto
 Atq; auxit quondam Laertia regna Zazynthus.
 Firmavit tenues ortus mox Daunia pubes
 Sedis inops, misit largo quam diues alumno
 Magnanimis regnata viris nunc Ardea nomen.
 Libertas populis pacto seruata, decusque
 Maiorû, & Pœnis postquam imperitare negatû
 Admouet abrupto flagrantia fœdere ductor
 Sidonius castra, & latas quatit agmine causas.
 Ipse caput quassans circum lustrauit anhelò
 Muros sæuus equo, mensûsque pauentia tecta
 Pandere iandudum portas, & cedere vallo
 Imperat, & longe clausis sua fœdera, longe
 Anloniam fore, nec venia spem Marte subactis:
 Scita patrum, & leges, & iura, fidemque, deosque
 In dextra nunc esse sua: verba ocys acer
 Intorto sancit iaculo, figitque per arma
 Stantem pro muro, & motâtem membra Vaicû.
 Concidit iniecto medius per viscera telo:
 Effususque simul prærupto ex aggere membris
 Victori moriens tepesactam rettulit hastam.
 At multo ducis exemplum clamore sequuti
 Inuoluunt atra telorum mœnia nube.
 Clara nec in numero virtus latet: obuia quisque

Ora

Ora duci portans, ceu solus bella capeffat.
 Hic crebram fundit baleari verbere glandem,
 Tërque leui ducta circum caput altus habena
 Permissum ventis abscondit in aëre telum.
 Hic valido librat stridentia saxa lacerto,
 Huic impulsa leui torquetur lancea nodo.
 Ante omneis ductor patriis insignis in armis
 Nunc picea iacet fumantem lampada flamma.
 Nunc iude, nunc iaculo, nunc saxis impiger instat.
 Aut hydro imbutas bis noxia tela sagittas
 Contendit neruo, atque insultat fraude pharetræ.
 Dacus vt armiferis Geticæ telluris in oris
 Spicula quæ patrio gaudens acuisse veneno
 Fundit apud ripas inopina binominis Istri.
 Cura subit collem turrata cingere fronte,
 Castellòque urbem circumvallare frequenti.
 Heu priscis numen populis, ac nomine solo
 In terris iam nota fides, stat dura iuuentus,
 Ereptamq; fugam, & claudi videt aggere muros.
 Sed dignam Ausonia mortè putat esse, Sagûthum
 Seruata cecidisse fide. iamque acrius omnes
 Intendunt vires: adductis stridula neruis
 Phocais effundit vastos balista molares.
 Atque eadem ingentis mutato pondere teli
 Ferratam excutiens ornum media agmina rûpit.
 Alternus resonat clangor. certamine tanto
 Conseruere acies, veluti circumdata vallo
 Roma foret: clamâtque super tot millia, gentes
 Inter tela satæ, iam capto stamus in hoste.
 Anne pudet cepti? pudet omneis. en bona virtus,
 Primitiæque ducis. taline implere paramus
 Italiam fama? tales præmittere pugnas?

Ac-

Accensæ exultant mentes, haustusque medullis
 Hannibal exagitat, stimulatque sequentia bella.
 Inuadunt manibus vallum, cæcisque relinquunt
 Deiecti muris dextras: subit arduus agger,
 Imponitque globos pugnatum desuper vrbi.
 Armavit clausos, ac portis arcuit hostem
 Librari multa consuetæ phalarica dextra.
 Horrendum visus, robur, celsisque niuosa
 Pyrenes trabs lecta iugis, cui plurima cuspis
 Vix muris toleranda lues, sed cætera pingui
 Vincta pice, atque atro circumlita sulfure fumant.
 Fulminis hæc ritu summis è mœnibus arcis
 Incita, sulcatum tremula secat aëra flamma.
 Qualis sanguineo præstringit lumina crine
 Ad terram cælo decurrens ignea lampas.
 Hæc icætu rapido pignantum sæpe per auras
 Attonito ductore tulit fumantia membra.
 Hæc vastæ lateri turris cum turbine fixa,
 Dum penitus pluteis Vulcanum exercet adesis,
 Arma virosque simul pressit flagrante ruina.
 Tandem condensis actæ testudinis armis
 Subducto Pœni vallo, cæcæque latebra,
 Pandunt prolapsam suffossis mœnibus urbem.
 Terribilem in sonitum procumbens aggere victo
 Herculeus labor, atque immania saxa reuoluens,
 Mugitum ingentem cælo dedit Alpibus altis,
 Aëriæ rupes scopulorum mole reuulsâ
 Haud aliter scindunt resonâti fragmine môtém.
 Surgebat cumulo cætantum prorutus agger,
 Opstabatque iacens vallum, ne protinus instent
 Hinc atque hinc acies media pugnare ruina.
 Emicat ante omneis primæuo flore iuuentæ

Insignis

Insignis Rutulo Murrus de sanguine: at idem
 Matre Sagunthina Graius, geminôque parente
 Dulichios Iralis miscebat prole nepotes.
 Hic magno socios Vaidum clamore vocantem
 Qua corpus lorica inter, galeamque patescit
 Conantis motus specularis cuspidè sistit,
 Prostratumque premens telo, voce in super vrget:
 Fallax Pœne iaces: certe Capitolia primus
 Scandebas victor: quæ tanta licentia voti?
 Nunc stygio fer bella Ioui, tum feruidus hastam
 Aduersi torquens defigit in inguine Iberi,
 Oraque dum calcet iam singulantia letho,
 Hæc iter est, inquit, vobis ad mœnia Romæ.
 O metuenda manus, sic quo properatis eundum.
 Mox instaurantis pugnam circumfilit arma,
 Et raptò nudum clypeo latus haunit Iberi.
 Diues agri, diues pecoris, fameque negatus
 Bella feris aren, iaculoque agitabat Iberus.
 Felix heu nemorum, & vitæ laudandus opacæ,
 Si sua per patrios tenuisset spicula saltus.
 Hunc miseratus adest in festo vulnere Ladmus.
 Cui sauum aridens, uarrabis Amilcaris umbris
 Hanc, inquit, dextrâ, que iam post vulnera vulgi
 Hannibalem vobis comitem dabit: & ferit altè
 Insurgens gladio cristatæ cassidis æra,
 Pèrque ipsum tegmen crepitantia dissipat ossa.
 Tum frôtém Chremes intôsâm vibrante capillo
 Septus, & horrentes effingens crine galeros:
 Tum Masulus, crudaque virens ad bella senecta
 Harcalo, non pavidus fœtas mulcere lepnas,
 Flumineaque vtrna cæ latus Bragada parmam,
 Et vastæ Nasomon syrtris populator Hyemphal
 Audax

Audax in fluctu laceras raptare carinas,
 Vna omnes dextrâque cadunt, irâque preempti.
 Nec non serpentes diro exarmare veneno
 Doctus Atyr, tactûque graues sopire chelydros,
 Ac dubiam admoto sobolem explorare cerasse.
 Tu quoque fatidicis Garamanticus accola lucis
 Insignis flexo galeam per tempora cornu,
 Heu frustra reditum sortes tibi sæpe loquutas.
 Mentitumq; Iouem increpitâs occûbis Hyarba.
 Et iam corporibus cumulatâs creuerat agger,
 Perfusaque atra fumabat cæde ruinæ.
 Tum ductorem auido clamore in prælia poscit.
 Fulmineus ceu Spartanis latratibus actus,
 Cum syluam occursum venantum perdidit, hirtio
 Horrescit sæuus dorso, & postrema capeffit
 Prælia, candentem mandens aper ore cruorem:
 Iamq; gemens geminû cõtra venabula torquet.
 At parte ex alia, qua se insperata iuuentus
 Extulerat portis, ceu spicula nulla, manûsque
 Vim ferre, exitiumve queant, permixtus vtrisque
 Hânibal agminibus passim furit, & quatit ensẽm,
 Cantato nuper senior quem fecerat igni
 Littore ab Hesperidû missus: qui carmine pollês
 Fidebat magica ferrum eru descere lingua:
 Quantus Bistonis latè Gradius in oris
 Belligero rapitur curru, telumque coruscans
 Titanum quo pulsa cohors, flagrantia bella
 Cornipedum afflatu domat, & stridoribus axis.
 Iamq; Holcû, Rutilumq; Pholû, ingētēq; Metis
 Iâ Lygdû, Dirumq; simul, flauumq; Galêsû(cû,
 Et geminos Chronû atq; Gyam demiserat vm-
 Daunû etiâ, grata quo non spectatior alter. (bris.

Voce

Voce mouere fora, atque orando fingere mentes,
 Nec legum custos solentior, aspera telis
 Dicta admiscentem: quo nam te Pœne paternæ
 Huc adigunt furia? non hæc Sidonia testæ
 Fœminea fabricata manu, pretiõve parata,
 Exulibusve datum dimensis littus arenis.
 Fundamenta deum, Romanâque fœdera cernis.
 Ast illum toto iactantem talia campo
 Ingenti raptum nisu, mediõque virorum
 Auulsum inter tela globo, & post terga reuinctû
 Hannibal ad pœnam lentæ mandauerat iræ,
 Increpitansque suos inferi signa iubebat:
 Perque ipsos cædis cumulos, stragemq; iacētum
 Monstrabat furibundus iter, cunctõsque ciebat
 Nomine, & in prædas stâtè dabat improbus vrbẽ.
 Sed postquam à trepidis allatum, feruere partem
 Diuersam Marte infausto, Murrõque secundos
 Hunc superos tribuisse diem, ruit ocyus amens
 Lymphato cursu, atque ingentes deserit actus:
 Lethiferumque micant fulgentes vertice cristæ.
 Crine vt flammifero terret fera regna cometes
 Sanguineum spargens ignem, vomit atra rubētẽs
 Fax cælo radios, & sæua luce coruscum
 Scintillat sidus, terrisque extrema minatur.
 Præcipiti dant tela viam, dant signa, virique,
 Atque ambæ trepidant acies: iacet igneus hastæ
 Dirum lumen apex, ac latè fulgurat umbo.
 Qualis vbi Ægeo surgente ad sidera ponto
 Per longum vasto Cori cum murmure fluctus
 Suspensum in terras portat mare, frigida nautis
 Corda tremût: sonat ille procul, flatuq; tinnel-
 Curuatis pauidas trãsmissit Cycladas vndis. (cẽs
 Non

Non cuncta è muris vnum incessentia tela,
 Fumantésque ante ora faces, non saxa per artem
 Tormentis excussa tenent: vt tegmina primum
 Fulgentis galeæ conspexit, & arma cruento
 Inter solem auro rutilantia, turbidus inquit:
 En, qui res libycas, inceptaque tanta retardet
 Romani Murrus belli mora, foedera faxo
 Iam noscas quid vana queant, & vester Iberus.
 Ferto æquum, castamque fidem, seruatæque iura.
 Deceptos mihi linque deos. cui talia Murrus:
 Exoptatus ades, mens olim prælia poscit,
 Spæque tui flagrat capitis: fer debita fraudum
 Præmia, & Italiam tellure inquire sub ima:
 Longum in Dardanos fines iter, atque niuaem
 Pyrenen, Alpésque tibi mea dextera donat.
 Hæc inter cernens subeuntem cõminus hostem,
 Præruptumque loci, fidum sibi corripit ingens
 Aggere conuulso saxum, & nitentis in ora
 Deuoluit, pronoque silex ruit incirus ictu.
 Subsedat duro concussus fragmine muri.
 Tum pudor accendit mentem, nec conscia fallit
 Virtus pressa loco, frindens luctatur, & ægro
 Scandit in aduersum per saxa minantia iuxta.
 Sed postquam propius vicino lumine fulsit,
 Et tota se mole tulit, velut incita clausum
 Agmina. Pœnorum cingant, & cuncta pauentem
 Castra premant, lato Murrus caligat in hoste.
 Mille simul dextræ, densusque micare videtur
 Ensis, & innumera nutare in casside cristæ.
 Conclamant vtrunque acies, ceu tota Sagunthos
 Igne micet: trahit instanti languentia letho.
 Membra pauens Murrus, supremaq; vota capessit
 Conditor

Conditor Alcide, cuius vestigia sacra
 Incolimus, terra minitantem auerte procellam
 Si tua non segni defenso mœnia dextra,
 Dumque orat, cæloque attollit lumina supplex,
 Certe, ait, an nostris longè Thynechius ausis
 Iustius affuerit, ni displicet amula virtus,
 Haud me dissimilem Alcide primoribus annis
 Agnosces inuicte tuis: fer numen amicum,
 Et Troia: quondam primis memorate ruinis,
 Dexter ades Phrygiæ delenti stirpis alumnos.
 Sic Pœnus, pressumque ira simul exigit ense
 Qua capuli statuere moræ: teloque relato
 Horrida labenti perfunditur arma cruore.
 Illicet ingenti calu turbata iuuentus
 Procurrit: nota arma viri, corpusque superbo
 Victori spoliare negant: coit aucta vicissim
 Hortando manus, & glomerata mole feruntur.
 Hinc saxis galea: hinc clypeus sonat æreus hastis,
 Incessunt sudibus, libratæque pondera plumbi
 Certatim jaciunt: decisa in vertice cristæ,
 Direptumque decus nutantur in cæde iubarum.
 Iamque agitur largus per membra fluentia sudor,
 Et stant loricae squamis, horrentia tela:
 Nec requies tegmenve datur mutare sub ictu:
 Genua labant, fessique humeri gestamina laxant,
 Tum creber, penitusque trahens suspiria, sicco
 Fumat ab ore vapor, nisuque elisus anhelio
 Auditur gemitus, fractumque in casside murmur.
 Mente aduersa domat, suadetque nitescere duris
 Virtutem, & decoris pretio discrimina pensat.
 Hic subitus scisso densa inter nùbila cælo
 Erupit quatiens terram fragor: & super ipsas

Bis pater intonuit geminato fulmine pugnās.
 Inde inter nubes ventorum turbine cæco
 Vltix iniusti vibrauit lancea belli,
 Ac femore aduerso librata cuspide sedit.
 Tarpeia rupes, superisque habitabile saxum,
 Et vos virginea lucentes semper in ara
 Laomedontæ: Troiana altaria flammæ,
 Heu quantum vobis fallacis imagine teli
 Promisere Dei: propius si pressa furenti
 Hasta foret, clausæ starent mortalibus Alpes.
 Nec Thrasmene tuis nunc Allia cederet vndis.
 Sed Iuno aspectans Pyrenes vertice celsæ
 Vana rudimenta: & primos in Marte calores,
 Inualidam duris euellit ab ossibus hastam,
 Illé tegit clypeo fufum per membra cruorem,
 Tardaque paulatim, & dubio vestigia nifu
 Alternata trahens, auersus ab aggere cedit.
 Nox tandem optatis terras, pontumque tenebris
 Condidit, & pugnas erepta luce diremit.
 At duræ inuigilant mentes, molémque resuunt:
 Noctis opus, clausos acuunt extrema pericli,
 Et fractis rebus violentior vltima virtus.
 Hinc pueri, inualidique senes, hinc fœmina ferre
 Certat opem, in dubiis miserando vana labori,
 Saxaque mananti subuectat vulnere miles.
 Iam patribus, clarisque senum sua munia curæ.
 Concurrent, lectosque viros hortantur, & orant
 Defessis subeant rebus, reuocentque Saguntho
 Sidonias flammās: nunc ite, impellite puppim,
 Saucia dum castris clausa est fera: tempore Martis
 Ut edum est rapto, & grassandū ad clara periclis.
 Ne citi, defere hîdem, murosque fuenteis,

Anti-

Antiquaque domo meliora accersite fata.
 Mandati summa est: dum stat remeate Sagūthos.
 Ast illi celerant qua proxima littora gressum,
 Et fugiunt tumido per spumea cœrula velo.
 Pellebat somnos Tithoni roseida coniux,
 Ac rutilus primis sonipes hinc nitibus altos
 Afflarat monteis, roseasque mouebat habenas.
 Iam celsa è muris extructa mole iuuentus
 Clausam nocturnis ostentat turribus urbem.
 Rerum omnes pendunt actus, & milite mœsto
 Laxata obsidio, ac pugnandi substitit ardor.
 Inque ducem versa tanto in discrimine curæ.
 Interea Rutilis longinqua per æquora vectis
 Herculei ponto cepere existere colles,
 Et nebulosa iugis attollere saxa Meneci.
 Thracius hos Boreas scopulos immitia regna
 Solus habet, sempérq; rigens nunc littora pulsat,
 Nunc ipsas alis frangit stridentibus Alpes:
 Atque vbi se terris glaciali fundit ab Arcto,
 Haud vlti contra fiducia surgere ventor.
 Vorticibus torquet rapidis mare, fractaq; anhelat
 Æquora, & iniecto conduntur gurgite montes:
 Iaq; volas Rhenū, Rhodanūmq; in nubila tollit.
 Hunc postquam Boreæ dirum euasere furorem,
 Alternos mœsti casus belli que, marisque,
 Et dubium rerum euentum sermone volutant.
 O patria, ô fidei domus inclyta: quo tua nunc sunt
 Fata loco: sacræne manent in collibus arces?
 An cinis, heu Superi, tanto de nomine restat?
 Ferte leues auras, statúsque ciete secundos,
 Si nondum insultat templorum protinus ignis
 Culminibus, Latia que valent succurrere classes.

B 2

Tal. b. s

Talibus illachrymant noctemq; diemq; querelis,
 Donec Laurentes puppis defertur ad oras:
 Quæ pater acceptis Amienis ditior vndis
 In pontum flauo descendit gurgite Tybris.
 Hinc confanguineæ sibi beunt iam mœnia Romæ.
 Concilium vocat Augustum, castâque beatos
 Paupertate patres, ac nomina parva triumphis
 Consul: & æquantem superos virtute Senatum:
 Facta animosa viros, & recti sacra cupido
 Attollunt, hirtæque comæ, neglectâque mensa,
 Dexterâque à curuis capulo non segnis aratris,
 Exiguo faciles, & opum non indiga corda,
 Ad paruos curru remeabant sæpe penates.
 In foribus sacris, primoque in limine templi
 Capriui curus, belli decus, armâque rapta
 Pugnantum ducibus, sæuæque in Marte secures,
 Perfossi clypei, & seruantia tela cruorem,
 Claustrâque portarum pendent, hic punica bella.
 Egathis cœnas, fusaque per æquora classe
 Exactam ponto Libyen testantia rostra:
 Hic galeæ Senonum, pensati que improbus auri
 Arbitr ex ensis inest, gallisque ex arce fugatis
 Arma reuertentis pompa gestata Camilli:
 Hic spolia Æacidæ, hic Epyrotica signa,
 Et Ligurum horrentesque comæ, parmæq; relata
 Hispana de gente rudes, alpinâque gesta.
 Sed postquam clades patefecit, & horrida bella
 Orantum squalor, præsensque astare Sagunthi
 Ante oculos visa est extrema precantis imago:
 Tum senior mœsto Sycoris sic incipit ore.
 Sacrata gens clara fide, quam ritè fatentur
 Marte sacram populi ferro parere coacti:

Ne crede ementos leuia ob discrimina pontum.
 Vidimus obsessam patriam, murôsque tremêtes:
 Et quem insana freta, aut cœtus genere ferarum
 Vidimus Hannibalé: procul his a mœnibus oro
 Arcete ó Superi, nostróque in Marte tenete
 Fatiferæ iuuenem dextrâ: qua mole sonantes
 Coniicit ille trabes: & quantus crescit in armis
 Trans iuga Pyrenes? medium indignatus Iberum
 Exciuit Calpen, & mersos Syrtis arenis
 Molitur populos, maiorâque mœnia quærit.
 Spumeus hic medio qui surgit ab æquore fluctus
 Si prohibere piget, vestras effluget in vrbes.
 An tanti pretium motus, ruptique per enses
 Fœderis, hoc iuueni iurata in bella ruenti
 Creditis, vt statuat superata iura Saguntho?
 Ocyus ite viri, & nascentem extinguite flammam:
 Ne feræ redeant post aucta pericula curæ.
 Quanquam ó si nullus terror, nõ obruta iam nũc
 Semina fumarent belli: vestræ ne Saguntho
 Spemendum cõsanguineam protédere dextram?
 Omnis Iber rapidis, omnis fera Gallia turmis,
 Omnis ab æstifero sitiens Libys imminet axe.
 Vos per culta diu Rutulæ primordia gentis,
 Laurentêque larem, & genitricis pignora Troiæ
 Conseruate pios, qui permurare coacti
 A crysioncis Tirynthia culmina muris.
 Vos etiam tandem Siculi contra arma tyranni
 Iuuisse egregium: vos & Campana tueri
 Mœnia, depulso Samnitum robore, dignum
 Sygeis duxistis aus: vetus incola Dauni
 Testor vos fontes & stagna arcana Numici.
 Cùm felix nimium dimitteret Ardea pubem

Sacra, domumque ferens & aui penetralia Turni
 Ultra Pyrenem Laurentia numina vexit.
 Cur ut decisa, atque auulsa è corpore membra
 Despiciat, vestèrque luat cur fœdera sanguis?
 Tandem ut finitæ voces (miserabile visu)
 Affigunt proni squalentia corpora terræ.
 Inde agitant consulta patres: curâsque fatigant.
 Lentulus ut cernens accensæ recta Sagunthi,
 Poscendum pœnæ iuuenem, celerique negantis
 Exuri bello Carthaginis arua iubebat.
 Ast Fabius cauta speculator, mente futuri,
 Nec lætus dubiis, peruisque lacessere Martem,
 Et melior clauso bellum producere ferro,
 Prima super tantis rebus pensanda: ducisne
 Cœperit arma furor, patres an signa moueri
 Censuerint: mittique viros qui exacta reporte nt.
 Prouidus hæc, ritu vatis, fundebat ab alto
 Pectore præmeditans Fabius surgentia bella.
 Ut sæpe è celsa grandæuus puppe magister
 Prospiciens signis venturum in carbasâ Corum,
 Summo iam dudum substringit lintea malo.
 Sed lachrymæ, atq; ira mixtus dolor impulit om-
 Præcipitare latens fatum. lætisque senatu, (nis
 Qui ductorem adeant: si perstet surdus in armis
 Pactorum, verrant inde ad Carthaginis arces:
 Nec diuùm oblitis indicere bella morentur.

ARGUMENTVM
 IN II. LIBRO.

Hannibal ut cernit Latiam per cœrula velis
 Aduentare ratem, & mandata afferre Senatus,
 Obstre-

Obstrepere Ausoniis lituos iubet: ocyus illi
 Ad muros vertunt iter infelicis Elisa.
 Adiuuat arma Libys, Garamantû prædita sceptro
 Hasbite: hanc Teron claua deturbat ab alto
 Bellantem curru: Tyrius quem ductor ouantem
 Virginis extinctæ spoliis, præ turbidus ira
 Occupat, & letho damnat mittitque vicissim,
 Interea Libycis indicit bella prophanis
 Cum socio Fabius, clypeum fuluo ære micantem
 Callaici donant Regit: delapsa Sagunthum
 Alma fides, populi penetrando pectora firmat.
 Qui se mox sæuo per flammâs eximit hoste.

SILII ITALICI PUNICORVM
 LIBER II.

COeruleis prouecta vadis iâ Dardana puppis-
 Tristia magnanimi portabat iussa Senatus,
 Primoresque patrum, Fabius Tirynthia proles
 Ter ceterum memorabat auos, quos turbine Martis
 Abstulit vna dies, cum fors non æqua labori,
 Patrio Cremeræ maculauit sanguine ripas.
 Huic comes æquato sociauit munere curas
 Publicola, ingentis Volesi spartana propago.
 Is cultam referens insigni nomine plebem,
 Ausonios atquo ducebat consule falces.
 Hos ut depositis portum contingere velis
 Allatû Hannibali, consultâque ferre Senatus,
 Iam medio seram bello poscencia pacem,
 Ductorisque simul conceptas fœdere pœnas,
 Ocyus armatas passim per littora turmas
 Ostentare iubet minitancia signa, recénsque
 Perfusos clypeos, & tela rubentia caede.

Haud

Haud dictis nūc esse locū, strepere omnia clamat
 Tyrhenæ clangore tubæ, gemituque cadentum.
 Dum detur, relegant pōtum, neu se addere clausis
 Festinent: notum quid cæde calentibus armis,
 Quantum iræ liceat, motūve quid audeat ensis.
 Sic ducis affatu per inhospita littora pulsi,
 Conuerso Tyrios perierunt remige patres.
 Hic alto Pœnus fundentem vela carinam
 Insequitur, verbis acuens trepidantia castra.
 Nostrū ferre caput parat illa per equora puppis?
 Heu cæcæ mentes, tumefactaque corda secūdis.
 Armatum Hannibalem pœnæ petit impia tellus.
 Ne deposce, adero: dabitur tibi copia nostri
 Ante expectatum: portis que focis que timebis
 Quæ nunc externos defendis Roma penates.
 Tarpeios iterum scopulos, præruptaque saxa
 Scandatis licet, & cellam migretis in arcem,
 Nullo iam capti vitam pensabitis auro.
 Incensi dictis animi, & furor additus armis.
 Conditur extemplo telorum nubibus æther,
 Et densa resonant saxorum grandine turres.
 Ardor agit prouecta queat dum cernere muros,
 Inque oculis profugæ Martem exercere carinæ.
 Ipse autem incensas promissa piacula turmas
 Flagitat insignis nudato vulnere ductor:
 Ac repetens quæstus funibundo personat ore.
 Poscimus ô socij, Fabiusque è puppe catenas
 Ostentat, dominique vocat nos ira Senatus.
 Si tædet cœpti, culpandave mouimus arma,
 Ausoniam ponto prope reuocare carinam.
 Nil moror: en vincula lacerandum tradire dextra.
 Nam cur Eoi deductus origine Beli

Tot

Tot Libya populis, tot circumfusis Iberis
 Seruitium perferre negem? Rhæteus imò
 Imperet æternum, & populis, sedis que propaget
 Signa ferox: nos iussa virum nutusque tremamus.
 Effundunt gemitus, atque omnia tristia vertunt
 In stirpem Æneadū, ac stimulat clamoribus iras.
 Discinctos inter Libycos, populosque bilingues
 Marmaricis audax in bella Oenotria signis
 Venerat Hasbyte proles Garamantis Hyarbæ.
 Ammonæ hic genus phorcynidos atra Medusæ
 Cinyphiumque Macen, & iniquo è sole calenteis
 Battidas, latè imperio, sceptrisque regebat:
 Cui patrius Nasamon, æternumque arida Barce,
 Cui nemora Autololum, atq; infida littora syrtis
 Parebant, nullaque leuis Gerulus habena.
 Atque is fundarat thalamos Trytonide nympha:
 Vnde genus, proauumque Iouem regina ferebat,
 Et sua fatidico repetebat nomina luco.
 Hæc ignara viri, vacuoque assueta cubili,
 Venatu & syluis primos assueuerat annos:
 Non calathis mollita manus, operatave fuso,
 Dictynnâ, & saltus, & anhelum impellere planta
 Cornipedem, ac strauisse feras immitis amabat.
 Quales Threiciæ Rhodopen, Pangæaque iustrat
 Saxosis nemora alta iugis, cursuque farigant
 Hebrum, innupta manus, spreti Ciconesque, geræque,
 Et Rhæsi domus, & lunatis Bistonibus armis.
 Ergo habitu insignis patrio, religata fluentem
 Hesperidum crinem dono, dextrumque feroci
 Nuda latus Marti, ac fulgenti tegmine leuam
 Thermo doontica munita in prælia pelta,
 Fumantem rapidis quatiebat cursibus axem.

C

Pars

Pars comitum biugo curru, pars cætera dorso
 Fertur equi, nec non Veneris iam fœdera passæ
 Reginam cingunt: sed virgine densior ala est.
 Ipsa autem gregibus per longa mapalia lectos
 Ante acie ostetabat equos: tumulôsq; propinquo
 Dum sequitur gyris campum, vibrata per auras
 Spicula contorquens summa ponebat in arce.
 Hanc hasta toties intrantem mœnia, Mopsus
 Non tulit, & celsis senior Gortynia muris
 Tela sonante fugat neruo, liquidâsq; per auras
 Dirigit aligero lethalia vulnera ferro.
 O res erat arisonis Curetum aduectus ab antris
 Dictæos agitare puer leuioribus annis
 Pennata saltus assuetus arundine Mopsus.
 Ille vagam cælo demisit sæpe volucrem,
 Ille præcul campo linquentem retia ceruum
 Vulnere sistebat, rueretque inopina sub ictu
 Antè fera incauto, quàm sibila poneret arcus.
 Nec se tum pharetra iactauit iustius vlla,
 Eois quanquam cerneret Gortyna sagittis.
 Verum vt opum leuior, venatu extendere vitam
 Abnuir, arque arctæ res exegere per a quor,
 Coniuge cum Meroe, natisque, inglorius hospes
 Intrarat miseram fato ducente Sagunthum.
 Corythi fratrum ex humeris, calamiq; paterni
 Pendebant, volucèrque chalybs Minoia tela.
 Hic medius iuuenum, Mallylæ gentis in agmen
 Crebra Cydonæo fundebat spicula cornu,
 Iam Grauiû, audacemq; Tyrû, pariterque ruentis
 Giskonem, leuèmq; Bagam, indignumq; sagittæ
 Impubem malas tam certæ occurrere Lixum
 Fuderat, & plena tractabat bella pharetra.

Tum

Tum vultum intendès, telumque in virginis ora,
 Desertum non grata Iouem per vota vocabat.
 Namque vt fatiferos conuerti prospicit arcus,
 Opposito procul infidiis Nasomoniam Sarpe
 Corpore, præripuit lethû, calamumque volantes
 Dum clamat, patulo excipiens transmisit hiatu,
 Et primæ ferrum à tergo videre sorores,
 At comitis casum frendens labentia virgo
 Membra leuat, paruaque oculos iam luce natâtes
 Irrorat lachrymis, totisque adnixa doloris
 Viribus, inorquet lethalem in mœnia cornum.
 Illa volans humerum rapido transuerberat ictu
 Conantis Dorilæ: iunctis iam cornibus arcus,
 Et ducti spatium nerui complecte sagitta,
 Excutere in ventos resoluta pollice ferrum.
 Tum labitum in vulnus præceps deuoluitur altis
 Aggeribus muri: iuxtaque cadentia membra
 Effusi versâ calami fulsere pharetra.
 Exclamat paribus frater vicinus in armis
 Icarus, vlciscique parat lachrymabile fatum:
 Atque illum raptim prominentem in prælia telum
 Hannibal excussi præuertit turbine saxi.
 Labuntur gelido torpentia frigore membra,
 Deficièntque manus pharetræ sua tela remisit.
 At pater è gemino uatorum funere Mopsus
 Correptos arcus ter mœsta mouit ab ira:
 Ter cecidit dextra: & notas dolor abstulit artes.
 Pœnitet heu sero dulcèis liquisse penates,
 Arreptoque auide quo concidis Icare saxo,
 Postquam auum senior, percussâq; pectora frustra
 Sentit, & vt tantos compescat morte dolores
 Nil opis in dextra, vastæ se culmine turris

C 2

Præ-

Praecipitem iacit, & desaspus pondere prono
 Membra super nati monibundos explicat artus.
 Dum cadit externo Gortynius aduena bello,
 Iam noua molitus stimulado milite Teron
 Alcida templi custos, araque sacerdos,
 Non expectatum Tyriis effuderat agmen,
 Et fera miscebat referata praelia porta.
 Atque illi non hasta manu, non vertice cassis,
 Sed filus latis humeris, & mole iuuenta
 Agmina vastabat claua: nihil indigus ensis.
 Exuuiæ capiti impositæ, tegménque leonis,
 Terribilem attollunt excelso vertice rictum.
 Centum angues idem celatum insigne gerebat
 In clypeo, & sectis geminam serpentibus hydram.
 Ille Iubam, Tapsumque patrem, clarumque Micipsam
 Nominè aui, Maurumque Sacen, à mœnibus actos,
 Palantesque fuga, præceps ad littora cursu
 Egerat, atque vna spumabant æquora dextra.
 Nec contentus Idi letho, lethoque Cothonis
 Marmaridæ, nec cæde Rothi, nec cæde Iugurthæ,
 Hasbytes currum, & radiantia tegmina leuæ
 Poscebat votis, gemmataque lumina peltæ,
 Atque in belligera versabat virgine mentem.
 Quem ruere vt telo vidit regina cruento,
 Obliquos detorquet equos, leuumque per orbem
 Fallaci gyro campum secat, ac velut ales
 Auerso rapitur sinuata per æquora curru.
 Dumque ea se ex oculis aufert, atque ocius euro
 Incita pulueream campo trahit vngula nubem,
 Auersum latè stridens rota proterit agmen,
 Ingerit & crebras vïrgo trepidantibus hastas.
 Hic cecidere Lycus, Thamyrisq;, & nobile nomē
 Eury-

Eurydamas, clari deductum stirpe parentis:
 Qui thalamos ausus quondam sperare superbos,
 (Heu demés) Ithaciq; thorū: sed enim arte pudica
 Fallacis toties reuoluto stamine tela
 Deceptus, mersum pelago iactarat Vlystem.
 Ast Ithacus vero ficta pro morte loquacem
 Affecit letho, tædæque ad funera versa.
 Gens extrema viri campis deletur Iberis.
 Eurydamas Nomados dextra: super instrepit acer,
 Et seruat cursum per fractis ossibus axis.
 Jamq; aderat cremeas virgo, inter prælia, postquam
 Distingi Terona videt, læuamque bipennem
 Perhibens mediæ fronti, spoliū inde superbū,
 Herculeatque tibi exuuias Dictynna vouebat.
 Nec segnīs Teron tantæ spe laudis, in ipsos
 Auersus confurgit equos, villosaque fului
 Ingerit obiectans trepidantibus ora leonis.
 Antonii terrore nouo, rictūque minaci
 Quadrupedes, iactant resupino pondere currum.
 Tum saltu Hasbyten conantem linquere pugnas
 Occupat, incussa gemina inter tempora claua,
 Feruentis que rotas, turbatæque frena patore
 Disiecto sparsit collisa per ossa cerebro.
 At raptâ properans cædem ostentare bipenni,
 Amputat è curru reuolutæ virginis ora.
 Nec dum iræ positæ, cellâ nam figitur hasta
 Spectadum caput; id gestet ante agmina Pœnūm
 Imperat, & prope currus ad mœnia vertant.
 Hæc cæcus fati, diuūmque adeuntæ fauore
 Vicino Teron edebat prælia letho.
 Namque aderat toto ore ferens irasque minasque
 Hannibal, & cæsam Hasbyten, fixique tropheum
 C 3 Infan-

Infandum capitis, furiata mente dolebat.
 At simul ærati radiavit luminis vmbro,
 Et concussa procul membris velocibus arma
 Lethiferum intonuere, fugam percussa repente
 Ad muros trepido conuertunt agmina cursu.
 Sicut agit leuibus per sœra crepuscula pennis
 E pastu volucres ad nota cubilia Vesper.
 Aut vbi Cecropius formidine nubis aquosæ
 Sparsa super flores examina tollit Hymettos,
 Ad dulcæ ceras, odori corticis antia
 Mellis apes grauidæ properant, densoque volatu
 Raucum connexæ glomerat ad limina murmur.
 Præcipitat metus attonitos, cæciq; feruntur.
 Heu blandum cæli lumen, tantone cauetur
 Mors reditura metu? nascentiq; addita fata?
 Auxilium clamant, portis atque aggere tuto
 Erupisse gemunt: retinet vix agmina Teron:
 Interdumq; manu, interdum clamore, minisq;
 State viri: meus ille hostis: mihi gloria magna,
 State, venit, pugnae. muro testisque Saguntii
 Hac abigam Pœnos dextra, spectacula tantum
 Este viri, vel si cunctos metus acer in urbem
 (Heu deforme) rapit, soli mihi claudite portas.
 At Pœnus rapido præceps ad mœnia cursu,
 Dum pauitant trepidi rerum, fessiq; salutis,
 Tendebat: stat primum urbem, murosq; patentes
 Postposita cæde, & dilata inuadere pugna.
 Id postquam Herculeæ custos videt impiger atq;
 Emicat, & velox formidine præuenit hostem.
 Gliscit Elisæo violentior ira tyranno,
 Tu solve interea nobis bone ianitor urbis
 Supplicium, vt pandas, inquit, tua mœnia letho

No

Nec plura effari sinit ira: rotatq; coruscum
 Mucronem: sed contortum prior impete vasto
 Daunius huic robur iuuenis iacit: arma fragore
 Ictæ graui raacum gemuere, altèque resulant
 Ære illisæ cauo nodosæ pondere clauæ.
 At viduus teli, frustrato proditus istu,
 Pernici velox cursu rapit incita membra,
 Et celeri fugiens perlustrat mœnia planta.
 Instat atrox terga increpitans fugientia victor.
 Cœclant mantes, celloque è culmine muri
 Lamentis vox mixta sonat: nunc nomine noto
 Appellat, sœras fessio nunc pandere portas
 Possit voluit, quatit hortantum præcordia terror
 Ne simul accipiant ingentem mœnibus hostem.
 Incurit vmbonem fessio, assultatq; ruenti
 Pœnus, & obtestas spectatè è mœnibus urbem
 I miseram Hasbyten letho solare propinquo.
 Hæc dicens, iugulo optantis dimittere vitam
 In festum condit mucronem, ac regia latus
 Quadrupedes spolia abreptos à mœnibus ipsis,
 Quæ aditum portæ trepidatum sepserat agmen,
 Victor agit, currumque volat per ouantia castra.
 At Nomadû furibûda cohors miserabile humâdi
 Deproperat munus, tumuliq; adiungit honorem,
 Et raptò cineres ter circum corpore lustrat.
 Hinc lethale viri robur, tegmênque tremendum
 In flammæ iaciunt: ambuloque ore, genisque
 Deforme alitibus liquere cadaver Iberis.
 Pœnorum interea, quæ rerum summa potestas,
 Consultant bello super, & quæ dicta ferantur
 Ausonia populis, oratorumque minaci
 Aduertu trepidant. monet hinc sœdusq; fidesque,

C 4

Et

Et testes Superi, iuratæque pacta parentum:
 Hinc popularis amor captantis magna iuuentas:
 Et sperare iuuat belli meliora, sed olim
 Ductorem infestans odis gentilibus Hanno,
 Sic adeò increpitat studia, incautumque favorem.
 Cuncta quidè patres (neq; enim cohibere minantur
 Iræ se valuerè) premunt formidine vocem.
 Haud tamè abstiterim, mortè licet arma propin-
 Testabor superos, & cælo vota relinquam, (quent
 Quæ postrema salus rerum patriæque reposcit.
 Nec nunc obsessa demum, & fumante Sagantho
 Hæc ferus vates Hanno canit, anxia rupi
 Pectora, ne castris innutiretur, & armis
 Exitiale caput monui, & dum vita monebo,
 Ingenitum noscens virtus flatûsque paternos.
 Vt qui stelligero speculantur sidera cælo
 Venturam pelagi rabiem, Cauriæque futura
 Prædicat miseris haud vanus flamina nautis.
 Consedit solio, rerumque inuasit habenas.
 Ergo armis fœdus, falsq; omne abrupitur armis:
 Oppida quassantur, longæque in mœnia nostra
 Æneadum arrectæ mentes, disiectæque pax est.
 Exagitant manes iuuenem, furiaque paternæ,
 Ac funesta sacra, & conuersi fœdere rupto.
 In caput infidum superi, Massillæque vates
 Annuit ille noui cæcus caligine regni
 Externas arces quatit vt Tyynthia tecta,
 Sic propria luat hæc pœna, nec misceat virbis
 Fata suis: inquam, hoc inquam nunc tēpore muros
 Oppugnat Carthago tuos, tēque opsidet armis.
 Lauius Æneas animoso sanguine valles,
 Et vix conducto produximus arma Lacone.

Nos

Nos ratibus laceris Scyllara repleuimus antra,
 Classibus & refluxo spectauimus æquore raptis
 Cōtorta è fundo reuomentè transtra Charybdim.
 Respice proh demens, proh pectus inane deorum
 Egathes, Libyæque procul fluctantia membra.
 Quò ruis? & patriæ exitio tibi nomina quaris?
 Subsident Alpes, subsidet mole inuuali
 Alpibus æquatam atollens caput Apenninus.
 Sed campos fac vane dari: num gentibus istis
 Mortales animi, aut ferro flaminæque fatiscunt?
 Haud tibi Neraria cernes cum piole laborem.
 Pubescit castris miles, galeæque teruntur
 Nondum signata: flaua lanugine malæ.
 Nec requies æui nota, exanguèsq; merendo
 Stæt prima inter signa senes, lethumque lacessunt.
 Ipse ego Romanas, perfollo corpore, turmas
 Tela intorquenteis correpta è vulnere vidi,
 Vidi animos, mortèsq; virum, decorisq; furorem.
 Si bello abssistis, nec te victoribus offers,
 Quatū heu Carthago donat tibi sanguinis Hāno?
 Gestat ad hæc: namq; impatiēs aspèrque coquebat
 Iamdudum immites iras, mediāmque loquentis
 Bis conatus erat turbando abrumperè vocem:
 Conciliōne, inquit, Libyæ Tyrioque senatu
 Proh Superi Ausonius miles sedet: armæq; tatum
 Haud dū sumpta viro: nā cætera (nō latet) hostis.
 Nunc geminas Alpes, Apenninumque minatur:
 Nunc freta Sicaniæ, & Scyllæi littoris vndas:
 Nec procul est quin iā manes vmbralesq; paucescat
 Dardaniæ: tanta accumulata præconia letho,
 Vulneribusque virum, tollitque ad sidera gemem
 Mortalem: mihi crede, licet formidine turpi

C 5

Fri-

Frigida corda tremant, mortale sumimus hoste.
 Vidi ego cum geminas, arctis post terga catenis
 Succinctus palmas, vulgo traheretur ouante
 Carceris in tenebras, spes & fiducia gentis
 Regulus Heclorea: vidi cum robore pendens
 Hesperiam cruce sublimis spectaret ab alta.
 Nec vero terrent puerilia protinus ora
 Sub galea, & pressæ properata casside mala:
 Indole non adeo segni sumus: aspice turmæ
 Quot Libyæ certant annos anteire labore.
 Et nudis bellantur equis, ipse aspice, ductor
 Cum primam tenero vocem proferret ab ore,
 Iam bella, & lituos, ac flammis vrere gentem
 Iurabat Phrygiam, atq; animo patria arma moue-
 Vltor erit cædis, iam te spectante, propinque. (bat.
 Proinde paulo crescant Alpes, altusque coruscus
 Apenninus agat scopulos, per saxa niuésque,
 (Dicâ etenim, vt stimulet atrâ vel inania mærem)
 Per cælum est qui pãdat iter, pudet Hercule tritas
 Desperare vias, laudémque timere secundam.
 Sed Libyæ clades, & primi incendia belli
 Aggerat, atque iterum pro libertate labores
 Hanno ferre vetar, ponat formidinis æstus,
 Parietibusque domus imbellis femina seruet
 Singultatém animâ. nos nos cõtra ibimus hoste,
 Queis procul à Tyria dominos depellere Byrsa
 Vel Ioue non æquo fixum est: sin fata repugnent,
 Etiam damnata cessit Carthagine Mauors,
 Occumbam potius, nec te patria inclyta dudum
 Æternum famulam, liberque Acheronta videbo.
 Nam quæ (proh superi) Fabius iubet, ocyus arma
 Exuite, & capta descendite ab arce Sagunthi.

Tum

Tum defecta manus scutorum incendat acervos:
 Vranturque rates, ac toto absistite ponto.
 Dij procul ô (merita est si nunquam talia plecti
 Carthago) prohibere nefas, nostrique solutas
 Ductoris seruate manus. tum deinde resedit:
 Factaque censendi patrum de more potestas;
 Hic Hanno, reddi prope certamine rapta
 Instat, & authorem violati fœderis addit.
 Tum verò artouiti, ceu templo irrumperet hostis,
 Exiluere patres, latioque id verteret omen
 Orauere Deum. At postquam discordia sentit
 Pectora, & infidas ad Martem vergere mentes,
 Non ultra pariens Fabius texisse dolorem,
 Concilium exposcit prope, patribusque vocatis
 Bellum se gestare sinu pacemque profatus,
 Quid se deat legere, ambiguis neu fallere dictis
 Imperat, ac sæuo neutrum reuente senatu,
 Ceu clausas acies, gremioque effunderet arma,
 Accipite infaustum Libyæ, euentuque priori
 Par, inquit, bellum: & laxos effudit amictus.
 Tum patrias reperit pugnandi nuntius arces.
 Atque ea dum profugæ regnis agitantur Elisæ,
 Accitis velox populis, queis ægrâ lababat
 Ambiguo sub Marte fides, prædâque grauatus
 Ad muros Pœnus reuocauerat arma Sagunthi.
 Ecce autem clypeum sæuo fulgore micantem
 Oceani gentes ductori dona ferebant,
 Callaicæ telluris opus, galeamque coruscis
 Subnixam cristis, vibrant cui vertice conî
 Albentes niuæ tremulo nutamine pennæ.
 Ensem vnum, ac multis fatalem millibus hastam.
 Præterea textam nodis, auróque trlicen

Loricam,

Loricam, & nulli regnum penetrabile telos.
 Hæc ære: & duri chalybis perfecta metallo,
 Atque opibus perfusa Tagi, per singula lætis
 Luttrat ouans oculis, gaudetque in origine regni.
 Condebat primæ Dido Carthaginis arces,
 Instabatque operi subducta classe iuuentus:
 Molibus hi claudunt portus: his tecta, domusque
 Partiris iuste Bitia venerande senecta.
 Ostentant caput effossa tellure repertum
 Bellatoris equi, atque omen clamore salutant.
 Has inter species orbatum classe, suisque
 Æneam pulsum pelago, dextraque præcantem
 Cernere erat, fronte hunc auide Regina serena
 Infelix, ac iam vultu spectabat amico.
 Hinc & speluncam, furtiuæque fœdera amantum
 Callaica fecere manus: it clamor ad auras,
 Latratûsque canum, subitoque exterrita nimbo
 Occulant alæ venantum corpora syluis.
 Nec procul Æneadum vacuo iam litore clavis
 Æquora nequicquam reuocante petebat Elisa.
 Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido,
 Mandabat Tyriis vlticia bella futuris:
 Ardentemque rogam media spectabat ab vnda
 Dardanus, & magnis pandebat carbasa fatis.
 Parte alia stupples infernis Hannibal aris
 Arcanum stygia libat cum vate cruorem,
 Et primo bella Æneadum iurabat ab æuo.
 At senior Siculis exultat Amilcar in aruis.
 Spirantem credas cæramina anhela mouere.
 Ardor inest oculis, toruûmque minatur imago.
 Necnon & leuum clypei latus aspera signis
 Implebat Spartana cohors: hanc ducit ouantem
 Ledæis

Ledæis veniens victor Xantippus Amyclis.
 Iuxta triste decus pendet sub imagine pœnæ
 Regulus, & fidei dat magna exempla Saguntho.
 Latior at circa facies, agitata ferarum
 Agmina venatu, & cæcata mapalia fulgent.
 Nec procul, vsta eutem nigri seror horrida Mauri
 Assuetas patrio mulcet sermone lænas.
 It liber campis pastor, cui sine fine villo
 Inueritum salus penetrat pecus: omnia Pœnum
 Armenti vigilem patrio de more sequuntur.
 Gesaque, latratôrque Cydon, tectumque, sociique
 In silicis venis, & fistula nota iumentis.
 Eminet excelso confurgens colle Sagunthos,
 Quam circum immessi populi, cœdensque, cingunt
 Agmina certantum, pullantque, tremantibus hastis:
 Extrema clypei stagnabat Iberus in ora,
 Curuatis claudens ingentem flexibus orbem.
 Hannibal abrupto transgressus scedere ripas,
 Pœnorum populos Romana in bella vocabat.
 Talis sublimis dono, noua tegmina latis
 Aptat concutiens humeris, celsûque profatur.
 Heu quantum Ansonio sudabitur arma cruore,
 Quas belli vindex pœnas mihi curia pendes.
 Iamque fenescibat vallatis mœnibus hostis,
 Carpebatque dies urbem, dum signa, manusque
 Expectant fessi socias, tandem æquore vano
 Auertunt oculos, frustrataque littora ponunt,
 Et propius suprema vident, sedet acta medullis
 Iam dudû, atque inopes penitus coquit intima pe-
 Est furtim lento miseris durantiæ rabo (stis
 Viscera, & exurit siccatas sanguine venas
 Per longum telata fames, iam lumina retro

Exeſis fugere genis, iam lurida ſola
 Tecta cute, & venis male iuncta trementibus oſſa
 Extant, conſumptis viſu deformia nervis.
 Humentis rores noctis, terramque madentem,
 Solamen fecere mali, caſſoꝛque labore
 E ſiccis fruſtra preſſerunt robore ſuccos.
 Nil temerare piget. rabidi ieiunia ventris
 Inſolitatis adigunt veſci: reſolutaque nudos
 Linquentes clypeos, armorum tegmina madunt.
 Deſuper hæc caelo ſpectans Tiryntius alto
 Illachrymat fractæ nequicquam caſibus urbis.
 Namq; metus, magnique tenet præcepta patris,
 Ne ſæuæ tendat contra decreta noueræ.
 Sic igitur cœpta occultans, ad limina ſanctæ
 Contendit Fidei, ſecretaque pectora tentat.
 Arcanis dea lata, polo tum fortè remoto,
 Calicolum magnas voluebat conſcia curas.
 Quam tamen alloquitur veniæ pacator honore.
 Ante Iouè generata, decus diuùmq; hominùmq;
 Qua ſine non tellus pacem, non æquora norunt,
 Iuſtitix conſors, tacitùmque in pectore numen.
 Exitiùmne tuæ dirum ſpectare Saguntii,
 Et tot pendentem pro te dea cernere pœnas
 Urbem lenta potes? moritur tibi vulgus, & vnâ
 Te matres, vincente fame, re mœſta virorum
 Ora vocant: primaque ſonant te voce minores.
 Fer caelo auxilium, & ſeſſis da ſurgere rebus.
 Hæc ſatus Alcmena contra cui talia virgo.
 Cerno equidem, nec pro nihilo eſt mihi fœdera
 Stâtq; dies auſis olim tam triſtibus vltor. (rûpi,
 Sed me pollutas properantem linqueré terras,
 Sedibus his, tectisq; Iouis ſuccedere adegit

Fœcundû in fraudes hominû genus: impia liqui
 Et quantum terreat, tantum metuentia regna,
 Et furias auri, nec vilia præmia fraudum,
 Et ſuper hæc, ritu hortificos, ac more ferarum
 Viuentis raptis populos, luxûque ſolutum
 Omne decus, multaq; oppreſſum nocte pudorẽ.
 Vis colitur, iurisq; locum ſibi vendicat enſis:
 Et probis ceſſit virtus, en alpice gentes:
 Nemo inſons: pacem ſeruant commercia culpæ.
 Sed ſecura tua fundata vt mœnia dextra,
 Dignum te ſeruent, memorando ſine, vigorem:
 Dedita nec feſſi tranſmittant corpora Pœno:
 (Quod ſolum nunc fata ſinunt) ſeriẽſque futuri,
 Extendam lethi decus, atque in ſecula mittam:
 Ipſaque laudatas ad manes proſequar vmbraſ.
 Inde ſeuera Ioui decurrens æthere virgo
 Luclantem fatiſ petit inflammata Sagunthum:
 Inuadit mentes, & pectora nota pererrat,
 Immittitque animis numen: tum ſuſa medullis,
 Implicat, atque ſui flagrantem inſpirat amorem.
 Arma volunt, tentantque ægros ad prælia niſus.
 Inperatus adeſt vigor, intenuſque recuſat
 Dulcis honos diuæ, & ſacrum pro virgine lethû:
 Et taciùs feſſis per ouantia pectora ſenſus
 Vel letho grauiora pati, ſæuãſque ferarum
 Attentare dapes, & menſis addere crimen.
 Sed prohibet culpa pollutam extendere lucem
 Caſta fides, paribuſq; famem compeſcere mœbris.
 Quam ſimul inuiſa gentis proſpexit in arce,
 Fortè ferens ſeſe Libycis Saturnia caſtris,
 Virgineum inceptat miſcentem bella furorem,
 Atque ita turbata gradum, ciet ocyus atram

Tisiphonem, imos agitantem verberare manes:
 Et palmas tendens, hos, inquit, noctis alumna,
 Hos muros impelle manu, populūque ferocem
 Dextris sterne tuis, Iuno inbet, ipsa propinqua
 Effectus: studiūque tuum quo comprimit ora
 Cerberus, ac mixto quæ spumant felle venena,
 Et quicquid scelerum, pœnarum quicquid & ira
 Pectore fœcundo coquitur tibi, congere præceps
 In Rutulos, totāque Erebo demitte Sagunthu:
 Hac mercede fides constet, delapsa per auras.
 Sic voce instimulans, dextra dea concita fœuam
 Eumenida incussit muris, tremuitque repente
 Mōs circum, & grauior sonuit per littora fluctus.
 Sibilat insurgens capiti, & turgentia circum
 Multus colla micat squalenti pectore serpens.
 Mors graditur vasto pandens caua guttura rictu.
 Pectora circumdant planctus, mœrorq;, dolorque:
 Atque omnes adsunt pœnæ, formæque trifauci
 Personat in somnis lachrymosæ ianitor aulæ.
 Protinus assumulat faciem mutabile monstrum
 Tyburnæ, gressumque simul, sonitumq;, loquentis
 Hæc bello vacuos, & sæui turbine Martis
 Lugebat thalamos Murro spoliata marito.
 Clara genus, clarūmq; trahens a sanguine nomen.
 Cui vultus induta pates, dissectaque crinem
 Eumenis, in medios irrupit turbida cœtus.
 Et mœstas lacerata genas: quis terminus, inquit,
 Stat fidei, proanisque datus? vidi ipsā cruentem,
 Ipsa meum vidi lacerato vulnere nostras
 Terrentem Murrum noctes, & dira sonantem.
 Eripe te comux miserandæ casibus vrbis,
 Et fuge, si terras adimit victoria Pœni.

Ad

Ad manes Tyburna meos: cecidere penates,
 Occidimus Rutuli, tenet omnia Punicus ensis.
 Mens horret, nec adhuc oculis absistit imago.
 Nullane iam posthac tua recta Sagunthe videbo?
 Felix Murre necis, patriæque superflite felix
 At nos Sidoniis famulatum maribus actas
 Post belli casus, vastique pericula ponti,
 Carthago aspiciet victrix: tandemque supremum
 Morte obita, Libyæ gremio captiua iacebo.
 Sed vos ô iuuenes, veruit quos conscia virtus
 Possè capi, queis telū ingēs cōtra aspera mors est,
 Vestris seruitio manibus subducite matres:
 Ardua virtutem profert via. pergite primi,
 Nec facilem, populis nec totam inuadere laudem
 His vbi turbatas hortatibus impulit aures,
 Inde perit tumultum, summo quem vertice mōtis
 Amphitryoniades spectandum ex æquore nautis
 Struxerat, & grato cineres decorarat honore.
 Exitus, sede horrendum prorupit ab ima
 Cœruleus maculis auro squalentibus anguis.
 Ignea sanguinea radiabant lumina flamma,
 Oræque vibranti stridebant sibila lingua:
 Isque inter trepidos cœtus, mediamq; per urbem
 Voluitur, & muris prope delabatur altis,
 Ac similis profugo vicina ad littora tendit,
 Spumantisque freri præceps immergitur vndis.
 Tum verò excussit amentes, ceu prodira recta.
 Expulsi fugiant manes, vmbraque reculent
 Captiuo laruisse solo, sperare saluti
 Pertæsum, damnant cibos, agit abdita Erinny.
 Haud grauior duris diuū inclementia rebus,
 Quam lethi proferre moras: abrumperè vitam

D

Ocyus

Ocyus attoniti quærunt, lucémque grauantur.
 Certatim structus surrectæ molis ad astra
 In media stetit vrbe rogas, portantq; , trahuntque
 Longas pacis opes, quæ sita que premia dextris,
 Callaico vesteis distinctas matribus auro,
 Armæque dulichia proavis portata Zazynto,
 Et prisca aduectos Rutulorum ex vrbe penates,
 Huc quicquid superest captis, clypeósq; , simulq;
 Infaustos iaciunt enses, & condita bello
 Effodiunt penitus terræ; gaudent que superbi
 Victoris prædam flammis donare supremis.
 Quæ postquam congesta videt feralis Erinnyis,
 Lampada flammiferis tractam Phlegethontis ab
 Quassat, & inferna superos caligine condit. (v. n. d.)
 Inde opus aggressi toto quod nobile mundo
 Æternum inuictis infelix gloria seruat.
 Princeps Tisiphone lentum indignata parentum
 Pressit ouas capulum, cõtantémq; , impulit enses.
 Et dirum insonuit stygio bis térque flagello,
 Inuitas maculant cognato sanguine dexteras,
 Miranturque nefas aduersa mente peractum,
 Et facto sceleri illachrymant. hic turbidus ira,
 Et rabie cladum, perpessã que vltima vitæ,
 Obliquos versat materna per vbera visus:
 Hic raptam librans dilectæ in colla securim
 Coniugis increpitat sese, mediúmque furorena
 Proiecta damnat stupefactus membra bipenni.
 Nec tamen euasisse datur. nam verbera Erinnyis
 Incutit, atque atros insibilat ore timores.
 Sic thalami fugit omnis amor: dulcésque marito
 Effluxere toni, & subiere obliuia tedæ.
 Ille iacit totis conuixum viribus ægrum

In flammis corpus, densum quæ turbine nigro
 Exundat fumans piceus caligine vertex.
 At medios inter cœtus pietate sinistra
 Infelix Tymbrene furis, Pœnóque parentis
 Dum properas auferre necem, redolentia formam
 Ora tuam laceras, temerásque simillima membra.
 Vos etiam primo gemini cecidistis in æuo
 Eurymedon fratrem, & fratrem mérite Lycorma:
 Cuncta pares, dulcísque labor sua nomina natis
 Reddere, & in vultu genitrici hædere suorum.
 Iam fixus iugulo culpa te soluerat ensis
 Eurymedon, inter miseræ lamenta senectæ:
 Dumque malis turbata parens, deceptaque visis
 Quo ruis? huc ferrum clamat conuerte Lycorma,
 Ecce simul iugulum perfoderat ense Lycormas.
 Sed magno, quò nã Eurymidó furor iste? sonabat
 Cum planctu, geminãque notis decepta figuræ,
 Nomine mutato reuocabat funera mater,
 Donec transacto tremebunda per vbera ferro
 Cessit, & ambiguos cecidit super inscia natos.
 Quis diros vrbis casus, laudandaque monstra,
 Et fidei pœnas, & tristia facta piorum
 Temperet euoluens lachrymis? vix punica fleu
 Cessissent castra, ac miserescere nesciunt hostis.
 Vrbs habitata diu fidei, cælóque parentem
 Murorum repetens, ruit inter perfida gentis:
 Sidoniæ tela, atque immania facta suorum,
 Iniustus neglecta deis, furit ensis & ignis.
 Quique caret flamma scelerum est locus, erigit atro
 Nigrantem fumo rogas alta ad sidera nubem.
 Ardet in exelso proceri vertice montis.
 Arx intacta prius bellis: hinc punica castra,

Littorâque, & toram soliti spectare Sagunthum
 Ardent tecta deum, respondet imagine flammæ
 Æquor, & in tremulo vibrant incendia ponto.
 Ecce inter medios cædum Tyburna furores,
 Fulgenti dextram mucrone armata mariti,
 Et læua infelix ardentem lampada quassans,
 Squalentemq; erecta comam, ac liuentia planctu
 Pectora nudatis ostendens sæua lacertis,
 Ad tumultum Murræ super ipsa cadauera fertur.
 Qualis vbi inferni dirum tonat aula parentis,
 Iraque turbatos exercet regna manes
 Aleto solium ante Dei, sedemque tremendam.
 Tartareo est operata Ioui, pœnasque ministrat.
 Arma viri multo nuper detensa cruore
 Imponit tumulo illachrymans: manesque precata
 Acciperent sese, flagrantem lampada subdit.
 Tunc rapiens lethum, tibi ego hæc, ait, optime coniux
 Ad manes en ipsa fero: sic ense recepto
 Arma super ruit, & flammæ inuadit hiatu.
 Semiambusta iacet nullo discrimine passim,
 Infelix obitus, permixto funere, turba.
 Ceu stimulantem fame, cum victor ouilia tandem
 Faucibus inuadit siccis leo, mandit hianti
 Ore fremens imbellæ pecus, patuloque redundat
 Gurgure ructatus large cruor, incubat atris
 Semesæ stragis cumulis, aut in murure anhelæ
 Infrendens, laceros inter spatatur æceruos.
 Latè fusa iacent, pecudes, cunctosque molossus,
 Pastorumq; cohors, stabuliq; gregisq; magister,
 Totaque vastatis diuersa in apalia tectis.
 Irrumpunt vacuam Pœni tot cladibus arcem.
 Tum demum ad manes perfecto munere Erinuus
 Iunoni

Iunoni laudata redit, magnamque superba
 Exultat rapiens secum sub tartara turbam.
 At vos fidereæ, quas nulla æquauerit a tas,
 Itæ decus terrarum anima, venerabile vulgus
 Elysiæ, & castas sedes decorare piorum.
 Quis vero non æqua dedit victoria nomen,
 Audite o gentes, neu rumpite fœdera pacis,
 Nec regnis postferte fidem, vagus exul in orbe
 Errabit toto patriis proiectus ab oris,
 Tergaque vententem trepidans Carthago videbit.
 Sape Sagunthinis somnos exterritus vmbis
 Optabit ceci disse manu, ferroque negato.
 Inuictus quondam stygias bellator ad vndas,
 Deformata feret liuenti membra veneno.

ARGUMENTVM IN

LIB. III.

Postquã clara fide, Pœno sub Marte, Sagunthus
 Arsit, ad Ammonis scitatum oracula hostar
 Mittitur, vt superis quæ nam sit fixa voluntas
 Imperio super, & rerum nouitate reportet,
 Ipse ad vicinos ductor, cum coniuge, Gades
 Nauigat, & spoliis onerat feralibus Aras
 Herculeas: post hæc charam seponit ab armis
 Cum puero, nondum bis feni mensis, Imilcem:
 Et noua mox petitur Carthago classe per vndas,
 Atque hic nocturna specie, mirabile monstrum
 Vidit, in Italicam stimulantis fera pectora gentem,
 Quo circa innumeris Romana in prælia turmis
 Collectis, prope trans Alpes signa ferebat,
 Lataque Taurinis statuit tentoria campis.

SILII ITALICI PUNICORVM
LIBER III.

Postquam rupta fides Tyriis, & mœnia castæ,
 Non æquo Superum genitore, euerſa Saguthi
 Extemplo positos finiti carline mundi
 Victor adit populos, cognatæque limina Gades.
 Nec vatum menteis agitare, & præſcia corda
 Cessatum super imperio: citius æquore Boſtar
 Vela dare, & rerum prænoſcere fata iubetur.
 Prisca fides adytis longo ſeruat̄ur ab æuo,
 Qua ſublime ſedens Cythereis æmulus antris
 Inter anhelanteis Garamantas corniger Hammô
 Fatidico pandit venientia ſecula luo.
 Hinc omen cœptis, & caſus ſcire futuros
 Ante diem, bellique vices nouiſſe petebat.
 Exin clauigeri veneratus numinis aras
 Captiuus onerat donis, quæ nuper ab arce
 Victor fumantis rapuit ſemiuſta Sagunthi.
 Vulgatum, nec caſſa fides, ab origine fani
 Impoſitas durare trabes, ſolâſque per æuum
 Condentum nouiſſe manus, hic credere gaudent
 Confediſſe deum, ſeniûmque repellere templis.
 Tum queis ſas, & honos adyti penetrabilia noſſe
 Femineos prohibent grefſus, ac limine curant
 Setigeros arcere ſues, nec diſcolor vlli
 Ante aras cultus, velantur corpora lino,
 Ex Peluſiaco præfulget ſtamine vertex.
 Diſcinctis mos thura dare, atque è lege parentum
 Sacrificam lato veſtem diſtinguere clauo.
 Pes nudus, non ſæque coma, caſtûmque cubile,
 In reſtincta focis ſeruant altaria ſtammæ.

Scd

Sed nulla effigies, ſimulacræve nota deorum:
 Maiestate locum, & ſacro implere timore.
 In ſoribus labor Alcida Lernæa recuſis
 Anguibus Hydra iacet, nexuque eliſa leonis
 Ora Cleonei patulo celantur hiatus.
 Aſt ſtygius ſanis terrenis latraribus vmbraſ
 Ianitor, æterno tum primum tractus ab antro,
 Vincla indignatur, meruitque Megæra catenas.
 Iuxta Thraces equi, peſtilque Erymârthia, & altos
 Eripedis ramos ſuperantia cornua ceruæ.
 Nec leuior vinei Libycæ telluris alumnus
 Matre ſuper, ſtratique genus deforme bimembres
 Cêtauri, frontemq; timet minor omnis Acarnan;
 Inter quæ fulget ſacrat̄is ignibus Oethe.
 Ingentemque animam rapiunt ad ſidera ſtammæ.
 Poſtquam oculos varia impleuit virtutis imago,
 Mira dehinc cernit ſurgentis mole profundi
 Iniectum terris ſubitum mare, nullaque circa
 Littora, & inuſo ſtagnanteis æquore campos,
 Nam quæ cæruleis Nereus euoluitur antris,
 Atque imo freta contorquet Neptunia fundo,
 Præruptum exundat pelagus, cæcôſque relaxans
 Oceani fonteis, torrentibus ingruit vndis.
 Tum vada, ceu ſæuo pœnitûs permota tridenti
 Luſtantur, terris tumefactum imponere pontum.
 Mox remeat gurges, tractoque relabitur æſtu,
 Ac ratis erepto campis deſerta profundo.
 Effuſi tranſtris expectant æquora nauar:
 Cymothoes ea regna vagæ, pelagique labores
 Luna mouet, luna immiſſis per cœrula bigis,
 Fêrtq; refêrtq; fretû, ſequiturq; reciproca Thetis.
 Hæc prope ſpectata duci, nam multa fatigant,
 Pondera

Pondera curarum primum subducere bello,
 Confortem thalami, paruumque sub vberem natum,
 Virgineis iuuenem tedis, primoque hymenæo
 Imbuerat coniux, memorique tenebat amore.
 At puer opessæ generatus ad ora Sagunthi,
 Bissenos lunæ nondum compleuerat orbis.
 Quos ut seponi stetit, & secernere ab armis,
 Affatur ductor: spes ô Carthaginis altæ
 Nate, nec Æneadum leuior metus, amplior oro
 Sis patrio decore, & factis tibi nomina condas,
 Qui superes bellator auum, iamque ægra timoris
 Roma tuos numeret lachrymandos matribus an-
 Ni præfaga meos ludunt præcordia sensus, (nos.
 Ingens hic terris crescit labor: ora parentis
 Agnosco, toruæque oculos sub fronte minaces,
 Vagitumque; grauem, atque; irarum elementa mearum.
 Si quis forte Deum tantos incederit actus,
 Ut nostro abruptar letho primordia rerum,
 Hoc pignus belli coniux seruare labora.
 Cùmque datum fari, duc per cunabula nostra:
 Tangat Eliseas palmis puerilibus aras,
 Et cineri iuret patrio Laurentia bella.
 Inde ubi flore nouo pubescent firmior ætas,
 Emicet in Matrem, & calcato fœdere victor
 In capitolina tumulum mihi vendicet arce.
 Tu verò, tanti felix quam gloria partus
 Expectat, veneranda fide discede periclis
 Incerti Martis, duròsque relinque labores:
 Nos clausæ niuibus rupes, suppositaque cælo
 Saxa manent, nos Alcida mirante nouerca
 Sudatus labor, & bellis labor acrior, Alpes.
 Quod si promissum vertat fortuna fatorem,

Leuaque

Leuaque sit cœptis, te longa stare senecta,
 Auumque extendisse velim: tua iustior ætas,
 Ultra me improperæ ducant cui fila sorores.
 Sic ille. At contra Cyrrhei sanguis Imilce
 Castalij, cui materno de nomine dicta
 Castulo phœbei seruat cognomina vatis,
 Atque ex sacrata reperebat stirpe parentes
 Tèpore quo Bacchus populos domitabat Iberos:
 Concutiens Thyrsò, atque armata Menade Calpen,
 Lasciuo genitus Satyro, nymphæque Myrice
 Milicus indigenis late regnarat in oris,
 Cornigeram attolès genitoris imagine frontem.
 Hinc patriam, clarumque genus referebat Imilce
 Barbarica paukum vitiato nomine lingua.
 Quæ tunc sic lachrymis sensim manantibus infit.
 Mene oblite tua nostram pendere salutem
 Abnis inceptis comitem? sic fœdera nota,
 Primitiæque tori? gelidò sine scandere tecum,
 Deficiam monteis coniux tua? crede vigori
 Fœmineo. castum haud superat labor vllus amorem.
 Sin solo aspicimur sexu, sexumque relinquis,
 Cedo equidem, nec fata moror, Deus annuat oro.
 I felix, i numinibus votisque secundis:
 Atque acies inter, flagrantiaque arma relicta
 Coungis, & nati curam seruare memento.
 Quippe nec Ausonios tantum, nec tela: nec igneis
 Quantum te metuo, ruis ipsos acer in enses,
 Obiectasque caput telis, nec re vlla secundo
 Euentu fatiat virtus: tibi gloria soli
 Fine caret, credisque viris ignobile lethum
 Belligeris in pace mori: tremor implicat artus:
 Nec quenquam horresco, qui se tibi cõferat vnus:

E

Sed

Sed tu bellorum genitor miserere, nefasque
 Auerte, & serua caput inuiolabile Teucris.
 Iamque adeo egressi steterant in littore primo,
 Et promoti ratis pendentibus arbore nautis
 Aptabat sensim pullanti carbasa vento,
 Cum lenire metus properans, agramque leuare
 Attonitis mentem curis, sic Hannibal orsus:
 Ominibus parce & lachrymis fidissima coniux,
 Et pace & bello cunctis stat terminus aui,
 Extremumque diem primus tulit: ire per ora
 Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
 Quos pater ætheriis caelestum destinat oris.
 An Romana iuga & famulas Carthagini arces.
 Perpetiar? stimulant manes, noctisque per umbras
 Increpitans genitor: stant ara: atque horrida sacra
 Ante oculos, breuitasque vetat mutabilis hora:
 Prolatare diem: sede amne, vt nouerit vna
 Me tantum Carthago? & qui sim nesciat omnis
 Gens hominum? lethiq; metu decora alta relinquam?
 Quantum etenim distant à morte silentia vitæ?
 Ne ramen incautos laudum exhortesce furios:
 Et nobis est lucis honos, gaudetque senecta
 Gloria, cum longo titulis celebratur in auro.
 Te quoque magna manent suscepti præmia belli,
 Dent modò se superi, Tybris tibi seruiet omnis,
 Iliacæque nurus, & diues Dardanus auri.
 Dumque ea permixtis inter se stertibus orant,
 Confusus pelago celsa de puppe magister
 Cunctantem ciet, abripitur diuisa marito.
 Hærent intenti vultus, & littora seruant.
 Donec iter liquidum volueri rapiente carina
 Consumpsit visus, tellus pontusque recessit.

At Pœnus belli curis auertere amorem
 Apparat, & repetit properato mœnia gressu.
 Quæ dum perlustrat, crebroque obit omnia visu,
 Tandem sollicito cessit vis dura labori,
 Belligeramq; datur somno componere mentem.
 Tum pater omnipotens gentem exercere periculis
 Dardaniam, & fama saeuorum tollere ad astra
 Bellorum meditans, priusque referre labores
 Præcipitat, consulta viri segnemque quietem
 Terret, & immissa rumpit formidine somnos.
 Iamque per humentem noctis Cyllenius umbram
 Aligero lapsu portabat iussa parentis.
 Nec mora, mulcentem securo membra sopore
 Aggreditur iuuenem, monitisque incessit amaris.
 Turpe duci totam somno contumere noctem
 O rector Libyæ, vigili stant bella magistro.
 Iam maria effulas cernes turbare carinas,
 Et Latiam toto pubem volitare profundo,
 Dum lentus cœpti terra cuctaris Ibera.
 Scilicet id satis est decoris, memorandaq; virtus,
 Quod tanto cecidit molimine Graia Sagunthos?
 En age, si quid inest animo, par fortibus ausis:
 Fer gressus agiles mecum, & comitare vocantem:
 Respexisse veto, monet hoc pater ille deorum:
 Victorem ante altæ statuat te mœnia Romæ.
 Iamque videbatur dextram iniectare, graduque
 Lætantem trahere in Saturnia regna citato,
 Cum subitus circæ fragor, & vibrata per auras
 Exterrent sæuis à tergo sibila linguis,
 Ingenti que metu diuim præcepta pauenti
 Effluxere viro, & turbatus lumina flectit.
 Ecce iugis rapiens sylvas, ac robora vasto

Contorta amplexu, tractasque per inuia rupes
 Ater lethifero stridebat turbine serpens.
 Quantus non æquas perlustrat flexibus Arctos,
 Et geminum lapsu sidus circumligat anguis,
 Immani tantus fauces diducit hiatu,
 Artollensque caput nimboſis n. ontibus æquat,
 Congeminat sonitus rapti violentia cæli,
 Imbriferamq; hyemé permixtã grandine torquet.
 Hoc trepidas môstro (neq; enim sopor ille, nec al-
 Vis aderat noctis, virgãque fugante tenebras (tæ
 Misquerat lucem somno Deus) ardua quæ sit
 Scitatur pestis, terrãque vrgentia membra
 Quò ferat, & quosiam populos deposcat hiatu.
 Cui gelidis almæ Cyllenes editus antris:
 Bella vides optata tibi, te maxima bella,
 Te strages nemorum, te toto turbida cælo
 Tempestas, cædẽsque virũm, magnãque ruinã
 Idæi generis, lachrymosãque fata sequuntur.
 Quantus per campos populatis montibus actas
 Contorquet sylvas squalenti tergore serpens,
 Et late humectat terras spumante veneno,
 Tantus perdomitis decurres Alpibus atro
 Inuoluens bello Italiam, tantõque fragore
 Eruta conuulsis prosternes oppida muris.
 His agrum stimulis liquere deũsque soporq;ue.
 It membris gelidus sudor, lætõque pauore
 Promissa euoluit somni, noctẽmque retractat.
 Iãmque Deũm regi, Martique sub omine fausto
 Instauratur honos, niueõque ante omnia tauro
 Placatur meritis monitor Cyllenius aris,
 Extemplo edicit conuellere signa, repẽsque
 Castra quatit clamor permixtus dissona linguis.

Pro-

Prodito Calliope famæ, quos horrida cœpta
 Excierint populos, tulerintque in regna Latini:
 Et quas indomitis vrbes armarit Iberis,
 Quasque Parethõnio glomerarit littore turmas
 Aula sibi Libye rerum deposcere frenos,
 Et terris mutare iugum, non vlla, nec vnquam
 Sauior it trucibus tempestas acta procellis,
 Nec bellum raptis tam dirum mille caninis
 Acrius infremuit, trepidũmque exterruit orbem.
 Princeps signa tulit Tyria Carthagine pubes,
 Membra leuis, celsisq;ue decus fraudata superbum
 Corporis, ac docilis fallendi, & necere tectos
 Nũquã tarda dolos, rudis his tũc parma, breuiq;
 Bellabant ense, ac vestigia nuda, sinusq;ue
 Cingere inassuetum, & rubra velamine vestis
 Ars erat in pugna fusum oculuisse cruorem.
 His rector fulgens ostro super altior omneis
 Germanus nitet Hannibalis, gratõque tumultus
 Mago quatit currus, & fratrem spirat in armis.
 Proxima Sydoniis Utica est effusa maniplis
 Prisca situ, veterisq;ue ante arces condita Byrsa.
 Tunc quæ Sicanio præcinxit littora muro
 In clypei speciem curuatis turribus Aspis.
 Sed dux in sese conueterat ora Sychæus
 Hædrubalis proles, cui vano corda timore
 Maternam implebat genus, & resonare superbo
 Hannibai hæud vnquam cessabat aunculus ore.
 Affuit vndosa cretus Berenicide miles,
 Nec tereti dextas in pugnam armata dolone
 Destituit Barce sitientibus arida venis:
 Nec non Cyrene Pelopei stirpe nepotis
 Battiaades prauos fidei stimulauit in arma,

E 3

Quos

Quos trahit antiquo laudatus Amilcare quōdam
 Consilio viridis sed bello serus Ileres.
 Tabraca tum Tyrium vulgus, sarranāque Leptis,
 Æaque trinacrios Aphris permixta colonos,
 Et Tingin rapido mittebat ab æquore Lixus.
 Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo,
 Quæque procul cernit nō equos Ruspina fluctus,
 Et Zama, & vberior Rutulorum sanguine Taplus
 Ducit tot populos ingens & corpore, & armis
 Herculeam factis seruans à nomine famam
 Antheus, celsūmque caput super agmina tollit.
 Venère Æthiopes, gens haud incognita Niso
 Qui magneta secant, solis honor ille metalli
 Intactum chalybem vicino ducere saxo.
 His simul immitem testantes corpore solem
 Exusto venère Miba, non ærea callis.
 Nec lorica riget ferro, nec tenditur arcus:
 Tempora multiplici mos est defendere lino,
 Et lino munire latus, sceleratāque succis
 Spicula dirigere, & ferrum infamare veneno.
 Tum primum castris Phœnicum tendere ritu
 Cinyphij didicere Macæ, squalentia barba
 Ora viris, humerōsque tegunt velamina capri
 Setigeri, panda manus est armata Cateia.
 Verticolor contra cetra, & falcatus ab arte
 Ensis Adymachida, ac læuo tegmina crute.
 Sed mensis asper populus, victuque maligno.
 Nam calida tistes epulæ torrentur arena.
 Quin & Massili fulgentia signa tulere
 Hesperidum veniens lucis domus vltima terræ.
 Præfuit intorrens demissus vertice crines
 Boschus atrox, qui saciaras in litore sylvas,

Arque

Arque inter frondes reuirescere viderat aurum.
 Vos quoque desertis in castra mapalibus itis
 Misceri gregibus Geruli assueta ferarum,
 Indomitisque loqui, & sedare leonibus iras:
 Nulla domus: plaustris habitant: migrare per arua
 Mos, atque errantes circumuectare penates.
 His mille alipedes turma, velocior euas,
 Et doctus virgæ sonipes in castra ruebat.
 Seu pernix cum densa vagis latraibus implet
 Venator dumeta Tacon, aut exigit vंबर
 Nare sagax è calle feras, perterrita late
 Agmina præcipitant volucres formidine cerui.
 Hos agit haud læto vultu, nec fronte serena
 Hasbytes nuper caesæ germanus Acheras.
 Marmaridæ medicum vulgus strepuere cateruis:
 Ad quorum cantus serpens oblita veneni,
 Ad quorum cantus mites iacuerunt Ceraestæ.
 Tum chalybis pauper Bamuræ cruda iuuentus,
 Contenti parca durasse hastilia flamma,
 Miscebant anidi trucibus fera murmura linguis.
 Necnon Autololes leuibus gens ignea plantis,
 Cui sonipes cursu, cui cessent incitus amnis,
 Tanta fuga est, certat pennæ, campūque volat
 Cum rapuere, pedum frustra vestigia quæras.
 Spectati castris, quo succo nobilis arbor,
 Et dulci pascit Lotus nimis hospita bacca.
 Quique atro rapidas effervescente veneno
 Dypladas immanis horrent Garamantes arenis.
 fama docet caesæ rapuit cum Gorgonis ora
 Perseus in Libya dirum fluxisse cruorem,
 Inde Meduseis terram exundasse chelydris.
 Milibus his ductor spectatus Marte Coaspes

E 4

Neri

Neritia Meninge fatus, cui tragula semper
 Fulmineam armabat celebratum missile dextram.
 Hinc coit æquoreus Nasamon inuadere fluctu
 Audax naufragia, & prædas auellere ponto.
 Hinc qui stagna colunt Tritonidos alta paludis,
 Quâ virgo (vt fama est) bellatrix edita lympha
 Inuento primam Libyen perfudit oliuo.
 Nec non totus adest vesper, populique reposti
 Cantaber ante omneis hyemisque, æstusq; famisq;
 Inuictus, palmamque ex omni ferre labore.
 Mirus amor populo, cum pigra incanuit ætas
 Imbelles iam dudum annos præuere saxo:
 Nec vitâ sine Marte pati, quippe omnis in armis
 Lucis causa sita, & damnatum viuere paci.
 Venit & Auroræ lachrymis perfusus in orbem
 Diuersum, patrias fugit cum deuius oras
 Armiger Eoi non felix Memnonis Astyr.
 His paruus sonipes, nec Marti notus, aridem
 Aut in concusso glomerat vestigia dorso,
 Aut molli pacata celer trahit esseda collo.
 Herdus agit, iuga Pyrenes venatibus acer
 Metiri, iaculove extendere prælia Mauro.
 Venere & Celtæ sociati nomen Iberis.
 His pugna cecidisse decus, corpusque cremari.
 Tale nefas, cælo credunt, superisque referri,
 Impastus carpat, si membra iacencia vultur.
 Fibrarum, & pennæ, diuinarumque sagacem
 Flammarum, misit diues Gallæcia pubem.
 Barbara nunc patriis viulantem carmina linguis,
 Nunc pedis alterno percussa verbere terras.
 Ad numerum resonas gaudetem plaudere cætras.
 Hæc requies, ludusque viris, ea sacra voluptas.

Cætera

Cætera fœmineus peragit labor: addere sulco
 Semina, & impresso tellurem vertere aratro
 Segne viris, quicquid duro sine Marte gerendū est,
 Callaici coniux obit irrequieta mariti.
 Hos Viriathus agit, Lusitanumque remotis
 Extractum lustris, primo Viriathus in æuo
 Nomen Romanis factum mox nobile damnis.
 Nec Ceretani quondam Tirynthia castra,
 Aut Vasco insuetus galeæ, ferre arma morati.
 Nec quæ dardanius post vidit Ilerda furores,
 Nec qui Massageten monstrans feritate parentem
 Cornipedis fusa fatiaris Concaue vena.
 Iamque Ebusus phœnissa mouet, mouet Artabrus
 Aelide, vel tenui pugnax instare veruto. (arma
 Iam cui Tlepolemus sator, & cui Lyndus origo
 Feruida bella ferens Balearis, & alite plumbo.
 Et quos nunc Grauios violato nomine Graiūm
 Oenæ misere domus, Ætolæque Tyde:
 Dat Carthago viros Teucro fundata vetusto,
 Phocaica: dant Emporiæ, dat Tarraco pubem
 Vitifera, & Latio tantum cessura Lyeo.
 Hos inter clara thoracis luce nitetbat
 Sedentana cohors, quam Suetio rigentibus vndis,
 Atque alitrix celsa mittebat Setabis arce,
 Setabis, & telas arabum spreuisse superbas,
 Et Pelusiaco filum componere lino.
 Mandonius populis, domitorq; insignis equorū
 Imperitat Cæso, & socio stant castra labore.
 At Vetonum alas Balarus probat æquore aperto.
 Hic adeo cum ver placidum, statūque tepe scit
 Cœubitus seruans tacitos grex prostat equarum,
 Et venerem occultam genitali concipit aura.

E 5

Sed

Sed non multa dies generi, properatque senectus
 Septimâque his stabulis longissima ducitur ætas.
 At non Sarmaticos attolens Sufana muros
 Tam leuibus persultat equis, hinc venit in arma
 Haud æui fragilis sonipes, crudôque vigore
 Asper frena pati, aut iussis parere magistris.
 Rindacus his ductor, telum sparus, ore ferarum
 Et rictu horrificant galeas, venatibus æuum
 Transigitur, vel more patrum vis, raptâq; pascent
 Fulget præcipuis Parnasia Castulo signis,
 Et celebre Oceano, atq; alternis æstibus Hispal,
 Ac Nebrissa dionyseis conscia Thyrsis,
 Quam satyri coluere leues, redimitâque sacra
 Nebryde, & Hortano Menas nocturna Lyeo.
 Argantoniacos armat Carteia nepotes;
 Rex proavis fuit humani ditissimus æui
 Ter denos decies emensus belliger annos.
 Armat Tartessos stabulanti conscia Phœbo,
 Et munda Æmathios Italis paritura labores:
 Nec decus auriferæ cessavit Corduba terræ.
 Hos duxere viros flauenti vertice Phorcis,
 Spiciferisq; grauis bellator Aranthicus oris
 Equales æui, genuit quos vberè ripa
 Palladio Berhes vmbatus cornua ramo.
 Talia Sidonius per campos agmina ductor
 Puluere nigrantes raptat, lustrâtque sub armis.
 Qua visu comprehendere erat fulgentia signa,
 Ibat ouans, longâque vmbra[m] tellure trahebat
 Non aliter, quoties perlabitur æquora cursa,
 Extremâque petit Phœbea cubilia Tethyn
 Frenatis Neptunus equis, fluit omnis ab antris
 Nereidum chorus, & sucto certamine nandi.

Candida

Candida perspicuo conuerrunt brachia ponto.
 At Pyreni frondosa cacumina montis
 Turbara Pœnus terrarum pace petebat.
 Pyrene celsa nimbofi verticis arce
 Diuisos Celtis altrè prospicit Iberos.
 Atque æterna tenet magnis diuortia terris.
 Nomen Bebrycia duxere à virgine colles,
 Hospitis Alcida[m] crimen, qui sorte laborum
 Gerionis peteret cum longa tricorporis arua
 Possessus, Baccho, sacra Bebrycis in aula
 Lugendam formæ sine virginitate reliquit
 Pyrenen, lethique Deus (si credere fas est)
 Causa fuit lethi miseræ, Deus edidit aluo.
 Namque vt serpentem patrias exhorruit iras,
 Confestim dulces liquit turbara penates.
 Tum noctem Alcida[m] solis plangebatur in antris,
 Et promissa viri syluis narrabat opacis,
 Donec mœrentem ingratos raptoris amores,
 Tendet emq; manus, atque hospitis arma vocatam
 Diripere feræ, laceros Tirynthius artus
 Dum remear victor, lachrymis perfudit, & amens
 Palluit inuento dilectæ virginis ore.
 Ac voce herculeæ pereussa cacumina montis
 Intremere iugis, mœsto clamore ciebat
 Pyrenen, scopuliq; omnes, ac lustrata ferarum
 Pyrenen reboant, tumulo tum membra reponit
 Supremû illachrymans, nec honos intercidet quo,
 Desertumque tenent montes per secula nomen.
 Tamq; per & colles & densos abiete lucos
 Bebrycia Pœnus fines transcenderat aula:
 Inde ferox quæ situm armis per inhospita rura
 Volcarum populatur iter, tumidiq; minaces

Accedit

Accedit Rhodani milite ripas,
 Aggeribus caput Alpinis, & rupe niuali
 Proflit in Celtas, ingentemque extrahit amnem
 Spumanti Rhodanus, proscindens gurgite cāpos,
 Ac propere in pontum lato ruit incitus alueo:
 Auget opes stanti similis, tacitoque liquore
 Mixtus Arat, quem gurgitibus cōplexus anhelis
 Cunctantem immergit pelago, raptūmq; per arua
 Ferre vetat patrium vicina ad littora nomen.
 Inuadunt alacres inimicum pontibus amnem.
 Nunc cello capite, & ceruicibus arma tenentur,
 Nunc validis gurges certatim frangitur vlnis.
 Fluminea sonipes religatus ducitur alno:
 Bellua nec retinet tardante libyssa timore:
 Nam trabibus vada, & iniecta tellure, repertum
 Connexas operire trabes, ac ducere in altum
 Paulatim ripæ resolutis aggere vinclis.
 At gregis allapsū fremebundo territus acris
 Expauit moles Rhodanus, stagnisq; refusis
 Torsit arenoso minitancia murmura fundo.
 Iamque Tricastinis incedit finibus agmen,
 Iam faciles campos, iam rura Vocuntia carpit.
 Turbidus hic truncis, saxisque Druentia lætum
 Ductoris vastauit iter. namque Alpibus ortus
 Auullas ornos, & adest fragmina montis
 Cum sonitu voluens fertur latrantibus vndis,
 Ac vada translato mutat fallacia cursu.
 Non pediti fidus, parulis non puppibus æquus,
 Et tunc imbre recens fuso, correpta sub armis
 Corpora multa virū spumanti vertice torquens
 Immersit fundo laceris deformia membris.
 Sed iam præteritos vltra meminisse labores

Con-

Conspectæ propius dempserē pauentibus Alpes:
 Cuncta gelu, canaque æternum grandine tecta,
 Atque aui glaciem cohibent: riget ardua mōtis
 Ætheriæ facies, surgentique obuia Phœbo
 Duratas nescit flammis mollire pruvas.
 Quantum tartareus regni pallentis hiatus
 Ad manes imos, atque atra stagna paludis
 A supera tellure patet: iam longa per auras
 Erigitur tellus, & cælum interceptit vmbra.
 Nullum ver vsquam, nullique æstatis honores.
 Sola iugis habitat duris, sedesque tuctur
 Perpetuas deformis hyems: illa vndique nubes
 Huc atra agit, & mixtos cum grandine nimbos.
 Iam cuncti flatus, ventique, furentia regna
 Alpina posuere domo, caligat in altis
 Obtutus saxi, abeuntque in nubila montes.
 Mixtus Athos Tauro, Rhodopéq; adiuncta Mimati,
 Ossaque cū Pelio, cumq; Hemo cesserit Othrys,
 Primus inexpertas adiit Tirynthius arces:
 Sciendentem nubes, frangentemque ardua mōtis
 Spectarunt superi, longisque ab origine seclis
 Intemerata gradu magna vi saxa domantem.
 At miles dubio tardat vestigia gressu,
 Impia seu sacros in fines arma per orbem,
 Natura prohibente, ferant, diuisque repugnent.
 Contra quæ ductor non alpibus ille, nec vllō
 Turbatus terrore loci: sed languida monstris
 Cæda virū fouet hortando, reuocatque vigore.
 Non padet obsequio superū, festosque secundis
 Post belli decus, atque acies dare terga niuosis
 Montibus, & segnes submittere rupibus arma?
 Nunc o nunc locij dominantis mœnia Romæ
 Credi-

Credite vos, summu[m]q; Iouis cōscendere culmē.
 Hic labor Ausoniā, dabit hic in vincula Tybrim.
 Nec mora, commotum promissis ditibus agmen
 Erigit in collem, & vestigia linquere nota
 Herculis edicit magni, crudisq; locorum
 Ferre pedem, ac proprio turmas euadere calle,
 Rumpit inaccessos aditus, atque ardua primus
 Exuperat, summaq; vocat de rupe cohortes.
 Tum quā durari concreto frigore collis
 Lubrica frustratur canenti semita cliuo
 Luctantem ferro glaciem premit, haurit hiatu
 Nix resoluta viros, altōque à culmine præceps
 Viuenteis turmas operit delapsa ruina.
 Interdum aduerso glomeratas turbine Corus
 In media ora niues fulcis agit horridus alis.
 Aut rursus immani stridens auulsa procella
 Audacis rapit arma viri, volensq; per orbem
 Contorto rotat in nubes sublimia flatu.
 Quoq; magis subire iugo, atque euadere nisi
 Erexere gradum, crescit labor, ardua supra
 Sese aperit fessis, & nascitur altera moles.
 Vnde nec edomitos exudatōsque labores
 Respexisse libet, tanta formidine plena
 Exterrent repetita oculis, atque vna pruina
 Canentis, quacunque datur permittere visus,
 Ingeritur facies, medio sic nauita ponto
 Cum dulcis liquit terras, & inania nullos
 Inueniunt ventos, securo carbasa malo,
 Imensas prospectat aquas, ac victa profundis
 Æquoribus, fessus renouat sua lumina cælo.
 Iamque super clades, atque importuna locorum
 Illuue, rigidaq; comæ squalore perenni

Hor-

Hortida semiferi promunt è rupibus ora:
 Atque euulsa cauis exesi pumicis antris
 Alpina inuadit manus, assuetōque vigore
 Per dumos, notāsque niues, atque iniua, pernix
 Clausum montiuagis infestat cursibus hostem.
 Mutatur iam forma locis, hic sanguine multo
 Infectæ rubuere niues, hic nescia vinci
 Paulatim glacies cedit repetita cruore:
 Dūmque premit sonipes duro vestigia cornu,
 Vngula perfossis hæsit compressa pruinis.
 Nec pestis lapsus simplex, abscisa relinquunt
 Mēbra gelu, fractōsq; asper rigor amputat artus.
 Bis senos soles, totidem per vulnera sauas
 Ementis noctes, optato vertice sidunt,
 Castrāque præruptis suspendunt ardua saxis.
 At Venus ancipiti mentem labefacta timore
 Affatur genitorem, & rumpit nœsta querelas:
 Quis pœnæ modus, aut peneundi terminus oro
 Æneadis erit? & quando terrāsque fretūmque
 Ementis sedisse dabis: cur pellere nostros
 A te concessa Pœnus parat vrbe nepotes?
 Alpibus imposuit Libyen, finemque minatur
 Imperio, casus metuit iam Roma sagunthi:
 Quo Troiæ extremos cineres, sacrāmque ruinam
 Assariciq; larem, & Vestæ secreta feramus
 Da sedem genitor, tutisq; iacere, parūne est
 Exilia errantes totum quæsisse per orbem?
 An ne iterum capta repetentur pergama Roma?
 His Venus, & contra genitor sic deinde profatur:
 Pelle metus, neu te Tyriæ conamina gentis
 Turbarint Cytherea: tenet, longūmque tenebit
 Tarpeias arces sanguis tuus. hac ego Martis

Mole

Mole viros spectare paro, atque expendere bello.
 Gens ferri patiens, ac laxa domare labores
 Paulatim antiquo patrum desuefcit honori
 Atq; ille haud vnquam parcus pro laude cruoris,
 Et semper famæ sitiens, obscura sedendo
 Tempora agit, mutum voluens inglorius æuum
 Sanguine de nostro populus, blandoque veneno
 Desidia, virtus paulatim euicta senescit.
 Magnæ molis opus, multoque labore parandum
 Tot populos inter soli sibi poscere regna.
 Iamque tibi venit tempus quo maxima rerum
 Nobilior sit Roma malis, hinc nomina nostro
 Nō indigna paulo referet labor, hinc tibi Paulus,
 Hinc Fabius, gratiusque mihi Marcellus opimis:
 Hi tantum parient Latio per vulnera regnum,
 Quod luxu, & multum mutata mente nepotes,
 Non tamen euertisse queant: iamq; ipse creatus
 Qui Pænum reuocet patriæ, Latioque repulsum
 Ante suæ muros Carthaginis exuat armis.
 Hinc Cytherea tuis longo regnabitur æuo.
 Exin se Curibus virtus cælestis ad astra
 Efferet, & sacris augebit nomen Iuli.
 Bellatrix gens bacifero nutrita Sabino.
 Huic pater ignotam donabit vincere Thulen,
 Inque Caledonios primus trahet agmina lucos,
 Compescet ripis Rhenum, reget impiger Afros,
 Palmiferamque senex bello domitabit Idumen.
 Nec stygis ille lacus, viduatque lumine regna,
 Sed superum sedes, nostròsque tenebit honores.
 Tum iuuenis magno præcellens robore mentis
 Excipiet patriam molem, celluque feretur
 Æquatam imperio tollens caput, hic fera gentis

Bella

Bella Palæstina primo delebit in æuo.
 At tu transcendens Germanice facta tuorum,
 Iam puer auricompo performidate Batauo,
 Nec terruerint Tarpei culminis ignes:
 Sacrilegas inter flammæ seruabere terris.
 Nam te longa manent nostri consortia mundi.
 Huic laxos arcus olim Gængetica pubes
 Submittet, vacuasq; ostendent Bactra pharetras.
 Hic & ab Arctoo currus ager axe per urbem,
 Ducet & eos Baccho cedente triumphos.
 Idem indignantem transmittete Dardana signa
 Sarmaticis victor compescet sedibus Istrum.
 Quin & Romuleos superabit voce nepotes,
 Quis erit eloquio partum decus, huic sua Musæ
 Sacra ferent, meliòrque lyra, cui substitit Ebrus,
 Et venit Rhodope, Phœbo miranda loquetur.
 Illa etiam, qua prisca fides stat regia nobis
 Aurea Tarpeia ponet capitolia rupe.
 Et iunget nostro templorum culmina cælo.
 Tunc ò nate deum, diuòsque dature, beatæ
 Imperio terras patrio rege, tarda senectam
 Hospitia excipient cæli, soliòque Quirinus
 Concedet, mediùmq; parens, fratèrque locabunt.
 Siderei iuxta radiabunt tempora nati.
 Dum pandit seriem venturi Iuppiter æui,
 Ductor Agenoreus tumulis delatus iniquis
 Lapsantem dubio deuexa per inuia nisu
 Firmabat gressum, atq; humentia saxa premebat,
 Non acies, hostisve tenet, sed prona minaci
 Prærupto turbat, & cautibus obuia rupes.
 Stant clausi, mœrentque moras, & dura viarum:
 Nec refouere datur torpentia membra quiete.

F

Noctens

Noctem operi iungunt, & robora ferre coactis
 Appropiant humeris, ac raptas collibus ornos.
 Iamque ubi nudarunt sylua densissima montis,
 Aggessere trabes, rapidisque accensus in orbem
 Excoquitur flammis scopulus, mox proruta ferro
 Dat gemitum patiens resoluta pondere moles,
 Atque aperit fessis antiqui regna Latini.
 His tandem ignotas transgressus casibus Alpes
 Taurinis ductor statuit tentoria campis.
 Interea voces Iouis, atque oracula portans
 Eminentis aderat Garamantum latus arenis
 Bostar, & ut viso stimulabat corda tonante.
 Maxime Belidæ patriis qui à mœnibus arces
 Seruitium dextra, libycas penetrauimus oras,
 Nos tulit ad superos perfundens sidera syrtis,
 Nos penè æquoribus tellus violentior haustit,
 Ad finem cæli medio tenduntur ab ore
 Squalentes campi, tumulum natura negauit
 Immensis spatiis, nisi quem caua nubila torquens
 Construxit turbo, impacta glomeratus arena:
 Vel si perfracto populatus carcere terras,
 Africus, aut pontum spargens super æthera Cornu
 Inuasere truces capientem prælia campum,
 Inq; vicem ingesto cumularunt puluere montis:
 Has obseruatis valles enanimus astris.
 Namq; diès confundit iter, peditemq; profundo
 Errarem campo, & semper media arua videntem
 Sidoniis Cynosura regit fidissima nauis.
 Verùm ubi defessi lucos, nemorosaque regna
 Cornigeri Iouis, & fulgentia templa columnis
 Aduenimus magnis, quam læta fronte sacerdos
 Exceptos, hospes tectis inducit Arisbas,

Stat

Stat fano vicina (nouum & memorabile) lympha,
 Quæ nascente die, quæ deficiente tepescit,
 Quæq; riget, medium cum sol accedit olympum:
 Atque eadem rursus nocturnis feruet in vmbis.
 Tum loca plena deo; dites sine vomere glebas
 Ostentat senior, lætæque ita mente profatur:
 Has vmbas nemorû, & connexa cacumina cælo,
 Calcatosque Ioui lucos, prece Bostar adora.
 Nam cui dona Iouis non diuulgata per orbem
 In gremio Thebes geminas sedisse columbas?
 Quarum, chaonias pennis quæ contigit oras,
 Implet fatidico Dodonida munere quercum.
 At quæ Carpathium super aquor vecta, per auras
 In Libyen niueis tranauit concolor alis.
 Hanc sedem primo Cythereia condidit ales,
 Hic ubi nunc aras, lucosque videris opacos
 Ductore electo gregis (admirabile dictu)
 Lanigeri capitis media inter cornua perstans,
 Marmaricis ales populis responsa canebat.
 Mox subitum nemus, atque annofo robore lucus
 Exiuit, qualisque premunt nunc sidera quercus
 A prima venere die, prisco inde fauore
 Arbor numen habet, coliturque repentibus aris.
 Dumque ea miramur, subito stridore (tremèdum)
 Impulsa patuere fores, maiorque repente
 Lux oculos ferit, ante aras stat veste sacerdos.
 Effulgens niuea, & populi concurrere certant.
 Inde ubi mandatas effudi pectore voces,
 Ecce intrat subitus vatem deus, alta sonoro;
 Collisis trabibus voluuntur murmura luo,
 Ac maior nota iam vox prorumpit in auras,
 Tenditis in Latium, belloque agitare paratis

F 2

Assarici

Assarici prolem, Libyes cœpta aspera cerno,
 Gradiuumq; trucem curus iam scâdere, & atram
 In latus Hesperium flammam expirare furentis
 Cornipedes, multoque fluentia sanguine lora.
 Tu qui pugnarum euentus, extremaque fati
 Deposcis, claroque ferox das vela labori,
 Inuade Ætoli ductoris Iapyga campum.
 Sidonios augebis auos, nullique relinques
 Altius Ausonia penetrare in viscera gentis,
 Donec victa tibi trepidabunt Dardana regna.
 Nec ponet pubes vnquam Saturnia curam,
 Dum carpet superas in terris Hannibal auras.
 Talia portabat lætis oracula Bostar,
 Implebatque viros pugna propioris amore.

ARGVMENTVM IN
 LIB. IIII.

Fama volat Pœnum signis hostilibus Alpes
 Transcendisse ducem, totis trepidatur in agris.
 Consultant patres de bello, intactaque rursum
 Tela nouant. Libycis ostendens Hannibal vrbes
 Militibus, prædæ cupidus acuebat amore
 Ad pugnam. interea volenti rate Scipio consul
 Massiliæ fidis aderat delatus ab oris:
 Occurritque hosti Ticini ad fluminis vndam.
 Atque ibi tunc prima caluerunt littora pugna.
 Sed Consul Trebiæ vicinum Scipio collem
 Cedere compulsus petiit. quo venit & ipse
 Consul accitus Siculo collega Peloro.
 Hostis sed rursus victor, spumantia, captum
 Post Appenninum, Thralumeni stagna petebat.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER IIII.

Fama per Ausonia turbatas spargitur vrbes
 Nubiferos monteis, & saxa immania celo
 Accepisse iugum, Pœnosque per inuia vectos:
 Emulâque Herculei iactatur fama laboris,
 Descendisse ducem, diros canit improba motus,
 Et gliscit gressu, volucrique citatior Euro
 Terrificis quatit attonitas rumoribus arces.
 Astruit auditis docilis per inania rerum
 Pascere rumorem vulgi pauor: itur in acreis
 Bellorum raptim curas, subitûsque per omnem
 Ausoniam Mauors strepit, & ciet arma virôsque:
 Pila nouant, ac deterfa rubigine saxus
 Induitur ferro splendor: iupenûmque repostæ
 Instaurant galeæ coni decus: hasta iquatur
 A mento, renouântque noua fornace bipennes.
 Cõseritur tegmen laterum impenetrabile, multas
 Passurus dextras, atque irrita vulnera thorax,
 Pars arcu inuigilant, domitar pars verbere anhelû
 Cornipedem in gyros, saxoque exasperat ensẽ.
 Nec vero muris, quibus est luctato vetustas,
 Ferre morantur opem: subuectant saxa, cauâsque
 Retractant turres, edit quas longior atas.
 Hinc tela accipiunt arces, & robora portis,
 Et fidos certant obices accersere sylua.
 Circundant fossas, haud segnis cuncta magister
 Præcipitat timor, ac vastis trepidatur in aruis.
 Deseruere larem, portant ceruicibus agras
 Attoniti matres, ducente isque vltima fila
 Grandæuos rapuere senes: tum trine soluto

Ante agitur coniux, dextra læuâque trahuntur
 Parui, non æquo comitantes ordine, nati.
 Sic vulgus, traduntq; metus, nec poscitur author.
 At patres quanquam exterrent immania cœpta,
 Inque sinu bellum, atque Alpes, & peruia saxa
 Accepere, tamen crudam contra aspera mentem,
 Et magnos, tollunt animos, iuuat ire periclis,
 Ad decus, & dextra memorâdum condere nomē,
 Quale dedit nunquam rebus fortuna secundis.
 Sed Libya: ductor tuto fouet agmina vallo.
 Fessa gradum, multoq; gelu torpentia neruos,
 Solandique genus, lætis ostentat ad urbem
 Per campos superesse viam, Romamque sub ictu.
 At non & rerum curas, consultâque belli
 Stare probat, solusque nequit perferre quietem.
 Armisera: quondam prisca inter tempora gentes
 Ausonium inuasere latus, sedesque beatas,
 Et metui peperere manu, mox impia bella,
 Tarpeius pater, & capti sensere Quirites.
 Hic dum sollicitat donis & inania corda,
 Ac fluxam morum gentem fouet, armâq; iungit,
 Iam consul volucris peruectus littora classe
 Scipio, Phocæicis sese referebat ab oris.
 Ingentisque duces, pelagi, terrâque laborem
 Diuersum emensos, propiora pericula vallo
 Iungebant, magnâque aderant primordia cladis.
 Namque vt collatis admoto Consule castris
 Sustulerat fortuna moras, signumque furoris
 Accensæ viso poscebant hoste cohortes,
 Debellata procul, quæcunque vocantur Iberis
 Iugenti Tyrius nemorosa per agmina, ductor
 Voce sonat, non Pyrenē, Rhodanumve furētem,
 Iussa

Iussa aspernatos, rurulam fumasse Sagunthum,
 Raptum per Celtas iter, & qua ponere gressum
 Amphitryoniada: fuerit labor, ille sub armis
 Pænorum turmas, equitemque per ardua vœstum
 Insultasse iugo, & fremuisse hinnitibus Alpeis.
 Contra pulchra suos vocat ad discrimina Consul.
 Hostem miles habes fractū, ambustūq; niuosus
 Cautibus, atque ægre torpentia mēbra trahētem,
 En age, qui facios monteis, rupesque profundas
 Transiuit, discat quanto stat celsus arce
 Herculeæ vallum, & maius sit scandere colleis,
 An nostros rupisse globos, det inania fama:
 Dum magna fusa pugna, retrōque ruenti
 Quæ vœtum est, obstēt Alpes, super ardua ductum
 Huc egere dei, Latios vt sanguine fines
 Imbueret, tellusque hostilis conderet ossa.
 Scire libet, noua nunc nobis, atque altera bellum
 Carthago, an ne eadem mittat, quæ mersa sub æ-
 Egates inter vasto iacet obruta ponto, (quor
 Hæc ait, atque agmen Ticini fœctit ad vndas.
 Cœruleas Ticinus aquas, & stagna, vadoso
 Perspicuus seruat turbari nescia, fundo,
 Ac nitidum viridi lente trahit amne liquorem.
 Vix credas labi, iipis tam mitis opacis
 Argutos inter volucrum cœramina cantus
 Somniferam ducit lucenti gurgite Lympham.
 Iamque sub extremum noctis fulgentibus vmbreis
 Lux aderat, somnūque suas contecerat horas.
 Explorare locos Consul, collisq; propinqui
 Ingenium, & campis quæ sit natura, parabat.
 Par studium Pæno, similisque in pectore cura.
 Ergo aderant, rapidis equitum comitantibus alis.
 Verum

Verum vbi commoto docuerunt puluere nubes
 Hostem ferre gradū, & propius propiusq; sonoro
 Quadrupedum cornu tellus gemit, ac simul acer
 Vincentum lituos, hinnitus sauit equorum,
 Arma viri, rapite arma viri, dux instat vterque.
 Ambobus velox virtus, geminūque cupido
 Laudis, & ad pugnas, Martēque infania cōcors.
 Haud mora iam tātum campi dirimebat ab ictu,
 Quantum impulsā valet cōprehendere lancea nodo,
 Cum subitum liquida, non vllis nubibus, æthra
 Augurium, mentes, oculosque ad sidera vertit.
 Accipiter medio tendens à limite solis,
 Dilectas Veneri, notāsque in honore Diones
 Turbabat violentus aues, atque vnguibus idem,
 Idem nunc rostro, duris nunc ictibus alæ,
 Ter quinas dederat, sœua inter vulnura letho.
 Nec finis satiesve noui, sed sanguinis ardor
 Gliscere, & virgebat trepidam iam cæde priorum,
 Incertāque fugæ, pluma labente, columbam,
 Donec phœbeo veniens Iouis ales ab ortu,
 In tenuis tandem nubes dare terga coëgit.
 Tum victrix lætos signa ad Romana volans
 Conuertit, prolēsque ducis, qua parte decora
 Scipio quassabat puerilibus arma lacertis,
 Clangorem bis tērque dedit, rostroque coruscæ
 Perstringens conum galeæ, se reddidit astris.
 Exclamat Liger, huic superos sentire monentes
 Ars fuit, ac penna monstrare futura magistra.
 Pœne bis octonos Italīs in sinibus annos
 Audaci similis volucris, sectabere pubem
 Ausoniam, multāq; feres cū sanguine prædam.
 Sed compefce minas, renuit tibi Daunia regna
 Armis

Armiger ecce Iouis: nosco te summe deorum,
 Adsis o, firmēsque tuæ pater alius omen.
 Nam tibi seruantur, ni vano cassā volatu
 Mentitur superos præpes, postrema subactæ
 Fata puer Libyæ, & maius Carthagine nomen.
 Contrā læta Bogus Tyrio canit omnia regi.
 Et faustum accipitrem, cesarūque in nube volucres
 Aeneadis cladem, & Veneris portendere genti.
 Tum dictis comitem cōtorquet primus in hosteis
 Ceu suadente Deo, & fatorum conscius hastam.
 Illa volans patuli longè per inania campi
 Lethum perdidit spatio, ni fusus habenas
 Dum primæ decus affectat decerpere pugnæ,
 Obuia quadrupedis præceps Catus ora tulisset.
 Sic elanguescens, & iam casura, petitum
 Inuenit vulnus, cædemque recepit ab hoste
 Cornus, & oblata stetit inter tempora frontis.
 Incurrunt acies, magnōque fragore per æquor
 Suspendunt cuncti frenis sublime reductos
 Cornipedes, vltroque ferunt, erectus in auras
 It sonipes, rapidaque volans per aperta procella
 Tenuia vix summo vestigia puluere signat.
 Boiorum ante alias Chryxo duce mobilis ala.
 Arietat in primos, obiicitque immania membra
 Ipse tumens, atavi Brenni se stirpe ferebat
 Chryxus, & in titulos capitolia capta trahebat.
 Tarpeiōque iugo demens, & vertice sacro
 Penlanteis aurum Celtas, vmbone ferebat.
 Colla viri fuluo radiabant lactea torque,
 Auro virgatæ vestes, manicæque rigebant
 Ex auro, & simul vibrabat crista metallo.
 Sternitur impulsū vasto percussa Camertum

Prima phalanx, spissæque ruunt conferta per arma
 Vnde Boiorum, sociata examina densant
 Infandi Senones, collisæque quadrupedantum
 Pectoribus, toto voluntur corpora campo.
 Arua natant, altusque virum cruor, altus equorum
 Lubrica belligræ sorbet vestigia turma,
 Seminecum lethum peragit grauis vngula pulsu,
 Et circumuolitans terros è sanguine rores
 Spargit humo, miserisque suo lauit ora cruore.
 Spicula prima, puer tumidi Tyrhene Pelori
 Purpureo moriens victrix sanguine tingis.
 Nam tibi cū stimulas cornu, atque in prælia mentes
 Accendis, renouâsque viros ad vulnera cantu,
 Hæsit barbaricum sub anhelu gutture telum.
 Et clausit raucum lethali vulnere murmur.
 At sonus extremo morientis fusus ab ore,
 Fessâ pererrauit muris iam cornua labris.
 Chryxus Picetem, Laurumque, nec eminus ambo,
 Sed gladio Laurum, Picenti rasilis hasta
 Ripis lecta Padi, lethum tulit. auia namque
 Dum pedit, ac leuo meditatur fallere gyro,
 Hasta viri femur, & pariter per anhelâ volantis
 Illa sedit equi, geminam dedit horrida mortem.
 Idem sanguinea Venuli ceruice reuellens,
 Sternit præcipitem trepido te Farfare telo.
 Et te sub gelido nutritum Tulle Velino,
 Egregium Ausoniæ decus, ac memorabile nomen
 Si dent fata moras, aut seruent fœdera Pœni.
 Tū Romulū, atque olim celeberrima nomina bello
 Tyburtis magnos, Hispellatēque, Metaurumque
 Et Damum, dubia meditatus cuspide vulnus.
 Næc locus est Tyriis belli pugnae, sed omnem
 Celticus

Celticus impleuit campum furor: irrita nulli
 Spicula torquentur, statque omne in corpore ferru.
 Hic inter trepidos immane Quirinus audens,
 Cui fugere ignotum, atque inuicta mente placebat
 Rebus in aduersis exceptum pectore lethum,
 Cuspide flamat equum, ac dispergit gesa lacerto.
 Si referare viam, atque ad regem rumpere ferro
 Detur iter, certusque necis, petit omnibus ausis,
 Quod nequeat sentire decus, cadit inguine fosso
 Teutalus, & vasto quatitur sub pondere tellus.
 Occumbit Sarmens, flauam qui ponere victor
 Casariem, crinemque tibi Gradiue vouebat
 Auro certantem, & rutilum sub vertice nodum.
 Sed Parca intonsa non exaudita vouentem
 Ad manes traxere coma, per candida membra
 It sumans cruor, & tellus perfusa rubescit.
 At non tardatus iaculo occurrente Lycaunus
 Irruit, aduersumque viro rotat obuius ensem.
 Et ferit insurgens, humero quâ brachia lenti
 Annectunt nervi, decisaque vulnere læua
 Laxatis paulum moribunda pependit habenis.
 Dumque micans tremulo conatu lora retentat
 Flestentem assuetos imitatur nescia frenos
 Demetit auersi Vesagus, tum colla iubaque
 Suspensam portans galeam, atque inclusa perempti
 Ora viri, patrio diuos clamore salutat.
 Dumque ea Gallorum populi dant funera campo
 Accitas prope castris in prælia Consul
 Raptabat turmas, primusque rucbat in hostem
 Candenti sublimis equo, trahit undique lectum
 Diuitis Ausoniæ iuuenē, Marsoque, Coramque,
 Laurentumque decus, iaculatorēque Sabelum,

Et Gradiuicolas celio de colle Tudertem,
 Indutosque simul gentilia lina Faliscos,
 Quosque sub Herculeis taciturno flumine muris
 Pomifera arua creant, Anienicolæque Catilli,
 Quosque in prægelidis duratos hernica riuus
 Mittebant saxa, & nebulosi rura Casini,
 Ibant in Martem terræ dominantis alumni
 Damnati superis, nec iam reditura iuuentus.
 Scipio, quâ medius pugnae vorat agmina vortex,
 Inferit cornipedem, atque instinctus strage fuorum
 Inferias cæcis mactat, Labarumque, Padumque,
 Et Camum, & multo vix fufum vulnere Brennum,
 Gorgoneoque Larum torquentem lumina vultu,
 Occidis & tristi pugnans Lepontice fato.
 Nam dum frena ferox, obiecto corpore pensas,
 Atque æquas celsus residentis consulis ora
 Ipse pedes, frõtem in mediâ grauis incidit ensis,
 Et diuisum humeris iacuit caput: Abbatus amens
 Qui luctatur equo, parmæque in cursibus obstat,
 Ictu quadrupedis fulua porrectus arena
 Elisa incussis amisit calcibus ora.
 Perfurit Aufonius turbata per æquora ductor,
 Ceu gelidus Boreas torum cum substulit imo
 Icarium fundo victor mare, nauita vasto
 Iactatur sparsus, lacerata classe, profundo,
 Cunctaque canenti perfunditur æquore Cyclas.
 Chryxus vt in tenui spes, exiguumque salutis
 Iam videt esse suæ, mortemque; astare propinquâ,
 Armata contemptu mentem necis: horrida barba
 Sanguinea rutilat spuma, rictusque furentis
 Albet, & effuso squalent à puluere crines,
 Inuadit Tarium, vicino consule, pugnas

Miscen-

Miscentem, saxisque virum circumtonat armis.
 Voluitur ille solo: nam prouum effundit in armos
 Fata extrema ferens abies, rapiturque pauore
 Tractus equi, vinctis cõnexa ad cingula mēbris.
 Longa cruor sparsu liquit vestigia campo,
 Et tremulos cuspis ductus in puluere signat,
 Laudabat lethi iuuenem, egregiosque parabat
 Vlscisci Consul manes, cum dira per auras
 Vox venit, & Chryxum ferri clamoribus audit
 Haud notum vultu, surgit violentior ira
 Comminus, atque oculos optato in corpore figit.
 Tum stimulus grato plauis ceruicis honore
 Cornipedē alloquitur, vulgū, Martemque; minorem
 Hactenus, & letho dedimus sine nomine gētem,
 Nos Gargane vocant Superi ad maiora, vidē sine
 Quantus eat Chryxus? iam nūc tibi præmia pono
 Illum Sidonio fulgentem ardore tapeta,
 Barbaricum decus, & fuluis donabere frenis.
 Sic fatus, magno Chryxum clamore ciebat
 In pugnam, ac vacuo poscebat prælia campo.
 Nec detrectantem par ira accendat hostem.
 Vt iussa cessere retro, spatiumque dederunt
 Hinc atque hinc ala, medio stetit æquore pugna.
 Quantus Phlegreis telluris alumnus in aruis,
 Mouit signa Mimas, & calum exterruit armis,
 Tantus semifero Chryxus sub pectore murmur
 Torquet, & horrissonis vlulatus erigit iras.
 Nemone incensæ captæque superfuit vrbi,
 Vt tibi quas Brenni populus ferremus in arma
 Narraret dextras? dilce en nunc, inquit, & vnâ
 Contorquet nodis, & obusto robore, diram
 Vel portas quassasse trabem, sonat illa tremédum.

G 3

Sc

Ac nimio iactu seruasse improvida campi
 Distantis spatium, propiorem tranſuolat hoſtem.
 Cui Conſul, ferre hoc v̄mbris, proauoq; memento
 Quam procul occumbas Tarpeia à ſede, tibi que
 Haud licitum ſacri Capitolia cernere montis,
 Tum nodo curſu que leui ſimul adiuuat haſtam
 Dignam mole viri nixus, fugit illa per ora
 Multiplicis lini, ſubteſtã que tegmina neruis,
 Atque altum tota meritur culpide pectus.
 Procumbit lata porreſtus in arma ruina,
 Et percuſſa gemit tellus ingentibus armis.
 Haud aliter ſtructo Tyrrena ad littora ſaxo
 Pugnatura fretis, ſubter cæciſque procellis
 Pila immane ſonans, impingitur ardua ponto.
 Immugit Nereus, diuiſaque cærule pulſu
 Illuſum accipiunt irata ſub æquora montem.
 Ductore amiſſo pedibus ſe credere Celta
 Vna ſpes animæ, tantuſque pependerit ardor.
 Ac veluti ſummo venator denſa Picano
 Cum luſtra exagitat, ſpiſiſſique cubilibus atram
 Immitit paſſim dumoſa per inuia peſtem.
 Dum tacitas vires, & flammam colligit ignis,
 Nigranti piceus ſenſim caligine vertex
 Voluitur, & pingui contorquet nubila fumo
 Mox ſubita in toto lucent incendia monte,
 Fit ſonitus, fugere fera, fugere volucres,
 Atque vna longa trepidant in valle iuuenæ.
 At Mago vt vertiſſe globos, primũ que laborem,
 Qui ſolus genni eſt, caſſum videt arma ſuorum
 Ac primum in pugnas equitem vocat, vndiq; nudũ
 Aſſiliunt frenis, infrenatũque manipuli.
 Nunc Itali in tergum verius referuatur habenis,

Nunc

Nunc riuſus Tyrias retro pauor adiehit alas,
 Aut illi dextros lunatis flexibus orbes,
 Aut illi lauos ſinuant in cornua gyros,
 Textunt alterno glomerata volumina curſu,
 Ac cædem refugam, cedentes arte reſoluunt.
 Hac pontum vice (vbi exercet diſcordia ventos)
 Fert Boreas, Eurũſq; refert, molẽmque profundũ,
 Nunc huc alterno, nunc illuc, flame gellant.
 Aduolat aurato præfulgens murice ductor
 Sidonius, circũ que metus, terrorque, furorque.
 Iſque vbi Callaici radiantem tegminis orbem
 Extulit, & magno percuffit lumine campos,
 Spes virtũſque cadunt, trepidãq; à mente recedit
 Vertere terga pudor, nec lethi cura decori,
 Sed fugere infixum eſt, terrã que optantur hiatus.
 Sic vbi Caucaſeis tigris ſe protulit antris,
 Linquntur campi, & tutas petit omne latebras
 Turbatum inſano vultu pectus, illa pererrat
 Diſſectas victrix valles, iam que ora reducto
 Paulatim nudat rictu, vt præſentia mandat
 Corpora, & immani ſtragem meditarur hiatu.
 Non illum Metabus, non illum celiſtor Vſens
 Euafere tamen, quamuis hic alite planta,
 Hic ope cornipedis rotis ferretur habenis.
 Nam Metabum ad manes demiiſit culpide fulgẽs
 Fraxinus, Vſentem collapſum poplite flexo
 Enſis obit, laudemq; pedum cũ ſanguine ademit.
 Iamq; dedit letho Stemium, Laurũmque, domoq;
 Collinum gelida vitreo quem Fucinus antro
 Nutrierat, dederatque lacum tranſmittere bando.
 Fit ſocius lethi coniecta Maſſicus haſta
 Vitiferi ſacro generatus vertice montis,

G 4

Et

Et Lyris nutritus aquis, qui fonte quieto
 Dissimulat cursum, ac nullo mutabilis imbræ
 Perstringit tacitas gemmanti gurgite ripas.
 Exoritur rabies cædum, ac vix tela furori
 Sufficiunt, teritur iunctis vmbonibus vmbro,
 Pésque pedem premit, & nutantes casside cristæ
 Hostilem tremulo pulsant conamine frontem.
 Tergemini primam ante aciem fera prælia fratres
 Miscebant, quos Lædæo Sidonia Barce
 Xantippo felix veteri inter bella creatar,
 Res Graiæ, ductorque parens, ac nobile Amycle
 Nomen, & iniectus Spartanis colla catenis
 Regulus, inflabant veteri præcordia fama
 Marte probare genus, factisque Lacona parentem
 Ardebant, gelidosque dehinc inuisere montes
 Taygera, & tandem bellis innare subactis
 Eurotam patrium, ritusque videre Lycurgi.
 Sed Spartam penetrare Deus, fratresque negabant
 Aufonij totidem numero, quos miserat alta
 Egeriæ genitos immitis Aricia lucis:
 Aetatis mentisque pares: at non dabat vltimæ
 Cloto dura lacus aramque videre Dianæ.
 Namque vt in aduersos impacti turbine pugna
 Eumachus, & Clytias, & lætus nomine patris
 Xantippus, iunxere gradus, ceu bella leones
 Inter se furibunda mouent, & murmure anhele
 Squalenteis campos & longa mapalia complent,
 Omnis in occultas rupes atque auia pernix
 Maurus saxa fugit, coniuxque libyssa profuso
 Vagatum cohibens suspendit ab vberè natos.
 Illi dira fremunt, perfractaque in ore cruento
 Ossa sonant, pugnantque feris sub dentibus artus.

Haud

Haud secus Egeriæ pubes, hinc Virbius acer,
 Hinc Capys affiliunt, paribusque Albanus in armis
 Subsicens paulum perfossa proruit aluo.
 Albanum Clytias, ast illi cuncta repente
 Implerunt clypeum miserando viscera lapsu
 Eumachus inde Capyn, sed tota mole tenebat
 Ceu fixum membris tegmen, tamen improbus ensis
 Adnexam parmae decedit vulnere laxam.
 Inque suo pressa est non reddens tegmina nisu
 Infelix manus, atque hæsit labentibus armis.
 Vltima restabat fufis iam palma duobus
 Virbius, huic trepidos simulanti ducere gressus
 Xantippus gladio, rigida cadit Eumachus hasta:
 Et tandem æquata geminato funere pugnae,
 Inde alterna viris transegit pectora mucro,
 Inque vicem erepta posuerunt prælia vita.
 Felices lethi, pietas quos addidit vmbri,
 Optabunt similes venientia secula fratres,
 Extremumque decus memori celebrabitur æno.
 Si modò ferre diem miserisque videre nepotes
 Carmina nostra valét, nec famam inuidit Apollo.
 At Consul toto palantes æquore turmas
 Voce tenet, dum voce viget, quo signa referis?
 Quis vos heu vobis paucior abstulit? horrida primi
 Si fors visa loci, pugnaeque laceffere frontem
 Post me staret viri, & pulsa formidine tantum
 Aspiciate has dexteras, capti genuere parentes
 Quos fugitis: quæ spes victis? Alpe sine petemus?
 Ipsam turrigero portantem vertice muros
 Credite submissas Romam nunc tendere palmas,
 Natorum passim raptus, cædemque parentum,
 Vestalesque focos extingui sanguine cerno.

G 5

Hoc

Hoc arcete nefas, postquam inter talia crebro
 Clamore obruta, crasso que à puluere fauces,
 Hinc laua frenos, hinc dextra corripit arma,
 Et latum obiectat pectus, strictumque minatur
 Nunc sibi, nunc trepidis ni restent cominus, ense.
 Quas acies alto genitor dum spectat olympo,
 Consulis egregij mouere pericula mentem,
 Graduum vocat, & patrio sic ore profatur:
 Magnanimi me nate viri, ni bella capessis,
 Haud dubie extremus terret labor, eripe pugnae
 Ardentem, oblitumque sui dulcedine cadum,
 Siste ducem Libyae. nam plus petit improbus vno
 Consulis exitio, tota quam strage cadentum.
 Praeterea cernis tenerae qui praelia dextrae
 Iam credit puer, atque annos transcendere factis
 Molitur, longumque putat pubescere bello.
 Te duce primitias pugnae, te magna magistro
 Audeat, & primum hoc vincat seruasse parentem,
 Hac rerum sator. at Mauors in praelia curus
 Odrysia tellure vocat, tum fulminis arri
 Spargentem flammis clypeum, galeamque decoris,
 Haud illi facilem, multoque labore Cyclopiam
 Sudatum thoraca capit, quassatque per auras
 Titanum bello fatiatam sanguinis hastam,
 Atque implet curru campos, exercitus vna
 Irarum, Eumenidesque simul, lethique cruenti
 Innumeræ facies, frenisque operata regendis
 Quadriugos atro stimulat Bellona flagello.
 Fertur ab immenso tempestas horrida caelo,
 Nigrantisque globos, & turbida nubila torquent
 Inuoluit terras, quatitur Saturnia sedes
 Ingressu tremefacta Dei, ripasque relinquit

Audito

Audito curru, fontique relabitur amnis.
 Ductorem Ausonium telis Garamantica pubes
 Cinxerat, & Tyrio regi noua dona parabat,
 Armorum spoliis, & rorantia consulis ora,
 Stabat fortunæ non cedere certis, & acri
 Mole retorquebat crudescens caedibus, hastas.
 Iamque suo iamque hostili perfusa cruore
 Membra madent, cecidere iube, gyroque per orbem
 Arctato, Garamas iaculis propioribus instat,
 Et librat saeva coniectum cuspede ferrum.
 Hic puer ut patrio defixum corpore telum
 Conspexit, madere genas, subitoque trementem
 Contripuit pallor, gemitumque ad sidera rupit.
 Bis conatus erat praecurrere fata parentis
 Conuersa in semet dextra, bis transtulit iras
 In Pœnos Mauors, fertur per tela, per hosteis
 Intrepidus puer, & Graduum passibus aequat.
 Continuò cessere globi, latiusque repente
 Apparet campo limes, merit agmina tectus
 Caelesti clypeo, & sternit super arma iacentum
 Corpora, & auctorem teli, multasque paternos
 Ante oculos animas, optata piacula, mactat.
 Tunc rapta properè duris ex ossibus hasta
 Innexum ceruice ferens, humeròque parentem
 Emicat, attonitæ tanta ad spectacula turmae.
 Tela tenent, ceditque loco Libys asper, & omnis
 Latè cedit Iber, pietasque insignis, & ætas
 Belligeris fecit miranda silentia campis.
 Tum celsò è curru Mauors Carthaginis arces
 Excindes inquit, Tyriosque ad foedera coges;
 Nulla tamen longo tanta exorietur in aruo
 Lux tibi chare puer, macte, o macte indole sacra,

Vera

Vera Iouis proles, & adhuc maiora superfunt.
 Sed nequeunt meliora dari: tum nubila Mauors,
 Ætheraque, emenso terras iam sole capessit,
 Et fessas acies castris claufere tenebræ.
 Condebat noctem deuexo Cynthia curru
 Fraternali afflata rotis, & ab æquore Eoo
 Surgebant roseæ media inter cœrula flammæ.
 At consul tristis campos, Pœnisque secundam
 Planitiem metuens, Trebiam collisque petebat.
 Iamque dies rapti cursu, variisque labore,
 Et medio abruptus fluitabat in amne solutis
 Pons vinculis, qui Dardanium transfuxerat agmen
 Eridani rapidas aderat cum Pœnus ad vndas.
 Dumque vada, & molles aditus, per deuia flexo
 Circuitu petit, & stagni languentia querit,
 Interdum raptâ vicinis saltibus alno
 Flumineam texit quâ tranfuehat agmina classis,
 Ecce aderat, Trebiæque simul vicina tenebat
 Trinacrio accitus per cœrula longa Peloro
 Gracchorum proles Consul, gens incluta, magno
 Atque animosa viro, multisque in imagine claris
 Præfulgebat auus titulis, bellique, domique.
 Nec Pœni positis transamnem in gramine castris
 Deerant. namq; animos stimulabat prospera rerû,
 Increpitansque super ductor: quis tertius vrbi
 Iam superest Cōsul? quænam altera restat in armis
 Sicania? en omnes Latia Dauni que nepotum
 Cōuenere manus, feriant nunc fœdera mecum
 Ductores Italum, ac leges & pacta reposcant.
 At tu donata tela inter martia luce
 Infelix animæ, sic sic viuasque, tuoque
 Des iterum hanc laudem nato, nec sine sub aui
 Oppetere

Oppetere in bello detur, cum fata vocabunt,
 Pugnante cecidisse meum est, hæc personat ardēs.
 Inde leui iaculo, Massylumque impiger alis
 Castra sub ipsa datis irritat, & elicit hostem.
 Nec Latius vallo miles debere salutem
 Fas putat, aut clausas pulsari cuspede portas.
 Erumpunt, cunctisque prior volat aggere apertæ
 Degener haud Gracchus cōsul, quatit aura comâ.
 Cassidis auricomæ cristas, humerisque; refulget (tes
 Sanguinei patrium saguli decus, agmina magno
 Respektans clamore vocat, quaque obuia densos
 Arctat turba globos, rumpens iter, æquore fertur.
 Ut torrens celsi præceps è vertice Pindi
 Cum sonitu ruit in campos, magnoque fragore
 Auulsum montis voluit latus, obuia passim
 Armenta, immanisque feræ, syluæque trahuntur.
 Spumea saxosis clamat conuallibus vnda.
 Non mihi Meonia redeat si gloria linguæ,
 Centenasque pater det Phœbus rumpere voces
 Tot cædes proferre queam, quot dextera magni
 Consulis, aut contra Tyria furor edidit iræ.
 Murratum ductor Libyæ, ductorque Phalantum
 Aufonius gnaros belli, veteresque laborum
 Alter in alterius fuderunt comminus ore.
 Monte procelloso Murratum miserat Anxur,
 Tritonis niueo te sacra Phalante profundo.
 Ut primum insigni fulsit velamine Consul,
 Quamquam orbis partem visus, vnusq; Cupentus
 Lumine sufficiens bellis, citat improbus hastam,
 Et summæ figit tremebundam margine parmæ.
 Cui Cōsul, namq; ira coquit, pone improbe quic-
 Restat in ore fero, & truncata fronte relucet. (quid
 Sic

Sic ait intorquens directo turbine robur,
 Et dirum tota transmittit cuspi de lumen.
 Nec leuior dextra generatus Amilcare sc̄uit.
 Huic cadit infelix niueis Varrenus in armis.
 Meuanus Varrenus, arat cui diuitis vber
 Campi fulginea, & patulis Clitumnus in aruis
 Candenteis gelido profundit flumine tauros.
 Sed tristes Superi, atque ingrata maxima cura
 Victima Tarpeio frustra nutrita tonanti.
 Instat Iber leuis, & leuior discurrere Maurus
 Hinc pila, hinc Libycæ certant sup̄texere cornus.
 Densa nube polum, quantumque interiacet æqui
 Ad ripas campi, tantum vibrantia condunt
 Tela, nec arctatis locus est in morte cadendi.
 Alius Argyripa, Daunique profectus ab aruis
 Venator rudibus iaculis, & Iapyge campum
 Perfultabat equo, mediósque inuectus in hostes,
 Appula non vana torquebat spicula dextra.
 Huic horret thorax Samnitis pellibus vrsa,
 Et galea annosi vallatur dentibus apri.
 Verum vbi turbantem, solo ceu lustra pererret.
 In nemore, aut agitet Gargano terga ferarum,
 Hinc Magno, hinc sequus pariter videre Martharbal,
 Vt subigente fame diuersis rupibus Vrsi,
 Inuadunt trepidum gemina inter prælia taurum,
 Nec partem prædæ patitur furor: haud secus acer
 Hinc arque hinc iaculo deuoluitur Allius acto.
 It stridens per vtrumque latus Maurusia taxus,
 Obuia tum medio sonuerunt spicula corde,
 Incertumque fuit lethum, cui cederet hasta.
 Et iam dispersis Romana per agmina signis
 Palantes agit ad ripas (miserabile) Pœnus

Impel-

Impellens trepidos, fluuióque immergere certat.
 Tum Trebia infasto noua prælia gurgite fessis
 Inchoat & precibus Iuonnis succitat vndas.
 Haurit subsidens fugientum corpora tellus,
 Infidáque soli frustrata voragine sorber:
 Nec niti lentóque datur conuellerè limo
 Merfa pedum penitus vestigia, labe tenaci
 Hærent deuincti gressus, resolutaque ripa
 Implicat, aut cæca prosternit fraude paludis.
 Iamq; alius super, atque alius per lubrica surgens,
 Dum sibi quisque viam per inexplicabile litus
 Præripit, & putri luctatur cespite, lapsi
 Occumbunt, seseque sua pressere ruina.
 Ille celer nandi, iamiamque apprehendere tuta
 Dum parat, & celso connixus corpore prensat
 Gramina summa manu, liquidisq; emergit ab vn-
 Contorta ripæ pendens affigitur hasta. (dis,
 Hic hostem orbaturo telo complectitur vlnis,
 Vndantemque vado permixta morte coërcet.
 Mille simul lethi facies. Ligus occidit aruis.
 Sed proiecta viri lymphis fluuiabibus ora
 Sanguinem hauserunt longis singulibus amnem.
 Enabat tandem medio vix gurgite pulcher
 Hirpinus, sociumque manus clamore vocabat.
 Quum rapidis illatus aquis, & vulnere multo
 Impulit asper equus, fessulque sub æquora merfit,
 Accumulat clades sup̄ito conspecta per vndas
 Vis elephantorum turrito conceita dorso.
 Namq; vadis rapitur præceps, ceu proruta cautes
 Auulsi montis, Trebiamque infueta trementem
 Præ se pectore agit, spumantique incubat alueo.
 Explorant aduersa viros, perque aspera duro

Nittitur

Nititur ad laudem virtus interrita cliuſo.
 Namque inhonoratâ Fibrenus cernere mortem,
 Et famę mundam impatiens, ſpectabimur, inquit,
 Nec fortuna meum condēs ſub gurgite lethum.
 Experiar, ſitne in terris domitare quod enſis
 Non queat Auſonius, Tyrthenaq; perneceſt haſta.
 Tum iacit aſurgens, dextrôque in lumine ſiſtit
 Spicula ſæua feræ, telumque in vulnere liquit.
 Stridore horriſono penetrantem cuſpidis iſtum
 Bellua proſequitur, laceramque cruore profulo
 Atollit frontem, & lapſo dat terga magiſtro.
 Tum verô inuadunt iaculis, crebrâque ſagitta,
 Auſi iam ſperare necem, immenſoſque per armoſ,
 Et laterum extenſus, venit atra cuſpide vulnuſ.
 Stat multa in tergo, & nigranti lancea dorſo,
 Ac ſyluam iugentem concuſſo corpore vibrat,
 Donec conſumptis longo certamine telis
 Concidit, & clauſit magna depreſſa ruina.
 Ecce per aduerſum quanquam tardata morantur
 Vulnere mēbra virum, ſubit implacabilis amnem
 Scipio, & innumeris infeſtat cœdibus hoſtem,
 Corporibus, clypeiſque ſimul, galeiſq; cadentum
 Côtēgitur Trebia, & vix cernere linquitur vndaſ.
 Mezeuſ iaculo Geſtar proſternitur enſe.
 Tum pelopeuſ auis Cyrenes, incolâ Telgon.
 Hinc torquet rapido correptum è gurgite pilum,
 Et quantum longo ferri tenuata rigore
 Procedit cuſpis, per hiantia tranſigit ora:
 Puſſati ligno ſonuere in vulnere dentes,
 Nec iacſto quaſita quies, turgentia membra
 Eridano Trebia, Eridanuſ dedit æquoris vndiſ.
 Tu quoque Lapſe cadis tumulo poſt fata negato,

Quid

Quid domnuſ Heſperidum, aut luci iuvere dearum
 Fuluoſ aurifera ſeruantē arbore ramoſ?
 Intumuit Trebia, & ſtagnis ſe ſuſtulit imiſ,
 Iamque ferox totum propellit gurgite fontem,
 Atque omneſ torquet vires, furit vnda ſonoris
 Vorticibus, ſequiturq; nouiſ cū murmure torrēſ.
 Senſit, & accenſa ductor violentior ira,
 Magnaſ, ô Trebia, & meritaſ mihi perfide pœnaſ
 Exolueſ inquit, lacerum per gallica riuſ
 Diſpergam rura, atq; amniſ tibi nomina demam:
 Quôq; aperis te fonte premam, nec tangere ripaſ,
 Illabique Pado dabitur, quānam iſta repente
 Ridoniuſ infelix rabieſ te reddidit amnem?
 Talia iactantem, conſurgēſ aggere aquarum
 Impulit, atque humeroſ curuato gurrite preſſit.
 Arduuſ aduerſa mole irrupentibuſ vndiſ
 Stat ductor, clypeoq; ruentem ſuſtinet amnem.
 Nec non à tergo fluctuſ ſtridente procella
 Spumeuſ irrorat ſummaſ aſpergine criſtaſ.
 Ire vadis, ſtabilēmque vetat deſigere greſſum
 Subducta tellure deuſ, percuſſaq; longè
 Raucum ſaxa ſonant, vndaſque ad bella patentēſ
 Excitæ pugnant, & ripaſ perdidit amniſ.
 Tum madidoſ crineſ, & glauca frondere reuinctū
 Atollit cum voce caput, pœnaſne ſuperbaſ,
 Inſuper, & nomen Trebiæ delere minariſ?
 O regniſ inimice meiſ, tot corpora porto
 Dextra ſuſa tua, clypeiſ galeiſque virorum
 Quoſ maſtaſ, arctatuſ iter, curſumque reliqui.
 Cæde vides, ſtagna alta rubent, retrôq; ſeruntur.
 Adde modum dextrę, & cæpiſ in cûbe propin quiſ.
 Hæc Venere adiuncta, tumulo ſpectabat ab alto

H

Mul-

Mulciber, obscura tectus caligine nubis.
 Ingrauat ad cælum sublatis Scipio palmis:
 Dij patrij, quorum auspiciis stat dardana Rōma
 Taliū me letho tanta inter prælia nuper
 Seruallis? fortunę animam hanc excindere dextra
 Indignum est visum? redde ô me nate periclis,
 Redde hosti, liceat bellanti arcessere mortem,
 Quam patriæ fratricq; probem. tum percita dictis
 Ingemuit Venus, & rapidas detruisit in amnem
 Coniugis inuicti vires, agit vndique flammam
 Dispersus ripis ignis, multoſque per annos
 Nutritas fluuij populatur feruidus vndas.
 Vritur omne nemus, lucosque effusus in altos
 Immissis crepitat victor Vulcanus habenis.
 Iamque ambusta comas abies, iam pinus, & alai
 Iam solo restans trunco, dimisit in altum
 Populus, assuetas ramis habitare volucres,
 Flamma vorax imo penitus de gurgite tractos
 Absorbet latices, sauoque vigente vapore
 Siccus inarescit ripis cruor, hortida latē
 Scinditur in rimas, & hiatu rupta dehiscit
 Tellus, ac stagnis altæ federe fauillæ.
 Miratur pater æternos cessare repente
 Eridanus cursus, nympharumque intima mœstus
 Impleuit chorus artonitis vlulatibus antra.
 Ter caput ambustum conantem attollere iacta
 Lampade Vulcanus misit fumantibus vndis.
 Ter correpta dei crines nudauit arundo.
 Tum demum amillæ vires, & voce precantis,
 Orantique datum ripas seruare priores.
 Ac tandem à Trebia reuocauit Scipio fessas
 Munim in collem Graccho comitâte cohortes.

At Pœnus multo finuium veneratus honore
 Gramineas vndis strauit socialibus aras.
 Nescius heu quanto superi maiora mouerent,
 Et quos Ausoniæ luctus Thrâſimene parares.
 Boiorum nuper populos turbauerat armis
 Flamminius, facilisque viro tum gloria belli
 Corde lenem, atq; astus inopē cōtundere gētem.
 Sed labor haud idem Tyrio certasse tyranno.
 Hnuc læuis vbi genitum ad fatalia damna
 Ominibus, parat imperio Saturnia fessō
 Ductorem, dignumque virum veniente ruina.
 Inde vbi prima dies iuris, clauumque regendæ
 Inuasi patriæ, & sub nutu castra fuere,
 Ut pelagi rudis, & pontum tractare per artem
 Nescius, accepit miseræ si iura carinæ,
 Ventorum tenet ipse vicem, cunctisque procellis
 Dat iactare ratem, fertur vaga gurgite puppis
 Ipſius in scopulos dextra impellente magistri.
 Ergo agitur raptis præceps exercitus armis
 Lyderum in populos, sedemque ab origine prisce
 Sacratam Corithi, iunctosque à sanguine auroꝝ
 Meonios Italis permixta stirpe colonos.
 Nec regem Aprorum noscēda ad cepta moratur
 Laude super tanta monitor deus: omnia somni
 Condidierant, agrisque dabant obliuia curis,
 Cum Iuno in stagni iuuenem cōuersa propinqui,
 Et madidæ frontis crines circumdata fronde
 Populea stimulat subitis præcordia curis,
 Ac rumpit ducis haud spernenda voce quietem.
 O felix famæ, & Latio lachrymabile nomen
 Hannibal, Ausonia si te fortuna creasset
 Ad magnos venture deos, cum fata tenemus,

Pelle moras: breuis est magni fortuna fauoris.
 Quantum uouisti cum Dardana bella parenti
 Iurares, flet Ausonio tibi corpore tantum
 Sanguinis, & patrias satiabis cædibus umbras.
 Nobis persolues merito securus honores.
 Nãq; ego sum celsis, quæ cinctû môtibus ambit
 Timolo missa manus, stagnis Thrasimenus opacis
 His agitur monitis, & lætam numine pubem
 Protinus ærii præceps rapit aggere montis,
 Horrebat glacie saxa inter lubrica, summo
 Piniferum cælo miscens caput Appenninus.
 Condiderat nix alta trabes, & vertice cello
 Canus apex stricta surgebat ad astra pruina.
 Ire iubet, prior extingui labi que uidetur
 Gloria post Alpes, si steret montibus vllis.
 Scandunt prærupti nimbo saxa cacumina saxi,
 Nec superasse iugum finit, mulceturque laborem.
 Plana narant, putrique gelu, linquentibus vadis
 Inuida limosa restagnant arua palude.
 Iamq; ducis nudus tanta inter inhospita vertex
 Scæuitia quatitur cæli, manante per ora,
 Perque genas, oculo facilis spreuisse medentes.
 Opratum bene credit emi quocunq; periclo
 Bellandi tempus, non frontis parcit honori,
 Dum ne perdat iter, non cætera mēbra moratur
 In pretium belli dare, si victoria poscat,
 Sætque putat lucis Capitolia cernere victor
 Quæ queat, atq; Italû feriat quæ cōminus hoste.
 Talia perpeffi tandem inter saxa locorum
 Opratos uenere lacus, vbi deinde per arma
 Sumeret amittû numerosa piacula visus.
 Ecce autem patres aderant Carthagine missi.

Causa

Causa viæ non parua viris, nec læta ferebant.
 Mos fuit in populis, quos condidit aduena Dido
 Poscere cæde deos veniam, ac flagrantibus aris
 (Infandum dictu) paruos imponere natos.
 Vrna reducebat miserandos annua casus,
 Sacra Thoantæ, ritusque imitata Dianæ.
 Cui fato forti que deum de more petebat
 Hannibalis prolem discors antiquitus Hanno.
 Sed propior metus armati ductoris ab ira,
 Et magna ante oculos stabat redeuntis imago
 Aspar, ad hæc fœdata genas, laceratque crines,
 Atque urbem complet mœsti clamoris Imlce.
 Edonis vt Pangæa super Trieteride mota
 It iuga, & inclusum suspirat pectore Bacchum,
 Ergo inter Tyrias, facibus ceu subdita, matres
 Clamat io coniux, quocunq; in cardine mundi
 Bella moues, huc signa refer, violentior hic est,
 Hic hostis propior, tu nunc fortasse sub ipsis
 Urbis dardaniæ muris vibrantia tela
 Excipis intrepidus clypeo, sæuamque coruscans
 Lampada, Tarpeis infers incendia testis.
 Interea tibi prima domus, atque vnica proles
 Heu gremio patriæ stygias raptatur ad aras.
 I nunc Ausonio ferro populare penates,
 Et vetitas molire vias, i pacta resigna
 Per cunctos iurata deos, sic præmia reddit
 Carthago, & tales iam nunc tibi vouit honores.
 Quæ potit hæc pietas, delubra aspergere tabo?
 Heu primæ scelerum causæ, mortalibus agris
 Naturam nescire deum, iusta ite precari
 Thure pio, cædum que feros auertere ritus.
 Mite & cognatû est homini deus, hæc tenus, oro

H 3

Sis

Sit satis ante aras caelos vidisse iuencos,
 Aut si velle nefas superos, fixumque, sed etque,
 Me, me, quæ genui, vestris assumite votis.
 Cur spoliare iuuat Libycas hac indole terras?
 An flenda magis Egares, & metta profundo
 Punicæ regna forent, olim si fortè cruenta
 Esset tanta mei virtus prærepta mariti?
 Hæc dubios vario diuumq; hominumq; timore
 Ad cauta illexere patres, ipsique relictum
 Abnueret fortem, an Superum pareret honori.
 Tum vero trepidare metu, vix compos Imilce
 Magnanimi metuens immitia corda mariti
 His auide auditis ductor, sic deinde profatur:
 Quid tibi pro tanto non impar munere soluat
 Hannibal æquatus Superis? quæ præmia digna
 Inueniam Carthago parens? noctemque diemq;
 Arma feram, templisque tuis hinc plurima faxo
 Hostia ab Ausonio veniat generosa Quirino.
 At puer armorum & belli seruabitur hæres,
 Spes ô nate mea, Tyriarumque vnica recum,
 Hesperia minitante salus, terraque, fretoque,
 Certeat Æneadis, dum stabit vita, memento.
 Perge, patens Alpes, nostroque incumbere labori.
 Vos quoque dij patrij, quorum delubra piantur
 Cædibus, atque coli gaudent formidine matrum,
 Huc lætos vulnus totasque aduertite mentes.
 Namque paro sacra, & meliores molior aras.
 Tu Mago aduersi confide in vertice montis.
 Tu lauos propior colles accede Choaspe.
 Ad claustra, & fauces ducat per opaca Sychæus.
 Ast ego te Thrasimene vago cum milite præcepit
 Lustrabo, & Superis quæram libamina belli.

Nam

Nâq; haud parua deus promissis spòdet apertis.
 Quæ spectata viri patriam referatis in vibem.

ARGVMENTVM IN
 LIB. V.

Apparat hic pugna, superisq; veteribus audax
 Flamminius Tyrio Thrasimene ad stagna tyrano
 Congreditur, quamuis prudens Coruine futuri,
 Orares dominæ per Dardana mœnia Romæ
 Cederet vt satis paulum, omnibusque sinistris.
 Sed pœnam meruit, proque his temerarius ausis
 Occubuit, diro telorum oppressus in aruo
 Agmine. multa tamen letho dedit ante virorum
 Corpora, & inferias nigrum sibi misit ad oreum.
 Inter quos stricto cecidit mucrone Sichæus
 Filius Hasdrubalis. At postquam pugna quieuit
 Funere Flamminij, victor Magone lequente
 Exit ad caelos, armisque minisque retentis,
 Pectoribusque solum sternentes repperit omnes.

S I L I I T A L I C I P V N I C O R V M
 LIBER V.

Cæperat Hetruscos occulto milite colles
 Sidonius ductor, perque alta silentia noctis
 Sylvarum anfractus cæcis infederat armis.
 At parte è læua restagnans gurgite vasto
 Effigiem in pelagi lacus exundabat, inerti
 Et latè multo fœdabat proxima limo,
 Quæ vada faunigenæ regnata antiquitus Auno,
 Nunc voluente die Thrasimene nomina seruant,
 Lydius huic genitor Tmoli decus, æquore lógè
 Mæoniam quondam in Latias aduexerat oras

Tyr-

Tyrhenus pubem, dederátque vocabula terris.
 Isque insueta tuba monstrauit murmura primus.
 Gentibus, & bellis ignaua silentia rupit.
 Nec modicus voti, natum ad maiora fouebat.
 Verum ardens puero, castúmque exuta pudorem
 (Nam forma certare deis Thrasimene valeres)
 Littore correptum stagnis demisit Agylle
 Flore capi iuuenum primæuo lubrica mentem
 Nymphæ, nec Idalia lenta incaluisse sagitta.
 Sollicitæ viridi penitus fouere sub antro
 Naiades, amplexus vndosaque regna trementem.
 Hinc dotale lacus nomen, latæque hymenæo
 Conscia lasciuo, Thrasimene dicitur vnda.
 Et iam curriculo nigram nox rosca metam
 Stringebat, nec se thalamis Tithonia coniux
 Protulerat, stabatque nitens in limine primo.
 Cùm minus annuerit noctem desisse viator,
 Quàm cœpisse diem, Consul carpebat iniquas
 Prægrediens signa ipsa vias, omnisque ruebat
 Mixtus eques, nec discretis leuia arma manipulis,
 Inferti que globo pedites, & inutile Marti
 Lixarum vulgus, præfago cuncta tumultu
 Implere, & pugnam fugientum more petebant.
 Tum super ipse lacus densam caligine cæca
 Exhalans nebulam, latè corruperat omnem
 Prospectum miseris, atque atræ noctis amictu
 Squalebat pressum picea inter nubila cælum.
 Nec Pœnum liquere doli, sedet ense reposito
 Abditus, & nullis properantem occuribus arceat
 Incustoditum mox irremeabile littus.
 Namque sub angustas arctato limite fauces
 In fraudem ducebat iter, geminúmque receptis
 Exi-

Exitium, hinc rupes hinc vnde claustra premebát.
 At contra vmbroso seruabant vertice montis
 Hostilem ingressum, refugos habitura sub ictu.
 Haud secus, ac vitreas solers piscator ad vndas,
 Ore leuem patulo texens de vimine nasam
 Cautius interiora ligat, mediámque per aluum
 Sensim fastigans, compressa cacumina necit,
 Ac fraude arctati remeare foraminis arceat
 Introitu facilem, quem traxit ab æquore, piscem.
 Ocyus interea propelli signa iubebat
 Excussus Consul fatorum turbine mentem:
 Donec flammiferum tollentes æquore currum
 Solis equi sparsere diem, iamque orbe renato
 Diluerat nebulas Titan, sensimque fluebat
 Caligo in terras nitido resoluta sereno.
 Tunc ales, præscum populis de more Latinis
 Auspicium, cùm bella parant, mentésque deorum
 Explorant super euentu, ceu præscia luctus
 Damnavit vescei, planctúque alimenta refugit.
 Nec rauco taurus cessauit (stabile) ad aras
 Immugire sono, pressamque ad colla bipennem
 Incerta ceruice ferens, altaria liquit.
 Signa etiam effusa certant dum vellere mole,
 Teter humo lacera nitentum erupit in ora
 Exulans cruor, & cædis documenta futura
 Ipsa parens miseris gremio dedit atra cruento:
 Ac super hæc diuúm genitor, terrásque, frerúmque
 Concutiens tonitru, Cyclopum rapta caminis
 Fulmina, Tyrhenas Thrasimenei torfit in vndas:
 Littus & ætherea per stagna patentia flamma
 Fumauit lacus, atque arserunt fluctibus ignes.
 Heu vani monitus, frustra que morantia Parcæ
 I Prodigia

Prodigia:heu fatis Superi certasse minores.
 Atque hic egregius lingua, noménque superbum
 Coruinus, Phœbea sedet cui casside fulua
 Ostentans ales proauita insignia pugnae,
 Plenus & ipse deum, socium terrente pauore
 Immiscet precibus monita, atq; his vocibus infit:
 Iliacas te per flammas, Tarpeiaque saxa,
 Per patrios Consul muros, suspensaque nostrae
 Euentu pugnae natorum pignora, cedas
 Oramus superis, tempusque ad praelia dextrum
 Opperiare, dabunt iidem tempusque diemque
 Pugnandi, tantum, ne dedignare secundos
 Expectare deos, cum fulserit hora, cruentam
 Quae stragem Libye poscet, tum signa sequentur
 Nulla vulla manu, velsique interritus ales
 Gaudebit, nullusque vomet pia terra cruores.
 An te praestantem bellis fugit, improba quantum
 Hoc possit fortuna loco? sedet obuius hostis
 Aversa fronte, ac circa nemorosa minantur
 Insidias iuga, nec leua stagnantibus vndis
 Effugium patet, & tenui stant tramite fauces.
 Sit certare dolis, & bellum ducere cordi.
 Interea rapidis aderit Seruilius armis,
 Cui par imperium, & vires legionibus æquæ.
 Bellandum est astu, leuior laus indice dextræ.
 Talia Coruinus, primoresque addere passim
 Orantum verba, & diuisus quisque timori
 Nunc superos de Flamminio, nunc deinde precari
 Flamminium, ne cælicolis contendere perstet.
 Acrius hoc accensa ducis surrexerat ira.
 Auditoque furens socias non defore vires
 Siccine nos, inquit, Boiorum in bella ruentis
 Specta-

Spectastis, cum tanta laes, vulgusque tremendum
 Ingrueret, rupesque iterum Tarpeia paueret?
 Quas ego tunc animas, dextra qua corpora fudi
 Irata cellure lata, & vix vulnere vitam
 Reddenteis imo? iacuere ingentia membra
 Per campos, magnisque premunt nunc ossibus arua.
 Scilicet has sera ad laudes Seruilius arma
 Adiungat, nisi diuiso vicisse triumpho
 Vt nequeam, & decoris cõtentus parte quiescam.
 Quippe monent superi, similes ne fingite vobis
 Classica qui tremitis, dinos, sat magnus in hoste
 Augur adest ensis, pulchrumque, & milite dignum
 Auspicium Latio, quod in armis dextera praestat.
 An Coruine sedet, clausum se Consul inerti
 Vt teneat vallo, Pœnus nunc occupet altos
 Arreti muros, Corinthi nunc diruat arcem?
 Hinc clusina perat, postremo ad mœnia Romæ
 Illæsus contendat iter? deforme sub armis
 Vana superstitio, dea sola in pectore virtus
 Bellantum viget, umbrarum me noctibus atris
 Agmina circumstant, Trebiae qui gurgite, quique
 Eridani voluuntur aquis, inhumana iuuentus.
 Nec mora, iam medio cœtu, signisque sub ipsa
 Postrema aptabat nulli exorabilis arma.
 Ære, atque æquorei tergo flauente iuueni
 Cassis erat munita viro, cui vertice surgens
 Triplex crista, iubas effundit crine lueno:
 Scylla super fracti contorquens pondera remi
 Instabat, sauosque canum pandebat hiatus
 Nobile Gargani spoliū, quod rege superbus
 Boiorum cæso capiti illacerabile victor
 Aptarat, pugnaeque decus portabat in omneis,

Loricam induitur: tortos huic nexilis hamos
 Ferro squama rudi, permixtoque asperat auro.
 Tum clypeum quatit, aspersum que cædibus olim
 Celticis ornarat cruor, humenti que sub antro
 Ceu fœtum lupa permulcens puerilia membra,
 Ingentem Aflarici cælo nuriebat alumnum.
 Hinc ensem lateri, dextraque; accomodat hastam.
 Stat sonipes, vextatque ferox humentia frena,
 Caucasiam instratus virgato corpore tigrim:
 Inde exceptus equo, qua dant angusta viarum
 Nunc hos nunc illos adit, atque hortatibus implet.
 Vestrum opus est, vestrumque decus, suffixa per vrbe
 Pœni ferre ducis spectanda parentibus ora.
 Vnum hoc pro cunctis sat erit caput. aspera quisque;
 Hortamenta sibi referat, meus heu, meus acris
 Ticini frater ripis iacet, ac metis alta
 Metitur stagna Eridani sine iuvene natus.
 Hæc sibi quisque: sed est vestrum cui nulla doloris
 Priuati rabies, is vero ingentia sumat
 E medio, fodiant quæ magnas pectus in iras,
 Perfractas Alpes, passamque infanda Saguntum,
 Quosque nefas vetiti transcendere nomen Iberi,
 Tagerè iam Tybrin. nam dum vos augur, & exis
 Quæ sitæ fibræ, vanusque moratur aruspex
 Solum iam superest Tarpeio imponere castra.
 Turbidus hæc, visio que arctis in millibus atlas
 Bellatore tubas aptante, est Orphite munus,
 Est, ait, hoc certare tuum: quis opima volenti
 Dona Ioui portet pheretro suspensâ cruento?
 Nam cur hæc alia pariat gloria dextra?
 Hinc proeetus equo, postquam inter prælia, nota
 Accepit vocem, procul hinc te Martius, inquit,

Mur-

Murrane ostendit clamor, videtque furentem
 Iam Tyria te cæde: venit laus quanta: sed oro
 Hæc angusta loci ferro patefacta relaxa,
 Tum Soracte satum præstatem corpore, & armis
 Equanum noscens, patrio cui ritus in aruo
 Cum pius arcitenens accensis gaudet aceruis
 Extæ ter innocuos late portare per ignes,
 Sic in Apollinea semper vestigia pruna
 Inuiolata teras, victorique vaporis, ad aras
 Dona serenato referas solennia Phœbo.
 Concipe, ait, dignum factis Equane furorem,
 Vulneribusque tuis, socio te cædis, & ira,
 Nô ego Maimaridû mediam penetrare phalangè,
 Cinyphiarque; globos dubitarim irrumperè turma.
 Nec iâ vltâ monitus, & verba morantia Martem
 Ferre valet, longo Æneadis quod flebitur æuo.
 Increpuere simul feralia classica signum.
 At tuba terrificis fregit stridoribus auras.
 Heu dolor, heu lachrymæ, nec tot post secula serq.
 Horresco vt pendente malo, ceu ductor ad arma
 Excitet Tyrius, latebrosus collibus Astur,
 Et Libys, & torra Balearis sæuus habena,
 Erumpunt multusque; Maces, Garamasque; Nomasque;
 Tum quo non alius venalem in prælia dextram
 Ocyor attulerit, conductaque bella probarit,
 Cantaber, & galex contempto tegmine Vasco.
 Hinc pariter rupes, lacus hinc, hinc arma, simulque;
 Consona vox viger, signum clamore vicissim
 Per colleis Tyria circumfundente corona.
 Auertere Dei vultus, fatoque dederunt
 Maiori non sponte locum: timet ipse tyranni
 Fortunam Libyci Mauors, disiectaque crinem

I 3

Illachry-

Illachrymat Venus, & Delum peruectus Apollo
 Tristem mœrenti solatur pectine luctum.
 Sola Appennini residens in vertice, duras
 Expectat cædes inimico pectore Iuno.
 At velut erepto metuendi libera cælo
 Ipsa suis manibus præsumpta piacula mittens,
 Inferias mactat bellis accensa iuuentus.
 Primæ Picentum (rupto ceu turbine) fusa
 Agmina, & Hannibalē ruere vt videre cohortes,
 Inuadunt vltro, & pœnas pro morte futura
 Turbato victore petunt, Martemque reposcunt.
 Funditur vnanimò iusu, & concordibus ausis
 Pilorum in Pœnos nimbus, fixosque repulsi
 Submittunt clypeos curuati pondere teli.
 Acrius hoc rursum Libys, & præsentia sæui
 Extimulat ducis, hortantes se quisque vicissim
 Incumbunt, pressoque impellunt pectore pectus.
 Ipsa facem quatiens, ac flauam sanguine multo
 Sparsa comam, medias acies Bellona pererrat:
 Stridit tartaræ nigro sub pectore diuæ
 Lethiferum murmur, feralique horrida cantu
 Buccina, lymphatas agit in certamina mentes.
 His iras aduersa fouent, crudûsque ruente
 Fortuna stimulus, spem proieciße salutis.
 Hos dexter Deus, & lato victoria vultu
 Arridens acuit, Martisque fauore fruuntur.
 Arreptus pulchro cædum Latetanus amore
 Dû sequitur dextrâ, in medios penetrauerat ho-
 Quê postquam florês equali Lentulus quo (steis.
 Conspexit, nimium pugnæ, nimiumque cruoris
 Infestas inter non æquo Marte cateruas
 Fata irritantem, nisu se concitat acri,

Immitemque Bagam, qui iam vicina ferebat
 Vulnera pugnantis tergo, velocior hasta
 Occupat, & socium duris se casibus addit.
 Tûc alacres arma agglomerat, geminâq; corusci
 Fronte micat, paribus fulget capita ardua cristis.
 Actus in aduersos casu (namque obuia ferre
 Arma quis auderet? nisi quem Deus ima colentû
 Damnaisset stygiæ nocti) præfracta gerebat
 Syrius excelso decurrens robora monte,
 Et quatiens acer nodosi pondera rami,
 Flagrabat geminæ nequicquam cædis amore.
 Non hic Egates, infidâque littora nautis
 O iuuenes, motumque nouis sine Marte procellis
 Fortunam bello pelagus dabit: æquoris olim
 Victores, media sit qualis discite terra
 Bellator Libys, & meliori cedite regno.
 Ac simul infesto Lateranum vulnere truncæ
 Arboris vrgebat iungens conuitia pugnæ.
 Lentulus hic fren dens ira: Thrasimenus in altos
 Ascendet citius colleis, quàm sanguine roret
 Iste pio ramus, subsidens Ilia nisu
 Conantis suspensa fodit: tum feruidus atro
 Pulmone exundat per hiantia viscera sanguis.
 Nec minus accensis in mutua funera dextris
 Parte alia campi sauit furor, altus Hiertes
 Obruncat Nerium, Rullo ditissimus agri
 Occumbis generose Volunx, nec clauâ repostis
 Pondera thesauris, patrio nec regia quondam
 Præfulgens ebore, & possessa mapalia soli
 Profuerint: quid rapta inuât? quid gēibus auri
 Nunquã extincta sitis? modo quē fortuna fouēdo
 Congestis opibus, donisque referat opimis,

Nudum tartarea portauit nauita cymba.
 Iuxta bellator iuuenilibus Appius ausis
 Pandebat campum cæderatq; vbi plurima virtus,
 Nullique aspirare vigor, decus inde petebat.
 Obuius huic Atlas, à sanguine clarus Ibero
 Nequicquam extremæ longinquus cultor arenæ
 Impetit os hasta, leuiterque è corpore summo
 Degustat cuspis generosum extrema cruorem.
 Intonuere minæ, violentaque lumina flammis
 Exarsere nouis, furit, & diffulminat omnem
 Obstatum tuxmam, & clausum sub casside vulnus
 Martia commendat mananti sanguine membra.
 Tum verò aspiciens pauitantem, & condere semet
 Nitentem fociis iuuenem, ceu tigride cerua
 Hircana cum pressa tremit, vel territa pennas
 Colligit accipitrem cernens in nube columba:
 Aut dumos subit, albenti si sensit in æthra
 Librantem visus aquilam lepus ore citato.
 Ense ferit tum colla viri, dextramque micantem
 Demetit, ac mutat successu sauior hostem.
 Stabat fulgentem portans in bella bipennem
 Cinyphius: focerique miser Magonis inire
 Optabat pugnam ante oculos, spe laudis Isalces
 Sidonia tumidus sponfa, vanòque superbus
 Fœdere promissa post Dardana prælia redæ.
 Huic immitit ouans violentas Appius iras,
 Conantique grauem fronti librare securim,
 Altior insurgens, galeam super exigit ictum,
 Et fragilis valido conamine soluitur ensis
 Ære in Cinyphio: nec dispar sortis Isalces
 Vmbonem incerto detorsit futilis ictu.
 Tū quòd humo haud vnquã valuisset vellere saxū,
 Ni

Ni vires trux ira daret, torquebat anhelans
 Appius, & lapsu resupina in terga cadentem
 Mole premit scopuli, perfractisque ossibus virget.
 Vidit conjuncto miscens certamina campo
 Labentem focer, & lachryma sub casside fusæ
 Cum gemitu, rapidusque ruit: data fœdera nuper
 Accendunt animos, expectatiq; nepotes.
 Iamq; aderat, clypeumq; viri, atq; immania mēbra
 Lustrabat visu, propiorque à fronte corusca
 Lux galeæ sauas paulum tardauerat iras.
 Haud secus è specula præceps delatus opaca
 Subsicens campo summissos contrahit artus,
 Cum vicina tircis conspexit cornua tauri,
 Quamuis longa fames stimulet leo: nunc ferus alta
 Surgentes ceruice toros, nunc torua sub hirta
 Lumina miratur fronte, ac iam signa mouentem,
 Et sparsa pugnas meditantem spectat arena.
 Hic prior intorquens telum sic Appius inquit:
 Si qua tibi pietas ictum ne desere fœdus,
 Et generum comitare focer. per regmina velox
 Tunc, ærisque moras, lauo stetit hasta lacerto.
 At contra non dicta Libys, sed feruidus hastam
 Perlibrat, magni donum memorabile fratris:
 Cæso quam victor sub mœnibus ille Sagunthi
 Abstulerat Durio, ac spectata nobile pugna
 Germano dederat portare in prælia pignus
 Telum ingens, perque arma viri, perq; ora doloris
 Adiutum nisu, lethalem protulit ictum:
 Exanguisque viri conantis vellere ferrum
 In vulnus cecidere manus: iacet æquore nomen
 Clarum Mæonio, atque Italæ pars magna ruinæ
 Appius: intremuere lacus, corpusque refugit

Contractis Thrasimenus aquis: Tesum ore cruento
 Expirans premit, atque admorsus immurmurat hastæ.
 Nec fati melior Mamercus, corpore toto
 Exoluit pœnas, nulli non saucius hosti.
 Namque per aduersos, qua Lusitana ciebas
 Pugnas dira manus, raptum cum sanguine cæsi
 Signiferi, magna vexillum mole ferebat,
 Et trepida infelix reuocabat signa suorum.
 Sed furiata cohors, ausisque accensa superbis,
 Quodcumque ipsa manu gestabat missile, quicquid
 Præbebat tellus sparsis vix peruia telis
 Iniecit pariter, pluresque in corpore nullo
 Vnius hæserunt Romani militis hastæ.
 Adulat interea fraterni vulneris ira
 Turbatus Libyæ ductor, visoque cruore,
 Num lateri cuspis, num toto pondere telum
 Sedisset, fremuitque amens, sociosque rogabat.
 Utque metum lethi procul, & leuiora pauore
 Cognouit, proprio tectum gestamine præcepit
 Ex acie rapit, & tutis à turbine pugnae
 Constituit castris: medicas hinc ocyus artes,
 Et senioris opem Synali vocat: vngere vulnus
 Herbarum hic succis, ferrumque è corpore cantu
 Exigere, & somnum toto misisse chelydro
 Anteibat cunctos, noménque erat inde per vrbes,
 Perque Parethonia: celebratum littora Syrtis.
 Ipse olim antiquo primum Garamanticus Hamo
 Scire pater dederat Synalo, morsusque ferarum,
 Telorumque graues ictus sedare medendo.
 Atque is deinde suo moriens, cælestia dona
 Monstrarat nato, natúsque hæredis honori
 Transmisit patrias artes: quem deinde sequutus
 Haud

Haud leuior fama Synalus, Garamantica solers
 Monstrata augebat studio, multaque vetustum
 Hæmonis comitem numerabat imagine patrem.
 Tum proauita ferens, leni medicamina dextra
 Ocyus intortos de more astricæus amictus,
 Mulcebat lymphæ purgatum sanguine vulnus.
 At Mago exuias secum, cælique volutans
 Hostis mente necem, fraternas pectore curas
 Pellebat dictis, & casum laude leuabat:
 Parce metu germane, meis medicamina nulla
 Aduersis maiora feres: iacet Appius hasta
 Ad manes pulsus nostra, si vira relinquat,
 Sat nobis actum est, sequar hostem lætus ad umbras.
 Quæ dum turbatos auertunt æquore campi
 Ductores, valloque tenent ex agmine Pœnum,
 Cedentem Consul tumulo speculatus ab alto,
 Atque atram belli castris se condere nubem,
 Turbidus extemplo trepidantis milite mæsto
 Inuadit cuneos, subitoque pauore relaxat
 Iam rarefcentis acies, tum voce feroci
 Poscit equum, ac mediæ ruit in certamina vallis.
 Sic vbi torrentem crepitanti grandine nimbum
 Illidit terris, molitus Iuppiter, altas
 Fulmine nunc Alpes, nunc mixta Ceraunia celo.
 Intremuere simul tellus, & pontus, & æther,
 Ipsaque commoto quatuntur tartara mundo.
 Incidit artonitis inopino turbine Pœnis
 Haud secus improuisa luës, gelidusque sub ossa
 Peruasit miseris conspectus Consulis horror.
 It medius, ferroque ruens densissima, latum
 Pandit iter, clamor vario discrimine vocum
 Fert belli rabiem ad Superos, & sidera pulsat.

Ceu pater oceanus cum sauior æthere, Calpen
 Herculeam ferit, & exesa in viscera montis
 Contortum pelagus, latrantibus ingerit undis.
 Dant gemitum scopuli, fractasq; in rupibus undas
 Audit Tartessos latis discrimina terris.
 Audit non parto diuisus gurgite Lixus.
 Ante omneis iaculo tacitas fallente per auras
 Occumbit Bogus, infaustum qui primus ad amnem
 Ticini, rapidam in Rutulos contorserat hastam.
 Ille sibi longam Clotho, turbamque nepotum
 Crediderat, vanis deceptus in alite signis.
 Sed non augurio Parcarum impellere metas
 Concessum cuiquam, ruit inter tela cruentis
 Suspiciens oculis caelum, superosque reposcit
 Tempora promissæ media iam morte senectæ.
 Nec Balago exultare datur, ne impunè relictum
 Consulis ante oculos victum spoliasse Libonem.
 Laurigeris decus illud auis, vanaque iuuenta
 Florebat: sed Massylus succiderat ensis
 Pubescente caput mala, properoque virentes
 Delerat letho bellator barbarus annos.
 Flaminium implorasse tamen iam morte suprema
 Haud frustra fuit: anulsa est nam protinus hosti
 Ore simul ceruix, iuuit punire feroci
 Victorem exemplo, monstratum reddere lethum.
 Quis Deus o Musa paribus tot funera verbis
 Euoluet, tantisque umbris in carmine digna
 Quis lamenta ferat? certanteis laude cadendi
 Primæuos iuuenes, mortisque in limine crudæ
 Facta virum, & fixis rabiem sub pectore telis?
 Sternitur alternus vastis concursibus hostis,
 Nec spoliare vacat, prædeque aduertere mentem.

Virget

Virget amor cædum, clausis dum detinet hostem
 Fraternali castris vulnus, funditque ruitque
 Nunc iaculis, nunc ense, modo inter millia Consul
 Bellantum conspectus equo, modo Marte feroci
 Ante aquilas, & signa pedes, fluit impia riuis
 Sanguineis vallis, tumulique, & concaua saxa
 Armorum sonitus, fluctusque imitantur equorum.
 Miscebat campum membrorum in prælia portans
 Celsus humano robur, visaque pauentes
 Mole Gigantei vertebat corporis alas
 Othrys marmarides, lati super agmen vtrumque
 Ingens tollebant humeri caput, hirtaque toruæ
 Frontis cæsaries, & crinibus æmula barba
 Umbrabat rictus, squalore huic hispida dilo
 Et villosa feris horrebant pectora fetis.
 Aspirare viro, propiorèmq; addere Martem
 Haud visum cuiquam, laxo ceu belua campo
 Incessabatur cunctis ex agmina telis.
 Tandem vesanos palantum in terga ferenti
 Cum fremitu vultus, racita per nubila penina
 Intrauit toruum Gortynia lumen arundo,
 Auertitque virum fugientis ad agmina Consul
 Intorquet tergo iaculum, quod tegmine nudas
 Irrumpit costas, hirtoque à pectore primum
 Mucronem ostentat, rapidus conuellerè tentat
 Quà nasci ferrum fulgenti cuspide cernit,
 Donec abundanter defuso sanguine latè
 Procubuit moriens, & telum vulnere pressit:
 Spiritus exundans vicinum puluere moto
 Perflauit campum, & nubem disperfit in auras.
 Nec minor interea tumulis syluisque fremebat
 Diuersus Mauors, variaque per ardua pugna.

Et

Et saxa & dumī rorantes cæde nitebant.
 Exitium trepidis, lethique, & stragis acerbæ
 Causa Sychæus erat: Murranum ille eminus hasta
 Perculerat, quo non alius, cum bella filerent
 Dulcius Oeagrius pulsabat pectine neruos.
 Occubuit sylua in magna, patriosque sub ipso
 Quæ fuit monteis letho, ac felicia Baccho
 Equana, & Zephyro Surrentum molle salubri.
 Addiderat misero comitem, pugnaeque ferocis,
 Gaudebat tristi victor nouitate Sychæus,
 Pallanteis nam dum sequitur, peruaserat altam
 In syluam, & priscae recliuis ab ictibus vltimi
 Terga tuebatur trunco, frustra que relictos
 Tauranus comites suprema voce ciebat.
 Transiegit iuuenem, ac perfossis incita membris
 Hæsit in opposito cuspis sidonia ligno.
 Quid vobis? quænam ira deum, vel mente sinistra
 Quæ sedit formido viri? qui Marte relicto
 Ramorum quæstis opem, non æquus in arcibus
 Nimirum rebus suasor metus, arguit asper
 Exitus euentu prauī consulta timoris.
 Annosa excelsos tendebat ad æthera ramos
 Esculus, vmbrosū magnas super ardua syluas
 Nubibus insertans altis caput, instar (aperto
 Si staret campo) nemoris, latæque tenebat
 Frondosi nigram tellurem roboris vmbra.
 Par iuxta quercus longum molita per æuum
 Vertice cauenti proferre sub astra cacumen
 Diffusas parulo laxabat stipite frondes,
 Vmbrabatque coma summi fastigia montis.
 Huc atnea cohors, Triquetris quam miserat oris
 Rex Arethusa tuus, defendere nescia morte

Dedecus,

Dedecus, & mentem nimio mutata pauore,
 Certatim sese tulit, ascendensque vicissim
 Pressit nutantes incerto pondere ramos.
 Moxque alius super, atque alius, consistere tuto
 Dum certant, pars excussit, nam fragmine putri
 Ramorum, & senio male fida sefellerat arbor.
 Pars trepidi cello inter tela cacumine pendet.
 Turbatos inia properans consumere peste
 Corripit æratam iam dudum in colla bipennem
 Deposito clypeo mutatus tela Sychæus.
 Incumbunt lociæ dextræ, magnoque fragore,
 Pulsa gemit crebris succumbens ictibus arbor.
 Fluctuat infelix concusso stipite turba,
 Ceu Zephyrus quatit antiquos vbi flamine lucos,
 Fronde super tremuli vix tota cacuminis hærens
 Luctatur, nido pariter luctante, volucris.
 Procubuit tandem multa demicta securi
 Suffugium infelix miseris, & inhospita quercus,
 Elisitque viros spatiosa magna ruina.
 Inde alia: cladum facies, contermina cædis
 Collucet, rapidoque inuoluitur esculus igni.
 Iamque inter frondes arenti robore gliscens
 Verticibus sæuis, torquet Vulcanus anhelos
 Cum feruore globos flamarum, & culmina torret.
 Nec tela interea cessant, semiusta gementum,
 Atque amplexa cadunt ardentis corpora ramos.
 Hæc inter miseranda virum certamina, Consul
 Ecce aderat voluens iram, exitiumque Sychæo.
 At iuuenis subito tantæ discrimine pugnae
 Occupat euentum telo tentare priorem,
 Cui medio leuiter clypeo sterit æris in ora
 Cuspis, & oppositas verita est transmittere crates.

Sed

Sed non & consul misso concedere telo
 Fortunam optatæ cædis parat, ac latus ense
 Haurit, nec cirudæ tardarunt tegmina parmæ.
 Labitur infelix, atque opperit ore cruento
 Tellurem expirans, tum diffundente per artus
 Frigore se stygio, manantem in viscera mortem
 Accipit, & longo componit lumina somno.
 Atque ea dum variis permixtus tristia Mauors
 Casibus alternat, iam castris Mago relictis,
 Iam Libyæ ductor properantia signa, citato
 Raptabat cursu, & cessata reponere auebant
 Tempora cæde virum, ac multo pensare cruore.
 It globus intorquens nigranti turbine nubem
 Pulueris, & surgit sublatis campus arenis,
 Quaque ferens gressum flectit vestigia ductor
 Vndanti circum tempestas acta procella
 Voluitur, atque altos operit caligine monteis.
 Occubere simul Fontanus, Bucca canorum
 Transfixi guttur, pressoque è vulnere cuspis
 Prospexit terga, hunc tristes misere Fregella
 Multiplicem proavis, hunc mater Anagnina fleuit
 Haud dispar fortuna tibi Leuine: sed auso
 Non eadem: neque enim Tyrio concurrere regi
 Tentas, sed lectus par ad certamen Hiremon
 Autololum moderator erat, quem poplite cæso
 Dum spoliis, grauis immitti cum turbine costas
 Fraxinus irrupit, collapsaque membra sub ictu
 Hoste super fuso subita cecidere ruina.
 Nec Sidicina cohors desit, Viridasius armat
 Mille viros, nulli melius vel ponere castra,
 Vel iunxisse ratem, duroque resoluere muros
 Ariete, & in turrim subitos immittere pontes.

Quem

Quem postquam Libyæ ductor virtute feroci
 Exultare videt (namque illi vulnere præcep
 Terga dabat leuibus diffusus Auaricus armis)
 Acrius hoc pulchro Mauorte accensus in iram,
 Et dignum sese ratus in certamine sauo
 Comminus ire viro referenti è corpore telum,
 Aduolat, & fodiens pectus, laudande laborum
 Quisquis es haud alia decuit te occubere dextra.
 Ad manes lethi perfer decus, Itala gentis
 Ni tibi origo foret, vita donatus abires.
 Hinc Fadum petit, & veterem bellare Labicum,
 Cui Siculis quondam terris congressus Amilcar
 Clarum spectato dederat certamine nomen,
 Immemor annorum, seniumque oblitus, in arma
 Ille quidem cruda mente, & viridissimus iræ
 Ibat: sed vani frigentem in Marte senectam
 Prodebant ictus, stipula crepitabat inani
 Ignis iners, cassamque dabat sine robore flammã.
 Quæ postquã accepit patrio môstrante superbus
 Armigero Pœnum ductor, certamina primæ
 Hic lue nunc, inquit, pugna; te notus Amilcar
 Hac trahit ad manes dextra: tum librat ab aure
 Intorquês iaculum, & versantem in vulnere sese
 Transfigit, extracta fœdauit cuspe sanguis
 Caniciem, & longos finiuit morte labores.
 Nec minus Herminiû primis obtrûcat in armis,
 Assuetum Thrasmene tuos, prædantibus hamis
 Exhaustire lacus, patriæque alimenta senectæ
 Ducere suspenso per stagna latentia lino.
 Interea exanimem mœsti super arma Sychæum
 Portabant Pœni, corpusque in castra ferebant.
 Quos vbi conspexit iusti clamore ruenteis

K

Ductor,

Ductor, præfago percussus pectora luctu,
 Quinam, inquit, dolor ô focij, quæve ira deorū,
 Eripuit nobis? num te dulcedine laudis
 Flagrante, & nimio primi Mauortis amore,
 Atra Sychæe dies properato funere carpsit?
 Atque dato gemitu, lachrymæ assensere ferentū.
 Et dictus pariter cædis mœrentibus author
 Cerno, ait, aduerso pulchrum sub pectore vulnus
 Cuspidis Iliacæ, dignus Carthagine, dignus
 Hædrubale ad manes ibis, nec te optima mater
 Dissimilem lugebit auis, Stygiæve sub umbra
 Degenerem cernens noster virabit Amilcar.
 At mihi Flamminius tam mœsti causa doloris
 Morte sua minuet luctus, hæc pompa sequetur
 Exequias, sero que emptum volet impia Roma
 Non violasse mei corpus mucrone Sychæi.
 Sic memorans torquet fumantem ex ore vaporem,
 Iraque anhelatum proturbat pectore murmur:
 Ut multo accensis feruore exuberat vndis
 Clausus vbi exusto liquor indignatur alieno.
 Tum præceps ruit in medium, cælumque fatigat
 Flamminium incessens: nec dictu segnius ille
 Bella capessebat, propiorque insurgere Mauors
 Cœperat, & campo iunctus iam stabat vterque,
 Cùm subitus per saxa fragor, motique repente
 Horrendum colles, & summa cacumina totis
 Intremuere iugis, nutant in vertice syluæ
 Pinifero, fractæque ruunt super agmina rupes.
 Immugit penitus conuulsis ima cavernis
 Dissiliens tellus, nec paruos rumpit hiatus:
 Atque umbras latè Stygias immensa vorago
 Faucibus ostendit patulis, manesque profundi

Anri-

Antiquum expauere diem: lacus ater in altos
 Sublatus monteis, & sede excussus anita
 Lauit Tyrrenas ignota aspergine syluas.
 Iamq; eadè populos, magnorumq; oppida regū
 Tempestas & dira lues strauitque sulitque.
 Ac super hæc reflui pugnarunt montibus amnes,
 Et retro fluctus torrât mare, monte relicto
 Appenninicolæ fugère ad littora Fauni.
 Pugnabat tamen (heu belli vecordia) miles
 Iactatus titubante solo, tremebundaque tela
 Subducta tellure ruens, torquebat in hostem,
 Donec pulsa vagos cursus ad littora vertit
 Mentis inops, stagnis que latebat Daunia pubes.
 Queis Còtul terga increpitans, nã turbine motæ
 Ablatis terræ inciderat, quid deinde, quid oro
 Restat iò profugis? vos en ad mœnia Romæ
 Ducitis Hannibalem, vos in Tarpeia tonantis
 Tecta faces, ferrumque datis, sta miles, & acreis
 Disce ex me pugnas, vel si pugnare negatum.
 Disce mori: dabit exemplum non vile futuris
 Flamminius, ne terga Libys, ne Cãtaber vnquam
 Consulis aspiciat, solus, si tanta libido
 Est vobis, rabiésque fugæ, tela omnia solus
 Pectore consumo, & moriens fugiente per auras
 Hac anima, vestras reuocabo ad prælia dextras.
 Dumq; ea cõmemorat, densosq; obit obuius ho-
 Aduolat ora ferus, in ètémq; Ducarius, acri (steis,
 Nomen erat gentile viro, fufis que cateruis
 Boiorum quondam patris, antiqua gerebat
 Vulnera barbaricæ mentis, noscens que superbi
 Victoris vultus, tunc, inquit, maximus ille
 Boiorum terror? libet hoc cognoscere telo

K 2

Cor-

Corporis an tanti manet de vulnere sanguis.
 Nec vos pœniteat populares fortibus vmbis
 Hoc mactare caput, nostros hic curribus egit
 Insistens victos alta ad Capitolia patres.
 Vltrix hora vocat. pariter tunc vndique fufis
 Obruitur telis, nimboque ruente per auras
 Contectus, nulli dextra iactare reliquit
 Flamminium cecidisse sua, nec pugna perempto.
 Vterior ductore fuit. namque agmine denso
 Primores iuuenum sacra ad discrimina Martis
 Infensi Superis, dextrisque, & cernere Pœnum
 Victorem plus morte rati, super ocyus omnes
 Membra ducis, stratôsque, artus certamine magno
 Telâque, corporaque, & non fausto Marte cruentas
 Iniecere manus, sic densi cœdis aceruo
 Ceu tumulo texere virum. tum strage per vndas,
 Per sylvas sparsa, perque altam sanguine vallem
 In medias fratre inuectus comitante cateruas
 Cæforum iuuenum Pœnus, quæ vulnera cernit?
 Quas mortes? inquit, premit omnis dextera ferrû,
 Armatusque iacet seruans certamina miles.
 Hos en, hos obitus, nostræ spectare cohortes,
 Fronte minæ durant, & stant in vultibus iræ,
 Et vereor ne quæ tanta creat indole tellus
 Magnanimos fœcunda viros, huic fata dicarint
 Imperium, atque ipsis deuincat cladibus orbem.
 Sic fatus cessit nocti, finemque dedere
 Cædibus, infusæ subducto sole tenebræ.

ARGUMENTVM IN

LIB. VI.

Hinc quibus hæc belli, & pugnae fortuna per
 Elapsi furim, diuersa per auia, cæcis

(perit
 Con-

Conduntur tenebris, piceæ & caligine noctis.
 Hos inter fugiens Seranus vulnere tardus
 Ad patris quondam comitem diuertit, & ipsa
 Tecta Mari armigeri pulsabat fida paterni:
 Acceptusque domo, recreatur paupere mensa,
 Infususque finit tractari vulnera succo.
 Discit & inde Maro clari narrante parentis
 Facta, sed & pœnam, qua illû Carthago peremit
 Ob sanctam non æqua fidem, rapit aure dolenti.
 At Fabium Patres allata ad munera belli
 Clade legunt: hostis raptas agit vndique prædas
 Donec eum illecebra mollit campana furentem.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER VI.

IAm Tartessio quos soluerat æquore Titan
 In noctem diffusus equos, iungebat Eois
 Littoribus, primi que nouo Phaetonte relecti
 Seres lanigeris repetebant vellera lucis,
 Et fœda ante oculos strages, propiusque patebat
 Infani Mauortis opus, simul arma, virique,
 Ac mixtus sonipes, dextræ que in vulnere, cæsi
 Hærentes hastis passim clypei que tubæ que,
 Atque artus trunci capitum, fractusque iacebat
 Ossibus in duris ensis, nec cernere deerat
 Frustra seminecum quærentia lumina cælum.
 Tum spumans sanie lacus, & fluitantia summo
 Æternum tumulis orbata cadauera ponto.
 Nectamen aduersis fuerat fracta Itala virtus.
 Brutius ingenti miserandæ cædis aceruo
 Nō æquum ostentans confosso corpore Martē,
 Extulerat vix triste caput, truncosque trahebat

K 3

Per

Per stragem neruis interlabentibus artus,
 Tenuis opum, non patre nités, linguâve, sed asper
 Ense, nec è Volſca quiſquam vir gente redemit
 Plus æui, nec magnanima puer abdere feſe
 Pubeſcente gena caſtris optarat, & acer
 Flamminio ſpectatus erat, cum Celtica victor
 Obrueret bello diuis melioribus arma.
 Inde honor, ac ſacræ custodia Marte ſub omni
 Alitis, hinc cauſam nutritiuit gloria lethi.
 Namque necis certus, captâ prohibere nequirit
 Cùm Pœnis aquilæ, poſtquam ſubſidere fata
 Viderat, & magna pugnam inclinare ruina,
 Occulere interdum, & terræ mandare parabat.
 Sed ſubitis victus telis, labentia membra
 Proſtrauit ſuper, arque illeſta morte tegerbat.
 Verum vbi lux nocte è Stygia, miſerôque ſopore
 Reddita, vicini de ſtrage cadaueris haſta
 Erigitur, ſolôque ingeus conamine, latè
 Stagnantem cæde, & facilem diſcedere terram
 Enſe ſodit, clauſamque aquilæ infelicis adorans
 Effigiem, palmis languentibus æquat arenas:
 Supremus feſſi tenuis tum ceſſit in auras
 Halitus, & magnam miſit ſub tartara mentem.
 Iuxtà cernere erat, merito ſibi poſcere carmen,
 Virtutis ſacram rabiem, Leninus, ab alto
 Priuerno, vitis Latia perſignis honore
 Exanimum Naſamona Tyren ſuper ipſe iacebat
 Exanimis, non haſta viro, non enſis, irarctis
 Abſtulerat fors arma, tamen certamine nudo
 Inuenit Marti telum dolor, ore cruento
 Pugnatum, ferrique vicem dens præbuit iræ.
 Iam laceræ nares, fœdataque lumina morſu,

Iam

Iam truncum raptis caput auribus, ipſaque diris
 Frons depaſta modis, & ſanguine abudat hiatus,
 Nec ſaties eſt, donec mandentia linqueret ora
 Spiritus, & plenos rictus mors arſa teneret.
 Talia dum præbet triſtis miracula virtus,
 Diuerſo interea fugientes ſaucia turba
 Iaſtantur caſu, ſyluiſque per auia cæcis
 Ablati furtim, multo cum vulnere, ſolos
 Per noctem merâtur agros, ſonus omnis, & auræ
 Exterrent, pennaque leui commota volucris:
 Non ſopor, aut menti requies, agit aſper acerba
 Nûc Mago attonitos, nûc arduus Hânibal haſta.
 Seranus, clarum nomen, tua Regule proles,
 Qui longum ſemper fama gliſcente, per auum,
 Infidis ſeruafſe fidem memorabere Pœnis,
 Flore nitens primo patriis heu punica bella
 Auspiciis ingreſſus erat, miſeramque parentem,
 Et dulcis triſti repetebat ſorte penates
 Saucius, haud illi comitum ſuper vllus, & aris
 Vulneribus qui ferret opem, per deuia fractæ
 Inniftens haſtæ, furtôque ereptus opacæ
 Noctis, iter tacitum Peruſina ferebat in arua:
 Hic feſſus, parui (quæcunque hic fata darentur)
 Limina pulſabat teſti: tum membra cubili
 Euoluens non tarda Marus, vetus ille parentis
 Miles, & haud ſurda tractarat prælia fama.
 Procedit renouata ſocis, & paupere Veſta
 Lumina prætendens: vtque ora agnouit, & ægum
 Vulneribus duris ac (lamentabile viſu)
 Lapſanteis ſultum truncata cuspide greſſus,
 Funefi rumore mali iam ſaucius aures.
 Quod ſcelus ô nimium vitæ, timiùmque ferèdis
 Aduerſis

Aduersis genitus cerno? te maxime vidi
 Ductorum, cum captiuo Carthaginis arcem
 Terreres vultu, crimen culpamque tonantis
 Occidere, atque ausi, quem non Sidonia tecta
 Expulerint euerſa, meo de corde, dolorem.
 Estis vbi en iterum superi? dat pectora ferro
 Regulus? an stirpem tantæ periura recidit
 Surgentem Carthago domus? inde ægra reponit
 Membra toro, nec ferre nudis medicamina (quippe
 Callebat bellis) nunc purgat vulnera lymphæ,
 Nunc mulcet succis, ligat inde, ac vellera molli
 Circundat tactu, & torpentes mitigat artus.
 Exin cura seni, tristem depellere fessio
 Ore sitim, & parca vires accersere mensa.
 Quæ postquã properata, sopor sua munera tãdem
 Applicat, & mitem fundit per membra quietem.
 Necdum exorta dies, Marus instat vulneris æstus
 Expertis medicare modis, gratumque teporem
 Exutus senium, trepida pietate ministrat.
 Hic iuuenis mœstos tollens ad sidera vultus
 Cũ gemitu, lachrymisq; simul, si culmina nondũ
 Tarpeia exosus dampnasti sceptræ Quirini,
 Extremas Italũm res, Ausoniãque mentem
 Aspice ait genitor, tandemque aduerte procellis
 Æquo Iliacis oculos, amissimus Alpes,
 Nec deinde aduersis modus est, Ticinus, & ater
 Stragibus Eridanus, tuque insignite tropheis
 Sidoniũs Trebia, & tellus lachrymabilis Hanni.
 Sed quid ego hæc, grauior quãto vis ecce malorũ,
 Vidi crescentis Thrasimeni cædibus vndas,
 Prostratãque virũm mole, inter tela cadentem
 Vidi Flamminium: testor mea numina, manes,
 Dignam

Dignam me pœnã tum nobilitate paternæ
 Strage hostis qua fuisse necem, ni tristitia lethum
 Vt quondam patri nobis quoque facta negassent.
 Cætera acerbantem questu, lenire laborans
 Effatur senior, patrio fortissime ritu
 Quicquid adest duri, & rerum inclinata feramus,
 Talis lege deũm cliuoso tramite vitæ
 Per varios præceps casus, rota voluitur æui,
 Sat tibi sat magna, & totum vulgata per orbem
 Stant documẽta domus, sacer ille, & numine nullo
 Inferior tuus ille parens, decora alta parauit,
 Restando aduersis, nec virtutem exiit vllam,
 Ante relucentes liquit quam spiritus artus.
 Vix puerile mihi tempus confecerat ætas,
 Cum primo malas signabat Regulus æuo,
 Accessi comes, atque omneis sociauimus annos,
 Donec diis Italæ visum est extinguere lumen
 Gentis, in egregio cuius sibi pectore sedem
 Cœperat alma fides, mentemq; amplexa tenebat.
 Ille ensẽm nobis magnorum, en, instar honorum
 Virtutisq; ergo dedit, & sordentia fumo
 Quæ cernis nunc frena, sed est argenteus ollis
 Fulgor, nec cuiquam Marus est post talia dona
 Non prælatus eques, verum superauit honores
 Omneis hasta meos: cui me libare lyei
 Quod cernis latices, dignũ est cognoscere causam.
 Turbidus arentis lento pede sulcat arenas
 Bragada, non vllò Libycis in finibus amne
 Victus limosas extendere latius vndas,
 Et stagnante vado parulos inuoluere campos.
 Hic studio laticũ, quorũ est haud prodiga tellus,
 Per ripas læti sauis consedimus aruis:

Lucus iners iuxta Stygium, pallentibus Vmbris,
 Seruabat sine sole nemus, crassusque per auras
 Halitus erumpens tetrum exspirabat odorem,
 Intus dira domus, curuóq; immanis in antro
 Sub terras specus, & tristes sine luce tenebræ,
 Horror mente redit, monstrum exitiabile, & ira
 Telluris genitum, cui par vix viderat ætas
 Vlla virum, serpens centum porrectus in vlnas
 Lethalem ripam & lucos habitabat auernos:
 Ingluuiem immensi ventris, grauidamq; venenis
 Aluum, deprensi satiabant fonte leones,
 Aut acta ad fluuium torrenti lampade solis
 Armenta, & tractæ fœda grauitate per auras,
 Ac tabe afflatus volucres, semesa iacebant
 Ossa solo informi, latèque repletus, & asper
 Vastatis gregibus, nigro ructabar in antro.
 Isque vbi feruenti concepta incendia pastu
 Gurgite mulcebat rapido, & spumantibus vndis,
 Nôdum etiam toto demersus corpore in amnê,
 Iam caput aduersæ ponebat margine ripæ.
 Imprudens tantæ pestis gradiebar Aquino
 Appenninicola, atque vmbro comitatus Hauêre,
 Scire nemus, pacémque loci explorare libebat.
 Iamq; propinquatum tacitus penetrauit in artus
 Horror, & occulto riguerunt frigore membra.
 Intramus tamê, & nymphas numénq; precamur
 Gurgitis ignoti, trepidosque & multa pauentis
 Arcano gressus audemus credere luco.
 Ecce è vestibulo, primisque è faucibus antri
 Tartareus turbo, atque insano sauior Euro
 Spiritus erumpit, vastoque è gurgite fusa
 Tempestas oritur, mixtam stridore procellam
 Cerberus

Cerbero intorquens, pauefacti clade vicissim
 Aspiciamus resonare solum, tellusque moueri,
 Atque antrum ruere, & visi procedere manes:
 Quantis armati cælum petiere Gigantes
 Anguibus, aut quantus Lernæ lassauit in vndis
 Amphitryoniadem serpens, qualisque comantes,
 Auro seruauit ramos Iunoniis anguis,
 Tantus disiecta tellure sub astra coruscum
 Extulit assurgens caput, atque in nubila primam
 Dispersit saniem, & cælum fœdauit hiatu.
 Diffugimus tamen, atque metu conamur anhell
 Tollere clamorem frustra. nam sibila totum
 Implebant nemus, ac subita formidine cæcus,
 Et facti damnandus Hauens (sed fata trahebant)
 Antiqua quercus ingenti robore sese
 Occulit, infandum si posset fallere monstrum,
 (Vix egomet credo) spiris ingentibus, arctè
 Arboris abstraxit molem, penitusque reuulsam
 Euertit fundo, & radicibus eruit imis.
 Tum trepidum, ac socios extrema voce cientem
 Corripit, atque haustu sorbens, & faucibus atris
 (Vidi respiciens) opscœna condidit aluo.
 Infelix fluuiio sese & torrentibus vndis
 Crediderat, celerique fuga iam nabat Aquinus.
 Hunc medio inuasit fluctu, ripæque relatus
 (Heu genus infandum lethi) depascitur artus.
 Sic dirum nobis & lamentabile monstrum
 Effugisse datur, quantum mens ægra sinebat
 Appropero gressum, & ductori singula pando.
 Ingemuit, casus iuuenum miseratus acerbos.
 Vtq; erat in pugnámq; & Marté, & prælia, & ho-
 Igneus, & magno audendi flagrabat amore (stem

Ocyus arma rapi, & spectatum Marte sub omni
 Ire iubet campis equitem, ruit ipse citatum
 Quadrupedem planta fodiens, scutatâque raptim
 Obsequitur iussu manus, & muralia portat
 Balistas tormenta graueis, suetâmq; mouere
 Excelsas turres immensa: cuspidis hastam.
 Iamque vbi feralem strepitu circumtonat aulam
 Cornea gramineum persultans vngula campum,
 Percitus immani serpens euoluitur antro,
 Et Stygios aestus fumanti exhibilat ore,
 Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis:
 At nemus, airectæ & procera cacumina saltus
 Exuperant cristæ, trifido vibrata per auras
 Lingua micat motu, atq; assultans æthera lambit.
 Vt verò strepuere tubæ, conterritus altè
 Immensum attollit corpus, tergòque residens
 Cætera sinuatis glomerat sub pectore gyris.
 Dira dehinc in bella ruit, rapidè que resoluens
 Contortos orbis, directo corpore totam
 Extendit molem, subitòque propinquus in ora
 Lato distantum spatio venit, omnis anhelans,
 Attonitus serpente & equus, frenòque teneri
 Impatiens, crebros expirat naribus ignes.
 Arduus ille super tumidis ceruicibus altum
 Motat vtroque caput, trepidos inde incitus ira
 Nunc sublime rapit, nunc vasto pondere gaudet
 Elisisse premens, nunc fractis ossibus auram
 Absorbet sanem, & tabo manante per ora
 Mutat hians hostem, semelâq; membra relinquit.
 Cedebant iam signa retro, victâsque cateruas
 Longiùs auectas afflatus peste premebat,
 Cùm ductor properè reuocatâ in prælia turmam

Vocibus

Vocibus impellens, serpentine Itala pubes
 Terga damus, Libycisq; parem nõ esse fatemur
 Anguibus Ausoniam? si debellauit inertes
 Halitus, ac viso mens ægra effluxit hiatu,
 Ibo alacer, solisque manus componere monstro
 Sufficiam: clamans hæc, atque interritus hastam
 Fulmineo volucrem torquet, primùmq; lacerto,
 Venit in aduersam non vano turbine frontem
 Cuspis, & haud paulum vires adiuta ruentis
 Contra ardore feræ capiti tremebunda refedit,
 Clamor ad astra datus, vocèsque repentè profusè
 Ætherias adiere domos, furit ilicet ira
 Terrigena impatiens dare terga, nouisq; dolori,
 Et chalybem longo tum primum passus in axo.
 Nec frustra rapido stimulante dolore fuisset
 Impetus, alato ni Regulus arte regendi
 Instantem elusisset equo, cursuque sequutum
 Cornipedis gyros, flexi curuamine tergi,
 Detortis laua celer effugisset habenis.
 At non spectator Marus, inter talia segni
 Torpebat dextra, mea tanto in corpore monstri
 Hasta secunda fuit, iam iamq; extrema trisulca
 Lambebat lingua, fessi certamine terga
 Quadrupedis, torsti telum, atque ingentia velox
 In memet sæui serpentis prælia vèro:
 Hinc imitata cohors certatim spicula dextris
 Congerit, alternâsque ferum diducit in iras,
 Donec murali balista coërcuit ictu.
 Tum fractus demû vires (nec enim amplius egra
 Conseruetum ad nifus spina præstante vigorem
 Vt solito in nubes tollit caput) acrius instat.
 Iamque alio penitus demersâ Phalarica sedit,

L 3.

Et

Et geminum volucres lumen rapuere sagittæ:
 Iam patulis vasto sub vulnere faucibus ær
 Tabificam expirat saniem, specus vltima, iamque
 Ingenti cauda, & iaculis, & pondere conti
 Hæret humi, laxoque tamen minitatur hiatu,
 Donec tormentis stridens, magnoque fragore
 Discussit trabs acta caput, longoque resoluens
 Aggere se ripæ, tandem exhalauit in auras
 Liuentem uebulam fugientis ab ore veneni.
 Erupit tristi fluuio mugitus, & imis
 Murmura fusa vadis, subitq; & lucus, & antiû,
 Et resonæ syluis vlularunt flebile ripæ.
 Heu quantis luimus mox tristia prælia damnis,
 Quantaque supplicia, & quales exhaustum iras!
 Nec tacuere pij vates, famulumque sororum
 Naiadum, tepida quas Bragada nutrit in vnda
 Nos violasse manu, seris monuere periclis.
 Hæc tunc hasta decus nobis, pretiumque secûdi
 Vulneris, à vestro Serrane tributa parente,
 Princeps quæ sacro bibit è serpente cruorem.
 Iamdudum vultus lachrymis atque ora rigabat
 Serranus, medioque viri sermone profatur:
 Huic si vita duci, nostrum durasset in æuum,
 Non Trebia infaustas superasset sanguine ripas,
 Nec Thrasimene tuus premeret tot nomina gur-
 Tûc senior magnas, inquit, de sanguine pœnas ges-
 Præcepit Tynio, & præsumpta piacula mortis.
 Nam defecta viris, & opes attrita supinas
 Africa tendebat palmas, cum sidere diro
 Misit Agenoreis ductorem animosa Therapne.
 Nulla viro species, decorisque, & frõtis, egenum
 Corpus, at exiguis vigor (admirabile) membris.

Viui-

Viuidus, & nisu magnos qui vinceret artus,
 Iam Martem regere, atque astus adiungere ferro,
 Et duris facilem per inhospita ducere vitam.
 Haud isti, quem nunc penes est solertia belli,
 Cederet Hannibali, vellem hunc ô tristia nobis
 Taygeta, hunc vnum non durassetis opacis
 Eurotæ ripis, vidißem mœnia flammis
 Phœnissæ ruere, aut certè non horrida fata
 Fleuisssem ducis, & nulla quos morte nec igni
 Exitos, seruans portabo in tartara luctus.
 Confertæ campis acies, multusque per arua
 Feruebat Mauors, nec mens erat vlla sine ira.
 Hinc inter medios memorandis Regulus ausis
 Laxabat ferro, campoque pericla ruebat,
 Nec repetenda dabat lethali vulnera dextra.
 Sic vbi nigrantem torquens stridentibus Austris
 Portat turbo globum, piceaque è nube ruina
 Pendentem, terris pariter pontoque minatur:
 Omnis & agricola, & nemoroso vertice pastor,
 Et pelago trepidat sub ductis nauita velis.
 At fraudem nectens, socios vbi concaua saxa
 Claudebant linquens, subito in certamine gyris
 Vertit equum, simulatque fugam grauiore ruina,
 Et dat terga celer victa formidine ductor.
 Haud secus ac stabilis procurans otia pastor
 In foueam parco tectam velamine frondis
 Ducit nocte lupos, posita balatibus agnæ.
 Abripuit, traxitque virum fax mentis honestæ
 Gloria, & incerti fallax fiducia Martis.
 Nô socios, comitumve manus, nō arma sequētū
 Respicere, insano pugnæ tendebat amore.
 Iam solus, nubes subito cum densa Laconum

L 4

Saxofis

Saxosis latebris intendens prælia, circum
Funditur, & pœnæ infurgit vis sæua virorum.
O diram Latio lucem, factisque notandam,
Dedecus ô Gradiue tuum, tibi dextera, & vibî
Nata tuæ, tristi damnatur sorte catenæ.
Haud vnquam abistam gemitu. te Regule vidit
Sidonius carcer, tuque huic sat magna triumpho
Visa es Carthago superis: quæ pœna sequetur
Digna satis tali pollutos Marte Laconas?
At noua Elisei iurato fœdera patres
Consultant mandare duci, pacisque sequestrem
Mittere, poscentes victam inter prælia pubem,
Captiuamque manum ductore rependere nostro.
Nec mora, iam stabat primis in littoris vndis
Nauali propulsa ratis, iam nautica pubes
Aut syluis stringunt remos, aut abiete secta
Transstra nouant, his intortos aptare rudentes,
His studium erecto componere carbasa malo.
Vnca locant prora curuati pondera ferri.
Ante omneis doctus pelagi, rectorque carinæ
Puppim aptat, clauumque; Cothô, micat æreus alta
Fulgor aqua, trifidi splendentis in æquore rostri.
Tela simul, variamque ferunt contra aspera ponti
Rerum ad tæpus opê, mediæ stat margine puppis,
Qui voce alternos naurarum temperet ictus,
Et remis dicitur sonitum, pariterque relatis
Ad numerum plaudat resonantia cœrula tonsis.
Postquam cōfectum nautis opus, horâque cursus,
Atque armata ratis, ventique dedere profundum,
Omnis turba ruit, matres, puerique, senesque,
Per medios cœrus trahit, atque inimica per ora
Spectandum fortuna ducem, fert lumina contra

Pacatus

Pacatus frontem, qualis cum littora primum
Attigit appulsa rector Sidonia classe.
Accessit comes haud ipso renuente, ratique
Impositus, mœstis socium me casibus addo.
Illuuiem, atque inopes mensas, durumque cubile,
Et certare malis vrgentibus, hoste putabam
Deiucto maius, nec tam fugisse cauendo
Aduersa egregium, quam perdomuisse ferendo.
Spes tamé vna mihi (quanquam bene cognita, &
Atrox illa fides (urbem, murosque, domumque; olim
Tangere si miseris licuisset, corda moueri
Possé viro, & vestro certè mitescere fletu.
Claudebâ sub corde metus, lachrymasque; putabam
Esse viro, & nostræ similem inter tristia menté,
Cum tandem patriæ Tyberino allabimur amni.
Seruabam vultus ducis, & prodentia sensum
Lumina, & obtutu perstabam intentus eodem.
Siqua fides, vnum puer inter mille labores,
Vnum etiam in patria, sequaque in Agenoris vrbe,
Atque; vnum vidi pœnæ quoque tempore vultum,
Obuia captiuo cunctis simul vrbibus ibat
Ausonia, & campum turba vincente, propinqui
Implentur colles, strepit altis Albula ripis:
Ipsi Pænorum proceres, immitia corda,
Ad patrios certant cultus reuocare, togæque
Abdebarur honos, stetit illachrymante Senatu,
Et marum turba, iuuenumque dolore profuso,
Inter tot gemitus immobilis, aggere Consul
Tendebat dextram, & patria vestigia primus
Ponentem terra, occursum celebrabat amico.
Collegit gressum, monitusque recedere Consul,
Nec sumum violare decus, cingente superba

L 5

Pæno-

Pœnorum turba, captiuoque agmine septus
 Ibat, & inuidiam caelo diuisque ferebat.
 Ecce trahens geminum natorum Martia pignus
 Infelix nimia magni virtute mariti,
 Squalentem crinem & tristis lacerabat amictus,
 Agnosceis ne diem? aut teneris non hæsit in annis?
 Atq; ea postquã habitu iuxta, & velamine Pœno
 Deformen aspexit, fufis vlulatus ægra
 Labitur, & gelidos mortis color occupat artas.
 Si qua deis pietas, tales Carthago videre
 Dent tibi Sidonias matres, me voce quieta
 Affatus, iubet & vestros & coniugis vnã
 Arcere amplexus, patet impenetrabilis ille
 Luctibus, & nunquam submissus colla dolori.
 Hic alto iuuenis gemitu, lachrymisque coortis
 Magne parens, inquit, quo maius numine nobis
 Tarpeia nec in arce sedet, si iura querelis
 Sunt concessa piis, cur hoc matrique mihi que
 Solamen? vel cur decus hoc ò dure negasti
 Tangere sacros vultus, atque oscula ab ore
 Libauisse tuo? dextram mihi prendere dextra
 Non licitum? leuiora foret hæc vulnera quantis,
 Si ferre ad manes infixos mente daretur
 Amplexus venerande tuos: sed vana recordor
 Mi Mare. nam prima tunc hærebamus in æuo,
 Humana maior species erat, horrida cano
 Vertice descendens ingentia colla tegebat
 Cæsaries, frontique coma squalente sedebat
 Terribilis decor, atque animi venerabile pondus.
 Nil posthac oculis simile incidit, excipit inde
 Iã Marus, atq; inhibes cõuellere vulnera questu,
 Quid cum præteritis inuisa penatibus, inquit,
 Ho-

Hospitia, & sedes Pœnorum intrauit acerbas?
 Affixi clypei, currusque, & spicula nota
 Edibus in paruis, magni monumenta triumphii
 Pullabant oculos, coniuxque in limine primo
 Clamabat, quò fers gressus? non Punicus hic est
 Regule quem fugias carcer, vestigia nostri
 Casta tori, domus & patrium sine crimine seruat
 Inuiolata larem, semel hic, iterumque, quid oro
 Pollutum est nobis, prolem grate ante senatu,
 Et patria sum enixa tibi, tua, respice, sedes
 Hæc est, vnde ingens humeris fulgentibus ostro
 Vidisti Latios Consul præcedere fasces,
 Vnde ire in Martem, quò capta referre solebas,
 Et victor mecum suspendere postibus arma.
 Non ego complexus, & sanctæ fœdera tedæ
 Coniugiumve peto, patrios damnare penates
 Absiste, ac natis fas duc concedere noctem.
 Hos inter fletus iunctis vestigia Pœnis
 Limine se duxit Tyrio, questusque reliquit.
 Vixdum clara dies summa lustrabat in Oetha
 Herculei monumenta rogi, cum Consul adire
 Accirique iubet Libycos, tum limina templi
 Vidimus intrantem, quæ consultata Senatus,
 Quasve viri voces extremum curia mœrens
 Audierit placido nobis ipse edidit ore,
 Intulit vt gressus, certatim voce manique
 Ad solitam sedem & vestigia nota vocabat.
 Abnuît, antiquumq; loci aspernatus honorem est.
 At circumfusi non secius vndique dextram
 Prenfarent, ac patriæ ductorem nomine tanto
 Redderet, orbant, captiua posse redemptum
 Pensari turba, ac Tyrias tum iniustus arces
 Arsuras

Ariuras dextra, fuerit quæ vinceta catenis,
 Tum palmas simul attollens ac lumina caelo,
 Iustitiae rectique dator, qui cuncta gubernas,
 Nec leuior mihi diua fides, Sarranæque luno,
 Quos reditus testes iurata mente vocavi,
 Sit mihi fas me digna loqui, Latioſque tueri
 Voce focos, ibo ad Tyrios non segnior, inquit,
 Stante fide reditus, & saluo foedere poena.
 Sic nobis rerum exitio desistite honorem
 Tendere, tot bellis totque annis fregimus eum.
 Nunc etiam vinculis & longo carcere torpent
 Captiuo in senio vires, fuit ille, nec vnquam
 Dum fuit à duro cessauit munere Martis
 Regulus, exangui spectatis corpore nomen.
 At non Carthago fraudum domus, inſcia quãti.
 Enobis restet, iuuenes pariet aspera ferro
 Pectora captiuos, nostra pensare senecta.
 Ite dolos contra, gensque astu fallere laeta
 Discat me capto, quantum tibi Roma superſit.
 Nec vero placeat, nisi quæ de more parentum
 Pax erit, exposcunt Libyci, nobisque dedere
 Foedere, & ex æquo geminas conscribere leges.
 Sed mihi sit Stygios ante intrauisse penates,
 Talia quam videam ferienteis pacta Latinos.
 Hæc fatuus Tyriæ sese iam reddidit iræ,
 Nec monitus spernente graues, fidiosque Senatu,
 Poenorum dimissa cohors, quæ mœsta repulsa,
 Ac ininitans capto, patrias properabat ad oras.
 Prosequitur vulgus patres, ac planctibus ingens
 Personat, & luctu campis reuocare libebat
 Interdum, & iusto raptum retinere dolore.

At

At trepida, & subito ceu stans in funere coniux
 Vt vidit puppim properatē intrare, tremendum
 Vociferans, celerem gressum referebat ad vndas:
 Tollite me Libyci comitem, poenæque necisque,
 Hoc vnum coniux vteri per pignora nostri
 Vnum oro, liceat tecum quocumque ferentem
 Terrarum, pelagique pati calique labores.
 Non ego Amycleum ductorem in prælia misi,
 Nec nostris tua sunt circumdata colla catenis,
 Cur vsq; ad poenas miseram fugis? accipe mecum
 Hanc prolem, forsā duras Carthaginis iras
 Flectemus Lachrymis, aut si præcluserit aures
 Vrbs inimica suas, eadem tunc hora manebit
 Teque tuosque simul, vel si stat rumpere vitam,
 In patria moriamur, adest comes vltima fati.
 Has inter voces, vinculis resoluta moueri
 Paulatim, & ripa cœpit decedere puppis.
 Tum verò infelix mentem furiosa dolore
 Exclamat, festas tendens ad sidera palmas:
 En qui se iactat Libyæ, populisque nephandis
 Atque hosti seruare fidem, data foedera nobis
 Ac promissa fides thalamis, vbi perfide nunc est?
 Vltima vox duras hæc tunc penetravit ad aures?
 Cætera percussi vetuerunt noscere remi.
 Tum fluuio raptum ad pelagi deuoluimur oras,
 Ac legimus pontum, pinuque iuuante cauata,
 Equor, & immensas curua trabe findimus vndas.
 Ludibrium necis horrescens, vis aspera ponti
 Obrueret, scopulisque ratæ furor improbus Euri
 Frangeret, optabam, moderato flamine lenes
 Vexerunt Zephyri, Tyrioque dedere furori:
 Infelix vidi, patriamque remissus in urbem

Narra-

Narrator poenæ dura mercede reuerti.
 Nec tibi nunc ritus imitantem, irâsque ferarum
 Pygmaeoneam tentarem expromere gentem,
 Si maius quicquam toto vidisset in orbe
 Gens hominû, quâ quod vestri venerâda parētis
 Edidit exemplum virtus: puder addere questus
 Suppliciis, quæ spectauit placido ore ferentem.
 Tu quoq; chare puer dignum te sanguine tanto
 Fingere ne cessa, atq; humēteis comprime fletus.
 Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
 Armantur laterum crates, densûsque per artem
 Textitur erecti stantisque ex ordine ferri
 Infelix stimulus, somnûsque hac fraude negatis
 Quoscumque in flexus producto tempore tortor
 Inclinauit iners, fodiunt ad viscera corpus.
 Absiste ô iuuenis lachrymis. patientia cunctos
 Hos superat casus, longo reuirescet in æuo
 Gloria, dum cæli sedem terrâsque tenebit
 Casta fides, dum virtus venerabile nomen
 Viuet, eritque dies, tua quo dux in clyte fata
 Audire horrebunt à te calcata minores.
 Hæc Marus, & mœsta refouebat vulnera cura.
 Interea rapidas perfusa trionibus alas
 Sicut sanguinea Thrasimene tinxerat vnda,
 Vera ac ficta simul spargebat fama per urbem.
 Allia, & infandi Senones, captæque recurfat
 Attonitis arcis facies, excussit habenas
 Luctificus pavor, & tempestas aucta timendo.
 Hic raptim ruit in muros, vox horrida fertur,
 Hostis adest, iaciunt sudēs & inania tela.
 Ast aliæ laceris canentes crinibus, alta
 Verrunt recta deûm, & seris post fata suorum

Solici-

Sollicitant precibus, requiem tenebræq; diésque
 Amisere: iacet portis vlulante dolore
 Dispersum vulgus, remeantumque ordine longo
 Seruat turba gradus, pendent ex ore loquentum,
 Nec lætis sat certa fides, iterumque morantur
 Orando, & vultu interdum sine voce precati
 Quod rogitat, audire pauent: hic fletus, vbi aures
 Percussa grauiore malo: metus inde, negatum
 Si scire, & dubius responsi nuntius hæsit.
 Iamque vbi conspectu redeuntis visa propinquo
 Corpora, sollicite lethi funduntur, & ipsi
 Oscula vulneribus figunt, Superosque fatigant.
 Hic inter trepidos curæ venerandus agebat
 Serranum Marus, atque olim post fata mariti
 Non egressa domum vitato Martia cœtu,
 Et lucem causa natorum passa, ruebat
 In luctum similem antiquo, turbata repente,
 Agnoscensq; Marum, fidei comes in clyte magna
 Nunc certè mihi reddis, ait, leue vulnus, a naltè
 Vsq; ad nostra ferus penetravit viscera mucro?
 Quicquid adest, dū nō vincit Carthago catenis
 Abripiat, poenæque instauret monstra paternæ,
 Gratum est ô Superi, quoties heu nate petebam
 Nè patrias iras animosque in prælia ferres,
 Nec te belligeri stimulet in arma parentis
 Triste decus, nimum vinacis dura senectæ
 Supplicia expendi, quæ so iam parcite, si qua
 Numina pugnastris nobis, hac cladis acerbæ
 Discussa ceu nube, patres conquirere fessis
 Iam rebus meditantur opem, atq; ad munera belli
 Certatur, pulsusque dolor grauiore periclo.
 Maxima curarum, rectorem ponere castris

Cui

Cui Latium, & moles rerum quassata recumbat,
 Spectante occasum patria, Iouis illa ruenti
 Ausonia, atque Italis tempus protendere regnis
 Cura fuit. nam Tyrrhenos Pœnūmque secundis
 Albana surgens respexerat arce tumen tem:
 Qui ferre in muros victricia signa parabat.
 Tūc quassans caput haud vnquā tibi Iuppiter, in-
 O iuuenis dederit portas trāscēdere Romę, (quit
 Atque inferre pedem, Tyrrhenas sternere valles
 Cædibus, & ripas fluuiorum exire Latino
 Sanguine fas fuerit, Tarpeium ascendere collem,
 Murisq̄que aspirare veto. quater inde coruscum
 Contorsit dextra fulmen, quo tota reluxit
 Mæonidum tellus, atrāmq̄que per æthera voluens
 Abrupto fiegit cælo super agmina nubem.
 Nec Pœnum auertisse satis, dat numine magno
 Æneadis mentem, gremio deponere tuto
 Romuleam tandem, Fabiōque solutis habenas
 Credere ductori, cui postquam tradita belli
 Iura videt, non hunc inquit superauerit vnquam
 Inuidia, aut Libyco popularis gloria fūco.
 Non astus fallax, non præda, aliūve cupido
 Bellandi vetus, ac laudum cladūmq̄que quæta
 Mente capax, par ingenium castrisq̄que togæque.
 Sic genitor diuūm, recipitque ad sidera gressum.
 Hic circumspectis nulli deprentus in armis,
 Laudatusque Ioui Fabius, (mirabile) tantum
 Gauderat reducere patriæ adnumerare reuersus,
 Duxerat egrediens quam secum in prælia pubem.
 Nec membris quisquam natōve pepercit amato
 Acrius, aut vidit socium per bella cruorem
 Tristior, atque idem perfusus sanguine victor

Hostili,

Hostili, plenis repetebat mœnia castris.
 Sturpe genus clarum, cælōque affinis origo.
 Nam remeans longis olim Tirynthius oris,
 Et triplicis monstri famam, & spectacula captas
 Mira boues, hac qua fulgent nunc mœnia Romę
 Egit ouans: tunc Arcadius (sic fama) locabat
 Inter desertos fundata palatia. dumos
 Paupere sub populo ductor, cum regia virgo
 Hospite victa sacro, Fabium de crimine læta
 Procreat, & magni commiscet feminis ortus
 Arcas in Herculeos mater ventura nepotes,
 Ter centum domus hæc Fabios armavit in hostē
 Limine progressus vno, pulcherrima quorum
 Cunctando Fabius superauit facta, ducēmq̄que
 Hannibalem æquitando, tantus tūc Pœne fuisti.
 Dum se perculsi renouant in bella Latini,
 Turbatus Ioue, & exuta spe mœnia Romæ
 Pulsandi, colles Umbros, atque arua petebat
 Hannibal, excelsō summum qua vertice montis
 Deuexum lateri pendet Tuder, atque vbi latis
 Proiecta in campis nebulas exhalat inertes,
 Et sedet ingentem pascens Meuania taurum,
 Dona Ioui, tum Palladios se fundit in agros
 Picenūm cupidus prædæ, atque errātibus armis,
 Quō spolia inuitant transfert populantia signa.
 Donec pestiferos mitis Campania cursus
 Tardauit, bellūmq̄que sinu indefensa recepit.
 Hic dum stagnosi spectat templūmq̄que, domōsq̄;
 Linterni ductor, varia splendida cernit
 Pictura, belli patribus monumenta prioris
 Exhausti. nam porticibus signata manebant.
 Quis inerat longus rerum & spectabilis ordo.

M

Pri

Primus bella truci suadebat Regulus ore.
 Bella neganda viro, si noscere fata daretur.
 At princeps Pœnis indictæ more parentum
 Appius astabat pugnae, laurôque reuinctus.
 Iustum Sarrana ducebat cæde triumphum.
 Equoreum iuxta decus, & nauale trophæum.
 Rostra gerens, niuea surgebat mole columna.
 Exuias Marti, donumque Duillius alto
 Ante omnes merfa Pœnorum classe dicabat.
 Cui nocturnus honos, funalia clara, sacæque
 Post epulas tibicen adest, castosque penates
 Insignis læti repetebat murmure cantus.
 Cernit & extremos defuncti ciuis honores,
 Scipio ductoris celebrabat funera Pœni,
 Sardoia victor terra, videt inde ruentem
 Littoribus Libycis dispersa per agmina pubem,
 Instabat crista fulgens, & terga premebat
 Regulus, Aurololes, Nomadesq;, & Maurus & Hæ
 Et Garamas positris dedebat oppida telis. (mon,
 Lentus arenoso spumabat Bragada campo.
 Viperea sanie, turmis minitantibus vitro
 Pugnabat serpens, & cum duce bella gerebat.
 Nec non proiectum puppi, frustra que vocantem
 Numina, Amyclæum mergebat perfida ponto
 Xantippum manus, & seras tibi Regule pœnas
 Xantippus digni pendebat in æquore lethi.
 Addiderant geminas medio consurgere fluctu
 Egates, lacera circum fragmenta videres
 Classis, & effusus fluitare in gurgite Pœnos.
 Possessor pelagi, prona Luctatius aura
 Captiuas puppes ad littora victor agebat.
 Hæc inter iuncto legatus in ordine Amilcar
 Ducto.

Ductoris genitor, cunctarum ab imagine rerum
 Totius in sese vulgi conuerterat ora.
 Sed pacis facies, & pollutas fœderis aras,
 Deceptumque Iouem, ac distantis iura Latinos
 Cernere erat, strictas trepida ceruice secures
 Horrebat Libys, & submissis ordine palmis
 Orantes veniam iurabant irrita pacta.
 Hæc Eryce è summo spectabat læta Dione.
 Quæ postquam infesto percensuit omnia vultu,
 Arridens Pœnus, lenta proclamat ab ira.
 Non leuiora dabis nostris inscribere tectis
 Acta meæ dextræ, captam Carthago Sagunthum
 Da spectare simul flamma, ferroque ruentem,
 Perfodiant patres narorum membra, nec Alpes
 Exiguus domitas capiat locus, ardua celsis
 Perfulter iuga victor equis, Garamasq;, Nomasq;.
 Adde etiam Ticini spumantes sanguine ripas,
 Et nostrum Trebiam, & Thrasimeni litora Thuscis
 Clausa cadaueribus, ruat inges corpore & armis
 Flamminius, fugiat Consul manante cruore
 Scipio, & ad socios nati ceruice vehatur.
 Hæc mitte in populos, & adhuc maiora dabuntur.
 Flagrantem effinges facibus Carthago Libyflis
 Romam, & deiectum Tarpeia rupe tonantem.
 Interea vos (vt dignum est) ista ocyus ite
 O iuuenes, quorum dextris mihi tanta geruntur,
 In cineres monumera date, atq; inuoluite flammis.

ARGUMENTVM IN

LIB. VII.

Electus dubiis dictator, & anchora rebus
 Non facilis vinci Fabius, virtute, nec astu,

Mox superis Romæ per templa indicit honores.
 Ædibus, & votis diuûm sibi mitigat iram.
 Exin Sidonium cautus contendit ad hostem,
 Non commissurus pugnam, nisi Marte coacto.
 Quem cum non astu solito, terrore nec villo
 Hannibal eliceret, Danni tellure relicta,
 Clauditur in tumultis, à dictatore, Falernis.
 Hinc patriis ad sacra deis peragenda profectus.
 Præposuit castris, equitum de more magistrum.
 Sed vetitum conferre manus. Fabio tamen ille
 Absente in pugnam ruit: æquaturque vetanti,
 Moxque errasset pigens, illi ius omne remisit.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER VII.

INterea trepidis, Fabius spes vnica, rebus
 Ille quidē socios, atq; ægram vulnere præcepit
 Ausoniam armabat, viridique ad dura laborum
 Bellator senio, iam castra mouebat in hostem.
 Sed mens humana maior, nec tela, nec enses,
 Nec fortes spectabat equos, tot millia contra
 Pœnorû, inuictumq; ducē, tot in agmina solus
 Ibat, & in sese cuncta arma virôsque gerebat.
 Ac ni sacra seni vis, impressumque fuisset
 Sistere cunctando fortunam aduersa fouentem,
 Vltima Dardanij transisset nominis aras.
 Ille modum Superis in Pudica castra fauoris
 Addidit, & Libyæ finem, inter prospera bella
 Vincendi statuit, tumefactum cladibus ille
 Hesperis, lento Pœnum moderamine lufit.
 Summe ducum, qui regna iterû labentia Troiæ,
 Et fluxas Latij res, maiorumque labores,

Qui

Qui Carmentis opes, & regna Euandria seruas,
 Surge age, & emerito sacrum caput inferere celo.
 At Libyæ ductor postquam noua nomina lecto
 Dictatore vigent, raptim mutata Latinis
 Imperia haud frustra reputas, cognoscere auebat
 Quæ fortuna viro, quodnam decus, vltima fessis
 Anchora cur Fabius, quæ post tot Roma procellas
 Hannibali putet esse parem, seruore calentes
 Angebant anni, fraudique inaperta senectus
 Ocyus accitum captiuo ex agmine poscit
 Progeniem, ritûsque ducis, dextraque labores.
 Cilinus Arreti Tyrrenis ortus in oris
 Clauum nomen erat, sed læua adduxerat hora.
 Ticini iuuenem ripis, fufusque ruentis
 Vulnere equi, Libycis præbebat colla catenis.
 Hic ardens extrema malis, & rumpere vitam.
 Nô cû Flamminio tibi res, nec feruida Gracchi
 In manibus consulta, inquit, Tyrinthia gens est:
 Quam si fata tuis genuissent Hannibal oris,
 Terrarum imperium Cartaginis arce videres.
 Non ego te longa serie per singula ducam,
 Hoc sat erit: nosces Fabios certamine ab vno.
 Veientum populi violata pace negabant
 Acceptare iugum, ac vicino Marte furebant,
 Ad portas bellum Consulque ciebat ad arma.
 Delectus vetiti, priuatæque castra penates
 Herculei impleuere, domo (admirabile) ab vna
 Patritius iunctis exercitus ibat in armis.
 Ter centum exiliere duces, quocunq; liberet
 Vno non pauidus rexistes bella magistro.
 Sed dirum egressis oment, scelerata minaci
 Stidentis sonitu tremuerunt limina portæ.

M 3.

Maxi-

Maximâque Herculei mugiuuit numinis ara.
 Inuasere hostem, numerarique aspera virtus
 Haud est passa viros, & plures milite cædes,
 Sæpe globo densi, sæpe & per deuia passim
 Dispersi subiere vices, meritique labore
 Æquato, nulli quisquam virtute secundus
 Ducere tercentum Tarpeia ad tēpla triumphos,
 (Spes heu fallaces, oblitaque corda, caducum
 Mortali quodcunque datur) grex ille virorum,
 Qui Fabia gente incolumi deforme putabat
 Publica bella geri, pariter cecidere deorum
 Inuidia, subitis circumuenientibus armis.
 Nec tamen occisos est cur lætere, supersunt
 Quot tibi sint, Libyæque satis, certauerit vnus,
 Ter centum dextris, tam viuida mēbra, laborque
 Prouidus, & cauta sollertia tēta quiete.
 Nec vero calidi nunc tu cui sanguinis ætas
 Foderis in pugna velocius ilia planta
 Bellatoris equi, frenisque momorderis ora.
 Quem cernens amidum lethi post talia Pœnus,
 Nequicquam nostras demens, ait, elicis iras,
 Et captiua paras moriendo euadere vincla.
 Viuendum est, arcta seruentur colla catena.
 Hæc iuuenis, Diuisque tumens, ausisque secūdis.
 At patres, Latiasque nurus raptabat ad aras
 Cura deum, mœsto suffusa lumina vultu,
 Fœmineus matres graditur chorus, ordine lōgo,
 Iunoni pallam conceptaque vota dicabant.
 Huc ades ô regina deum, gens casta precamur,
 Et ferimus digno quæcunque est nomine turba
 Ausonidū, pulchrūmq;, & acu subtegmīne fuluo
 Quod nostræ neuere manus venerabile donum.

At

At dum decrescit matrum metus, hoc tibi diua
 Interea velamen erit, si pellere nostris
 Marmaricam terris nubem dabis, omnis in auro
 Pressa tibi varia fulgebit gemma corona.
 Nec noui & proprio venerantur Pallada dono,
 Phœbumque, armigerūque, deū, primamque, Dionē.
 Tanta adeo cum res trepidæ reuerentia diuū
 Nascitur, & raræ fumant felicibus aræ.
 Dum Roma antiquos templis indicit honores,
 Iam Fabius cauto præcedens agrinē, & arte
 Bellandi, lento similis, præcluserat omneis
 Fortunæque hostique vias, discedere signis
 Haud licitū, summūmq; decus, quo tollis ad astra
 Imperij Romane caput, parere docebat.
 Verū vbi prima satis cōspecta in montibus altis
 Signa procul, fulsitque nouis exercitus armis,
 Arrestæ spes Sidoniæ, feruētque secundis
 Fortunæ iuuenis, vincēdi sola videtur
 Quod nōdum steterit acies, mora, pergite clamat
 Ite citi, ruite ad portas, propellite vallum
 Pectoribus, quātum campi distamus ad vmbra,
 Tantum hosti superest, residet ad bella vocatur,
 Queis pudeat certare senes, quodcunque; videtis
 Hoc reliquū est, primo dānatum, & inutile bello.
 Heu vbi nūc Gracchi, aut vbi sunt nunc fulmina
 Scipiade; pulsi Ausonia nō antè pauētes (gentis
 Dimisere fugam, quā terrior ad vltima mundi
 Oceanūque tulit profugos; nunc errat vterque
 Nomina nostra tremens, & ripas seruat Iberi.
 Est etiam cur Flamminio mihi gloria cæso
 Creuerit, & titulis libeat cur figere nostris
 Crudum Marte vixi nomē, quot demere noster

Huic

Huic annos Fabio gladius valer? & tamē audet.
 Audeat, haud vltra faxo spectetur in armis.
 Talia vociferans volucii rapit agmina cursu,
 Ac praeuectus equo, nūc dextra prouocat hostē,
 Nunc voce increpitat, missa nunc eminus hasta.
 Fertur ouans, pugnaeque agitat simulacra futurę.
 Vt Thetidis proles Phrygiis vulcania campis
 Arma tulit, clypedō amplexus terramq; , polumq; ,
 Marernūmq; , fretū, totumq; , in imagine mūdū.
 Cassarum sedet irarum spectator, & alti
 Celsus colle jugi domat exultantia corda,
 Infractasque minas dilato Marte fatigat
 Solers cunctandi Fabius: ceu nocte sub atra
 Munitis pastor stabulis, per ouilia clausim
 Impavidus somni seruat pecus, effera sauit,
 Atque impasta truceis vlulatus turba luporum
 Exercet, morsuque quatit restantia claustra.
 Irritus incepti, mouet inde, atque Appula tardo
 Arua Libys passu legit, ac nunc valle resedit
 Conditus occulta, si praecipitare sequentem,
 Atque inopinata detur circumdare fraude:
 Nunc nocturna parat caecae celantibus vmbri:
 Facta via, retrōque abitu m, fictōsque timores.
 Assimulat, nunc castra citus deserta, relicta
 Ostentat praeda, atque inuitat prodigus hostem.
 Qualis Meonia passim Meandrus in ora,
 Cū sibi gurgitibus flexis reuolutus oberrat.
 Nulla vacant incepta dolis, simul omnia versat,
 Miscetque exacuens varia ad conamina mentē.
 Sicut aquae splendor radiatus lampade solis
 Disultat per tecta, vaga sub imagine vibrans
 Luminis, & tremula laquearia verberat vmbra.

Iam-

Iamq; dolore furens ita secum immurmurat irā:
 Obuia si primus nobis hic tela tulisset,
 Nulla esset Trebiae & Thrasimeni nomina, nullos
 Ingerent titulos, nunquam Phaeontius amnis
 Sanguinea pontum turbasset decolor vnda.
 Inuentum (dum se cohibet, terimurque sedendo)
 Vincendi genus, quoties velut obuius iret
 Discinxit ratione dolos, fraudesque resoluit.
 Haec secum, mediam somni cum buccina nocte
 Diuideret, iamque excubias sortitus iniquas
 Tertius abrupta vigil iret ad arma quiete,
 Vertit iter, Daunique retro tellure relicta
 Campanas remeat notus populatur in oras.
 Hic verō intrauit, postquam vberis arua Phalerna
 Diues ea, & nunquam tellus mentita colono,
 Addunt frugiferis inimica incendia ramis. (res,
 Haud fas Bacche tuos tacitū trāsmittere hono-
 Quāquā magna incepta vocāt, memorabere sacri
 Largitor laticis, grauida: cui nectare vites
 Nulli dant praelis nomen praeferre Falernis.
 Massica sulcabat meliore Falernus in auro
 Ensisbus ignotis senior iuga, pampinus vmbra
 Nondūm vua virides nudo texebat in aruo,
 Pocula nec norant succis mulcere Lyei,
 Fonte sitim, & pura soliti defendere lympha,
 Attulit hospitio pergentem ad littora Calpes,
 Extremūque diem pes dexter, & hora Lyeum,
 Nec pigritum paruōsque lares, humilisque iubire
 Limina caelicolam tecti, coepere volentem
 Fumosi postes, & ritu pauperis aui
 Ante focos mensae, latus nec senserat hospes
 Aduenisse deum: sed enim de more parentum

N

Grato

Grato curfabat studio, instabatque senectæ,
 Donec opes festas puris nunc corna canistris
 Composuit, nunc irriguis citus extulit hortis
 Rotantes humore dapes, tum lacte fauisque
 Distinxit dulcis epulas, nullóque cruore
 Polluta castus mensa, cerealia dona
 Attulit, ac primum Vesta deterfit honorem
 Undique, & in mediam iecit libamina flammam,
 Deesse tuos latices, hac sedulitate senili
 Captus Iacche veras, subito (mirabile dictu)
 Fagina pampineo spamarunt pocula succo,
 Pauperis hospitij pretium, vilisque rubenti
 Fluxit mulctra mero, & quercu in cratera cauata
 Dulcis odoratis humor sudauit ab uuis.
 En cape, Bacchus, ait nondum tibi nota: sed olim
 Viticolæ nomen peruulgatura Falerni
 Munera: & haud vltra latuit deus: inde nitentem
 Lumine purpureo frontem cinxere Corymbi,
 Et fusæ per colla comæ, dextraque pependit
 Cantharus, ac vitis Thyrsos delapsa videnti
 Festas Niseo redimiuit palmite mensas,
 Nec facilis læto certasse Falerne sapor,
 Postquã iterata tibi sunt pocula, iam pede risum,
 Iam lingua titubante moues, patrioque Lyeo
 Tempora quasiatus, grates & præmia digna
 Vix intellectis conaris reddere verbis,
 Donec composuit luctantia lumina somnus,
 (Sonus Bacche tibi comes additus.) hinc ubi pri-
 Vngula disperfit rores phaëtonia Phœbo, (mo
 Vitiferis latè florebat Massicus aruis
 Miratus nemora, & fulgenteis sole racemos.
 It montis decus, atque ex illo tempore diues

Tmolus,

Tmolus, & ambrosius Atuisia pocula succis,
 Ac Methymna ferax Latius cessere Falernis.
 Hæc tum vasta dabat, terrisque infestus agebat
 Hannibal, & sicci stimulabant sanguinis enses,
 Ludificante ducem Fabio, iamq; improba castris
 Ausoniis vota, & pugnandi praua libido
 Gliscebant, proni decurrere monte parabant.
 Da famæ da Musa virum, cui vincere bina
 Concessum castra, & geminos domitare furores.
 Feruida si nobis corda, abruptumque putassent
 Ingenium Patres, & si clamoribus, inquit,
 Turbari facilem mentem, non vltima rerum,
 Et deplorati mahdassent Martis habenas,
 Stat pensata diu belli sententia, vincam
 Seruando inuitos, vrgentisque vltima fata.
 Nulli per Fabium è vobis cecidisse licebit,
 Si lucis piget, & supremis esse cupido est
 Nominis Ausonij, cædetque in tempore tali
 Nullum clade noua, claraque fragore ruina
 Insignem fecisse locum, reuocandus ab atris
 Flamminius vobis est sedibus, ille ruendi
 Iam dudum properas signum auspiciumque dedisset,
 An nondum præceps, vicinaque fata videtis?
 Vna, vt debellet, satis est victoria Pœno.
 State viri, & sentite ducem, cum optabile tempus
 Deposcet dextras, tunc ista ferocia dicta
 Æquentur factis, non est (mihi credite) non est
 Ardus in pugnas ferri labor, vna reclusis
 Omneis iam portis in campum effuderit hora:
 Magnum illud solisque datum quos mitis euntes
 Iuppiter aspexit, magnum est ex hoste reuerti.
 Fortuna: Libys incumbit, statque secundo

N 2

Fidit

Fidit agēs puppim. Dum desinat aura, minisque
 Destituat tumidos subducto flamine ventus,
 In rem cunctari fuerit, non vlla perenni
 Amplexu fortuna fouet: iam copia quanto
 Arctior est nullo Tyriis certamine? quantum
 Detritum est famæ? quin inter cætera, nostra
 Haud laude absuerit, modò qui: sed parcere dictis
 Sit melius, iam vos acies & prælia & hostem
 Poscitis? ò moneat superi fiducia talis.
 Interea exclusa maioris sorte pericli
 Me solum, quæso toti me opponite bello.
 His dictis fractus furor, & rabida arma quierunt:
 Ut cum turbatis placidum caput extulit vadis
 Neptunus, totumque videt, totòque videtur
 Regnator ponto, sæui fera murmura venti
 Dimittunt, nullasque mouent in frontibus alas,
 Tum sensim infusa tranquilla per æquora pace
 Languentes tacito lucent in littore fluctus.
 Sensit cura sagax Pœni, fraudisque veneno
 Aggreditur mentes. pauca atque hæc ruris auri
 Iugera, nec multis Fabius vertebat aratris,
 Massicus vuiseris addebat nomina glebis:
 Hinc pestem placidam moliri, & spargere causas
 In castra ambiguas, ferro flammisque pepercit,
 Suspectamque loco pacem dedit, arte maligna:
 Ceu clandestino traheretur fœdere bellum.
 Intellectus erat Fabio, Tyriòsque videbat
 Dictator sæuere dolos: at non vacat ægre
 Inuidiam gladios inter lituosque timere,
 Et dubia morsus famæ depellere pugna,
 Donec reptantem, & nequicquam sæpe trahendo
 Huc illuc castra, & scrutantem prælia Pœnum,
 Quæ

Quæ nemorosa iuga, & scopulosi vertice colles
 Exurgunt, clausit, ipsa ad diuortia turma.
 Hinc Lestrigonia: saxoso monte premebant
 A tergo rupes, vndosis squalida terris.
 Hinc Linterna palus: nec ferri aut militis vsum
 Poscebat regio, septos sed fraude locorum
 Arcta famas pœnas miseræ exactura Sagunthi
 Virgebat, finisque aderat Carthaginis armis.
 Cuncta per & terras, & lati stagna profundi
 Condiderat somnus, profitoque labore dierum
 Pacem nocte datam mortalibus orbis agebat.
 At non Sidonium curis flagrantia corda
 Ductorem, vigilisque metus haurire sinebant
 Dona soporiferæ noctis, iam membra cubili
 Frigit, & fului circumdat pelle leonis,
 Qua super instratos proiectus gramine campi
 Presserat ante toros, tunc ad tentoria fratris
 Fert gressus vicina citos: nec degener ille
 Belligeri ritus, taurino membra iacebat
 Effultus tergo, & mulcebat tristitia somno.
 Haud procul hasta viri terræ defixa propinquæ,
 Et dira è summa pendebat cuspide cassis,
 Et clypeus circa, loricæque, & ensis, & arcus,
 Et telum Baleare, simul tellure quiescunt,
 Iuxta lecta manus, iuuenes in Marte probati.
 Et sonipes strato carpebat gramina dorso.
 Ut pepulere lenem intrantis vestigia somnum,
 Heus, inquit, pariterque manus ad tela ferebat,
 Quæ te cura vigil festum germane fatigat?
 Ac iam constiterat, sociòquem in cespite fufos
 Incussa reuocat castrorum ad munera planta.
 Tum Libya ductor: Fabius me noctibus ægrum

In curas Fabius nos exitat, illa senectus
 Heu fatis, quæ sola meis currentibus obstat.
 Cernis ut armata circumfundare corona,
 Et vallet clausos collectus miles in orbe.
 Verû age (nunc quoniam res arctæ) percipe porro
 Quæ meditata mihi. latus correpta per agros
 Armenta affueto belli de more sequuntur,
 Cornibus arentes edicam innectere ramos,
 Samentique leues fronti religare maniplos,
 Admotus cum feruorem disperferit ignis,
 Ut passim exultent stimulantè dolore iuueni,
 Et vaga per colleis ceruice incendia iactent.
 Tum terrore nouo trepidus laxabit iniquas
 Custos excubias, maioræque nocte timebit,
 Si cordi, consulta moras extrema recusant,
 Accingamur ait. gemino tentoria gressu
 Inde petunt, ingens clypeo ceruice reposta
 Inter equos, interque viros, interque iacebat
 Capta manu spolia, & rorantia cæde Maraxes:
 Ac dirum in somno ceu bella capefferet, amens
 Clamorem tum fortè dabat, dextraque tremente
 Arma toro, & notum quærebat feruidus ensẽ.
 Huic Mago, inuersa quatiens ut dispulit hasta
 Bellantis somnum: tenebris fortissime ductor.
 Iras compeſce, atque in lucem prælia differ.
 Ad fraudem, occultamq; fugam, tutosq; receptus
 Nunc nocte vtendum est, arentis neclere frõdes
 Cornibus, & latis accensa immittere syluis
 Armenta, oppositi referent quo claustra manipuli
 Germanus parat, atque obsessa euellere castra.
 Emergamus, & hic Fabio persuadeat astus
 Nos certare dolis, nihil hic cunctante, sed acris

Incepti

Incepti læto iuuenè, ad tentoria Acherræ
 Festinant, cui parca quies, minimumque soporis,
 Nec notum somno noctes æquare, feroci
 Peruigil inferuibat equo, festumque leuabat
 Tractando, & frenis ora exagitata fouebat.
 At socij renouant rela, arentemque cruorem
 Ferro detergunt, & dant mucronibus iras.
 Quid fortuna loci poscat, quod tempus, & ipsi
 Quenam agitent, pãdunt, & cœptis ire ministrã
 Haud segnem hortantur, discurrit tessera castris,
 Intentiq; docent quæ sint properanda, monentq;
 Quisque suos, instant trepidi, stimulatq; ruentes
 Nauus abire timor, dum cæca silentia, dumque
 Maiores vmbra, rapida iam subdita peste
 Vingulta, atque altis surgunt è cornibus ignes.
 Hic vero ut gliscente malo, & quassantibus ægra
 Armentis capita, adiutæ pinguescere flammæ
 Cœpere, & vincens fumos erumpere vertex,
 Per colles dumosque lues agit atra, per altos
 Saxosi scopulos montis, lymphata feruntur
 Corpora anhela boum, atq; obsessis naribus igni
 Luctantur frustra rabidi mugire iuueni.
 Per iuga, per valles errat vulcania pestis,
 Nusquam stante malo, vicinæque littora fulgent,
 Quam multa intentus cælo sub nocte serena
 Fluctibus è mediis sulcator nauita ponti
 Astra videt, quam multa videt feruoribus atris
 Cum Calabros vrunt ad pinguia pabula saltus,
 Vertice Gargani residens incendia pastor.
 Hac facie subita volitantum in montibus altis
 Flammarum, queis tunc cecidit custodia forti
 Horrere, atque ipsos nullo spargente vagari

N 4

Credere,

Credere, & indomitos pasci sub collibus ignes.
 Cælone exciderint, & magna fulmina dextra
 Torserit omnipotens, an cæcis terra cauernis
 Fuderit egestas accenso sulfure flammæ
 Infelix tellus, tantis damnata ruinis.
 Iamq; fugâ Rutuli media in formidine querunt,
 Atque abeunt, faucibusque viæ citus occupat armis
 Pœnus, & in patulos exultans emicat agros.
 Huc tamen vique vigil processerat arte regendi
 Dictator Trebiam, & Tusci post stagna profundi
 Esset vt Hannibali Fabium Romanaque tela
 Euasisse satis, quin & vestigia pulsi,
 Et gressus premeret castris, ni sacra vocarent
 Ad patrios veneranda deos: tum versus ad urbem
 Alloquitur iuuenem, cui mos transmittere signa,
 Et belli summam, primasque iubebat habenas,
 Atque his præformat dictis, fingitque monendo:
 Si factis nondum Minuti te cauta probare
 Erudiit fortuna meis, nec ducere verba
 Ad verum decus, ac prauis arcere valebunt,
 Vidisti clausum Hannibalem, nil miles & alæ
 Iuere, aur densis legio conferta manipulis.
 Testor te, solus clausi, nec deinde morabor,
 Diis sine me libare dapem, & solennia ferre.
 Nunc iterum atq; iterum vincitum vel motibus altis,
 Amnibus aut rapidis (modo pugna absistite) tra-
 Interea, crede experto, non fallimur, ægris (dam.
 Nil mouisse salus rebus, sit gloria multis
 Et placeat, quippe egregium prosternere ferro
 Hostem, sed Fabio sit vos seruare triumphus.
 Plena tibi castra atque intactus vulnere miles
 Creditur, hos nobis (erit hæc tibi gloria) redde.

Iam

Iam cernes Libycum huic vallo assultare leonem.
 Iam prædas offerre tibi, iam vertere terga,
 Respectantem adeo, atq; iras cum fraude coquentem.
 Claude oro castra, & cunctas spes eripe pugnae.
 Hæc monuisse satis, sed si compescere corda
 Non datur oranti, magno te iure pioque
 Dictator capere arma veto: sic castra relinquens
 Vallarat monitis, ac se referebat ad urbem.
 Ecce autem statu classis Phœnissa secundo
 Littora Caietæ, Lestrigoniôsque recessus
 Sulcabat rostris, portusque intrabat apertos,
 Ac totus multo spumabat remige pontus,
 Cum trepidæ fremitu vitreis è sedibus antri
 Equoreæ pelago simul emerere sorores,
 Ac possessa vident infestis littora proris.
 Tum magno percussa metu Nereia turba
 Attonitæ properè restuunt ad littora nota,
 Teleboi medio surgunt quæ regna profundo,
 Pumicæque procul sedes, immanis in antro
 Conditur abrupto Protheus, ac spumea latè
 Cautibus obiectis reiecit cœrula, vates.
 Is postquam (sat gnarus enim rerumq; metusq;)
 Per varias lusit formas, & terruit atri
 Serpentis squamis, horrendaque sibila torsit,
 Et fremuit toruo mutatus membra leone,
 Dicite ait, quæ causa viæ? quisve ora repentè
 Peruasit pallor? cur scire futura libido?
 Ad quæ Cymodoce nympharum maxima natu
 Itolidum, nosti nostros præsaige timores.
 Quid Tyriæ classes, ereptaque littora nobis
 Portendunt? num migrantur Rheteia regna
 In Libyam superis? aut hos Sarranus habebit

N 5

Na-

Nauita iam portus? patria num sede fugatæ
 Atlantem, & Calpen extrema habitabimus antra?
 Tum sic inuoluens repetita exordia retro
 Incipit ambiguus vates, referatque futura:
 Laomedonteus Phrygia cum sedit in Ida
 Pastor, & erranteis dumosa per auia tauros
 Arguta reuocans ad roscida pascua canna,
 Audiuit sacrae lentus certamina formæ.
 Tum matris currus niueos agitabat olores
 Tempora sollicitus litis seruasse Cupido.
 Paruulus ex humero coritus & aureus arcus
 Fulgebat, nutuque vetans trepidare parentem
 Monstrabat grauidam telis se ferre pharetram.
 Ast alius niuea comebat fronte capillos
 Purpureos, alius vestis religabat amictus,
 Cum sic suspirans roseo Venus ore decoros
 Alloquitur natos: testis certissima vestrae
 Ecce dies pietatis adest, quis credere saluis
 Hoc ausit vobis? de forma atque ore (quid ultra
 Iam superest rerum?) certat Venus: omnia paruis
 Si mea tela dedi blando medicata veneno,
 Si vester caelo ac terris qui foedera sancit,
 Stat supplex, cum vultis auus, victoria nostra
 Cyprum Idumeas referat de Pallade palmas
 Et Iunone, Paphos centum mihi fumet in aris.
 Dumque hæc algeris instat Cytherea, sonabat
 Omne nemus gradiente dea, iam bellica virgo
 Ægide deposita, atque assuetum casside crinem
 Inuoluit, tum compta comam, pacemque serenam
 Connuens oculis ibat, lucòque ferebat
 Prædicto sacrae vestigia concita plantæ.
 Parte alia intrabat iussas Saturnia sylvas,

Iudi-

Iudicium phrygis, & fastus pastoris, & Idam,
 Post fratris latura toros, postrema nirenti
 Affulsit vultu ridens Venus, omnia circa,
 Et nemora, & penitus frondosis rupibus antra
 Spirantem sacro traxerunt vertice odorem.
 Nec iudex sedisse valet, fessisque nitoris
 Luce cadunt oculi, metuuit dubitasse videri.
 Sed victæ fera bella deæ verere per æquor,
 Atque excisa sua pancer cum iudice Troia est,
 Tum pius Æneas terris iactatus & vndis,
 Dardanos itala posuit tellure penates.
 Dum cete innabunt ponto, dum sidera caelo
 Lucebunt, dum sol Indo se littore tollet
 Hic regna, & nullæ regnis per secula metæ.
 At vos ô natae, currit dum immobile flum,
 Adriaci fugite infaustas Saffonis arenas,
 Sanguineis tumidus ponto miscebitur vndis
 Ausidus, & rubros impellet in æquora fluctus,
 Damnatòq; deum quondam per carmina campo
 Etolæ rursus Teucris pugnabitis vmbrae.
 Punica romuleos quatient mox spicula muros,
 Multa quoq; Hasdrubalis fulgebit strage Metau-
 Hinc ille è furto genitus, patruisque piabit (rus.
 Idem vltor patrisque necem, tum littus Elisæ
 Implebit flammis, auellétque itala Pœnum
 Viscera torrentem, & propriis superabit in oris.
 Huic Carthago armis, huic Africa nomine cedit.
 Hic dabit ex sese qui tertia bella fatiget,
 Et cinerem Libyæ ferat in Capitolia victor.
 Quæ dum arcana deum, vates euoluit in antro,
 Iam monita, & Fabiû, belliq; equitumq; magister
 Exuerat mentem, ac præceps tendebat in hostem.

Pascere

Pascere nec Pœnus prauum ac nutrire fauorem
 Deerat, & vt paruo maiora ad prælia damno
 Eliceret, dabat interdum simulantia terga:
 Non aliter, quàm qui sparsa per stagna profundi
 Euocat è liquidis piscem penetralibus esca.
 Cumque leuem summa vidit iam nare sub vnda,
 Ducit captiuum sinuato ad littora lino.
 Fama furit verfos hosteis Pœnumque salutem
 Promitti cladum, sed enim ditione carere
 Virtutem, & pœnas vincentibus esse repostas.
 Clausurum iam castra ducem, rursusque referri
 Vagina iussurum enses, reddatur in armis
 Vt ratio, purget miles cur vicerit hostem.
 Hæc vulgus, nec non parum Saturnia mentes
 Inuidiæ stimulo fodit, & popularibus auris.
 Tunc indigna fide censent, optandaque Pœno,
 Quæ mox haud paruo luerent damnata periclo.
 Diuiditur miles, Fabioque equitumq; magistro
 Imperia æquantur, penitus cernebat, & experts
 Irarum senior, magnas ne penderet alti
 Erroris pœnas patria inconsulta timebat.
 Ac tum multa putans secum, vt remeavit ab vrbe
 Partitus socias vires, vicina propinquis
 Signa iugis locat, & specula sublimis ab alta
 Non Romana minus seruat quàm punica castra.
 Nec mora, dissecto Minuti vecordia vallo
 Perdendi simul & pereundi ardebat amore.
 Quem postquã rapidum vidit procedere castris,
 Hinc Libys, hinc Fabius, simul accendere sagaces
 Insubitum curas: properè capere arma maniplis
 Edicit, nullòque tenet munimine turmas

Anfo.

Ausonius, torquet totas in prælia vires
 Pœnorum ductor, propellitque agmina voce:
 Dum dictator abest, rape miles tempora pugnae,
 Non sperata diu plano certamina campo
 Offert ecce deus, quoniam data copia, longum
 Detergere situm ferro, multoque cruore
 Exatiate viri plenos rubiginis enses.
 Atque ea cunctator pensabat ab aggere valli,
 Perlustrans campos oculis, tantoque periclo
 Discere quis nam esset Fabius, te Roma dolebat.
 Cui nactus, iuncta arma ferens, dabit improbus, in-
 Quas dignum pœnas, qui per suffragia cæca (quit,
 Inuasit nostros hæc ad discrimina falcem.
 Insana spectate tibus, proli lubrica iostra,
 Et vanis fora læta viris, nunc manera Martis
 Æquent imperio, & solem concedere nosci
 Sciscant, imbelles magna mercede piabunt
 Erroris rabiem, & nostrum violasse parentem.
 Tum senior quatiens hastam, lachrymisq; coortis:
 Sanguine Pœnorum iuuenis tam tristia dicta
 Sunt abolenda tibi: patiârne ante ora manusque
 Ciuem deleri nostras? aut vincere pœnum
 Me spectante sinam? nos æquauisse, minori
 Soluetur culpa, si sint mihi talia corda.
 Iamque hoc (ne dubites) longæui nate parentis
 Accipe, & æterno fixum sub pectore serua:
 Succensere nefas patriæ, nec fœdior vlla
 Culpa sub extremas fertur mortalibus vmbas.
 Sic docuere senes: quantus qualisque fuisti
 Cum pulsus lare, & extorris Capitolia curru
 Intrares exul, tibi corpora cæsa Camille
 Damnata quot sunt dextra? pacata fuissent

Ni

Ni consulta viro, mēnsque impenetrabilis ira,
 Murassentque solum sceptris Æneia regna:
 Nullaque nunc stans terrarum vertice Roma.
 Pone iras ô nate mēas, socia arma feramus,
 Acceleremus opem, iamque intermixta sonabant
 Classica, concursusque viros colliserat acer.
 Primus claustra manu portæ dictator, & altos
 Dissiecit postes, rupitque in prælia cursum.
 Non grauiore mouent venti certamina mole,
 Odrysius boreas, & Syrtim tollere pollens
 Africus, obnixa cum bella furentia torquent,
 Distraxere frerum, ac diuersa ad littora voluunt
 Æquor quisque suum, sequitur stridente procella
 Nunc huc nunc illuc raptim mare, & intonat vndis.
 Haud tantum daret vllus honos, tellusque subacta
 Phœnicum, & Carthago ruens, iniuria quantum
 Orta ex inuidia decoris tulit: omnia namque
 Dura simul deuicta viro, metus, Hannibal, ira,
 Inuidia, atque vna fama, & fortuna subacta.
 Pœnus ab excelso rapidos decurrere vallo
 Vt vidit, tremuere iræ, ceciditque repente
 Cum gemitu spes, haud dubia præsumpta ruina:
 Quippe aciem densò circumvallauerat orbe
 Hausturus clausos coniectis vndique telis.
 Atque hic Dardanius prauo certamine ductor
 Iam styga, & æternas intrarat mente tenebras.
 Nam Fabium auxiliūque viri sperare pudebat,
 Cum senior gemino complexus prælia cornu
 Vltiore ligat Pœnorum terga corona.
 Et modò claudentes aciem, nunc extrema cingens.
 Clausos ipse tenet, maiorem surgere in arma,
 Maioremque dedit cerni Tirynthius, altæ

Scin-

Scintillant cristæ, & (mirum) velocibus ingens
 Persubitum membris venit vigor, ingerit hastas,
 Aduersumque premit telorum nubibus hostem.
 Qualis post iuuenem nondum subeunte senecta
 Rector erat Pylius bellis ætate secunda.
 Inde ruens, Turin, & Buten, & Marin, & Arsen
 Dat letho, fissumque manus conferre Maleon,
 Cui decus insigne, & quaesitum cuspide nomen.
 Tū Garadū largumque, comæ cōsternit Adherbem,
 Et geminas acies superantem vertice Tylin,
 Qui summas alto prensabat in aggere pinnas.
 Eminus hos: gladio Sapharum, gladioq; Monefū,
 Et Morinum pugnas æris stridore cientem,
 Dexteriore gena sedit cui lethifer ictus,
 Përque tubam fixa decurrens vulnere malæ,
 Extremo fluxit propulsus murmure sanguis.
 Proximus huic iaculo Nasamonius occidit Idmō.
 Nanq; super tepido lapsantem sanguine, & agra
 Lubrica nitentem nequicquam euadere planta
 Impacto prostermit equo, trepidæque leuantem
 Membra afflicta solo, pressa violentius hasta
 Implicuit terræ, telumque in cardē reliquit.
 Hæret humi cornus motu tremefacta iacentis,
 Et campis seruat mandatum affixa cadauer.
 Nec non exemplo laudis furiosa iuuentus,
 Sylla ruunt, Crassusque simul, iunctusq; Metello
 Fannius, ac melior dextræ Torquatus, inibant
 Spectati Fabio: miser hic vestigia retro
 Dum rapit, & molem subducto corpore vitat
 Intorti Bibulus saxi, atque in terga refertur,
 Strage super lapsus socium, qua fibula mortuus
 Loricæ crebro laxata resoluerat iactu

Accepit

Accepit lateri, penitusque in viscera adegit
 Extrabat fixo quod forte cadauere ferrum.
 Heu sortem necis, euasit Garamantica tela,
 Marmaridumque manus, ut inerti cuspidis fufus
 Occideret, telo non in sua vulnera misso.
 Voluitur exanimis, turpatque decora iuuenta
 Ora nouus pallor, membris dimissa solutis
 Arma fluunt, erratque niger per lumina somnus.
 Venerat ad bellum tyria Sidone, nepotum
 Excitus prece, & auxilio socia arma ferebat
 Aëoa tumidus pharetrati militis ala
 Gens Cadmi Cleadas, fulua cui plurima passim
 Casside, & aurato fulgebat gemma monili.
 Qualis ubi oceani renouatus lucifer vnda
 Laudatur Veneri, & certat maioribus astris.
 Ostro ipse, ac sonipes ostro, totumque per agmē
 Purpura Agenoreis saturata micabat ahenis.
 Hic auidū pugnae, & tam clarū excindere nomen
 Brutum exoptantem, varie nunc læuus in orbem,
 Nunc dexter leuibus flexo per deuia gyris.
 Ludificatus equo, volucrem per terga sagittam
 Fundit, Achemenio detrectans prælia ritu.
 Nec damnata manus, medio sed (stabile) mento
 Armigeri Casæ penetrabilis hæsit arundo,
 Obliquumque secans subrecta cuspidis vultus
 Vuenti ferrum admonit tepesacta palato.
 At Brutus diro casu turbatus amici,
 Ausum multa virū, & spargentē in vulnera seuos
 Fraude fugæ calamos, iam nullis cursibus instat
 Prendere cornipedis, sed totam pectoris iram
 Mandat atrox hastæ, telumque volatile nodo
 Excudit, & summum, qua laxa monilia crebro
 Nuda.

Nudabant cursu, transmittit cuspidis pectus.
 Labitur intento cornu transfixus, & vna
 Arcum læua cadens, dimisit dextra sagittam.
 At non tam tristi sortitus prælia Marte
 Phœbei Soraclis honor Charmelus agebat:
 Sanguine quippe suo iam Bragada tinxerat ensē,
 Dux rectorque Iuba populi, iam fufus eidem.
 Zeusis, Amyclei stirpis impacata Phalanti,
 Quem tulerat mater claro phœnissa Laconi.
 Talia dum metuit, nec pugnae fufus in hoste
 Tam rapido, nec deinde fugam suadente pauore,
 Per dumos miser & vicina cacumina quercus
 Repererat, atque alta sese occultarat in vmbra
 Nampscicus, insistens tremulis sub pondere ramis.
 Hunc longa, multa orantem Charmelus, & altos
 Mutantem saltu ramos transuerberat hasta:
 Ut qui viscatos populatur arundine lucos,
 Dum nemoris celsi proceræ cacumina sensim
 Subtracta certat tacitus contingere meta,
 Sublimem calamo sequitur crescente volucrem.
 Effudit vitam, atque altē manante cruore
 Membra peperiderunt curuato exanguia ramo.
 Iamque in palanteis ac versos terga, feroces
 Pugnant Itali, subitus quum mole pauenda
 Terrificus nigris prorumpit Maurus in armis.
 Nigra viro membra, & fului iuga celsa trahebant
 Cornipedes, totiusque nouæ formidinis arte
 Concolor æquabat liuentia currus equorum
 Terga, nec erectis similes imponere cristis
 Cessarat pennas, at ærque tegebat amictus.
 Ceu quondam æternæ regnator noctis, ad imos
 Cum fugeret thalamos, ætnea virgine rapta
 O

Egit nigram stygia caligine curram.
 At Cato tum prima sparsus lanugine malas,
 Quod peperere decus circeo thufcula dorso
 Mœnia, Laërtae quondam regnata nepoti,
 Quamquam tardatos turbata fronte Latinos
 Collegisse gradum videt, imperterritus ipse
 Ferrato calce, atque effusa largus habena
 Cunctatē impellebat equum, negat obuius ire,
 Et trepidat crassa sonipes exterritus umbra.
 Tum celer in pugnam dorso delatus ab alto
 Alipedem planta curram premit, atque volanti
 Assilit à tergo, cecidere & lora repente,
 Et stimuli, ferrumque super ceruice tremiscens.
 Palluit infelix subducto sanguine Maurus,
 Ora rapit gladio, præfixaque cuspide portat.
 At sæuo Manorte ferox petrupit anhelum
 Dictator cum cæde globum (miserabile visu)
 Vulneribus fessum, ac multo labente cruore
 Ductorem cernit suprema ac fœda precantem,
 Manuere genis lachrymæ, clypeoque pauentem
 Protegit, & natum stimulans, fortissime labem
 Hanc pellamus ait, Pœnoque ob initia facta
 Quod nullos nostris igneis disperserit agris,
 Dignum expendamus perium: tunc arte paternam
 Ac stimulis gaudes iuuenis, circumdata Pœnum
 Agmina deturbat gladio, campumque relaxat,
 Donec Sidonius decederet æquore ductor.
 Ceu stimulante fame, rapuit cum Martius agnū
 Ore tenet presso, tum si vestigia cursu
 Auditis celerer balatibus obuia pastor,
 Iam sibimet metuens, spirantem dentibus imis
 Reic-

Reiectat prædam, & vacuo fugit æger hiatu,
 Tum demum ternis, quas circumfuderat atria
 Tempestas, stygia tandem fugere tenebræ,
 Torpebant dextra & sese meruisse negabant
 Seruari, subitisque bonis mens ægra natabat,
 Ut qui collapsa pressu iacere ruina,
 Eruta cum subito membra, & nox atra recessit,
 Connuent, solēque pauent agnoscere visu.
 Queis actis, senior numerato milite latus
 Collibus, & tuto repetebat in aggere castra.
 Ecce autem è media iam morte renata iuuentus
 Clamorem tollens ad sidera, & ordine longo
 Ibat onans, Fabiumque decus, Fabiumque salutem
 Certatim, & magna memorabat voce parentem.
 Tum qui partitis discesserat antè manipulis
 Sancte ait ò genitor reuocati ad lucis honorem,
 Si fas vera queri, cur nobis castra viròsque
 Diuidere est licitum? patiens cur arma dedisti,
 Quæ solus rexisse vales? hoc munere lapsi
 Æternas multo cum sanguine vidimus umbras.
 Orius huc aquilas seruataque signa referte,
 Hic patria est, muriq; urbis stant pectore in vno.
 Tuq; dolos Pœne, atque astus tandē exue notos,
 Cum solo tibi iam Fabio sunt bella gerenda.
 Hæc ubi dicta dedit, mille hinc (venerabile visu)
 Cespite de viridi surgunt properantius aræ.
 Nec prius aut epulas aut munera grata Lyei
 Fas cuiquam tetigisse fuit, quam multa precatus
 In mensam Fabio sacrum libauit honorem.

ARGUMENTVM IN

LIB. VIII.

Hic iā Varro loquax, medio in discrimine rerū

○

Con-

Consul, Romanas capit, indignante senatu,
 Infanz plebis stultæque fauore, secures
 Cum Paulo Æmilio. Noscens noua vulnera Iuno
 Præscia Cannarum, stagnis laurentibus Annam
 Alloquitur, Pœnum vt iubeat nûc tendere regem
 Explicat arentes, vbi feruida Apulia, campos.
 Fatâque promittat ibi prosperiora peractis.
 Anna audita facit, grates agit Hannibal Annæ,
 Et mouet in campos Diomedis nomine dictos.
 Hinc toto è Latio fuzæbria miles in arma
 Cogitur. at liquidò, variis prodentia monstis
 Numina, vicinam cladem ostendêre, sed amens
 Prodigijs Varro sprætis, sese obicit hosti.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER VIII.

Primus Agenoridum cedentia terga videre
 Æneadis dederat Fabius: Romana parentem
 Solum castra vocât, solû vocat Hannibal hoste.
 Impatiensque moræ fremit, vt sit copia Martis
 Expectanda viri fata, optandumque sub armis
 Parcarum auxilium, namque hac spirante fenestra
 Nequicquam sese Latiûm sperare cruorem.
 Iam vero concors miles, signisque relatis
 Indiuisus honos, iterumque & rursus eidem
 Soli obluendum Fabio, maioribus ægrum
 Angebat cutis, lentando feruida bella
 Dictator, cum multa adeo, tum miles egenus
 Cunctarum vt rerum tyrius foret, arte sedendi
 Egerat, & quanquam finis pugnâque manûque
 Haud dum partus erat, iam bello vicerat hostem.
 Quin etiam ingenio fluxi, sed prima feroces

Vanilo-

Vaniloquum, Celtæ, genus, ac mirabile mentis,
 Respectare domos, mœrebant ex de sine vlla
 (Insolitum sibi) bella geri, siccâque cruore
 Inter tela fiti Mauortis hebescere dextras.
 His super, internæ labes, & ciuica vulnus
 Inuidia augebant, læuus conatibus Hanno
 Ductoris, non vlla domo submittere patres
 Auxilia, aut vllis opibus iuuisse sinebat.
 Queis lacerum curis, & rerum extrema pauentem
 Ad spes armorum, & furialia vota reducit
 Præscia Cannarum Iuno, atque elata futuris.
 Namq; hac accitam stagnis laurentibus Annam
 Affatur voce, & blandis hortatibus implet:
 Sanguine cognato iuuenis tibi diua laborat
 Hannibal, à nostro nomen memorabile Belo.
 Perge age, & insanos curarum comprime fluctus.
 Excute sollicito Fabium, sola illa Latinos
 Sub iuga mittendi mora, iam discingitur armis,
 Cum Varrone manus, & cum Varrone serenda
 Prælia, ne desit fatis, ad signa mouenda.
 Ipsa adero, tēdat iam dudum in Iapyga campum.
 Huc Trebiæ rursû & Thrasimeni fata sequetur.
 Tum diua indigetis castis contermīna lucis,
 Haud, inquit, tua ius nobis præcepta morari.
 Sed fas sit, cautum quæso retinere fauorem
 Antiquæ patriæ, mandatâque magna sororis,
 Quanquã inter Latios Annæ stet numē honores.
 Multa retro rerum iacet, atque ambagibus æui
 Obtegitur densa caligine mersa vetustas,
 Cur Sarrana dicent Oenotri numina templo,
 Regnisque Æneadum germana colatur Elisa.
 Sed pressis stringam reuocatam ab origine famâ

O 3

Narrandi

Narrandi metis, breuitérque antiqua reuoluam.
 Iliaco postquam deserta est hospite Dido,
 Et spes abrupta è medio, in penetralibus atram
 Festinat furibunda pyram, tum corripit ensem
 Certa necis, profugi donum exitiale mariti,
 Despectus tedarè regnis se imponit Hyarbas,
 Et tepido arma rogo figit, quis rebus egenis
 Ferret opem Nomadum larè terrente tyranno?
 Battus Cynerem molli tum fortè fouebat
 Imperio, mitis Battus, lachrymásq̄ dedisse
 Casibus humanis facilis, qui supplice visa
 Intremuit regum euentus, dextrámque retendit.
 Atque ea dum flauas bis tondet messor anistas
 Seruata interea sedes, nec longius vri
 His opibus Battóque fuit: nam ferre per æquor
 Exitium miseræ iam Pygmaliona docebat.
 Ergo agitur pelago diuis inimica, sibi que
 Quod se nõ dederit comitem in suprema forori,
 Donec iactaram laceris (miserabile) velis
 Fatalis turbo in laurenteis expulit oras.
 Non cæli, non illa soli, non gnara colentum
 Sidonis in latia trepidabat naufraga terra.
 Ecce autem Æneas sacro comitatus Iulo
 Iam regni compos, noto sese ore ferebat,
 Qui terræ defixam oculis, & multa timentem,
 Ac deinde adlapsam genibus lachrymantis Iuli
 Attollit, mitique manu intra limina ducit,
 Atque vbi iam casus, aduersorúmque pauorem
 Hospitij leniuit honos, tum discere mœsta
 Exposcit cura lethum infelicis Elisæ.
 Cui sic verba trahés, largis cum fletibus Anna
 Incipit, & blandas addit pro tempore voces:

Nacè

Nate dea, solus regni lucisq̄ fuisti
 Germanæ tu causa meæ, mors testis, & ille
 Heu cur non idem mihi tunc rogos, ora videre
 Postquam est ereptum miseræ tua, littore sedit
 Interdum, sterit interdum, ventósque sequuta
 Infelix oculis, magno clamore vocabat
 Æneam, comitémque tuæ se imponere solam
 Orabat paterere rati, mox turbida anhelum
 Rettulit in thalamos cursum, subitòque tremore
 Substitit, & sacrum timuit tetigisse cubile.
 Inde amens, nunc fidream, Iulique, tuamque
 Effigiem fouet amplexu, nunc tota repente
 Ad vultus conuersa tuos, ab imagine pendet.
 Conqueriturque tibi, & sperat responsa remitti.
 Nonnunquá spem ponit amor, iá tecta domúmque;
 Deserit, & rursus portus furibunda reuifit,
 Si qui te referant conuerso flamine venti.
 Ad magicas etiam fallax, atque improba gentis
 Massilæ leuitas descendere compulit artes.
 Heu sacri vatium errores, dum numina noctis
 Eliciunt, spondéntque nouis medicamina curis.
 Quod vidi, decepta, nefas? congeffit in atram
 Cuncta tui monuméta pyrâ, & nõ prospera dona.
 Tum sic Æneas dulci repetitus amore:
 Tellurem hanc iuro, vota inter nostra frequêter
 Auditam vobis, iuro caput Anna, tibi que
 Germanæque tuæ, dilecti mitis Iuli,
 Respiciens, agêrque animi tum regna reliqui
 Vestra, nec abscesssem thalamo, ni magna minatus
 Meque sua ratibus dextra imposuisset, & alto
 Egisset rapidis classem Cyllenius curis.
 Sed cur, heu seri monitus? cur tempore tali

In-

Incustodito scire dedistis amor?
 Contra sic intit, voluens sic murmur anhelum
 Inter singultus, labiisque tremantibus Anna:
 Nigro forte Ioui, cui tertia regna laborant,
 Atque atri sociæ thalami noua sacra parabant
 Quis egram mentē, & trepidantia corda leuaret,
 Infelix germana tori, furuâsq; trahebam
 Ipsa manu properans ad visa pianda bidentes.
 Namq; asper somno dirus me impleuerat horror,
 Têrque suam Dido, ter cum clamore vocarat,
 Et læta exultans ostenderat ora Sychæus.
 Quæ dum abigo mēti, & sub lucē, vt visâ secūdet
 Oro cælicolas, ac viuo purgor in antro,
 Illa cito passu peruecta ad littora, mutæ
 Oscula quâ steteras bis tērque infixit arenæ.
 Deinde amplexa sinu latè vestigia fouit:
 Ceu cinerem orbata pressant ad pectore matres.
 Tum rapido præceps cursu, resolutaque crinem
 Euasit properè in celsam, quam struxerat antè,
 Magna mole pyram, cuius de sede dabatur
 Cernere cūcta fieta, & rotâ Carthaginis urbem.
 Hic Phrygiam vestem, & baccatū induta monile,
 Postquâ illum infelix hausit, quo munera primū
 Sunt conspecta diem, & conuiuia mente reduxit,
 Festâsq; aduentu mensas, tēque ordine Troiæ
 Narrantem longos se peruigilante labores,
 In portus amens rorantia lumina flexit,
 Atque hæc sparsa comam diuis in morte profudit:
 Dij longæ noctis, quorum iam numina nobis
 Mors instans maiora facit, precor, inquit, adeste,
 Et placidi victos ardore admittite manes
 Æneæ coniux Veneris nurus, vltæ maritum.

Vidi

Vidi constructas nostræ Carthaginis arces,
 Nunc ad vos magni descendet corporis umbra.
 Me quoque fors dulci quondam vir notus amore
 Expectat, curas cupiens a quate priores.
 Hæc dicens, ensem media in præcordia adegit,
 Ensem dardanijs quæsitum in pignus amoris.
 Viderunt comites, tristisque per atria planctu
 Concurrunt, magnis resonant vluatibus ædes.
 Accepi infelix, dirisque exterrita fati
 Ora manu lacerans lymphato regia cursu
 Tecta peto, celsosque gradus euadere nitor.
 Ter diro fueram conata incumbere ferro,
 Ter cecidi exanimæ membris reuoluta fororis.
 Iamque ferebatur vicina per oppida rumor,
 Tum cyrenæam fauis agitantibus urbem
 Deuenio, hinc vestris pelagi vis appulit oris.
 Motus erat, placidumq; animū mētemq; quietā
 Troius in miseram rector susceperat Annam.
 Iamque omneis luctus omnesque è pectore curas
 Dispulerat, Phrygijs nec iâ amplius aduena tectis
 Illa videbatur, tacito nox atra sopore
 Cuncta per & terras & lati stagna profundi
 Condiderat, tristi cum Dido ægerrima vultu
 Has visa in somnis germana: effundere voces.
 His soror in tectis longæ indulgere quieti
 Heu nimium secura potes? nec quæ tibi fraudes
 Tendantur, quæ circumstent discrimina cernis?
 Ac nondum nostro infaustos generique soloque
 Laomedontæ noscis telluris alumnos?
 Dum cælum rapida stellas vertigine voluet,
 Lunaque fraterno lustrabit lumine terras,
 Pax nulla Æneadas inter Tyriôsq; manebit.

P

Surge

Surge age, iam tacitas suspecta Lauinia fraudes
 Molitur, dirumque nefas sub corde volutat.
 Præterea (ne falsa pntes hæc fingere somnum)
 Haud procul hinc paruo descēdēs fōte Numicus
 Labitur, & leni per valles voluitur amne.
 Huc rapies germana viam, turōsque receptus.
 Te sacra excipient hilares in flumina Nymphæ,
 Æternūque Italis numen celebrabere in oris.
 Sic fata in tenuem Phœnissa euauit auram.
 Anna nouis somno excutitur perterrita visis,
 Itque timor totos gelido sudore per artus.
 Tunc vt erat tenui corpus velamine tecta
 Profiluit stratis, humilique egressa fenestra
 Per patulos currit plantis pernicipibus agros.
 Donec arenoso (sic fama) Numicius illam
 Suscepit gremio, vitreisque abscondidit antris.
 Orta dies totum radiis impleuerat orbem,
 Cum nullam Æneadæ thalamis sidonia nacti
 Et Rutulum magno errantes clamore per agrum
 Vicini ad ripas fluij manifesta sequuntur
 Signa pedum, dumque inter se mirantur, ab alto
 Annis aquas cursūque rapit, tum sedibus imis
 Inter cœruleas visa est residere sorores
 Sidonis, & placido Teuctos affatier ore.
 Ex illo primis anni celebrata diebus
 Per totam Ausoniam venerādo numine culta est.
 Hanc postquā in tristes Italum Saturnia pugnas
 Hortata est, celeri superūm petit æthera curru
 Oportum Latij tandem potura cruorem.
 Diua dex parēre parat, magnūque Libyssæ
 Ductorem gentis nulli conspecta peribat.
 Ille virūm cœtu tum fortè remotus ab omni

Incertos

Incertos rerum euentus, bellique volutans
 Anxia ducebat vigili suspiria voce.
 Cui dea sic dictis curas solatur amicis:
 Quid tantum vltius rex ô fortissime gentis
 Sidoniæ ducis cura a grescente dolorem?
 Omnis iam placata tibi manet ira deorum,
 Omnis Agenoridis rediit fauor, eia age segnes
 Rumpe moras, rape marmaricas in prælia vires.
 Mutati fasces, iam bellum, atque arma Senatus
 Ex incōsulto posuit Tiryntius heros,
 Cumque alio tibi Flamminio sunt bella gerenda.
 Me tibi (ne dubites) summi matrona tonantis
 Misi, ego Oenotris æternū numen in oris
 Concelebror vestri generata è sanguine Beli.
 Haud mora sit, rapido belli rape fulmina cursu,
 Cellis iapygios qua se Garganus in agros
 Explicat, haud longè tellus, huc dirige signa.
 Hæc, vt Roma cadat, sat erit victoria Pœnis.
 Dixit, & in nubes euanida sustulit ora.
 Cui dux promissæ reuirefcens pignore laudis:
 Nympha decus generis, quo non sacratius vllum
 Numen ait nobis, felix oblata secundis.
 Ast ego te compos pugnae Carthaginis arce
 Marmoreis sistam templis, iuxtaque dicabo
 Æquatam gemino simulacri numine Dido.
 Hæc fatus, locios stimulabat, tum festus ouantes,
 Pone graues curas, tormentaque lenta sedendi
 Fatalis Latio miles placuimus iras
 Cælicolum, redeunt diui, finita maligno
 Hinc Fabio imperia, & mutatos Consule fasces
 Nuntio, nunc dexteras mihi quisq; , atq; illa referto
 Qua Marte exclusus promittere magna solebas.

P 2.

En

En numen patrium spondet maiora peractis:
 Vellantur signa, ac diua ducente petamus
 Infaustum Phrygiis Diomedis nomine capum.
 Dumque Arpos tendunt instructi pectora Pœni,
 Subnixus rapti plebei muneris ostro,
 Saxitiam rostris Varro, ingentique ruinae
 Festinans aperire locum, fata admouet vrbi.
 Atque illi sine luce genus, surdumque parentum
 Nomen, & immodicè vibrabat in ore canoro
 Lingua procax, hinc auctus opes, largusq; rapina
 Intina dum vulgi fouet, oblatratque senarum,
 Tantum in quassata bellis caput extulit vrbe,
 Momentum vt reum, & fati foret arbiter vnus:
 Quo conseruari Latium victore puderet.
 Hunc Fabios inter, sacrataque nomina Marti
 Scipiadas, interque Ioui spolia alta ferentem
 Marcellum, fastis labem, suffragia caeca
 Addiderant, Cannisque malum exitiale fouebat
 Ambitus, & Graio funestior aequore campus.
 Idem vt turbarum sator, atque accendere solers
 Inuidiam, prauisque togæ, sic debilis arte
 Belligera, Martemque rudis versare, nec vilo
 Spectatus ferro, lingua sperabat adire
 At dextræ decus, atque è rostris bella ciebat.
 Ergo alacer, Fabiumq; more increpitare professus
 Ad vulgum, in patres & ouantia verba ferebat:
 Vos quorû imperiû est, cõsul præcepta modumq;
 Bellandi posco: sedeone, an montibus erro,
 Dum mecû Garamas, & adustus corpore Maurus
 Diuidit Italiam? an ferro, quo cingitis, vtor?
 Exaudi bone dictator, quid Martia plebes
 Imperiet, bello Libyes Romamque leuari

Hoste

Hoste iubet, num festinant, quos plurima passos
 Tertius exurit lachrymosis casibus annus?
 Ite igitur, capite arma viri, mora sola triumpho:
 Paruum iter est, quæ prima dies ostenderit hostem
 Et patrum regna, & Pœnorum bella resoluet.
 Ite alacris latia deuinctum colla catena
 Hannibalem Fabio ducam spectante per urbem.
 Hæc postquâ increpuit, portis arma incitus effert,
 Impellitque moras, veluti cum carcere rupto
 Auriga indocilis totas effundit habenas,
 Et præceps trepida pendens in verbera planta
 Impar fertur equis, fumat male concitus axis,
 Ac frena incerto fluitant discordia curru.
 Cernebat Paulus (namq; huic cõmunia campus
 Iura atque arma tulit) labi mergente sinistro
 Consule res, pessimumque dari, sed mobilis ira
 Turbati vulgi, signataque mente cicatrix
 Vidanteis ægro frenabat corde dolores,
 Nam cum perdomita est armis iuuenilibus olim
 Illyris ora, nigro tunc allatruerat ore
 Victorem inuidia, & ventis iactarat iniquis.
 Hinc inerat metus, & duræ reuerentia plebis.
 Sed genus admotum superis, summumq; per altos
 Attingebat auos cælum, numerare parentem
 Assaracum retro præstabat Amulius author,
 Assaracûsque Iouem: nec qui spectasset in armis
 Abnueret genus, huic Fabius iam castra petenti:
 Si tibi cum Tyrio credis fore maxima bella
 Ductore, inuitus vocem hanc è pectore rumpam.
 Frustraris Paule Ausoniam, te prælia dira,
 Tèq; hostis castris grauior manet, aut ego multo
 Nequicquam didici casus pernoscere Marte,

P 3

Spon-

Spondentem audiui (piget heu tædetque senectæ,
 Si, quas prospicio, restat passura ruinas)
 Cum duce tam fausti Martis, qua viderit hora
 Sumpturū pugnam. quantum nūc Paule supremo
 Absumus exitio, vocem hanc si Consulis ardens
 Audiuit Pœnus: iam latis obuia credo
 Stat campis acies, expectaturque sub ictu
 Alter Flamminius, quantos insane cibis
 Varro viros, tu, proh superi, tu protinus arma:
 Tu campum noscas ante, explorésque trahendo
 Quantum hostis ritus valeat, quæ copia rerum,
 Quæ natura loci, quod sit rimabere solers
 Armorum genus, & stantem super omnia tela
 Fortunam aspicias, fer Paule in deuia recti
 Pectora: cur, vni patriam si affligere fas est,
 Vni sit seruire nefas? eget improbus arcto
 Iam victu Libys & belli feruore recluso
 Laxa fides socium est, nō hic domus hospitaret
 Inuitat patrio, non fidæ mœnibus vires
 Excipiunt, renouâtque pati se pube iuuentus.
 Tertia vix superest crado quæ venit Ibero
 Turba virum, perita, & cauti medicamina belli
 Lentus ama: si qua interea inuitauerit aura,
 Annueritque deus, velox accede secundis.
 Cui breuiter mœsto Consul sic ore vicissim:
 Mecū erit hæc prorsus pietas, mētémq; seremus
 In Pœnos inuicte tuam, non me vnica fallit
 Cunctandi ratio, qua te grassante senescens
 Hannibal oppressum vidit, considere bellum.
 Sed quæ nam ira deūm? Cōsul datus alter opinor
 Ausonia est, alter Pœnis, trahit omnia secum,
 Et metuit demens alio ne consule Roma

Concidat: è tyrio consortem accire senatu
 Non iam fera volet, nullus qui porret in hostem
 Sufficit infano sonipes, incidere noctis
 Quod tardet cursum, tenebras dolet, itq; super-
 Tantū nō strictis mucronibus, vlla retardet (bus
 Ne pugnas mora, dum vagina ducitur ensis.
 Tarpeia rupes, cognatâque sanguine nobis
 Testa Iouis, quæ que arce sua nunc stâtia linquo
 Mœnia felicitis patriæ, quocunque vocabit
 Summa salus, restor, spreto discrimine iturum.
 Sed si furda mihi pugnabunt castra momenti,
 Haud ego vos vltra nati, dulcémque morabor
 Astaraci de gente domum, similmém ve videbit
 Varro ni Paulum redeuntem faucia Roma.
 Sic tumidi versa turbati mente petebant
 Castra duces, ac prædictis iam federat aruis
 Etolos Pœnus seruans ad prælia campos.
 Non aliàs maiore virum, maiore sub armis
 Agmine cornipedum concussa est Itala tellus.
 Quippe extrema simul gentique vrbique timebant,
 Nec spes certandi plus vno Marte dabatur.
 Faunigenæ socio bella inuasere Sicano
 Sacra manus Rutili, seruant qui Daunia regna,
 Laurentique domo gaudent, & fonte Numici.
 Quos castrū, Phrygibusq; grauis quondâ Ardea
 Quos celfo deuexa iugo Iunonia sedes (miserit.
 Lauinum, ac altrix cæti Collatia Bruti,
 Quiq; immite nemus Truina, quiq; ostia Thufi
 Annis amant, tepidôq; fouet Almone Cybelen,
 Hinc Tybur Cæille tuum, sacrisque dicarum
 Fortunæ Præneste iugis, Antemnaque prisco
 Crustumio prior, atq; habiles ad aratra Labici:

Nec non sceptriferi qui potant Tybridis undam,
 Quisque Anienis habent ripas, gelidoque rigantur
 Simbriuo, rastroisque domant Equicula rura.
 His Scaurus monitor, tenero tunc Scaurus in quo,
 Sed iam Signa dabat nascens in secula virtus.
 Non illis solitum crispare hastilia campo,
 Nec mos pennigeris pharetrâ impleuisse sagittis,
 Pila voluit, breuibusque habiles mucronibus enses,
 Aere caput tecti, surgunt super agmina cristis.
 At quos ipsius mensis seposita Lyei
 Seria, & incelebri miserunt valle Velitrae,
 Quos Cora, quos spumas inimico Signia musto,
 Et quos pestiferas Pontini vligine campi
 Qua Saturæ nebulosa palus restagnat, & atro
 Luentes cœno per squalida turbidus arua
 Cogit aquas Vvens, atque inficit æquora limo,
 Ducit auis pollens, nec dextra indignus auorum
 Scævola, cui diræ celatur laudis honora
 Effigie clypeus, flagrant altaribus ignes.
 Tyrrhenum valli medio stat Mutius ira
 In semet versa, scruitque in imagine virtus.
 Tunc isti specie ruere acri in bella magistro,
 Cernitur effugiens ardentem Porſena dextram.
 Queis Circea iuga, & scopulosi verticis Anxur,
 Hernicaque impresso raduntur vomere saxa,
 Queis putri pinguis fulcaris Anagnia gleba.
 Sylla Ferentinos Priuernatumque maniplos
 Ducebat simul excitos, Soræque iuuentus
 Addita fulgebat telis, hic Scaptia pubes,
 Hic Fabrateria vulgus, nec monte niuoso
 Descendens Arina aberat, detritaque bellis
 Suesa, atque à duro Frusino haud imbellis aratio.

At

At qui Fibreno miscentem flumina Lyrim
 Sulfureum tacitisque vadis ad littora lapsum
 Accolit Arpinas, accita pube Venafro,
 Ac Larinatum dextris socia hispidus arma
 Commouet, atque viris ingens exhaurit Aquinum.
 Tullius æratas raptabat in agmina turmas
 Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto.
 Indole proh quanta iuuenis, quantumque daturus
 Antônia populis ventura in sæcula ciuem.
 Ille super Gangem super exauditus, & Indos,
 Implebit terras voce, & furialia bella
 Fulmine compeſcet linguæ, nec deinde relinquet
 Par decus eloquio cuiquam sperare nepotum.
 Ecce inter primos Theramneo à sanguine Clauſi
 Exultat rapidis Nero non imitabilis ausis,
 Huc Amiterna cohors, & Bactris nomina ducēs
 Casperula, hunc Foruli, magnaque Reate dicarum
 Calicolum matri, nec non habitata pruinis
 Nursia, & à Tetrica comitantur rupe cohortes:
 Cunctis hasta decus, clypeusque refertur in orbē,
 Vertice & implumes, ac leui regmine cruris
 Ibant, & læti pars Sanctum voce canebant
 Authorem gentis, pars laudes ore ferebant
 Sabe tuas, qui de patrio cognomine primus
 Dixisti populos magna ditione Sabinos.
 Et qui Picenæ stimulat telluris alumnos,
 Horridus, & squamis, & equina Curio crista,
 Pars belli quam magna venit, non æquore verso
 Tam creber fractis albescit fluctus in undis,
 Nec cœtu leuiore, vbi mille per agmina virgo
 Lunatis acies imitatur martia peltis,
 Perſtrepit, & tellus, & amazonius Thermodon.

P 5

Hic

Hic & quos pascunt scapulosæ rura Numanz,
 Et queis littoreæ fumant altaria Cupræ,
 Quique Truentinas seruant cum flumine turres
 Cernere erat, clypeata procul sub sole corusco
 Agmina, sanguinea vibrant in nubila luce.
 Stat fucare colus nec Sidone vilior Ancon,
 Munice nec libyco, statque humectata Vomano
 Adria, & indelemens hirsuti signifer Ascli
 Vepicus quondam nomen memorabile ab alto
 Saturno statuit genitor, quem carmine Circe
 Exutum formæ volitare per æthera iussit,
 Et sparsit plumis croceum fugientis honorem,
 Ante (vt fama docet) tellus possessa pelagis,
 Queis Ælis regnator erat, Fluuioque relinquit
 Nomen, & à se fe populos tum dixit Asilos.
 Sed non ruricolæ firmarunt robore castra
 Deteriore, cauis venientes montibus Umbri,
 Hos Ælis Sapisque lauant, rapidasque sonanti
 Vertice contorquens vndas per saxa Metaurus.
 Et lauat, ingentem perfundens flumine sacro
 Clitumnus taurum, Nârque albescens vndis
 In Tybrium properans, Tinaeque, inglorius humor.
 Et Clanis, & Rubico, & Senorû de nomine Senæ,
 Sed pater ingenti medios illabitur amne
 Albula, & immota perstringit mœnia ripa.
 His vrbes, Arna, & latis Mevania pratis,
 Hispellum, & duro monti per saxa recubens
 Narnia, & infestum nebulis humentibus olim
 Inginum, patuloque iacens sine mœnibus aruo
 Fulginia: his populi fortes, Amerinus, & armis
 Vel rastris laudande Camers, his Sarsina diues
 Lactis, & haud parci martem coluisse Tudertes.

Ductor

Ductor Pifo viros spernaces mortis agebat
 Ore puer, puerique habitu, sed corde sagaci
 Æquabat senium, atque astu superauerat annos,
 Is primum ante aciem pietis radiabat in armis
 Aracidum, & fuluo micat ignea gemma mouili.
 Iamque per Hetruscos legio completa maniplos
 Rectorem magno spectabat nomine Galbam,
 Huic genus orditur Minos, inuisaque tauro
 Pasiphae, clarique de hinc stant ordine patres
 Lectos Cere viros, lectos Cortona superbi
 Tarcontis domus, & veteres misere Grauisca.
 Necnon Argolico dilectum littus Aleo
 Alium, & obsessæ campo squalente Fregellæ.
 Affuit & sacris interpres fulminis alis
 Fesula, & antiquus Romanis mœnibus horror
 Clusinum vulgus, cum Porfena magne iubebas
 Nequicquam pullos Romæ imperitare Superbos.
 Tunc quos à niueis exegit Luna metallis
 Insignis portu, quo non spatiosior alter
 Innumeras cœpisse rates, & cludere pontum.
 Mœonia que decus quondam Verulonia gentis,
 Bissenos hæc prima dedit præcedere fascès,
 Et iunxit totidem tacito terrore secures,
 Hæc altas eboris decorauit honore curules,
 Et princeps tyrio vestem prætexuit ostro.
 Hæc eadem pugnas accendere protulit are.
 Hos iuxta Nepefina cohors, a quique Falisci,
 Quique tuos Flauina focus, Sabatia quique
 Stagna tenent, Ciminique lacum, qui Sutria tecta
 Haud procul, & sacrum Phœbo Soracte frequentat,
 Spicula bina gerunt, capti his cudone ferino
 Stat cautum, lycios damnant hastilibus arcus.

Hæ

Hæ bellare acies norant, ac Marfica pubes
 Et bellare manu, & chelydris cantare soporem,
 Vipereúmque herbis hebetare. & carmine détem.
 Ætæa prolem Anguitiam mala gramina primam
 Monsttrauissè ferunt, tactúque domare venena,
 Et lunam excussisse polo, stridoribus amnes
 Frenantem, ac syluis montem nudasse vocatis.
 Sed populis nomen posuit meruentior hospes,
 Cúm fugeret Phrygios trásequora Martia Crenos
 Mygdoniam Phœbi superatus pectinè loton.
 Marruuium veteris celebratum nomine Marri
 Vibibus est illis caput, interiórque per vdos
 Alba sedet campos, pomisque rependit aristas.
 Cætera in obscuro famæ, & sine nomine, vulgi
 Sed numero castella valent: coniungitur acer
 Pelignus, gelidóque rapit Sulmone cohortes.
 Nec cedit studio vicinus sanguine miles,
 Quem genere Cales, non paruæ conditor vrbis
 (Vt fama est) Calais, Boréæ quem rapta per auras
 Orithyia vago geticis nutriuit in antris.
 Haud illo leuior bellis Vestina iuuentus
 Agmina densauit venatu dura ferarum.
 Quæ Fiscelle tuas arces, Pinnámque virentem,
 Pascuáque haud tardè redeuntia tondet Auellæ.
 Marrucina simul Frentanis æmula pubes
 Confini populos, magnúmque Theate trahebat.
 Omnibus in pugna fertur sparus, omnibus alto
 Assuetæ volucrem cælo dimittere fundæ.
 Pectora pellis obit cæsi venatibus vrsi,
 Iam verò quos diues opum, quos diues auorum,
 Et toto dabat bellum Campania tractu.
 Ductorum aduentum vicinis sedibus Ofci

Serua-

Seruabant, Sinuessæ tepens, fluctúque sonorum
 Vulturum, quásque euertere silentia Amyclæ,
 Fundique, & regnata Lamo Caieta, domúsque
 Antiphate compressa fieto, stagnis que palustre
 Linternum, & quondam fatorum cóscia Cumæ,
 Illic Nuceria, & Gaurus naualibus apta,
 Prole Dicarchenia, multo cum milite Graia
 Illic Parthenope, ac Pœno non peruia Nola,
 Alliphe, & Clanio contemptæ semper Acerræ,
 Sarrastris etiam populos, totásque videres
 Sarni mitis opes illic quos sulfure pingues
 Phlegraei legere sinus, Misenus, & ardens
 Ore giganteo sedes ithacesia Bai,
 Non Prochyte, non ardentem fortita Typhœa
 Inarime, non antiqui saxosa Telonis
 Insula, nec paruis aberat Calatia muris,
 Surrentum, & pauper sulci cerealis Auella.
 In primis Capua, heu rebus seruare serenis
 Inconsulta modum, & prauo peritura tumore,
 Lectos venturo formabat Scipio bello,
 Ille viris pila, & ferro circumdare pectus
 Addiderat, leuiora domo de more parentum
 Gestabant tela, ambustas sine cuspide cornos,
 Aclidis vsus erat, factæque ad rura bipennes.
 Ipse inter medios venturæ ingentia laudis
 Signa dabat, vibrare sudem, transmittere saltu
 Muralis fossas, vndosum frangere nando
 Indutus thoraca vadum: spectacula tanta
 Ante acies virtutis erant: saepe alite planta
 Iliæ perfossum, & campi per aperta volentem
 Ipse pedes prauertit equum, saepe arduus idem
 Castrorum spatium & saxo transmissit & hasta:

Martia

Martia frons, facilisque comæ, nec ponè retroque
 Cæsaries breuior, flagrabant lumine, miti
 Aspectu, Gratusque inerat visentibus horror.
 Affuit & Samnis, nondum vergente fauore
 Ad Pœnos, sed nec veteri purgatus ab ira.
 Qui Batulum Mucrasque colunt, Bouiana quiq;
 Exercent lustra, aut caudinis faucibus hærent,
 Et quos aut Ruffre, aut quos Efermia, quosve
 Obscura iucultis Herdonia misit ab agris.
 Brutius haud dispar animorum, vnâque iuuentus
 Lucanis excita iugis, Hirpinâque pubes
 Horrebat telis, & tergo hirsuta ferarum,
 Hos venatus alit, lustra incoluere, sitimque
 Auertunt fluuiio, somniquè labore parantur.
 Additur his Calaber, Salentinaque cohortes,
 Necnon Brundisium, quo desinit Itala tellus.
 Parebat legio audaci permissa Cethego,
 Cui socias vires, atque indiscreta manipulis
 Arma recensabant, nunc sese ostendere miles
 Leucosiæ è scopulis, nunc Picentia Pesto
 Misit, & exhaustæ mox Pœno Marte Casillæ,
 Nunc Silarus quos nutrit aquis, quo gurgite tradit
 Duritiem lapidum mersis inolescere ramis.
 Ille & pugnacis laudauit tela Salerni,
 Falcatos enses, & quæ Buxentia pubes
 Aptabat dextris irrasæ robora clauæ,
 Ipse humerò exertus, gentili more parentum,
 Difficili gaudebat equo, roburque iuuentæ
 Flexu cornipedis duro exercebat in ore.
 Vos etiam attritæ desolataeque virorum
 Eridani gentes, nullo attendente deorum
 Votis tunc vestris, casura ruistis in arma.

Certaui

Certaui Mutinæ quassata Placentia bello.
 Mantua mittenda certaui pube Cremonæ,
 Mantua Musarum domus, atque ad sidera cantu
 Euecta Andino, & Smyrneis æmula plectris.
 Tum Verona Aresi circumflua, & vndique sollers
 Arua coronantem nutrire Fauentia pinum.
 Vercellæ fuscique ferax Pollentia villi,
 Et quondam Tencriis comes in laurentia bella
 Ocnî prisca domus, paruique Bononia Rheni.
 Quisque graui remo, limofus segniter vdis
 Lenta paludosa periscindunt stagna Rhauennæ.
 Tum troiana manus, tellure antiquitus orti
 Euganea, profugique sacris Antenoris oris.
 Nec non cum Venetis Aquileia perfurit armis.
 Tum pernix ligus, & sparsi per saxa Vageni
 In decus Hannibalis duos misere nepotes.
 Maxima tot populis rector fiducia Brutus
 Ibat, & hortando notum accendebat in hostem.
 Læta viro grauitas, & mentis amabile pondus,
 Et sine tristitia, virtus, non ille rigoris
 Ingratas laudes, nec nubem frontis amabat,
 Nec famam læuo quærebat limite viræ.
 Addiderat ter mille viros in Marte, sagittæ
 Expertos, fidus sicula regnator ab Ætna.
 Non totidem Ilua viros, sed lectos cingere ferrû
 Armarat patrio, quo nutrit bella, metallo.
 Ignoscet quamuis auido committere pugnam
 Varroni, quicumque simul tot tela videret.
 Tantis agminibus, rheteo littore quondam
 Feruere, quem magna Troiam inuasere Mycenæ.
 Mille rates vidit Læandrius Hellepontus.
 Ut ventum ad Cannas, urbis vestigia prisca;

Desi-

Desigunt diro signa infelicia vallo.
 Nec tanta miseris, iamque impendente ruina,
 Cessarunt superi vicinas prodere clades.
 Per subitum attonitis pila exarsere manipulis,
 Et celsæ toto ceciderunt aggere pinnae,
 Nutantique ruens prostravit vertice sylvas
 Garganus, fundoque imo mugiuit anhelans
 Ausidus, & magno latè distantia ponto
 Terruerunt pauidos accensâ Ceraunia nautas.
 Quæ fuit Calaber, subducta luce repente
 Immensis tenebris, & terram, & littora Sipus.
 Opseditque frequens castrorum limina bubo,
 Nec densæ trepidis absunt se inuoluere nubes,
 Cessaruntque aquilis. non vnus crine corusco
 Regnorum euerfor rubuit lethale cometes,
 Castra quoque, & vallum, rabiðæ sub nocte silenti
 Irrupere feræ, raptique ante ora pauentum
 Adiunctos vigilis sparserunt membra per agros,
 Ludificante etiam terroris imagine somnos.
 Gallorum visi bustis rupere nitores.
 Térque quaterque solo penitus tremuere reuulsæ
 Tarpeia rupes, atque atro sanguine flumen
 Manauit Iouis in templis, lachrymæque vetusta
 Effigie patris largè fluxere Quirini.
 Maior & horrificis sese extulit Allia ripis.
 Non alpes sedere loco, non nocte diuè
 Ingentes inter stetit Appenninus hiatus.
 Axe super medio, Libyes à parte, corusca
 In Latrum Venere faces, ruptusque fragore
 Horrifono polus, & vultus patuere tonantis.
 Ætneos quoque contorquens è cautibus ignes
 Lemnius intonuit, scopulisque in nubila iactis

Phle-

Phlegæus tetigit trepidantia sidera vertex.
 Ecce inter medios belli præfagus, & ore
 Attonito sensuque simul, clamoribus implet
 Miles castra feris, & anhelat clade futura.
 Parcite crudeles superi, iam stragis aceruis
 Deficiunt campi, video per densâ volantem
 Agmina ductorem Libyæ, curruisque citatos
 Arma virum super, atq; artus, & signa trahentē.
 Turbinibus furit insanis, & prælia ventus
 Inque oculos inq; ora rotat: cadit immemor cui
 Nequicquam Thrasimene tuis Seruilius oris
 Subductus: quò Varro fugis? proh Iuppiter ictu
 Procumbit saxi fessis spes vltima Paulus.
 Cesserit huic Trebia exitio, pons ecce cadentum
 Corporibus struitur, tacitusque cadauera fundit
 Ausidus, ac victrix insultat belua campis.
 Gestat agenoreus nostro de more secures
 Consulis, & sparfos licitor fert sanguine fasces,
 In Libyam Ausonij portatur pompa triumphâ,
 O dolor, hoc etiam superi vidisse iubetis,
 Congesto læuæ quodcunque auellitur auro
 Metitur latias victrix Carthago ruinas.

ARGUMENTVM IN
 LIB. IX.

Demens in pugnâ furit hic & vulnere Varro,
 Quamuis infelix Solymus monuisset abundè
 Varonem proprio signatus sanguine fati.
 Concurrunt igitur Pœni, fortèsque Latini
 Ingenti fremitu, summoque ardore virorum.
 Stat pro Sarranis obtendens ægida Pallas,
 Mars pro Romanis infesta fulgurat hasta,

Q

Sci-

Scipiadaeque manu fabricatum porrigit ensem
 Incude aetna, magis ardet Gorgone Pallas.
 Donec caeruleam demittit Iuppiter Irim,
 Ut cum fulmita reuocet Tritonide Martem.
 Vulturum emittit rapidum Iunone volente
 Aëolus, aduersos iuit acer Paulus in hostes,
 Foede laxatis at Varro fugit habenis.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER IX.

Tribato monstis Latio, cladisque futuræ
 Signa per Ausoniam prodèribus irrita diuis,
 Haud secus ac si facta forent, & prospera pugne
 Omnia venturæ, Consul traducere noctem
 Ex somnis, telumque manu vibrare per umbras,
 Ac modò segnitie Paulû increpitare, modò acres
 Exercere tubas, nocturnaque classica velle.
 Nec miror in Pœno properi certaminis ardor.
 Erumpunt vallo fortuna virgente sinistra,
 Conferta que manus: nã sparsi ad pabula campis
 Vicinis raptanda Macæ, sudere volucrem
 Telorum nubem: ante omneis inuadere bella
 Mancinus, gaudens hostili tingere primus
 Tela cruore cadit, cadit & numerosa iuuentus.
 Nec pecudum fibras Varro, & contraria Paulo
 Auspicia inculante deum, compesceret arma,
 Ni fors alterni iuris, quo castra reguntur
 Arbitrium pugnae properanti in fata negasset.
 Quæ tamen haud valuit perituris millibus, vna
 Plus donasse die, rediere in castra, gementè
 Haud dubiè Paulo, qui crastina iura videret
 Amenti cessura viro, frustra que suorum

Scr.

Seruatas à cæde animas: nam turbidus ira
 Inensusque mora, dilata ob prælia ductor.
 Siccine nunc, inquit, grates pretiumque rependis
 Paule tui capitis? meruerunt talia qui te
 Legibus atque vræ dira eripuerè minanti?
 Tradant imò hosti reuocatos ilicet enses,
 Tradât arma iube, aut pugnantû diripe dextras,
 Séd vos quorû oculos atque ora humentia vidi,
 Vertere cum consul terga & remeare iuberet,
 Ne morem & pugnae signum expectate petendæ,
 Dux sibi quisq; viam cæpito, cum spargere primus
 Incipiet radiis gargana cacumina Phœbus.
 Pandâ egomet primus portas, ruite ocyus, atque
 Ereptum reuocate diem: sic turbidus ægra (hûc
 Peltifero pugnae castra incendebat amore.
 At Paulus iam non idem, nec mente, nec cre,
 Séd qualis stratis dilecto milite campis
 Post pugnam stetit, ante oculos atque ora futuro
 Obuersante malo, ceu iam spe lucis adempta,
 Cum stupet exanimata parens, natiq; repentes
 Nequicquam fouet extremis amplexibus artus.
 Per toties, inquit, concussa mœnia Romæ,
 Pèrque has, nox stygia quas iam circûuolat umbra,
 In fonteis animas, cladi parce obuius ire,
 Dum transit diuûm furor, & consumitur ira
 Fortunæ, nouus Hannibalis sat nomina ferre
 Si disceit miles, nec frigidus aspicit hostem.
 Nonne vides cum vicinis auditur in aruis
 Quàm subitus linquat pallentia corpora sanguis?
 Quamq; fluant arma ante tubas: cuctator & eger
 (Ut rere) in pugnas Fabius, quosunque sub illis
 Culpatis duxit signis, nunc arma capessunt,

Q 2

Haud

Haud quos Flamminius, sed dira auertite diui.
 Sin nostris animus monitis precibúsq; repugnat,
 Aures pande Deo, cecinit grynaxa per orbem
 Hæc olim vates, & te præsaga, tuósq;que
 Vulgavit terris, proauorum ætate furóres.
 Iamque alter tibi, nec perplexo carmine, corám
 Fata cano vates, sistis ni crastina signa,
 Firmabis nostro Phœbeæ dicta Sibyllæ
 Sanguine, nec Graio posthac Diomede ferentur,
 Sed te, si perstas, insignes Consule campi.
 Hæc Paulus, lachrymæque oculis ardētibus ortæ,
 Necnon & noctem sceleratus polluit error.
 Xantippo captus, libycis tolerarat in oris
 Seruitium Satricus, mox inter præmia regi
 Autololum dono datus ob virtutis honorem:
 Huic domus, & gemini fuerant Sulmone relicti
 Matris in vberibus nati, Mancinus, & vnâ
 Nomine rheteo Solymus: nam dardana origo,
 Et Phrygio genus à proano, qui sceptrâ secutus
 Æneæ, clarâ muris fundauerat urbem
 Ex sese dictam Solymon, celebrata colonis
 Mox Italis paulatim attrito nomine Sulmo.
 Ac tum barbaricis Satricus cum rege cateruis
 Aduectus, quo non speretum (si posceret vsus)
 Noscere Getulis lætas interprete voces.
 Postquam posse datum Peligna reuifere tecta,
 Et patrium sperare larem, ad conamina noctem
 Aduocat, ac furtim castris euadit iniquis.
 Sed fuga nuda viri, sumpto quia prodere cæpta
 Vitabat clypeo, & dextra remeabat inermi.
 Exuuias igitur, prostratâque corpora campo
 Lustrat, & exutis Mancini cingitur armis.

Iam-

Iamque metus leuior: verum cui dempra ferebat
 Exangui spolia, & cuius nudauerat artus
 Natus erat, paulo ante Maca prostratus ab hoste.
 Ecce sub aduentum noctis, primúmque, soporem,
 Alter natorum Solymus, vestigia vallo
 Ausonio vigil extulerat, dum forte vicissim
 Alternat portæ excubias, fratrisque petebat
 Mancini starum sparsa inter funera corpus,
 Furtiua cupiens miserum componere terra.
 Nec longum celerat iter, quum tédere in armis
 Aggere sidonio venientem conspicit hostem.
 Quódq; dabat fors in subitis nec opina, sepulchro
 Etoli condit membra occultata Thoantis,
 Inde vbi nulla sequi propius ponè arma, virumq;
 Incomitata videt vestigia ferre per vmbas,
 Profiliens tumulo contorquet nuda parentis
 In terga, haud frustra, iaculú: tyriámque sequentú
 Satricus esse manum, & sidonia vulnera credens,
 Authorem cæci trepidus circumspicit istus.
 Verum vbi victorem iuuenili robore cursus
 Attulit, & notis fulcit lux tristis ab armis,
 Fraternúque procul, luna prodente, retextit
 Ante oculos sese, & radiauit comminus vmbó,
 Exclamat iuuenis subita flammatus ab ira,
 Nō sum equidè Sulmone fatus tua Satrice pro-
 Nec frater Mancinè tuus, fatearq; nepotem (les,
 Pergameo indignum Solymon, si euadere detur.
 Hinc nostra te impune manu: tu nobile gestes
 Germani spoliū ante oculos, referâsq; superba
 Me spirante, domus Pelignæ perfidus arma?
 Hæc tibi chara parens apta ad solatia luctus
 Dona feram nati, vt figas æterna sepulchro.

Q 3

Talia

Talia vociferans stricto mucrone ruebat,
 Ast illi iam tela manu, iamque arma fluebant
 Audita patria, natisque & coniuge & armis,
 Ac mēbra & sensus gelidus stupefecerat horror.
 Tum vox semianimi miseranda effunditur ore.
 Parce precor dextræ, non ut mihi vita supersit,
 Quippe nefas hac velle frui, sed sanguine nostro
 Ne damnes ò nate manus, Carthaginis ille
 Captiuus patrias nunc primum aduectus in oras
 Ille ego sū Satricus, Solymi genus, haud tua nate
 Fraus vlla est, iaceres in me cum feruidus hastam,
 Pœnus eram, verum castris elapsus acerbis
 Ad vos & charæ properabam coniugis ora.
 Hūc rapui exanimi clypeum, sed iam vnice nobis
 Hæc fratris tumulis arma excusata reporta.
 Curarum tibi prima tamen sit nate, referre
 Ductori monitus Paulo, producere bellum
 Nitatur Pœnoque neget certamina martis.
 Augurio exultat diuinum, immēsamque propinqua
 Stragem acie sperat: quæso prohibete furentem
 Varronem: namq; hunc fama est impellere signa:
 Sat magnum hoc miseræ fuerit mihi cardine vitæ
 Solamen, cauisse meis: nunc vltima nate
 Inuento simul, atque amisso redde parenti
 Oscula: sic fatus galeam exiit, at que rigentis
 Inuadit nati tremebundis colla laceratis,
 Aroniti & nitens verbis sanare pudorem,
 Vulneris impressi telum excusare laborat.
 Quis testis nostris quis conscius affuit actis?
 Non nox errorem nigranti condidit umbra?
 Cur trepidas? da nate magis, da iungere pectus.
 Absoluo pater ipse manum, atque in fine laborum
 Hac

Hac condas oculos dextra precor. at miser imo
 Pectore suspirans iuuenis, non verba vicēsq;e
 Alloquio vocēve refert, sed sanguinis atrii
 Sistere festinat cursum, laceroque ligare
 Ocytis illachrymans altum velamine vulnus.
 Tandem inter gemitus, miseræ erupere querelæ:
 Siccine te nobis genitor Fortuna reducit
 In patriam? sic te nato natumque parenti
 Impia restituit: felix ò terque quaterque
 Frater, cui fatis genitorem agnoscere ademptum.
 Ast ego Sidonis impercitus, ecce parentem
 Vulnere cognosco, saltem hoc Fortuna fuisset
 Solamen culpæ, dubia ut mihi signa dedisses
 Infausti generis: verum linquetur iniquis
 Non vltra superis nostros tolerare labores.
 Hæc dum amens queritur, iam deficiente cruore
 In vacuas senior vitam despererat auras.
 Tum iuuenis mœstum attollens ad sidera vultū,
 Pollutæ dextræ, & facti Titania testis
 Infandi, quæ nocturno mea lumine tela
 Dirigis in patrium corpus, non amplius, inquit,
 His oculis & damnato violabere visu.
 Hęc memorat, simul ensē fodit præcordia, & atrū
 Sustentans vulnus, mananti sanguine signat
 In clypeo mandata patris, fuge prælia Varro.
 Ac summi tegmen suspendit cuspede teli,
 Defectumque super prosternit membra patetem.
 Talia venturæ mittebant omnia pugnæ
 Ausoniis superi, sensimque abeuntibus vmbri
 Conscia nox sceleris rostro cedebat Eoo.
 Ductor in arma suos Libys, & Romanus in arma
 Excibat de more suos, Pœnisque redibat

Qualis

Qualis nulla dies omni surrexerit æuo.
 Nec verborū, inquit stimulantum Pœnus egetis,
 Herculeis iter à metis, ad Iapygis agros
 Vincendo emēsi, nusquā est animosa Sagūthos,
 Concessere alpes, pater ipse superbus aquarum
 Ausonidum Eridanus, captiuo defluit alueo.
 Strage virum mēsus Trebia est, atq; ora sepulto
 Lydia Flamminio premitur, latēque refulgent
 Ossibus, ac nullo sulcantur vomere campi.
 Clarior his titulis plus allatura cruoris
 Lux oritur, mihi magna satis, sat vera superque
 Bellandi merces, sit gloria, cætera vobis
 Vincantur: quicquid diti deuexit Ibero,
 Quicquid & æneis iactauit Roma triumphis,
 Quin etiam libyco si quid de littore raptum
 Condidit, in vestros venient sine sortibus enses.
 Ferte domos quod dextra dabit, nil victor hono-
 Ex opibus posco, raptor per secula longa. ^(ris)
 Dardanus, edomitum vobis spoliauerit orbem.
 Qui Tyria ducis Sarranum ab origine nomen,
 Seu laurens tibi Sigæo sulcata colono
 Arridet tellus, seu sunt Buxentia cordi
 Rura magis, centum Cereri fruticantia culmis,
 Electos optare dabo inter prælia campos,
 Addam etiam flaua Tybris quas irrigat vnda
 Gurgitibus latè captiuus poscere ripas.
 Qui vero extremo socius mihi cardine Byrsæ
 Signa moues, dextram Ausonia si cæde oruentam
 Attolles, hinc iam ciuis Carthaginis esto.
 Neu vos Gargani Daunique sefellerit ora.
 Ad muros stans Romæ, licet auia longè
 Vrbs agat, & nostro procul à certamine distet:

Hæc

Hæc hodie ruet, atque vltra te ad prælia miles
 Nulla voco, ex acie tende in capitolia cursum.
 Hæc memorat, tum propulso munimine valli
 Fossarum rapuere moras, aciemque locorum
 Consilio, cuius accomodat ordine ripis.
 Barbaricus læuo stetit ad certamina cornu
 Bellator Nasamon, vnaque immanior arctus
 Marmarides, tū maurus atrox, caramasq; Macæsq;
 Et Massyla acies, & ferro viuere lætum
 Vulgus Adrimachidæ, pariter gens accola Nili
 Corpora ab immodico seruans nigratia Phœbo.
 Quis postū agminibus caput, imperiūmq; Neal-
 At parte in dextra, sinuat qua flexibus vndam (ces.
 Anūdus, & curuo circum errat gurgite ripas,
 Mago regit, subiere leues, quos horrida misit
 Pyrene populi variōque auxere tumultu
 Flumineum latus, effulget certata iuuentus,
 Cantaber ante alios, nec tectus tempora Vasco,
 Ac torto miscens Balearis prælia plumbo,
 Betigenæque vini: celsus media ipse coërcet
 Agmina, quæ patrio firmavit milite, quæ que
 Cætarum Eridano perfusus, sæpe cateruis.
 Sed qua se stuuus retro labentibus vndis
 Eripit, & nullo cuneos munimine vallat,
 Turritas moles, ac propugnacula dorso
 Belua nigranti gestans, ceu molibus agger
 Nutat, & erectos attollit ad æthera muros.
 Cætera iam Numidis circumuolitare, citōsque
 Ferre datum cursus, & toto feruere campo,
 Dum Libys incenso dispensat milite vires,
 Hortandōq; iterum: atq; iterum infatiabilis vrget
 ætis quenque suis, & se cognoscere iactat

R

Qus

Qua dextra veniant stridentis sibila teli:
 Promittitque viris nulli se defore testem,
 Iam Varro exacta vallo legione, mouebat
 Cladum principia, at pallenti latus in vnda
 Laxabat sedem venturis portitor umbris.
 Stant primi, quos sanguinea pendente vetabant
 Ire notæ clypeo, defixique omine torpent.
 Iuxta terribilis facies, miseranda iacebant
 Corpora in amplexu, natûsque in pectore patris
 Imposita vulnus dextra lethale tegebat.
 Effusa lachryma, Mancinique inde reuersus
 Fraternal sub morte dolor, tum triste mouebat
 Augurium, & similes defuncto in corpore vultus,
 Ocyus erroris culpam, descendaque fata
 Ductori pandunt, atque arma vetantia pugnam.
 Ille ardens animi, ferte hæc, ait, omina Paulo:
 Namq; illum, cui foemineo stant corde timores,
 Mouerit ista manus, quæ cæde imbuta nefanda
 Cùm furia expeterent pœnas, fortasse paterno
 Signauit moriens sceleratum sanguine carmen.
 Tum minitans properè describit munera pugna,
 Quaque feras sæuus gentes, aciemque Neales
 Temperat, hac sese Marso cum milite, cùmque
 Samnitum opponit signis, & Iapyge alumno.
 At campi medio (namque hac in parte videbat
 Stare ducem Libyæ) Seruilius obuia adire
 Arma, & Picentes, Umbrôsque inferre iubetur.
 Cartera Paulus habet dextro cartamina cornu.
 His super, insidias contra, Nomadumq; volucrum
 Scipia de datur ire manum, quaque arte dolisque
 Scindent se turmæ, prædicit spargere bellum.
 Iamque propinquabant acies, agilique vitorum
 Discursu,

Discursu, mixtoque simul calefacta per ora
 Cornipedû hinnitu, & multû trepidantibus armis
 Errabat cæcum turbata per agmina murmur.
 Sic vbi prima mouent pelago certamina venti,
 Inclusam rabiem, ac sparsuras astra procellas
 Parturit vnda freti, fundoque emota minaces
 Expirat per saxa sonos, atque acta cauernis
 Torquet anhelantem spumanti vertice pontum.
 Nec vero fati tam sæuo turbine, solum
 Terrarum fuit ille labor, discordia demens
 Intrauit caelos, superosque ad bella coëgit,
 Hinc Mauors, hinc Gradiû comitatus Apollo.
 Et domitor tumidi pugnat maris, hinc Ven' amês
 Hinc vesta, & captæ stimulaturs cæde Sagunthi
 Amphitryoniades, pariter veneranda Cybele,
 Indigetisque Dei, Faunusque, satôrq; Quirinus,
 Alternusque animæ mutato Castore Pollux.
 Contra cincta latus ferro Saturnia Iuno,
 Et Pallas libycis Tritonides ædita lymphis,
 Ac patrius flexis per tempora cornibus Hammô,
 Multaque præterea diuorum turba minorum,
 Quorû vbi mole simul venientû, & gressibus alma
 Intremuit tellus, pars impleuere propinquos
 Diuisi montes, pars sedem nube sub alta
 Cœperunt, vacuo descensum ad prælia cælo.
 Tollitur immensus deserta ad sidera clamor,
 Phlegraeis quantas effundit ad æthera voces
 Terrigena in campis exercitus, aut fator aui
 Quanta Cyclopas noua fulmina voce poposcit
 Iuppiter, extructis vidit cum montibus ire
 Magnanimos raptum caelestia regna gigantes.
 Nec verò prima in tantis concursibus hasta

Vlla fuit, stridens nimbus certante furore
 Telorum simul effusus, cupidæque cruoris
 Hinc atq; hinc animæ, gemina cecidere procella.
 Acrius insanus dextra qua ducitur ensis
 Bellantum pars magna iacet, super ipsa fuorum
 Corpora consistunt auidi, calcantque gementes.
 Nec magis aut libyco protrudi Dardana nisu
 Auertive potest pubes, aut ordine pelli
 Fixa suo Sarrana manus, quam vellere sede
 Si tentet Calpen impacto gurgite pontus.
 Amisere ietus spatium, nec morte peracta
 Arrestatis cecidisse licet, galea horrida flentu
 Aduersæ ardescit galeæ, clypeusque fatiscit
 Impulsu clypei, atque ensis contunditur ense,
 Pes pede virque viro teritur, tellusque videri
 Sanguine operta nequit, cælumq; & sidera pēdens
 Abstulit ingestis nox densa sub æthere telis.
 Queis astare loco dederat fortuna secundo,
 Contorum longo & proceræ cuspidis icu,
 Ceu primas agitent acies, certamina miscent.
 At quos deinde tenet retrorsum inglorius ordo,
 Missilibus certant pugnas æquare priorum.
 Ultra clamor agit bellum, milesque cupiti
 Martis inops, sæuis impellit vocibus hostem.
 Nec vllum desit teli genus, hi sude pugnas,
 Hi pinu flagrantem cient, hi pondere pili.
 At saxis, fundæque alius, iaculobque volucris.
 Interdumque ipsis metuenda phalarica muris.
 Interdum stridens per nūbila fertur arundo.
 Speramusne deæ, quarum mihi sacra coluntur,
 Mortali totum hunc aperire in secula voce
 Posse diem tantumne datis confidere linguæ,

Vt

Vt Cannas vno ore sonem: si gloria vobis
 Nostra placet, neque vos magnis auertitis ausis,
 Huc omneis cantus, Phœbumq; vocate parentē.
 Verum vti nam posthac animo Romane, secunda
 Quanto tunc aduersa, feras, sitque hætenus oro,
 Nec libeat tentare deis, an Troia proles
 Par bellum tolerare queat, tuque anxia fati
 Pone precor lachrymas, & adora vulnere, laudes
 Perpetuas paritura tibi. nam tempore Roma
 Nullo maior eris, mox sic labere secundis,
 Vt sola cladum tuearis nomine fama.
 Iamque inter varias Fortuna vtrinque virorum
 Alternata vices, incerto eluserat iras
 Euenta, mediæque diu pendente per ambas
 Spe gentes, patibus Mauors flagrabat in armis.
 Mitia ceu virides agitant cum flamma culmos,
 Nec dum maturas impellit ventus aristas.
 Huc atque huc it summa seges, nutansq; vicissim
 Alternò lente motu incuruata nitescit.
 Tandem barbaricis perfractem viribus acer
 Dissipat incurrens aciem clamore Nealces,
 Laxati cunei, perque interualla citatus
 Irrupit trepidis hostis, cum turbine nigro
 Sanguinis exundat torrens, nullumque sub ima
 Cuspide procumbit corpus, dum vulnera tergo
 Bellator timer Ausonius, per pectora sæuas
 Exceptat mortes, & letho dedecus arcet.
 Stabat cum primis mediæ certamina pugnae
 Aspera semper amans, & par cuiunque periclo
 Scauola, nec tanta vitam iam strage volebat,
 Sed dignū proauo lethum, & sub nomine mortē.
 Is postquam frangi res atque auersere vidit

R 3

Exitium,

Exitium, breuis hoc vitæ quodcunque relictum
 Extendamus ait: nam virtus futile nomen
 Ni decus adfuerit patiēdo, vbi tempora lethi
 Proxima sint, pulchrâq; petat per vulnera lau-
 Dixit, & in medios quâ dextera cōcita Pœni (dē:
 Limitem agit, vasto connixus turbine fertur.
 Hic exultantem Calatim, atque erepta volentem
 Induere excello casu gestamina trunco
 Ense subit, capuloque tenus ferrum impulit ira.
 Voluitur ille ruens, atque arma hostilia morſu
 Appetit, & mortis premit in tellure dolores.
 Nec Gabari, Sichæque virum tenere furentes
 Concordi virtute manus, sed perdidit acer
 Dum stat, decisam Gabar inter prælia dextram.
 At Sichæ auxilium, magno turbante dolore,
 Dum temere accelerat, calcato improvidus ense
 Succidit, & nudæ ferro vestigia plantæ
 Damnavit, dextræque iacet in orientis amici.
 Tandem conuertit fatalia tela Nealæ
 Fulminei gliscens iuuenis furor, exilit ardens,
 Nomine tam clato stimulante, ad præmia cædis.
 Tum silicē scopulo auulsum, quem in cœcis alius
 Derulerat torrens, raptum contorquet in ora
 Turbidus, incusso crepuerunt pondere malæ.
 Ablatusque viro vultus, concreta cruento
 Per nares cerebro sanies fluit, atræque manant
 Orbibus elisis, & trunca lumina fronte.
 Sternitur vnanimò Marius succurrere Caspro
 Conatus, metuensque viro super esse cadenti.
 Lucis idē auspiciū, ac patriū & cōmune duobus
 Paupertas, sacro iuuenes Præneste creati
 Miscuerant studia, & iuncta tellure serebant,

Vello

Velle ac nolle ambobus idem, sociatâque toto
 Mens æuo, ac paruis diues concordia rebus,
 Occubuere simul, votisque ex omnibus vnum
 Id fortuna dedit, iunctam inter prælia mortem.
 Arma fuere decus victori bina Simetho.
 Sed longum tanto lætari munere casus
 Haud licitum Pœnis: aderat terrore minaci
 Scipio conuersa miseratus terga cohortis,
 Et cuncti fons Varro mali, flauusque comarum
 Curio, & à primo descendens consule Brutus.
 Atque his furta viris acies repararet ademptum
 Mole noua campum, subito ni turbine Pœnus
 Agmina frenasset iam procurentia ductor.
 Iſque vt Varronem procul inter prælia vidit,
 Et iuxta sagulo circumuolitare rubenti
 Licetorem, nosco pompam, atque insignia nosco.
 Flamminius modò talis ait, tum feruidus acrem
 Ingentis clypei tonitru prænuntiat iram.
 Heu miser æquari potuisti funere Paulo,
 Si tibi non ira superum tunc esset ademptum
 Hannibalis cecidisse manu, quàm sæpe querere
 Varro deis, quòd sidonium defugeris ensem.
 Nam rapido subitam portans in morte salutem
 Procuru cœpta sese in discrimina vertit
 Scipio, nec Pœnum (quâquam est ereptus opimæ
 Cædis honor) mutasse piget maiore sub hoste
 Prælia, & erepti ticina ad flumina patris
 Exigere oblato tandem certamine pœnas.
 Strabant educti diuersis orbis ab oris,
 Quanto non aliàs vidit concurrere tellus
 Marte viri, dextræque pares, sed cætera ductor
 Anteibat Latius, melior pietate fidæque.

R 4

Diss-

Diffiluere caua turbati ad prælia nube
 Mauors Scipiada metuens, Tritonia Pœno,
 Aduentûque deûm intrepidis ductoribus, ambæ
 Contremuere acies. ater qua pectore flectit
 Pallas, Gorgoneo latè micat ignis ab ore,
 Sibilâque horrificis torquet serpentibus agris.
 Fulgent sanguinei, geminum vibrare cometen
 Vt credas, oculi, summâque in casside largus
 Vndantes voluit flammâs ad sidera vertex.
 At Mauors moto perturbans aëra relo,
 Et clypeo campum inuoluens, Ætnea cyclopum
 Munere fundentem lorica incendia gestat,
 Ac pulsât fulua consurgens æthera crista.
 Ductores pugnae intenti, quantumque vicissim
 Auderet propius mensi, tamen arma ferentis
 Sensere aduenisse deos, & lætus yterque
 Spectari superis, addebant mentibus iras.
 Iamque ictu valido libratam à pectore Pœni
 Pallas in obliquum dextra detorserat hastam.
 Et Gradius opem diuæ portare ferocis
 Exemplo doctus, porgebat protinus ensẽm
 Ætneum in pugna iuueni, ac maiora iubebat.
 Tum virgo ignescens penitus, violenta repente
 Suffudit flammis ora, atque obliqua retorquent
 Lumina, turbato superauit gorgona vultu.
 Erexere omnes immania membra chelydri
 Ægide commota, priuimque furoris ad ictus
 Retulit ipse pedem sensim à certamine Mauors.
 Hic dea conuulsam rapido conamine partem
 Vicini montis, scopulisque hærentia saxa
 In Martem furibunda iacit, longæque relatos
 Expauit sonitus, tremefactio littore Sasson.

At

At non hæc superum fallebant prælia regem,
 Demittit properè succinctam nubibus Ium,
 Quæ nimios irenet motus, ac talia fatur:
 Idæa, & Oenotris velox allabere terris,
 Germana que truces dic Pallas mitiget iras,
 Nec speret fixas Parcarum vertere leges,
 Dic etiam, ni desistis (nam virus & æstus
 Flammiferæ noui mentis) nec colligis iram,
 Ægide præcellat quantum horrida fulmina nosces.
 Quæ postquam accepit dubitans Tritonia virgo,
 Nec sat certa diu, patris an cederet armis,
 Absistemus ait campo? sed Pallade pulsa
 Num fata auertet? cæloque arcebit ab alto
 Cernere Gargani feruentia cædibus arua?
 Hæc effata, caua Pœnum in certamina nube
 Sublatum diuersa tulit, terrâsque reliquit.
 At Gradius atrox, remeantis in æthera diuæ
 Abcessu reuocat mentes, fuscâque per æquor
 Ipse manu magna nebula circumdatus atra
 Restituit pugnam, conuertunt signa, nouamque
 Instaurant Itali, versa formidine, cædem.
 Tum ventis positus custos, cui flamina carcer
 Imperio compressa tenet, cælumque ruentes
 Eurique & Boreæ parent, Corique Notique,
 Iunonis precibus promissa haud parua furentis
 Regnantem æoliis Vulturum in prælia campis
 Effrenat, placet hic iræ exitiabilis vltor.
 Qui se postquam Ætne misit cādente barathro,
 Concepitque ignes, & flamma protulit ora,
 Euolat horrendo stridore, ac Daunia regna
 Perstat agens cæcam glomerato puluere nubem.
 Eripere oculos auræ vocemque manusque,

R 5

Vertice

Vertice arenoso candentes (flebile dictu)
 Torquet in ora globos Italum, & bellare maniplos
 Iussa lacerantur rabie, tum mole ruina:
 Sternuntur tellure, & miles, & arma, tubæque,
 Atque omnis retro flatu occurfante referitur
 Lancea, & interdum Rutulis cadit irritus ictus.
 Atque idem flatus Pœnorum tela secundat,
 Et velut amento contorta hastilia turbo
 Aduuat, ac tyrias impellit stridulus hastas.
 Tum denso fauces præclusus puluere miles
 Ignauam mortem compresso mœret hiatu,
 Ipse caput flammæ caligine conditus atra
 Vulturinus, multaque comam perfusus arena
 Nunc versos agitat tergo stridentibus alis,
 Nunc mediam in frontē veniēs clamāte procella
 Obuius arma quatit, patulôque insibilat ore.
 Interdum intentos pugnae, & iam iamq; ferentes
 Hostili iugulo ferrum, conamine & ictu
 Auertit, dextramque ipso de vulnere vellit.
 Nec satis Ausonias passim fœdare cohortes,
 In Martem vomit immixtas mugitibus auras,
 Bisque Dei summas vibrauit turbine cristas.
 Quæ dum romuleis exercet prælia turmis
 Eolius furor, & Martem succendit in iras,
 Affatur virgo locia Iunone parentem:
 Quantos gradivus fluctus, in punica castra
 Respice agit, quantisque furēs se cœdibus implet.
 Nunc quæso terris descendere non placet Irim?
 Quanquā ego nō Teucros (nostro cū pignore re-
 Roma, & palladio sedes hac vrbe locarim) (gnet
 Non Teucros delere aderam, sed lumen alumnae
 Hannibalem Libyæ, pelli florentibus annis

Vita,

Vita, atque extingui primordia tanta negabam.
 Excipit hæc Iuno, longique laboris ab ira
 Imo, ait, vt noscant gentes, immania quantum
 Regna Iouis valeant, cunctisque potentia quantum
 Antistret coniuæ superis tua, discute telo
 Flagranti (nil oramus) Carthaginis arces,
 Sidoniâque aciem vasto telluris hiatu
 Tartareis immerge vadis, aut obrue ponto.
 Contra quæ mihi respondet Iuppiter ore.
 Certatis fati, & spes extenditis ægras.
 Ille ô nata libens cui tela inimica ferebas
 Contundet Tyrios iuuenis, ac nomina gentis
 Induet, & libycam feret in capitolia laurum
 At cui tu coniuæ, cui das animosque, decusque,
 (Fata caho) auertet populis Laurentibus arma.
 Nec longè cladis metæ, venit hora diesque,
 Quæ nullas vnquam transisse optauerit alpes.
 Sic ait, atque irim prope demittit olympo,
 Quæ renocet Martem, iubeatq; abscedere pugna,
 Nec veritis luctatus abire Gradivus in altas
 Cum fremitu nubes, quâquam lituque, tubæq;
 Vulneraq;, & sanguis, & clamor, & arma iuuant
 Vt patuit liber superum certamine tandem,
 Luxatusque Deo campus, ruit æquore ab imo
 Pœnus, quo sensim cælestia fugerat arma.
 Magna voce trahens equitumque virôsque, feræq;
 Turrigeræ molem, tormentorumque labores,
 Atque vbi turbantem leuiores ense cæteruas
 Agnouit iuuenem, scintillauitque cruentis
 Ira genis, quæ nam furia, quæ siue egit in hostem
 En Minuti Deus, vt rursus te credere nobis
 Auderes inquit? genitor tibi, natus ab armis

Ille

Ille meis, vbi nunc Fabius? semel improbè nostras
 Sit satis euasisse manus: atque inde superbis
 Hasta comes dictis, murali turbine pectus
 Transforat, & voces venturas occupat ictu.
 Nec ferro sauire sat est, appellitur atra
 Mole fera, & monstris componitur itala pubes.
 Nam prouectus equo, moderantem cuspide lucas
 Maurum in bella boues, stimulis maioribus ire,
 Ac raptare iubet libycarum armenta ferarum.
 Immane stridens agitur, crebroque coacta
 Vulnere bellatrix properos fert belua gressus.
 Liuenti dorso turris flammaque, virisque,
 Et iaculis armata sedet, procul aspera grandio
 Saxorum super arma ruit, passimque volanti
 Celsus telorum fundit Libys aggere nimbum.
 Stat niueis longum stipata per agmina vallum
 Dentibus, atque ebori præfixa comminus hasta
 Fulget ab incuruo deiecta cacumine cuspis.
 Hic inter trepidos rerum, per membra, per arma
 Exigit vferens sceleratum belua dentem.
 Clamant emq; ferens calcata per agmina portat.
 Nec leuius radio, læuum qua tegmine thorax
 Multiplicis lini claudit latus, improba sensim
 Corpore non læso penetrarunt spicula dentis,
 Et sublime virum clypeo resonante tulerunt.
 Haud excussa noui virtus terrore pericli,
 Vitur ad laudem casu, geminumque citato
 Vicinus fronti lumen transfuerberat ense.
 Extimulata graui sese fera tollit ad auras
 Vulnere, & erectis excussam cruribus altè
 Ponè iacit voluens reflexo pondere turrim.
 Arma virique simul spoliataque belua visu

Sternun-

Sternuntur, subita (miserandum) mixta ruina
 Spargere flagrantès contra bellantia monstra
 Dardanius redas victor iubet, & facis atræ
 Quos fera circumfert, completi sulfure muros.
 Nec iussò mora, collectis fumantia lucent
 Terga elephantorum flammis, raptusque sonoro
 Ignis edax vento, per propugnacula fertur.
 Non aliter Pindo Rhodopëve incendia pastor
 Quum iacit, & syluis spatiat feruida pestis.
 Frondosi ignescunt scopuli, subitoque per alta
 Collucet iuga dissiultans Vulcanius ardor.
 It fera candenti torrente bitumine corpus
 Amens, & laxo diducit limite turmas.
 Nec cuiquam virtus propiora capeffere bella
 Longinquis audent iaculis, & arundinis ictu.
 Vitur impatiens, & magni corporis æstu,
 Donec vicini tandem se fluminis vndis
 Præcipitem dedit, & tenui decepta liquore
 Stagnantis per plana vadi, tulir incita longis
 Extantem ripis flammam, tum denique sese
 Gurgitis immerfit molem capiente profundo.
 At quæ pugna datur, necdum Maurusia pestis
 Igne calet, circumfusi Rhereia pubes,
 Nunc iaculis, nunc & saxis, nunc alite plumbo
 Eminus incessunt, vt qui castella per altos
 Oppugnat munita locos, atque obsider arces.
 Ausus digna viro, fortuna & digna secunda,
 Extulerat dextram, atq; aduersum cõminus ensem
 Mutius infelix ausi, sed stridula anhelum
 Feruorem effundens monstri manus, abstulit acri
 Implicitum nexu, diròque ligamine torfit,
 Et superas altè miserum iaculata per auras

Tellure

Tellure elisit, ac flexit (flexibile) membris.
 Has inter clades viso Varrone sub armis
 Increpitās Paulus, quin imus comminus, inquit,
 Ductori tyrio, quem victum colla catenis
 Staturum ante tuos currus promissimus viri?
 Heu patria, heu plebes scelerata, & praua fauoris
 Haud vnquam expedies tam dira sorte malorum,
 Quem tibi non nasci fuerit per vota petendum,
 Varronē, Hannibalēne magis? dum talia Paulus
 Vrget præcipitans Libys, atque in terga ruentem
 Ante oculos cunctas ductoris concirat hastas.
 Pulsatur galea, & quatiuntur Consul's arma,
 Acrius hoc Paulus medios ruit asper in hostes.
 Tum verò excussus mentem, in certamina Paulo
 Auia deducto, conuertit Varro: manūque
 Cornipedem inflectens, das inquit patria pænas,
 Quæ Fabio incolumi, Varronem ad bella vocasti.
 Quæ nam autem mentis, vel quæ discordia fati?
 Parcarūque latens fraus est? abrumpere cuncta
 Iam dudum cum luce liber: sed comprimis ensē
 Nescio quis Deus, & meme ad grauiora referuat.
 Viuāne? & fractos sparsosque cruore meorum
 Hos referam populo fasces: atque ora per vrbes
 Iratas spectanda dabo? & quò sauius ipse
 Hānibal haud poscat, fugiam, & te Roma videbo?
 Plura indignantem, telis propioribus hostes
 Egere, & sonipes rapuit laxatus habenas.

ARGUMENTVM IN
 LIB. X.

Inter funestæ non prospera tempora pugnae,
 Cannarūque altos & latos stragis acervos
 Obruitur

Obruitur Paulus, coeuntibus vndique telis.
 Sedibus hinc tacitis, placitum Sarurnia somnum
 Euocat, vt iuuenem victorem à mœnibus vibis
 Arceat. At fugiens Canusinum miles in agrum
 Colligitur, placet exilio mutare labantem
 Ausoniam pubi, pauido suadente Metello.
 Sed quatiens gladium flammata Scipio dextra,
 Non deserturos patriam iurare coëgit.
 Interea celebrat laudato funera Paulo
 Hannibal, & Marti scutorum incendit acervos.
 Fama mali tanti tristē leuis aduolat vibem,
 Et redit amisso iactatus milite Varro.

SILII ITALICI PUNICORVM
 LIBER X.

Paulus vt aduersam videt increbescere pugnae,
 Ceu fera, quæ, telis circumcingentibus, vltro
 Assilit in ferrum, & per vulnera colligit hostem,
 In medios fert arma globos, seseque periclis
 Ingerit, atque omni lethum molitur ab ensē.
 Increpat horrendum perstate, & fortiter, oro
 Pectoribus ferrum accipite, ac sine vulnere terga
 Ad manes deferte viri, nisi gloria mortis
 Nil superest: idem sedes adeuntibus imas
 Hic vobis dux Paulus erit. velocius inde
 Hemonio Borea, pennaque citator ibat
 Quæ redit in pugnas fugientis arundine Parthi:
 Atque vbi certamen primi ciet immemor aui
 Petus Gradus mente, & citò fertur in hostes,
 Ac iuuenē quem Vasco leuis, quem spicula dēsus
 Cantaber vrgebat, lethaliibus eripit armis.
 Abscessere retro, pauidique in terga relatos
 Abduxere

Abduxere gradus, vt lætus valle remota
 Cùm capream venator agit, fessamque propinquo
 Insequitur cursu, & sperat iam tangere dextra,
 Si ferus aduerso subitum se protulit antro,
 Et stetit ante oculos frendens leo, deserit vna
 Et color, & sanguis, & tela minora periclo.
 Nec iam speratæ cura est in pectore præda:
 Nunc in restantes mucronem comminus viget,
 Nunc trepidos ac terga mala formidine versos
 Assequitur telis, furere, ac decorare labores,
 Et sauire iuuat, cadit ingens nominis expertus
 Vni turba viro: alter si detur in armis
 Paulus Dardanus, amittant nomina Canmæ.
 Tandem inclinato cornu sine more ruebat
 Prima acies, non parca fugæ. Labienus, & Ocris
 Sternuntur letho atque Opiter, quos Seria colle
 Viuisero, celsis Labientum Cingula saxa
 Miserunt muris, iunxit fera tempora lethi
 Sidonius non consimili discrimine miles:
 Nam Labienus obit penetrante per alia cornu,
 Fratres, hic humero cecidere, hic poplite cæso.
 Oppetis & tyrio super inguina fixe veruto
 Mæcenas, cui Mæconia venerabile terra,
 Et sceptris olim celebratum nomen Heruscis.
 Per medios agitur, proiecto lucis amore
 Hannibalem lustrans Paulus: fors vna videtur
 Aspæra, si occumbat ductore superstite Pæno,
 Quâ metuens molè (neq; enim certamine sumpto
 Tempestas tanta & rabies impunè fuisset)
 In faciem pauidi Iuno conuersa Metelli,
 Quid vanos, inquit, Latio spes vnica Consul
 Incassum renouas fato reuente furores?

Si

Si superest Paulus, restant Æneia regna,
 Sin secus, Aufoniam tecum trahis: ire tumentem
 Tu contra iuuenè, & caput hoc abscindere rebus
 Turbatis ô Paule paras: nunc Hannibal ipsi
 (Tam lætus bello est) ausit certare tonanti.
 Et iam (conuersis vidi nam flectere habenis)
 Euasit Varro, ac sese ad meliora referuat.
 Sit spatium fatis, & dum datur eripe letho
 Hæc nostris maiorem animâ, mox bella capesses.
 Ad quæ suspirans ductor mortemne sub armis
 Cur poscam, causa ista parû est, quod talia nostræ
 Pertulerunt aures suadentem monstra Metellû?
 I demens, i carpe fugam, non hostica tela
 Excipias tergo, superos precor, integer oro
 Intactûsque abeas, atque intres mœnia Romæ
 Cum Varrone simul, talin' pauidissime dignum
 Me vita? pulchrâque indignum morte putasti?
 Quippe finit Pænus, qui nunc contraria bella
 Ipsi terre Ioui valeat, proh degener altæ
 Virtutis patrum, quando certamen inire,
 Cuiue viro malle m'emet componere, quàm quæ
 Et victus dabit, & victor per secula nomen?
 Talibus increpitat, mediûsque auferitur in hostes,
 Ac retro cursum tendentem ad crebra suorum
 Agmina, & in densis furantem mēbra manipulis,
 Per conferta virûm, & stipata vmbonibus animi
 Cōsequitur melior planta, atq; obrûcat Acerri.
 Vt canis occultos agit quum belgicus apros,
 Errorésque feræ follers per deuia mersa
 Nare legit, tacitôque premens vestigia rostro
 Lustrat inaccessos venantum indagine saltus.
 Nec sistit, nisi conceptum seclaturs odorem,

S

De-

Deprendit spissis arcana cubilia dumis.
 At coniux Iouis, vt Paulum depellere dictis
 Nequicquam fuit, & Consul non desinit ire
 In faciem Mauri, rursus mutata Gelasta
 Aduocat ignauum sœua ad cœramina Pœnum.
 Huc tela, huc, inquit, dextram imploratibus affer
 O decus æternum Carthaginis, horrida iuxta
 Stagnantes Consul molitur prælia ripas,
 Et laus haud alio maior datur hoste perempto.
 Hæc ait, & iuuenem diuersa ad prælia raptat.
 Flumineo Libycam turbabat in aggere pubem
 Christæ nomen erat, bis terni iuncta ferebant
 Arma senem circa nati, paupérque penatum
 Sed domus haud obscura Tuder, notusq; per Vm-
 Bellator populos, factus & cædè docebat (bros
 Natorum armigeram pugnas tractare cohortem.
 Vnanimam inde phalanx crudo ducente magistro,
 Postquã hominũ satiata necè, prostrauerat ictu
 Innumero cum turre feram, facibusque secuta,
 Ardentem monstri spectabat læta ruinam,
 Cùm subitus galeæ fulgor, conòque conuictæ
 Maiore intremuere iubæ: nec tarda senectus
 Agnouit hac luce virum, rapit agmina natos
 Sæua parens vltro in certamina, & addere passim
 Tela iubet, nec manantes ex ore feroci,
 Aut quæ flagrant galea exhorrescere flammæ.
 Armiger haud aliter magni Iouis, anxia nido
 Quum dignos nutrit gestanda ad fulmina fœtus,
 Obuersam spectans ora ad Phaëtonia prolem,
 Explorat dubios phœbea lampade natos.
 Iamque suis daret vt pugne documeta vocatis,
 Stidentem gelidis vibrauit viribus hastam,

Quæ

Quæ medias raptim velox præteruolat auras.
 Hæsit multiplici non altè cuspis in auro,
 Atque senem inualido dependens prodidit ictu.
 Cui Pœnus: quis nã ad cassos furor impulit ictus
 Exanguem dextram senio? vix prima momordit
 Tegmina callaici cornus tremebunda meralli.
 En reddo tua tela tibi, memorabilis ista
 A nobis melius disceat bellare iuuentus.
 Sic propria miseri transfigit pectora cornu.
 At contrã (horrendum) bis terna spicula dextra
 Torta volant, paribusque ruunt conatibus hastæ.
 Haud secus ac Libycæ scœta tellure læana
 Inuadunt rapidi iam dudum, & inania tentant
 Nondum sat firmo catuli certamina dente.
 Consumit clypeo tela, & collectus in arma
 Sustinet ingentes crepitantibus ictibus hastas
 Sidonius ductor: nec iam per vulnera credit,
 Aut per tot cardes actum satis, iraque anhelat,
 Ni letho det cuncta virum, iungatque parenti
 Corpora, & excidat miseros cum stirpe penates.
 Tunc Abatim affatur, namq; vna hic armiger ira
 Flãmabat martè, atq; omneis comes ibat in actus.
 Suppedita mihi tela, vadis liuentis Auerni
 Demitti globus ille cupit, qui nostra lacescit
 Tegmina, iam stultæ structus pietatis habebit.
 Hæc factus, iaculo Lucam, qui maximus æui
 Transadigit, pressa iuuenis cum cuspidè labens
 Arma super fratrum resupino concidit ore.
 Mortiferũ inde manu properantem vellere ferrũ
 Pilo Vollonem (namque hoc de strage iacentum
 Fors dabat) affixa sternit per tegmina nate.
 Tum Vesulũ calido lapsantẽ in sanguine fratrum

S 2

Ensc

Ense metit rapido, plenamq; (heu barbara virtus)
 Abscisi galeam capitis, ceu missile telum
 Conuersis in terga iacit. Telesinus ad ossa
 Illiso saxo, quâ spina interstruit artus,
 Occumbit, fratrisque videt labentia membra
 Quercentis, quem funda procul per inane voluta
 Sopierat, dum supremam Telesinus in auras
 Exhalat lucem, & dubitantia lumina condit.
 At fessus mœrore simul cursuque metuque,
 Et tamen haud iræ vacuus, non certa per æquor
 Interdum insistens Perusinus membra ferebat,
 Hunc sude, quam Libyci raptam per terga iacētis
 Armiger obtulerat monstri, super inguina fixum
 Obtruncat, quercuque premit violentus obusta.
 Tentarat precibus sæuam lenite furorem,
 Sed stygius primos impleuit feruor hiatus,
 Et pulmone tenus depressit anhelitus ignem.
 Tandē cum toto cecidit grege, nomen in Vmbro
 Clarum Christa diu populo, ceu fulmine cælia
 Æsculus, aut proauis ab origine cognita quercus
 Cum sumat percussa Ioui, sacrosque per æuum
 Æthereo ramos populantur sulfure flammæ,
 Donec victa Deo latè procumbit, & omnem
 Collabens operit spatioso stipite prolem.
 Atque ea dum iuxta Tyrius stagna Aufida ductor
 Molitur, Paulus numero sa cæde futuram
 Virtus iam mortem, ceu victor bella gerebat.
 Inter mille viros iacet ingens Phorcus, ab antuis
 Herculeæ calpes, cæ latus Gorgone parmam,
 Vnde genus tristesque deæ manabat origo.
 Hunc obiectantem sese, atque antiqua tumentem
 Nomina, saxificæ monstrosa ex stirpe Medusæ.
 Dum

Dum læuum petit incumbens violentius inguen
 Detrahit excelsi correptum vertice coni,
 Afflictumque premens, tergo qua balteus imo
 Sinuatur, coxâque sedet munimen vtraque
 Coniecto fodit ense, superuomit ille calentem
 Sangninis effundens per hiantia viscera riuum,
 Et subit Ætolos atlanticus accola campos.
 Has inter strages rapido terrore coorti
 Inuadunt terga, atque auerso turbine miscent
 Bella inopina viri, Tyrius quos fallere doctos
 Hanc ipsam pugnae rector format ad artem,
 Succinctique dolis, fugerent ceu punica castra,
 Dederant dexteras, tum totis mentibus actam
 In cædes aciem, ponè atque in terga ruentes
 Præcipitant, non hasta viro non deficit ensis,
 E strage est ferrum, atque auulsa caduere tela.
 Raptū Galba procul (neq; enim virtutis amorem
 Aduersa exemisse valent) vt vidit ab hoste
 Ausferri signum, connixus corpore toto
 Victorem assequitur, lethali que occupat ictu.
 Ac dum comprehensam cæso de corpore prædam
 Auellit, tardè que manus moribunda remittit,
 Transfixus gladio properè occurrentis Amorgi
 Occidit, immoriens magnis non prosper in ausis.
 Hæc inter veluti nondum satiasset Enyo
 Iras sæna truces, sublatum puluere campum
 Vulturis rotat, & candentes torquet arenas,
 Iamque reluctantes stridens immane procella
 Per longum tulit ad campi suprema, cauisque
 Affictos ripis, tumidum demerfit in amnem.
 Hic tibi finis erat, metas hic Aufidus æui
 Seruabat tacito non felix Curio letho.

Namq; furens animi dum consternata moratur
 Agmina, & oppositu membrorum sistere certat,
 In præceps magna propulsus mole ruentum
 Turbatis hauritur aquis, fundóque volutus
 Adriaca iacit sine nomine mortis arena.
 Ingens ferre mala, & fortunæ subdere colla
 Nescius, aduersa fronte incurrebat in arma
 Vincentum Consul, pereundi Mártius ardor,
 Atque animos iam sola dabat fiducia mortis.
 Quum Viriatus agens telis regnator Iberæ
 Magnanimus terræ, iuxta atque ante ora furentis
 Obruncat Pauli, fessum certaminis hostem.
 Heu dolor, heu lachrymæ, Seruilius optima belli
 Post Paulum, belli pars optima corruit ictu
 Barbarico, magnamque cadens letho addidit vno
 Inuidiam Cannis: tristem non pertulit iram
 Consul, & insani quamquam contraria venti
 Exarmat vis, atque obtendit puluere lucem,
 Squalentem rumpens ingestæ toruus arena
 Ingreditur nimbum, ac ritu iam moris Iberi
 Carmina pullata fundentem barbara cetra
 Inuadit, lauxæque fodit vitalia mamma.
 Hic fuit extremus cædum labor, addere bello
 Haud vltra licuit dextram, nec tanta relictum
 Vti Roma tibi posthac ad prælia Paulo.
 Saxum ingens vasto libratum pondere, cæca
 Venit in ora manu, & perfractæ cassidis æra
 Ossibus infodiens compleuit sanguine vultus.
 Inde pedem referens labentia membra propinquo
 Imposuit scopulo, atq; vndanu puluere anhelans
 Sedit terribilis clypeum super, ore cruento:
 Immanis ceu depulsis leuioribus hastis

Acceptit

Acceptit leo cum tandem per pectora ferrum,
 Stat teli patiens media tremebundus arena,
 Ac manante iubis rictuque & naribus vnda
 Sanguinis, interdū languëtia murmura torquês,
 Effundit patulo spumantem ex ore cruorem.
 Tum verò incubuit Libyes super ipse citato
 Ducor equo, quæ flatus agit, quæ peruius ensis,
 Quæ sonipes, quæ belligero fera belua dente.
 Obrutus hic telis, ferri per corpora Piso
 Rectorem vix vidit Libyæ, connixus in hastam
 Illia cornipedis subrepta cuspide transit,
 Collapsóq; super nequiquam incumbere cœptat.
 Cui Pœnus prope collecto corpore, quamquam
 Cernuus inflexo sonipes effuderat armo,
 Vmbræne Ansoniæ rediuiua in bella tractant
 Post obitum dextras: nec in ipsa morte quiescunt?
 Sic ait, atque ægrum cœptanti attollere corpus
 Arduus insurgens totum permiscuit ensem.
 Ecce cydonea violatus arundine plantam
 Lentulus, effusis campum linquebat habenis,
 Cùm videt in scopulo rorantem saxa cruore,
 Toruóque obtutu labentem in tartara Paulum,
 Mens abiit, puduitque fugæ, tum visa cremari
 Roma viro, tunc ad portas iam stare cruentus
 Hannibal, & toti tum primum ante ora fuere
 Sorbêtes Latium campi, quid deinde relictū est?
 Craetina cur Tyrios lux non deducat ad vibem?
 Deseris in tantis puppim sic Paule procellis?
 Testor cælicolas, inquit, ni damna gubernas
 Crudelis belli, viuísque in turbine tanto
 Inuitus, plus Paule (dolor verba aspera dicat)
 Plus Varrone nocet. cape que so hunc vnice rerum
 Fessarium,

Fessurum, cape cornipedem languentia membra
 Ipse leuabo humeris, & dorso tuta locabo.
 Hæc inter, lacero manantem ex ore cruorem
 Eiectans consul, maeste ô virtute paterna,
 Nec verò spes angustæ, cum talia restent
 Pectora Romuleo regno, calcaribus aufer
 Quâ vulnus permittit equû, atq; hinc ocyus vibis
 Claudantur portæ, ruet hæc ad mœnia pestis.
 Dic oro, rerum Fabio tardantur habenæ,
 Nostris pugnavit monitis furor, amplius acta
 Quid superest vita, nisi cæca ostendere plebi
 Paulum scire mori? ferar an consumptus eidem
 Vulneribus? quâritve emptû velit Hânibal, vt nos
 Vertentes terga aspiciat? nec talia Paulo
 Pectora, nec manes tam parua intramus imago.
 Ille ego, sed vario quid enim te demoror æger
 Lentule cõquestu? perge atq; hinc cuspidè fessum
 Eripe quadrupedem properè. tum Lentulus vrbe
 Magna ferens mandata petit: nec Paulus inultum
 Quod superest de luce finit, ceu vulnere tigris
 Lethifero cedens tandem. proiectaque corpus
 Luctatur morti, & languentem pandit hiatus
 In vanos morsus, nec sufficientibus iræ
 Ictibus, extrema lambit venabula lingua.
 Iamque coruscanti telum, propiusque ferenti
 Gressum exultantem, & securo cædis Ilerthæ
 Non expectatum surgens defixerat ensem,
 Sidoniumque ducem circumspectabat, in illa
 Exoptans animam certantem ponere dextra.
 Sed vicere virum coëuntibus vndique telis
 Et Nomas, & Garamas, & Cæte, & Maurus, & Astur
 Hic finis Paulo. iacet altum pectus, & ingens
 Dextra,

Dextra, quem (soli si bella agitanda darentur)
 Equares forsân Fabio, mors additur vrbi
 Pulchra decus, misitque viri inter sidera nomen.
 Postquam spes Italûm, mentesq; in Cõsule lapsæ,
 Ceu truncus capitis, sæuis exercitus armis
 Sternitur, & victrix toto furit Africa campo.
 Hic Picentum acies, hic Vmber martius, illic
 Sicana procumbit pûbes, hic Hernica turma.
 Passim signa iacent, quæ Samnis belliger, & quæ
 Sarrastes populi, Marsæque tulere cohortes.
 Transfixos clypeos, galeæque & inutile ferrum.
 Fractaque confictu parmarum tegmina, & ore
 Cornipedum directa fero spumantia frena,
 Sanguineus tumidis in campos Aufidus vndis
 Eiectat, reddítque furens sua corpora ripis.
 Sic Lagæa ratis, vasto velut insula ponto
 Conspecta illisit scopulis, vbi nubifer Eurus
 Naufragium spargès operit freta, iamq; per vndas
 Et transtra, & mali, laceróque aplustria velo,
 Ac miseri fluitant reuomentes æquora nauæ.
 At Pœnus per longa diem certamina sæuis
 Cadibus emensus, postquam eripere furori
 Insignem tenebræ lucem, tum denique martem
 Dimisit, tandemque suis in cæde pepercit.
 Sed mens inuigilat curis, noctisque quietem
 Ferre nequit, stimulat dona inter tanta deorum.
 Hortantur nondum portas intrasse Quirini.
 Proxima lux placet, hinc strictos ferre ocyus enses
 Dum feruet cruor, & perfusa cæde cohortes,
 Destinat, ac iam claustra manu, iam mœnia flâma
 Occupat, & iungit Tarpeia incendia Cannis.
 Quo turbata viri coniux Saturnia cepto

Irarúmque Iouis, Latíque haud nescia fati,
 Incautum ardorem, atque auidas ad futile votum
 Spes iuuenis frenare parat, ciet inde quietis
 Regnanté tenebris Somnum, quo saepe ministro
 Edomita inuicti componit lumina fratris.
 Atque huic arridens, non te maioribus, inquit,
 Ausis diue voco, nec posco vt mollibus alis
 Des victú mihi Somne Iouem, nō mille premédi
 Sunt oculi tibi, nec spernens tua numina custos
 Inachiæ multa superandus nocte iuuençæ.
 Ductori precor immittas noua somnia Pœno,
 Ne Romam & vetitos cupiat nunc visere muros,
 Quos intrare dabit nunquam regnator olympi.
 Imperium celer exequitur, curuóque voluctis
 Per tenebras portat medicata pauuera cornu.
 Ast vbi per tacitum allapsus, tentoria prima
 Barcæi petiit iuuenis, quatit inde soporas
 Deuexo capiti pennas, oculisque quietem
 Irrorat, tangens Lethæa tempora virga.
 Exercent rabidam truculenta insomnia mentem.
 Iámque videbatur multo sibi milite Tybrim
 Cingere, & insultans astare ad mœnia Romæ,
 Ipse refulgebat Tarpeia culmine rupis
 Elata torquens flagrantia fulmina dextra
 Iuppiter, & lati fumabant sulfure campi,
 Ac gelidis Anio trepidabat cœrulus vndis,
 Et desí ante oculos iterúmque; iterúmque; (trem édú)
 Vibrabant ignes, tunc vox effusa per auras:
 Sat magna ó iuuenis présa est tibi gloria Cannis,
 Siste gradum, neque enim sacris irrumperé muris
 Pœne magis dabitur, nostrú quám scindere cœlú.
 Atronitum visis, maioráque bella pauentem

Post

Post confecta sopor Iunonia iussa reliquit,
 Nec lux terribili purgavit imagine mentem.
 Quos inter motus somni, varióque tumultus.
 Dedita per noctem reliquo cum milite castra
 Nuntiat, & prædam pleno trahit agmine Mago.
 Huic ductor lætas Tarpeio in vertice mensas
 Spondenti, cum quinta diem nox orbe rulisset
 Celatis superúm monitis, clausóque pauore,
 Vulnera, & exhaustas sæuo certamine vires,
 Ac nimium lætis excusat fidere rebus.
 Tum spe delectus iuuenis, ceu vertere ab ipsis
 Terga iuberetur muris, ac signa referre,
 Tánta mole, inquit, non Roma (vt credidit) ipsa,
 Sed Varro est victus: quo nam tá prospera mattis
 Munera destituis fato? patriámque moraris?
 Mecú exulter eques, iuro hoc caput, accipe muros
 Iliacos, portásque tibi sine Marte patentes.
 Dúmque; ea Mago fremit cauto non credita fratri,
 Iam Latius sese Canusina in mœnia miles
 Colligere, & profugos vicino cingere vallo
 Cœperat: heu rebus facies in honora sinistra.
 Non aquilæ, non signa viris, non Consulís altum
 Imperium, non subnixæ listore secures,
 Trunca, atque ægra metu, ceu magna elisa ruina
 Corpora debilibus nituntur sistere membris.
 Clamor saepe repens, & saepe silentia fixis
 In tellurem oculis, nudæ plerisque sinistra,
 Detrito clypeo, desunt pugnacibus enses.
 Saucius omnis eques, galeis carpere superbum
 Cristarum decus, & damnarunt martis honores.
 At multa thorax perfossus cuspide, & hærens
 Loncæ, interdum manusia pendet arundo.

T 2

Interdum

Interdum mœsto socios clamore requirunt.
 Hic Galba, hic Piso, & letho non dignus inerti
 Curio defsetur, grauis illic Scæuola bello:
 Hos passim, at Pauli pariter, ceu dira parentis
 Fata gemunt, vt vera mali præsentia nunquam
 Cessarit canere, & Varronis sistere mentem.
 Atq; diem hūc quoties nequicquā auerterit vrbī,
 Atque idem cantus dextra: sed cura futuri
 Quos premit, aut fossas instant producere muris,
 Aut portarum adituq; (vt rerum est copia) firmat,
 Quaque patet campus planis ingressibus hosti,
 Ceruorum ambustis imitantur cornua ramis,
 Et filus occultitur, cæcum in vestigia telum.
 Ecce super clades, & non medicabile vulnus,
 Reliquias belli, atque imperdita corpora Pœnis,
 Impia formido, ac maior iactabat erinnys.
 Trans æquor, tyrios enses, atque arma parabant
 Punica, & Hannibalem mutato euadere cælo.
 Dux erat exilio collectis Marte Metellus,
 Sed stirpe haud parui cognominis, is noua bello
 Pectora, degeneremq; manū ad deformia agebat
 Consulta, atque alio positas spectabat in orbe
 Quæis sese occulerent terras, quo nomina nulla
 Pœnorum, aut patriæ penetraret fama relicta.
 Quæ postquam accepit flammata Scipio mente,
 Quantus Sidonium contra fera prælia miscens
 Ductorem stetit in campis rapit ocyūs ensem,
 Atq; vbi turpe malum, Latioq; extrema coquebat
 Cœpta viri, ruptis foribus sese ardens infert:
 Tum quatiens strictū cū voce ante ora pauentū
 Mucronem, Tarpeia pater, qui templa secundam
 Incolis à cælo sedem, & Saturnia nondum

Iliacis

Iliacis mutata malis, tūque aspera pectus
 Ægide gorgoneos virgo succincta furores,
 Indigetēque dei, sponte inter numina nostra,
 Pêrque caput nullo leuius mihi numine patris
 Magnanimi iuro, nunquam Laninia regna
 Linquam, nec linqui patiar, dum vita manebit.
 Ocyūs en testare deos, si mœnia tedis
 Flagrabunt libycis, nullas te ferre Metelle
 Aulurum in terras gressus: ni talia sancis,
 Quem tremis, & cuius somnos formidine rumpis,
 Hannibal hic armatus adest, moriere, nec vllō
 Pœnorum melior parietur gloria cælo.
 His excussa incepta minis, iamque ordine iusso
 Obstringunt animas patriæ, dictataque iurant
 Sacramenta deis, & purgant pectora culpa.
 Atque ea dum Rutulis turbata mente geruntur,
 Lustrabat campos, & sæuæ tristitia dextræ
 Facta recensabat pertractans vulnera visu
 Hannibal, & magna circumstipante caterua
 Dulcia præbebat trucibus spectacula Pœnis,
 Quas inter strages confossus pectora telis,
 Seminecem extremo vitam exhalarat in auras
 Munere deficiens iam Clælius, oraque nifu
 Languida vix ægro, & dubia ceruice leuabat.
 Agnoui sonipes, arrectis que auribus acrem
 Hinnitum effundens, sternit tellure Vagesum,
 Quem tunc captiuo portabat in agmina dorso.
 Hinc rapidū glomerās cursū, per lubrica pinguis
 Stante cruore soli, & mutata cadauera cæde
 Euolat, ac domini consistit in ora iacentis.
 Inde inclinatus collum, submissus & armos
 De more, inflexis præbebat scandere terga

T 3

Cruribus,

Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.
 Milite non illo quisquam felicius acri
 Insultarat equo, vel si resupina citato
 Proiectus dorso ferret cum membra, vel idem
 Si nudo staret tergo, cum rapta volucris
 Transigeret cursu sonipes certamina campi.
 At Libys humanos æquantem pectore sensus
 Haud parce miratus equum, qui nam ille sinistra
 Depugnet morti iuuenis, noménque, decúsque
 Erogitat, lethíque simul compendia donat.
 Hinc Cynna (ad Tyrios nãq; is sua verterat arma)
 Credulus aduersi, qui tum comes ibat ouanti,
 Auribus huic, inquit, ductor fortissime origo est
 Non indigna tuis, quondam sub regibus illa,
 Quæ libyco renuit frenos, sub regibus olim
 Roma fuit, sed enim solium indignata superbi
 Vt scepra exegit, confestim ingentia bella
 Clusina venere domo, si Porfena fando
 Auditus tibi, si Cocles, si Lydia castra.
 Ille ope mæonia, & populo succinctus herusco
 Certabat pulsos per bella reponere reges.
 Multa adeo nequicquam ausi, presit que tyrãnus
 Ianiculum incumbens, vbi mox iam pace probata
 Compressere odia, & positum tum fœdere bellum,
 Obsidibusque obstructa fides, mansuescere corda
 Nescia (proh superbi) & nil non immite parata
 Gens Italum pro laude pati, bis Clœlia senos
 Nondum complerat primæui corporis annos,
 Vna puellarum Laurentum, & pignora pacis
 Inter virgineas regi transmissa cateruas,
 Facta virum sileo, rege hæc, & fœdere, & annis,
 Et fluuio spretis, mirantem intertextita Tybrim
 Tranauit,

Tranauit, frangens vndam puerilibus vlnis:
 Cui si mutasset sexum natura, reuerti
 Forsan Tyrrenas tibi non licuisset in oras
 Porfena, sed iuueni (ne sim tibi longior) huic est.
 Et genus, & clara memorandum à virgine nomē.
 Talia dum pandit, vicinus parte sinistra
 Per subitum erumpit clamor, permixta ruina,
 Inter & arma visum, & lacerata cadauera, Pauli
 Eruerant corpus, media de strage iacentum.
 Heu quis erat, quã non similis modo Punica telis
 Agmina turbanti, vel cum Taulantia regna
 Vertit, & Illyrico sunt addita vincla tyranno.
 Puluere canicies atro, arentique cruore
 Squalebat bārba, & perfracti turbine dentes
 Muræis saxi, tum toto corpore vulnus.
 Quem postquã aspexit geminatus gaudia ductor
 Sidonius, fuge Varro, inquit, fuge Varro superstes,
 Dum iaceat Paulus: patribus Fabioque sedenti
 Et populo, Consul totas ediffere Cannas.
 Concedam hanc iterum, si lucis tanta cupido est,
 Cōcedam tibi Varro fugam. at cui fortia, & hoste
 Me digna, haud paruo caluerunt corda vigore,
 Funere supremo, & tumuli decoretur honore.
 Quantus Paule iaces: qui tot mihi millibus vnus
 Maior lætitiæ causa es: cum fata vocabunt,
 Tale precor nobis salua Carthagine lethum,
 Hæc ait, & socium mandati corpora terrar
 Postera cum thalamis aurora rubebit apertis
 Imperat: armorumque iubet consurgere acervos
 Arturos Gradiue tibi. tum munera iussa
 Detessi quanquã accelerant, sparsosq; propinquos
 Agmine prosternunt lucos, sonat acta bipenni
 T 4 Frondo-

Frondosis sylua alta iugis, hinc ornus, & alta
 Populus alba comæ validis accisa lacertis
 Scinditur, hinc ilex proauorum condita sæclo,
 Deuoluunt quercus, & amantem littora pinum.
 At ferale decus, mœstas ad busta cupressos,
 Funereas tum deinde pyras certamine texunt.
 Officium infelix, & munus inane peremptis.
 Donec anhelantes stagna in Tartessa Phœbus
 Merfit equos, fugiensque polo Titania cæcam
 Orbita nigranti traxit caligine noctem.
 Post ubi fulserunt primis phaëtontia frena
 Ignibus, atque sui terris rediere colores,
 Supponunt flammam, & manantia corpora tabo
 Hostili tellure cremant, subit horrida mentem
 Formido incerti casus, tacitulusque pererrat
 Intima corda pauor, si fors ita Martis iniqui
 Mox ferat, ac ipsis inimica sede iacendum.
 Ast tibi bellipotens, sacrum constructus aceruo
 Ingenti mons armorum, surgebat ad astra.
 Ipse manu celsam pinum, flammâque comantem
 Attollens ductor, Graduum in vota ciebat,
 Primitias pugnae, & lethi libamina belli
 Hannibal Ausonio cremat hæc de nomine victor,
 Et tibi Mars genitor votorum haud surde meorum
 Arma electa dicat, spirantum turba virorum.
 Tum face coniecta populatur feruidus ignis
 Flagrantem molem, & rupta caligine in auras
 Actus apex, claro perfundit lumine campos.
 Hinc citus ad tumulum, donatâque funera Paulo
 Ibat, & hostilis lethi iactabat honorem,
 Sublimem eduxere pyram, mollisque virenti
 Stramine composuere toros, superaddita dona
 Funere

Funereum decus expertis, inuisus & ensis,
 Et clypeus, terròiq; modo, atq; inigne superbū,
 Tum lateri fasces, captæque in Marte secures.
 Non coniux native aderat, nō iuncta propinquo
 Sanguine turba virum, aut celis de more feretris
 Præcedens prisca exequias decorabat imago.
 Omnibus exequiis nudo, iamque Hannibal vnus
 Sat decoris laudator erat, fulgentia pingui
 Murice suspirans iniicit velamina, & auro
 Intextâ chlamydem, ac supremo affatur honore:
 I decus Ausonia, quò fas est ire superbas
 Virtute & factis animas, tibi gloria letho
 Iam parta insigni, nostros fortuna labores
 Versat adhuc, casusque iubet nescire futuros.
 Hæc Libys, atq; repes crepitâtibus vndiq; flâmis
 Æthereas anima exultans euasit in auras.
 Fama dehinc gliscente sono iam sidera adibat,
 Iam maria ac terras, primamque intrauerat urbem.
 Diffidunt muris, solam pauitantibus arcem
 Sperauisse sat est. nec enim superesse iuuentam,
 Ac stare Ausoniam, vacuum sine corpore nomen.
 Quòdque adeò nondum portis irruerit hostis
 Contemptu cessare putant, iam tecta cremari,
 Ac delubra rapi, cardesque ante ora nefandæ
 Natorum, septemque arces fumare videntur.
 Lux vna euerfas bis centum instare curules,
 Ac iuuenum bis tricenis orbata gemebat
 Millibus exhaustæ nutantia moenia Romæ,
 Atq; ea post Trebiâ, post Thufci stagna profundi,
 Nec socium numero pariter leuore perempto.
 Hæc inter sed enim reliqui pia turba senatus
 Munera sortito inuadunt, celer omnia lustrans.

Clamitat attonitus Fabius, non vlla relicta
 Credite cunstandi ratio, appropetemus, vt hostis
 Nequiequam armatos ausit succedere muros.
 Dura inter pavidos alitur fortuna sedendo,
 Et gliscunt aduersa metu, ite ite ocyus, arma
 Diripite ô pubes templis, vos atria raptim
 Nudate, & clypeos in bella resigite captos.
 Sat patriæ sumus è numero, si ad prælia noster
 Nil minuit pauor: in patulis illa horrida campis
 Sit metuenda lues, muros haud fregerit vnquam
 Exultare leuis nudato corpore Maurus.
 Dum Fabius lapsas acuit formidine mentes,
 Varronem aduentare vagus per mœnia rumor
 Spargit, & occulto perfundit pectora motu:
 Haud secus, ac fractæ rector si fortè carina:
 Littoribus solus vacuis, ex æquore sospes
 Adnatet, incerti trepidant, tendântne, negântve
 Iactato dextras, ipsamque odere salutem
 Vnius amissa superantis puppe magistri.
 Quam restare viro labem, qui accedere portis
 Audeat, ac dirum veniat pauitantibus omen.
 Hos mulcens questus Fabius, deforme docebat
 Cladibus irasci, vulgumque arcebat ab ira.
 Aduersis etenim frangi non esse virorum,
 Qui Martem inscribant genti, non posse dolores
 Condere, & ex pœna solacia polcere luctus.
 Si verò exprobrare sinant, sibi tristiùs illum
 Illuxissè diem, quo castris viderit ire
 Varronem, quam quo videat remeare sine armis.
 His dictis sedere minæ, & conuersa repente
 Pectora, nunc faci miseret, nunc gaudia Pœno
 Consulibus reputant cæsis erepta duobus.

Ergo

Ergo omne effundit longo iam se agmine vulgus
 Gratantum, magnaque actum se credere mente
 Testantur, quod filius auis, sceptrisque superbis
 Laomedontia dum non desperauerit vrbi.
 Nec minus infelix culpæ, grandique pudore
 Turbatus Consul, titubantem ad mœnia gressum
 Portabat lachrymans: deiectum attollere vultum,
 Ac patriam aspicere, & luctus reuocare pigebat.
 Quod vero reduci, tum se populisque patrêsq;
 Offerrent, non gratari, sed polcere naros
 Quisque suo, fratresq; simul, miseræque parentes
 Ire videbantur, laceranda ad Consulis ora.
 Sic igitur muto lictore inuectus in vrhem,
 Damnatum superis aspernabatur honorem.
 At patres, Fabiûsque simul mœrore remoto,
 Præcipitant curas, raptim & delecta iuuenta,
 Seruitia armantur, nec claudit castra saluti
 Postpositus pudor, infixum est Æneia regna
 Parcarum in leges quacunque reducere dextra:
 Prôque arce, & sceptris, & libertatis honore,
 Vel famulas armare manus: primæua suorum
 Corpora prætexto spoliant velamine, & armis
 Insolitis cingunt, puerilis casside vultus
 Clauditur, atque hostis pubescere cæde iubetur.
 Iidem obsecrantes, captiuum vulgus vt auto
 Pensarent paruo, nec pauca fuere precantum
 Millia, miranti durarunt prodere Pœno.
 Cuncta adeo scelera, & noxam superauerat omnem
 Armatum potuisse capi. tunc terga dedisse
 Damnatis, ficalas longè meritare per oras
 Impositum, donec Latio decedere hostis.
 Hæc tum Roma fuit, post te, cui vertere mores

Si

Si stabat fatis, potius Carthago maneres.

ARGUMENTVM IN
LIB. XI.

Accepta ad Cannas ferali clade cruentas,
Mox sequitur populi defectio fœda Latini
Ad Tyrij tam fausta ducis, memorandâq; castra.
At Capua in primis, rebus sufflata secundis
Ausâ fuit partem summi sibi poscere iuris.
Et reiecta suas victori pandere portas,
Inuito, & frustra Decio prohibente furorem.
Hic cum inter mēsas Campanâq; pocula victor
Desidet, inuisum regem obruncare parabat
Confidens animi iuuenis cœptumque minaci
Ense patrasset opus, ni se tenuisset euntem
Pactulo genitor, dehinc natus Amilcare fratrem
Mittit vt ad patriæ cupidas hæc nuntiet aures
Pugnatum, & Cannas hostili cæde repletas.

SILII ITALICI PVNICORVM
LIBER XI.

NVnc age, quos clades insignis Iapyge campo
Verterit ad Libyâ populos, Sarranâq; castra
Expeditam, stat nulla diu mortalibus vsquam
Fortuna titubante fides, adiungere dextras
Certauere palam rumpenti fœdera Pœno,
Heu nimium faciles læsis disfidere rebus.
Sæuior ante alios iras seruasse repostas,
Atque odium renouare ferox in tempore Samnis.
Mox leuis & sero pressurus facta pudore
Brutius, ambiguus fallax mox Appulus armis.
Tum gens, Hirpini, vana, indocilisque quietem,

Et

Et rupisse indigna fidem, ceu dira per omnes
Manarent populos fœdi contagia morbi.
Iamque Atella suas, iamque & Galatia abegit,
Fas superate metu, Pœnorum in castra cohortes.
Inde phalanteo leuitas animosa Tarento
Ausonium laxare iugum, patefecit amicas
Alta Crœton portas, Aphrisisque ad barbara iussa
Thespiadum docuit submittere colla nepotes.
Idem etiam Locros habuit furor, ora vadosi
Littoris, Argiuos maior qua Græcia muros
Seruat, & Ionio luitur curuata profundo,
Lætas res Libyæ, & fortunam errore sequuta
Iurauit pauitans Tyrio sua prælia Marti.
Iam vero Eridani tumidissimus accola Celta
Incubere malis iterum, veterisque doloris
Tota se socios properarunt iungere mole.
Sed fas id Celtis, fas impia bella referre
Boiorum fuerit populis, Capuæne furorem,
Quem Senonû gēti placuisse? & Dardana ab ortu
Mœnia, barbarico nondum sociata tyranno,
Quis nam mutato tantum nunc tempore credat?
Luxus, & insanis nutrita ignauia iustis,
Consumptusque pudor peccando, vnusque relictus
Diuitiis probrosus honor, lacerabat hiantem
Desidia populum, ac resolutam legibus urbem.
Insper exitio truculenta superbia agebat.
Nec vitii deerant vires, non largior vlli
Ausoniæ populo, sic tum fortuna fouebat
Aurique argentique modus, madefacta veneno
Assyrio, manibus vestis, mediòque dierum
Regales epulæ, atque ortu conuiuia solis
Deprensa, & nulla macula non illita vita.

Tum

Tum populo sæui patres, plebésque senatus
 Inuidia lacera, & collidens dissona corda
 Seditio, sed enim interea temeraria pubes
 Delicta augebat, pollutior ipsa senectus.
 Nec quos vile genus, despectaque lucis origo
 Fœdabat, sperare sibi, & deposcere primi
 Deerant imperio, ac patriæ pereuntis habenas.
 Quin etiam exhilarare viris conuiuia cæde
 Mos olim, & miscere epulis spectacula dira.
 Certantum ferro sæpe, & super ipsa cadentum
 Pocula resperis non parco sanguine mensis.
 Has astu aggressus, quo verteret acrius ægras
 Ad Tyrios mentes, quia nulla sorte daturam
 Certus erat Romam, neq; enim impetrata volebat
 Pactulo (fuit haud obscurum crimine nomen)
 Hortatur summi partem deposcere iuris,
 Atque alternatos sociato consule fasces:
 Et si partita renuant sedisse curuli
 Æquatúmque decus, geminalque videre secures,
 Vltorem ante oculos, atque ora astare repullâ.
 Ergo electa manus gressu fert dicta citato.
 Antistat cunctis præcellens Virius ore,
 Sed genus obscurum, nullique furore secundus.
 Impia dementis vulgi, & vix tota profudit
 Consulta, & tumidis incendit vocibus aures.
 Concordi fremitu reuulentem effunditur asper
 Toto è concilio clamor, tum quisque fatigat
 Increpitâs, vocúmque; tremunt certamine templum.
 Hic Torquatus auum fronte æquauisse seuera
 Nobilis, heu Capua portantes talia dicta
 Romuleis durastis, ait, succedere muris?
 Ad quos non ausi Carthago atq; Hannibal, arma

Post

Post Cannas afferre suas? nunquámne per aures
 It vestras in Tarpeia cum sede Latini
 Orarent paria, haud verbis, haud voce, sed acri
 Propulsum dextra, qui tum mandata superbo
 Ore asportabat, tanto per limina templi
 Turbine præcipitem reuoluti corporis actum,
 Ut sæuo afflictus saxo, spectant e piaret
 Tristia dicta Ioue, & lueret verba impia letho?
 En ego, progenies eius qui sede tonantis
 Expulit orantem, & nuda capitolia Consul
 Defendit dextra, rapidum hunc, palmâsq; virorum
 Intentantem oculis, proauitâque facta parantem,
 Ut vidit maiore adeo crudefcere motu,
 Excipit his frendens Fabius, proh cuncta pudèdi,
 Sedes, ecce vacat belli viduata procella:
 Quem quæso è vobis huic imposuisse paratis?
 Inque locum Pauli quem nam datis? an tua Viri
 Prima atque ante alios fors concedente senatu
 Te citat, ac nostris æquat iam purpura Bruti?
 I demens, i quò tendis, tibi perfidâ fasces
 Det Carthago suos, medio feruore loquentis
 Impatiens vltra gemitu cohibere furorem
 Fulminea toruum exclamat Marcellus ab ira.
 Quæ tandè & quàm lenta tenet patientia mætem
 O confusè nimis Gradiui turbine Varro?
 Vi perferre queas furibunda insomnia Consul?
 Nonne exturbatos iam dudum limine templi
 Præcipites agis ad portas? & discere cogis
 Semiuiros, quod sit nostro de more creati
 Consulis imperium? non vnquam sobria pubes,
 Et peritura breui, moneo, ocyus vrbe facesse.
 Muros ante tuos (vt par est) debita ductor

Armatus

Armatus responsa dabit, confurgere cuncti
 Hinc pariter, magnosq; viros clamore premebant.
 Nec non & foribus propere campana iuuentus
 Extulit acta gradum, tantaque dolore repulsa
 Concitus Hannibalem voluebat Virius ore.
 Fulvius (huic iam spondebant præsagia mentis
 Venturum decus, & Capuæ pereuntis imago
 Iam tū erat ante oculos) nō si Carthaginis, inquit,
 Ductotem vestris deuictum colla catenis
 Romam victor agas, posthac intrare Quirini
 Sacratas dabitur sedes. tende ocyus oro
 Quò mens ægra vocat. referunt hæc inde citati
 Mixta minis, & torua trucis responsa Senatus.
 Tantane omnipotens caligine mersa latere
 Fata placet? veniet quondam felicior ætas,
 Cum pia campano gaudebit consule Roma,
 Et per bella diu, fasces, pèrque arma, negatos
 Ultro ad magnanimos referat secura nepotes.
 Pœna superborum tamen hæc durabit auroꝝ,
 Quòd non antè suos Capua ad suffragia mittet,
 Quam Carthago suos. postquã nūc dicta Senatus
 Nunc fata exposuit, tum veris falsa per artem
 Virius admiscens, cecinit fatale cruenti
 Turbati signum belli, furiosa iuuentus
 Arma Hannibalémque volunt, ruit vndiq; vulgus.
 Et Pœnos in tecta vocant, ingentia facta
 Sidonij iuuenis celebrant, vt vicerit alpes
 Herculei socius decoris, diuisque propinquas
 Transierit cursu rupes, vt cæde referat
 Clauerit Eridani victor vada, victor vt idem
 Lydia Romano turbarit stagna cruore,
 Et Trebiæ ripas æterno nomine famæ

Tradit

Tradiderit, Paulumque idè inter prælia, & idem
 Flamminium proceres rerum, demiserit vmbis.
 His super excisam primori marte Sagunthum,
 Et iuga Pyrenes, & Iberum, & sacra parentis,
 Iuratumque viro bellum puerilibus annis.
 Accumulant, vnum ducibus tot cæde peremptis,
 Tot fusis acie, stare inter prælia nullis
 Attactum telis, superum, quum munere detur
 Huic sociare viro dextras, & fœdere iungi
 Fastus & exanguis populi, vanumq; tumorem.
 Nimirum Capua & dominatum perferat vrbis,
 Ceu famulis fasces, æquatæque iura negantis.
 Profus enim tanto potioꝝ nomine habendum
 Varronem, vt fugiat Consul fulgentior ostio.
 Talia iactantes iam lectam sorte parabant
 Mittere, quæ Tyrios adiungat fœdere pubem.
 Sed non inuictum ponebat pectore robur
 Tum solum Decius Campuæ decus, isq; receptus
 In medios cœtus, neque enim differre dabatur,
 Itis, ait, ciues violanda ad iura parentum,
 Damnatumque caput temerari fœderis aris
 Iungitis hospitio? quæ tanta obliuio recti?
 Magnum vtiq; in magnis rebus, populisq; virisq;
 Aduersis, seruare fidem. nunc tempus inire
 Prælia pro Rutulis, nunc signa aciemq; mouere,
 Dum trepidæ res, & medicinam vulnera poscunt.
 Is locus officio, cum cessant prospera, cum que
 Dura ad opem fortuna vocat, nam læta fouere
 Haud quaquã magni est animi decus: hic age ade-
 Noui diis animas similes, & pectora magnis (ste.
 Nūquã angusta malis, capiūt (mihî credite) cœnæ
 Et Thrasimena vada, & Pauli memorabile lethū.

V

H

Hi sunt qui vestris infixum mœnibus hostem
 Deiecere manu, & Capuam eripuerunt superbis
 Samnitum iussis: hi sunt qui iura dedere
 Terrore expulso, Sidicinaque bella remorunt,
 Quos fugitis socios odiis? quosve additis? ille
 Dardanius, cui sacra pater, cui nomina liquit
 A Ioue ducta Capys, magno cognatus Iulo:
 Ille ego semihomines inter Nasamonas, & inter
 Sæuum, atq; æquantū rictum Garamāta ferarū,
 Matmarico ponam tentoria mixtus alumno?
 Ductoremque feram, cui nunc pro fœdere proq;
 Iustitia est ensis, solæque è sanguine laudes?
 Non ita, non Decio permixtum fâsque nefâsque
 Hæc ut velle queat, nullo vos inuida tanto
 Armavit natura bono, quàm ianua mortis
 (Quod patet) vita non æqua, exire potestas.
 Hæc vana auersas Decius iactauit ad aures.
 Ast delecta manus iungebat fœdera Pœno.
 Iamque aderat præmissa duci turbante tumultu
 Autololes numerosa cohors, ipse agmine magno
 Festinata citus per campos signa mouebat.
 Et Decius, nunc hora viri, nunc tempus, adeste
 Dum Capua dignū, dum me duce dextera vindex
 Molitur facinus, procumbat barbara pubes,
 Pro se quisq; alacres rapite hoc decus, hostis adire
 Si parat, obstructas præbete cadauere portas,
 Et ferro purgate nefas: hic denique solus
 Eluerit sanguis maculatas crimine mentes.
 Dumque ea nequicquam, non vlli lata profatur
 Audita asperitate viri, cœptoque feroci,
 Multa fœta gerens ira præcordia Pœnus
 Astabat muris, properetque accersere lectos

Immitem castris Decium iuber: horrida virtus,
 Armatumque fide pectus, rectique cupido
 Et maior Capua mens, imperterrita mole
 Inuicta stabat, toruòque minantia vultu
 Iussa ducis, verbis que etiam incesserat amaris.
 Quem Libyæ rector tot signa tot arma ferentis
 Spernentē increpitans, magno clamore profatur:
 Post Paulū, post Flāminiū cōponimur, heu heu
 Vecordi Decio mecum certasse volenti
 In decus & famam lethi, rapite, inde citati
 Signa duces, pateatque mihi Campana vetante
 Vrbis Decio, explorare libet noua bella mouenti
 Cui patuere alpes, saxa impellentia cælum,
 Atque vni calcata deo, suffuderat ora
 Sanguis, & à toruo surgebant lumine flammæ.
 Tum rictu spumas, & anhelis faucibus acta
 Versabant penitus dirum suspiria murmur.
 Sic urbem ingreditur tanto comitante senatu,
 Et vulgo ad spectanda ducis simul ora ruente
 Effundit cunctam rabiem, irarūque procellas.
 Nec non & Decio propiora pericula mentem
 Flammarant, tempusque adeo cernebat adeste,
 Quo laudes ducis inuicti superaret inermis.
 Non illum fuga non clausi occultuere penates,
 Sed liber, veluti nullus penetrasset in vibem
 Hannibal, intrepido seruauerat oria vultu.
 Cum iuuenem sæuis horrendum concitus armis
 Inuadit globus, & pedibus sublime sedentis
 Ductoris sistit: tonat inde ferocibus altè
 Incessens victor dictis, solū sine ruentem
 Fulcire ac reuocare paras à funere Romam?
 Quid emens, en qui diuū mihi munera tanta

Eripiat. Decio prorsus seruabat inertii
 Vincendus, Decio imbelli, cui foemina nulla
 Orta in Agenoreis nostrae Carthaginis oris
 Cesserit: huic aedū (nam cur indigna feramus?)
 Magnanimo miles meritas innecte catenas.
 Dixerat, & nondum finem conuitia norant,
 Quum fera gens Decij constanti pectore corpus
 Inuadit, vincitque manus post terga catenis.
 Illatus velut armentis super ardua colla
 Cum sese imposuit, victorque immane sub ira
 Infremuit leo, & immerfis grauis vnguibus hest
 Mandit anhelantem pendens ceruice iuuenem.
 At Decius dum vincla ligant, nocte ocyus, inquit.
 Nam sic Hannibalem decet intrauisse catenas
 Foederis infauti pretium, sic victima prorsus
 Digna cadat Decius, nec enim te sanguine letum
 Humano, sit fas caesis placasse iuencis.
 En dextra, en foedus, nondum tibi curia, nec dū
 Templorum intranti postes, iam panditur acti
 Imperio carcer, perge ac primordia tanta
 Accumula paribus factis, mihi fama sub ymbriis
 Te feret oppressum Capuae cecidisse iuinis.
 Nec plura effari concessum, obnubitur atra
 Veste caput, trahiturque ferox ante ora suorum.
 Exin victor ouans sedato pectore tandem
 Spectandis vrbis tectis, templisque serenos
 Latus circumfert oculos, & singula discit.
 Quis muris fator, & pubes sit quanta sub armis,
 Quotque auri pareant bello argenti que talenta,
 Nunc qualis frenata acies, nunc deinde pedestris
 Copia quanta viris, monstrant Capitolia celsa.
 Stellateisq; docent campos, cereremq; benignā.
 Iam.

Iamque diem ad metas defessis Phœbus olympo
 Impellebat equis, fuscabat & Hesperus vmbra
 Paulatim infusa, properantem ad littora currum.
 Instituunt de more epulas, festamque per urbem
 Regificè exstructis celebrant conuiuia mensis.
 Ipse deum cultu, & sacro dignatus honore,
 Præcipuis multoque procul splendentibus ostro
 Accipitur sublime tonis: non vna ministri
 Turba gregis: posuisse dapes his addita cura,
 His adolere focos, his ordine pocula ferre.
 Nec non & certis struitur penus, aspera mensa
 Pondera calati fulgent antiquitus auri.
 Eripiunt flammæ noctem, strepituque mouentū
 Murmurat alta domus, stupet inconuetus opime
 Sidonius mensæ miles, faciémque superbi
 Ignoram luxus oculis mirantibus haurit.
 Vescitur ipse silens, & tantos damnat honores
 Esse epulis, facilisque coli tanto agmine mensas.
 At quum pulsa fames & Bacchi munera duram
 Laxarunt mentem, cum fronti reddita demum
 Latitia, & posita grauiore pectore cura,
 Personat Euboeica Teuthras testudine Cymes
 Incola, & obtusas immittit murmuris sauas
 Inter bella tubæ permulcet cantibus aures.
 Iamq; Iouem, & latus per furta canebat amores
 Electraeque toros Atlantidos, vnde creatus
 Proles digna deum tum Dardanus, isque tonati
 Ut det Etichthonium magna de stirpe nepotem.
 Hinc Tros, hinc Ilus, generis tunc ordine longo
 Assaracus, nulloque minor famæ manūve,
 Tum Capys vt primus dederit sua nomina muuis.
 Concelebrant plausu pariter Sidonia pubes,
 V 3 Cam-

Campanæque manus, ante omnes ductor honori
 Nominis augusto libat carchesia ritu,
 Cætera quæ sequitur, bacchi que ex more liquorè
 Irrorat mensis turba, ardescitque Lyæo.
 Interea Tyrio resoluta in gaudia cœtu
 Conuerso (neque enim iuuenis non digne sileri
 Trasmittam tua cœpta libens, famamq; negabo
 Quâquâ imperfectis, magnæ tamè indolis ausis)
 Mens vna inuiolata mero, nullisque venenis
 Potando exarmata, decus pugnaeque necisque
 Sidoniæ tacito voluebat pectore molem.
 Quoque esset miranda magis tum sacra libido,
 Pactulo genitus patrias damnauerat artes.
 Is variis oneratum epulis, atque atria tardo
 Linquntem gressu comitatus pone parentem,
 Postquam posse datum meditata aperire, nouisque
 Pandere conatus, & liber parte relicta
 Tectorum à tergo patuit locus, accipe digna
 Et Capua, & nobis, inquit, consulta, (togâque
 Armatum amota nudat latus) hoc ego bellum
 Conficere ense paro, atque auulsum ferre tonanti
 Rectoris Libyci victor caput. hic erit ille
 Qui polluta dolis iam fœdera sanciet ensis.
 Si perferre nequit spectacula tanta senectus,
 Et tremit inceptis lassio maioribus æuo,
 Et tu securis concede penatibus, & me
 Linque meæ menti: summum tu credis, & equas
 Hannibalem superis, ô quantum nomine maior
 Iam Pœno tibi natus erit: vibrabat ab ore
 Ignis atrox, animusque viri iam bella gerebat.
 Cum senior tanti pondus conaminis ægra
 Iam dudum vix aure ferens, tremebundus ibidem

Sternitur, & pedibus crebro pauida oscula figens
 Per si quid superest vitæ, per iura parentis
 Perque tuam nostra potiorum nate salutem
 Absiste inceptis oro, ne sanguine cernam
 Polluta hospitia, ac tabo repleta cruento
 Pocula, & euersas pugna certamine mensas.
 Tunc illum, quæ non acies, neq; mœnia, & vrbes
 Ferre valêt, cum frons propior, lumemq; corusco
 Igne micat, tunc illa viri quæ vertice fundit
 Fulmina pertuleris? si viso intorserit ense
 Diram, qua vertit per campos agmina, vocem?
 Fallit te, mensas inter quod credis inermem.
 Tot bellis quæ sita viro, tot cædibus armat
 Maiestas æterna ducem, si admoueris ora
 Cænas, & Trebiâ ante oculos, Thrasimenâq; bu-
 Et Pauli stare ingentè miraberis vmbra. (sta,
 Quid tanto in casu, comitum iuxtaque iacentû
 Torpebunt dextræ? parce oro, & desine velle
 Cui nequeas victor superesse: an tristia vincla
 Et Decius non erudiunt componere mentem?
 Talia commemorans, samæ maioris amore
 Flagrantem vt vidit iuuenem, surdumque timori
 Nil vltra posco, refer in conuiuia gressum
 Approperemus ait, non iam tibi pectora pubis
 Sidoniæ fodienda manu tutantia regem.
 Hoc iugulo dextram explora, nâq; hoc tibi ferrû
 (Si Pœnum inuasisse paras) per viscera lenta
 Nostra est ducendum, tardam ne sperne senectâ,
 Opponam mœbra, atq; ensè extorquere negatum
 Morte meâ eripiam. lachrymæ tunc ore profuse,
 Et magna superûm cura seruatus in arma
 Scipiadae Pœnus, nec tantum fata dederunt

Externa peragi dextra, pulcherrimus iræ,
 Et dignus fieri compos memorabilis ausi,
 Amisit quantam posito conamine laudem,
 Cui tantum est voluisse decus. tum reddere sese
 Festinant epulis, & tristia fronte serenant,
 Donec læta virum soluit conuiuia somnus.
 Postera lux Phaëtonis equos proferre parabat
 Iam rapidos, omni curru splendente sub undis.
 Et iuuenis magno generatus Amilcare, duras
 Iam dudum exercet curas. Carthaginis arces
 Ire ferox Mago, & patribus portare iubetur
 Nuntia facta ducis, præda & captiua leguntur
 Corpora, direptæque viris sub Marte cruento
 Exuuia, fausti superis libamina belli.
 Altera curarum Libycis dimittitur oris
 Heu Decius, reduci lentas seruatus ad iras,
 Ni poenæ iuuenem indignæ miseratus ab alto
 Iuppiter, antiquam Barti vertisset ad urbem.
 Hic Pellea virum Ptolemæi sceptrâ, vehentum
 Eripuere minis, resolutæque vincula collo,
 Atque eadem vitæ custos, mox deinde quieto
 Accepit tellus ossa inuiolata sepulchro.
 Nec Venere interea fugit exoptabile tempus
 Pœnorum mentes cæco per læta premendi.
 Exitio, & luxu corda importuna domandi.
 Spargere tela manu passim fallentia natis
 Imperat, & tacitas in pectora mittere flammâs.
 Tum pueris dulcè arridens: eat improba Iuno,
 Et nos (nec mirû, quid enim sumus?) acta secûdis
 Despiciat, valet illa manu, valet illa lacertis,
 Paruula nos arcu puerili spicula sensim
 Fundimus, & nullus nostro de vulnere sanguis.

Vc.

Verû agite ô mea turba precor, nunc tēpus, adeste
 Et Tyriam pubem tacitis exurite telis.
 Amplexu, multoque mero, somnoque virorum
 Profiganda acies, quam non perfrerit ensis,
 Non ignes, non emissis Gradibus habenis.
 Combibat illapsos ductor per viscera luxus,
 Nec pudeat pieto fultum iacuisse cubili,
 Nec crinem Assyrio perfundere pugnet amomo.
 Ille sub hyberno somnos educere cælo
 Lactator, rectis malit consumere noctes.
 Ac ponat ritus vescendi, saepe citato
 Dum residet sub casside equo, discatque Lyxo
 Imbellem donare diem. tum deinde madenti
 Post epulas sit grata chelys, segnisque soporas
 Aut nostro vigiles ducat sub numine noctes.
 Hæc postquam Venus, applaudit lasciuus, & alto
 Mittit se cælo niueis exercitus alis.
 Sentit flammiferas pubes Maurusia pennas,
 Et pariter fuis tepuerunt pectora telis,
 Bacchi dona volunt, epulasque, & carmina rursus
 Pieria liquefacta lyra, non acer aperro
 Desudat campo sonipes, non vlla per aurâs
 Lancea nudatos exercet tota lacertos.
 Mollitæ flammis lymphæ languentia somno
 Mœbra fouet, miserisq; bonis perit horrida virtus.
 Ipse etiam afflatus fallente Cupidine ductor
 Instaurat mensas dapibus, repetitque volentum
 Hospitia, & patrias paulatim decolor attes
 Exiit, occulta mentem vitante sagitta.
 Altera iam patria, atq; æquo sub honore vocatur,
 Altera Carthago Capua, intectumque secundæ
 Fortunæ ingenium vitia ad latrantia quassant.

X

Nec

Nec luxus vllus, mensæ que libidine vitæ
 Campanis modus: accumulans, variâsq; per artes
 Scenarum, certant epulas distingvere ludo,
 Vt strepit assiduè Phrygiam ad Nilotica loton
 Memphis Amyclæo passim lasciuia Canopo.
 Imprimis dulcem, Pæno lætante, per aures
 Nunc voce infundit Teuthras nunc pectine cantû.
 Isque vbi mirantem resonantia pollice fila
 Ductorem vidit Libyæ, canere inde superbas
 Aoniæ laudes sensim testudinis orsus,
 Cõcordem citharæ mouit per carmina linguam,
 Vincere linquenteis vitam quæ possit olores.
 Atque hæc è multis carpit mollissima mensæ
 Facta antiqua virum, placidas queis mulceat au-
 Argolicis quondam populis (mirabile dictu) [res.
 Exaudita chelys, lapidem testudine prompta
 Ducere, & in muros posuisse volanua saxa.
 Hæc Amphionio vallatit pectine Thebas,
 Ac filice aggeribus per se scandente vocatis,
 Iussit in immensum cantatas surgere turres.
 Altera turbatum plectro moderata profundum
 Et tenuit phocas, & in omni Prothea forma
 Traxit, & æquoreo portauit Ariona dorso.
 Nam quæ peliaca frenabat rupe canendo
 Heroum mentes, & magni pectora Achillis,
 Centauro dilecta chelys, compesceret iras
 Percussa fide, vel pelagi vel tristis auerni.
 Namq; chaos, cæcâ quõdam sine sidere molem,
 Non surgente die, ac mundum sine luce canebat,
 Tum Deus vt liquidi discussit stagna profundi,
 Tellurisque globum media compage ligasset.
 Vt celsum superis habitare dedisset olympum,

Castâ-

Castâque Saturni monstrabat secula patris.
 Sed quos pulsabat, Rhipeum ad Strimona, neruis
 Auditus superis, auditus manibus Orpheus,
 Emerito fulgent clara inter sidera plectro.
 Hunc etiam mater, tota comitante sororum
 Aonidum turba, mater mirata canentem,
 Non illo Pangæa iuga, aut mauortius Hemus,
 Non illo modulante sonos stetit vltima Thrace,
 Cum syluis venere fera, cum montibus amnes.
 Immemor & dulcis nidi, positoque volatu
 Non mota volucris captiua pependit in æthra.
 Quin etiam Pagæsea ratis, cum cœrula nondum
 Cognita terrigenis, pontoque intrare negaret,
 Ad puppim sacræ cithera eliciente carinæ
 Adductum cantu venit mare, pallida regna
 Bistonios vates, flammisque Acherõta sonantem
 Placauit plectro, & fixit reuolubile saxum.
 O diræ Ciconum matres, geticique furores,
 Et damnata deis Rhodope, tulit ora reuulsa
 In pontum, tipis vtrinque sequentibus Hebrus.
 Tum quoque cum rapidi caput à ceruice recisum
 Portarent fluctus, subito emicnere per vndas
 Ad murmur cete toto exultantia ponto:
 Sic tum pierius, bellis durata virorum
 Pectora, castalio frangebat carmine Teuthras.
 Interea placida artulerant iam flamina terris
 Magonem Libycis, lauro redimita subibat
 Optatos puppis portus, pelagõque micabant
 Captiua armâ procul celsa fulgentia prora.
 At patulo surgens iam dudum & æquore late
 Nauticus implebat resonantia littora clamor,
 Et simul adductis percussa ad pectora tonfis,

X 2

Centeno

Centeno fractus spumabat verbere pontus.
 Nec lentum in medios rapienda ad gaudia vulgus
 Procurrat fluctus, elataque turba fauore
 Certatim ingenti celebrant noua gaudia plausu.
 Æquatur rector diuis, illum vndique matres,
 Illum turba minor, moniti laudare nepotes,
 Et senior manus, & iuxta populûsque patrêsque
 Mactatis superûm dignantur honore iuuenis.
 Sic patriam Mago & portas ingressus ouanteis
 Fraternalaudis fama. ruit inde senatus,
 Et multo patrum stipatur curia cœtu.
 Tum diuos veneratus, auum de more vetusto,
 Martem agit egregiû, & fractas queis Itala tellus
 Nitebatur opes, pars ipse haud parua laborum
 Nuntio, pugnatum superis in vota secundis.
 Est locus Ætoli signat quem gloria regis,
 Possessus quondam prisca inter secula Dauno,
 Humenteis rapido circumdat gurgite campos
 Aufidus, & stagnis intercipit arua refusis,
 Mox fluctus ferit Adriacos, magnôque fragore
 Cedentem impellit retrorsum in æquora pontum.
 Hic Varro, & magnû Latia inter nomina Paulus
 Nomen, queis rerum ducebis permissa potestas,
 Vix dum depulsa nigra caligine noctis
 Inuadunt campum, & late fulgentibus armis
 Accendunt vltro lucem surgentis Eoi.
 Nos contrâ (nam germanum furor acer agebat
 Optata pugna) castris cita signa mouemus.
 Intremuit tellus, & pulsus mugit olympus.
 Hic fluuium & campos abscondit strage virorum
 Ductor, quo nunquam maiorem ad bella tulerunt
 Rectorem terræ. vidi quum turbine sæuo

Aufonia,

Aufonia, & sonitu bellantis fusa per agros
 Vni terga daret, vidi quum Varro citato
 Auferetur equo, proiectis degener armis.
 Quin & magnanimum perfollo corpore telis
 Stare super socium, vidi te Paule cadentem.
 Ægatis, ille & feruilia fœdera, larga
 Vltus eade dies, non plus optasse liberet,
 Quantum concessit dexter Deus, altera iam lux
 Si redeat, populis certè sis omnibus vita
 Tum Carthago caput, terrâsq; colere per omnes.
 Testes hî fragis, quos signum illustre superbis
 Mos laua gestare viris. tum funditur ante
 Ora admiraadum præfulgens annulus auro,
 Dâtque fidem verbis, haud paruo insignis aceruo.
 Hinc iterum repetens; restat nunc sedibus imis
 Vertenda atque equanda solo iam subruta Roma,
 Adnitamur, ait, vires refouete tot haustas
 Casibus, & pateant non parca æraria dextris,
 Quas emimus bellis. desit iam belua iustis
 Aufoniis terror, necnon alimenta fatigant.
 Atque ea dum memorat, toruo conuersus in ora
 Hannonis vultu, quem gliscens gloria prauum
 Ductoris studio iam dudum agitabat acerbo.
 Iamque tibi dextras inceptâq; nostra probamus,
 Iam fas Dardanio me non seruire colono.
 Anne iterum Hânibalem dedi placet? atra veneno
 Inuidiæ, nigroque vndantia pectora felle
 Tandem tot titulis, totque exornata trophæis
 Infelix muta, dextra hæc, en dextera, quam tu
 Æneadis lacerare dabas, & littora, & amnes,
 Et stagna, & latos impleuit sanguine campos. (bat
 Hęc Mago, atq; animos fauor haud obscurus habe
 Cui

X 3

Cui simul inuidia, atq; ira stimulantibus Hanno:
 Talia vefani iuuenis conuitia miror
 Haud equidem, tumet ingenio, fraternaque corda
 Non tardè agnoscas, & virus futile linguæ.
 Qui ne mutatum vanis absistere credas,
 Nunc pacem orandâ, nunc improba fœdere rupto
 Arma reponenda, & bellum exitiale cauendum
 Author ego, atque ad eò vosmet perpendite quæso
 Quid ferat, haud aliud nobis censere relictum est.
 Tela, viros, aurum, classis alimenta precatur,
 Belligeramque feram: victus non plura dedissem.
 Sanguine Dardanio Rutulos saturauimus agros,
 Et iacet in campis Latium, deponere curas
 Tandem ergo bone da victor, liceatque sedere
 In patria, liceat non exhaurire rapacis
 Impensis belli vacuatos sæpe penateis.
 Nunc en, nunc inquam (falsa vt præfagia nostra
 Sint oro, mentsque augurio ludatur inani)
 Haud procul est funesta dies, atrociam noui
 Corda, ac prospicio naras è claudibus iras.
 Vos ego vos metuo Cannæ, submittite signa,
 Atque ad eò tentate, agedum, & deposcite pacem.
 Non dabitur, parat ille dolor (mihi credite) maius
 Exitium accepto, citiusque hæc fœdera victor
 Quam victus dabit, atque ad eò qui tanta superbo
 Facta sonas ore, & spumanti turbine perflas
 Ignorantium aures, dic en germanus in armis
 Ille tuus par Gradiuo, per secula tellus
 Cui similem nūquam ductorem in bella creauit,
 Mœnia romuleæ cur nondum viderit vrbs?
 Scilicet à gremio matrum rapiamus in hostem
 Nondum portandis habiles grauioribus armis.

Aratas

Aratas iussu texamus mille carinas,
 Atque omnis Libyæ quaratur belua terris,
 Vt longa imperia, atque armatus proroget annos
 Hannibal, & regnum trahat vsq; in tempora fati.
 Vos verò (neque enim occulto circūdāmur astu)
 Ne dulcibus spoliatis domos, castrisque potentum
 Atque opibus sancite modum, pax optima rerū,
 Quas homini nouisse datū est, pax vna triumphis
 Innumeris potior, pax custodire salutem
 Et ciues æquare potens, reuocetur in arces
 Tandem Sidonias, & fama fugetur ab vrbe
 Perfidia Phœnissa tua: si tanta libido
 Armorum tenet, atque enses non reddere perstat
 Poscenti patriæ, nil suppeditare furori
 Horror, & hæc fratri Magonem dicta referre.
 Plura adnectentem (neque enim satiauerat iras
 Dicendo) clamor turbat diuersa volentum.
 Si Libyæ decus, haud vlli superabilis armis
 Hannibal est iræ tibi, destituemus ad ipsas
 Victorem metas? nec opum adiumenta feremus?
 Inuidia vnus sceptrum vt iam parta retardet?
 Inde alacres tribuunt, quæ belli posceret vsus:
 Absentique suum iactant sub teste fauorem.
 Mox eadem terris placitum traducere Iberis,
 Dum malus obtreccat facta immortalia liuor,
 Nec finit adiutas ductoris crescere laudes.

ARGUMENTVM IN
 LIB. XII.

Iam Zephyro in terras flatu redeunte repenti,
 Hostis Parthenopes ad muros agmina ducit.
 Irrit us hinc cœpti Cumas petit: inde profectus

X 4

Marte

Marte Dicarchæam parat exagitare iuuentam.
 Hinc mouet ad trepidâ belli molimina Nolam:
 Marcello sed tum fractus pulsusque recessit.
 Strenuus & Sardos tutatur ab hoste libyso
 Torquatus: miserâs ardens incendit Aceras
 Hannibal: inde tuos peritura Petilia muros.
 Et dempta madidum luxu capit arce Tarentum.
 Necnon & capuam, totis iam viribus viget
 Dardanus obsessam: quam cum recreare solura
 Obsidione nequit, Romam ruit acer ad altam
 Hostis, vt armorum facto premat orbe vicissim.

SILII ITALICI PVNICORVM
 LIBER XII.

IAm terra glaciale caput, sæcundâque nimbis
 Tépora, & austrifero nebulosâ vertice frôtê,
 Immitis condebat hyems, blandisque salubre
 Ver Zephyris, tepido mulcebat rura sereno.
 Prorumpit Capua Pœnus, vicinâque latè
 Præmissis terrore quatit. ceu condita bruma
 Dum Rhipheâ rigent Aquilonis flamina, tandem
 Euoluit serpens arcano membra cubili,
 Et splendente die nouus emicat, atque coruscum
 Fert caput, & saniem sublati faucibus efflat.
 At Libyci ducis vt fulserunt signa per agros,
 Desolata metu cuncta, & suadente pauore
 Vallo se clausere simul, trepidique salutis
 Expectant ipsi metuentes mœnibus hostem.
 Sed non ille vigor, qui ruptis alpibus arma
 Intulerat, dederatque vias, Trebiâque potitus,
 Mœonios Italo sceleravit sanguine fluctus
 Tunc inerat, molli luxu madefacta, meroque

Illecebris

Illecebris somni, torpentia membra fluebant,
 Queis gelidas fuerum noctes thorace grauatis
 Sub Ionè non æquo trahere, & tentoria sæpe
 Sprenere, vbi hyberna rueret cû grandine nimbi,
 Ac ne nocte quidem clypei enlève reposti,
 Nô pharetræ, aut iacula, & promœbris arma fuere.
 Tunc graue cassis onus, maiorâque pondera visa
 Parmarum, ac nullis fusa stridoribus hastæ.
 Prima instaurantem sensit certamina, mitis
 Parthenope, non diues opum, non spreta vigoris:
 Sed portus traxere ducem, securâ volentem
 Equora, quæ peteret veniens Carthagine puppis.
 Nam molles vrbis ritus, atque hospita Musis
 Otia, & exemptum curis grauioribus æuum,
 Sirenum dedit vna suum & memorabile nomen
 Parthenope muris Acheloiæ, æquore cuius
 Regnauere diu cantus, cû dulce per vndas
 Exitium miseris caneret non prospera nautis.
 Hæc ponè aggressus (nâ frontè clauserat æquor)
 Mœnia, non villas valuit perfringere Pœnus
 Tota mole vias, frustra que inglorius ausi,
 Pullauit quatiens obstructas ariete portas.
 Stabat Cannarum graia ad munimina victor
 Nequicquam, & cautæ mentis consulta probabat
 Euentu, qui post Dauni stagnantia regna
 Sanguine Tarpeias ire abstinuisset ad arces.
 En qui nos segnes & nescire addere cursum
 Fatis iactastis, quod vobis scandere nuper
 Non acie ex ipla concessum mœnia Romæ,
 Intrate, atque epulas promissas sede tonantis
 His quæ graia manus defendit, reddite rectis.
 Talia iactabat, famæ que pudore futuræ

X 5

Irris

Irritus, incepta primis si abfistere vrbe
 Audebat cuncta, atque acnebat fraudibus enses.
 Sed subitæ muris flammæ, totoque fluebant
 Aggeris anfractu tela improuisa per auras.
 Haud secus, oculuit saxi quos vertice scetus
 Ales fulua Iouis, tacito si ad culmina nisu
 Euasit serpens, terræque propinquus hiatu,
 Illa hostem rostro, atque affuetis fulmina ferre
 Vnguibus incessens, nidi circumuolat orbem.
 Tandem ad vicinos Cumarum vertere portus
 Defessus subigit, variòque laceessere motu
 Fortunam, & famæ turbando obstare sinistra.
 Sed custos vrbi Gracchus tutela, vel ipsis
 Certior arcebat muris, iterumque sedere
 Portis, atque aditus iterum sperare verabat.
 Lustrat inops animi, rimatur & omnia circum
 Alite vectus equo, rursusque hortatibus inquit
 Laudû agitare suos, proh dii, quis terminus inquit
 Ante vrbes standi Graias, oblite tuorum
 Factorum miles? quis erit modus? Alpibus astat
 Nimirum maior moles, & scandere cælum
 Pullanteis iubeo scopulos: quanquam altera detur
 Si similis tellus, alia que repentè sub astra
 Exurgant rupes, non ibis? & arduus arma
 Me ducente ferēs? tenet heu Cumanus hiantem
 Agger adhuc, murusq; tenet, Gracchumq; moueri
 Non ausum portis, paruo in discrimine cerno.
 An vobis gentes, quæcunque labore parastis
 Casu gesta putent? vos per Tyrrena fauentum
 Stagna deum, per ego & Trebiâ cinerésq; Sagurthi
 Obtestor, dignos iam vosmet reddite vestra
 Quæ trahitis fama, & reuocate in pectore Cænas.

Sic

Sic ductor fessas luxu, attritasque secundis
 Erigere, & verbis tentabat sistere mentem.
 Atque hic perlustrans aditus, fulgentia cernit
 Arcis templa iugo, quorum tum Virius, altæ
 Immitis ductor Capuæ, primordia pandit:
 Non est hoc, inquit, nostri quod suspicis xui,
 Maiores fecere manus, cum regna teneret
 Dictæi regis, (sic fama est) linquere terras
 Dædalus inuenit: nec totò signa sequenti
 Orbe dare, ætherias aliena tollere in auras
 Ausus se penna, atque homini monstrare volatus.
 Suspensum hic librans media inter nubila corpus
 Enauit, superòsque nouus conterruit ales.
 Natum etiam docuit falsa sub imagine plumæ
 Attentare vias volucrum: lapsumque solutis
 Pennarum remis, & non felicibus alis
 Turbida plaudentem vidit freta: dumque dolori
 Indulget subito, motis ad pectora palmis.
 Nescius heu planctu duxit moderante volatus.
 Hic pro nubiuago gratus pia templa meatu
 Instituit Phœbo, atque audaces exiit alas.
 Virius hæc, sed enim ductor numerabat inertes
 Atque actos sine Marte dies, ac stare pu debat.
 Ingemit aduersis, respectansque irrita tecta
 Vrbe Dicarchæa parat exatiare dolorem.
 Hic quoque nunc pelagus, nunc muri saxea moles
 Officit audenti, defensantumque labores.
 Dumque tenet socios, dura atque obseptæ viarum
 Rumpere nitentis lentus labor, ipse propinqua
 Stagnorum terræque simul miracula lustrat.
 Primores adsunt Capuæ, docet ille repentes
 Vnde ferant nomen Baiæ, comitemque dedisse
 Dulichiæ

Dulichiaæ puppis stagno sua nomina monstrat.
 Ast hic Lucriño mansisse vocabula quondam
 Cocyti memorat, mediòque in gurgite ponti
 Herculeum commendat iter, qua dispulit æquor
 Amphitryoniades armenti vector Iberi.
 Ille olim populis dictum Styga, nomine verso
 Stagna inter celebrè nũc mitia mōstrat Auernũ,
 Tũ tristi nemore atq; vmbri nigratibus horrēs,
 Et formidatus volucris, lethale vomebat
 Suffuso virus cælo, stygiæque per vrbes
 Relligione sacer, sæuum retinebat honorem.
 Hinc vicina palus, fama est Acherontis ad vndas
 Pandere iter, cæcas stagnante voragine fauces
 Laxat, & horrendos aperit telluris hiatus,
 Interdũmque nouo perturbat lumine manes.
 Ac iuxta caligante situ, longũmque per æuum
 Infernis pressas nebulis, pallente sub vmbra
 Cymmerias iacuisse domos, noctũmq; profundam
 Tartarea narrant vrbs: tum sulfure & igni
 Semper anhelantes, coctòque bitumine campos
 Ostentant, tellus atro exundante vapore
 Suspirans, vsq; diu calefacta medullis
 Æstuat, & stygios exhalat in aëra flatus.
 Parturit, & tremulis metuendum exhibat antris.
 Interdũmque cauas luctatus rumpere sedes,
 Aut exire foras, sonitu lugubre minaci
 Mulciber immugit, laceratãque viscera terræ
 Mandit, & exesos labefactat murmure montis.
 Tradunt Herculeæ prostratos mole gigantes
 Tellurem iniectam quatere, & spiram in anhelo
 Torrerit latè campos, quotiesque minatur
 Rũpere cõpagem impositam, expallescere cælum,
 Apparet

Apparet Prochyte sæuum sortita Mimanta.
 Apparet procul Inaryme, quæ turbine nigro
 Fumantem premit Iapetum, flammãque rebelli
 Ore eiectantem, & siquando euadere detur
 Bella Ioui rursus superisq; iterare volentem.
 Mōstrantur Vesueua iuga, atque in vertice summo
 Depasti flammis scopuli, fractusque ruina
 Mons circum, atque Ætnæ fatis certantia saxa.
 Necnon Misenum seruantem Idæa sepulchro
 Nomina, & Herculeos videt ipso in littore Baulos
 Miratur pelagique minas terræque labores.
 Quæ postquam perspecta viro, regressus ad altos
 Inde Pherecyadũm muros, & frondentia lato
 Palmite deuastat Nysæa cacumina Gauri.
 Hinc ad Chalcidicã trãsfert citus agmina Nolã.
 Campo Nola sedet, crebris circumdata in orbem
 Turribus, & celfo facilem tutatur adiri
 Planiciem vallo: sed qui non turribus arma
 Defendenda daret, verũm vltro mœnia dextra
 Protegeret, Marcellus opem auxiliũmq; ferebat.
 Isq; vbi Agenoream procul aduentare per equor,
 Et ferre ad muros nubem videt, arma, cruentus
 Hostis adest, rapite arma viri, clamãtq;, capirque.
 Circumstant rapidi iuuenes, aptantque frementi
 Sanguineas de more iubas: sonat inde citato
 Agmina disponens passũ, tu limina dextræ
 Seruabis portæ Nero: tu conuerte cohortes
 Ad læuam patrias, & Larinatia signa,
 Clarum Volscorum Tulli decus: ast vbi iusso
 Per tacitum ruptis, subita vi, fundite portis
 Telorum in campos nimbũ, ferat ipse reuulsa
 In medios, equitũque traham certamina porta.
 Dumque

Dúmque ea Marcellus, iá claustra euellere Pœni
 Et scalis spretos tentabant rumpere muros.
 Insonuere tubæ passim, clamórque virorum,
 Tinnitúsque simul litui, raucóque tumultu
 Cornua, & in membris concussa furentibus arma.
 Fertur acerba lues disiectis incita telis,
 Effusa; que ruunt inopino turbine turmæ,
 Improbus vt fractis exundat molibus amnis,
 Propulsum vt Borea scopulis impingitur æquor,
 Vt rupto terras inuadunt carcere venti.
 Nec terrente Libys visû armorúmque virúmque
 Deiectum sperare valet, dux Dardanus instat
 Antonito progressus equo, tergísque ruentum
 Incumbens hasta, socios nunc voce fatigat.
 Perge age, fer gressus, dexter deus, horáque; nostra
 Hac iter in muros Capuæ: núc rursus in hosté (est
 Conuersus, sta, quó raperis? non terga tuorum,
 Te ductor Libyæ increpito, stat campus, & arma,
 Et Mars in manibus, dimitto à eadē cohortes.
 Spectemur soli, Marcellus prælia posco.
 Sic rector Lauus: iuuenique inuadere pugnam
 Barcæ suadebat honor pretiúmque pericli.
 Sed non hæc placido cernebat pectore Iuno,
 Cœptóque auertit suprema in fata ruentem.
 Sistere percussio ille, & reuocare laborat.
 Talé sine è gremio Capuæ, rectísque sinistris
 Egredimur? stare ô miseri, queis gloria summa
 Dedecori est, nil vos hodie (mihi credite) terga
 Vertentes fidum expectat: meruistis vt omnis
 Ingruat Aufonia, & sauo mauorte parastis,
 Nequa spes fuos pacis vitæque maneret.
 Vincebat clamore tubas, vocísque vigore

Quamuis

Quamuis obstructas sæuus penetrabat in aures.
 Polydamanteis iuuenis Pedianus in armis
 Bella agitabat atrox, Troianaque semina, & ortus
 Atque Antenorea sese de stirpe ferebat,
 Haud leuior generis fama, sacróque Timauo
 Gloria, & Euganeis dilectum nomen in oris.
 Huic pater Eridanus, Venetæq; ex ordine gentes,
 Arque Appono gaudens populus, seu bella cieret,
 Seu Musas placidus, doctæque silentia vitæ
 Mallet, & Aonios plectro mulcere labores.
 Non vllum dixere parem, nec notior alter.
 Qui postquam effusis virens vestigia frenis
 Pœnorum, iuxta galeam atque insigni perempti
 Agnouit spoliū Pauli, puer illa gerebat
 Non paruo lætus ductoris munere Cinyps,
 Dilectus Pœno Cinyps, quo grator ore
 Non fuit, ac nulla nituit plus fronte decoris.
 Quale micat sépérq; nouū est, quod Tyburis aura
 Paicit ebur, vel qui miro candoris honore
 Lucet in aure lapis, rubris aduectus ab vndis.
 Quem postquam egregium cristis & casside nota
 Fulgentem extremo Pedianus in agmine vidit,
 Cum súbita ante oculos Pauli emerisset imago
 Sedibus infernis, amissaque posceret arma,
 Inuadit frendens, tunc ignauissime sacri
 Portabis capitis, quæ non sine crimine vester
 Inuidiæque deum gestaret regmina ductor?
 En Paulus, vocat inde viri ad spectacula manes,
 Et fugientis agit costis penetrabile telum.
 Tum delapsis equo, galeam atque insignia magni
 Consul abrupit dextra, spoliâtque vidéntem.
 Soluitur omne decus letho, niueosque per artus

It

It stygius color, & forma populatur honores.
 Ambrosiæ cecidere comæ, violatæque certix
 Marmoreum in iugulum collo labente recumbit;
 Haud secus oceano rediens cythereius ignis,
 Cum lese Veneri iactat splendore resecto,
 Si subita inuadat nubes, hebetatur, & atris
 Decrescens tenebris, languentia lumina condit.
 Ipse etiam, capta Pedianus casside, nudos
 Attonitus stupet ad vultus, irâsque coërcet.
 Tum galeam magno ad socios clamore reportans
 Immitem quatiebat equum, spumantia sæuo
 Frena cruentantem morsu, cui turbidus armis
 Obuia Marcellus rapido tulit ora tumultu:
 Agnosçensque decus, maecte ô virtutis auitæ
 Maecte Antenoride, nunc, inquit, rapta petamus
 Quod superest Libyci ductoris tegmina, & ardẽ
 Terrificis sæuam fundit stridoribus hastam.
 Nec forsan voti vanus foret, obuia ni vis
 Gestaris opposito tenuisset corpore telum.
 Qui dum vicinis ductorem protegit armis,
 Transabit nõ huc sitiens grauis hasta cruorem,
 Ingentesque minas mutata morte peregit.
 Auehitur rap im ductor, discrimine lethi
 Turbarus, cursumque ferens ad castra capeffit.
 Iamq; fugæ immodicus tendit certamine gressu
 Præcipitem, velis Pœnorum exercitus armis.
 Assequitur telis hostis, longasque viritim
 Exatant iras eladum, calõque cruentos
 Certatim ostentant, & diis vltoribus enses.
 Ille dies primo docuit, quod credere nemo
 Auderet superis, Martis certamine sisti
 Possẽ ducem Lybiæ raptant currusque virõsque
 Massyl

Massylamque feram, & viuis auulsa reportant
 Tegmina bellatum, atq; abeunt sub cuspide terga
 Contenti vidisse ducis: tum Martis adæquant
 Marcellum decori, graditur comitante triumpho
 Maior, quam ferret cum victor opima tonanti.
 Inde furens postquam vallo vix depulit hostem
 Ductor Agenoreus, quando hæc, quantoq; cruore
 Hostili, labem eluerim? mea terga videre
 Contigit Ausonia? mène, inquit, summe deorum
 Post Trebiam statuis tam tristi funere dignum?
 Vosque inuicta diu, nunc heu sine Marte iuuentus
 Debellata bonis Capuæ, non degener ipse
 Gestorum, Ausoniis verti victricia signa,
 Vobis terga dedi, vidi cum ad bella vocarem,
 Non secus atque Italo fugere à ductore pauçetes.
 Quid reliquum prisce Martis tibi, qui dare terga
 Me reuocante potes? fundebat talia Pœnus,
 Et Latæ sese Nolana ad mœnia turmæ
 Portantes spolia insigni clamore ferebant.
 At consueta graues per longum audire suorum
 Euentus Roma, & nunquam recreare secundis,
 Allato tandem faustæ certamine pugna
 Erigitur, primoque deum se munere rollit.
 Ante omneis pigra in Martem, fugiensq; laboru
 Dum bellum tonat, & sese furata iuuentus
 Dat Pœnas latebræ, tum qui dulcedine vitæ,
 Inuenere dolos, iuratæque fœdera Pœno
 Corruptere, notant, & purgant crimine gentem.
 Punitur patriam meditantum linquere terram
 Consilium infelix, sceleratæque culpa Metelli.
 Talia corda virum: sed enim non fœmina cessit
 Mente æquare viros, & laudis poscere partem.
 Y Omnis

Omnis præ sese portans capitisque manusque
 Antiquum decus, ac direpta monilia collo,
 Certatim matrona ruit, bellóque ministrant.
 Haud tanta cessisse viros in tempore tali
 Laudis sorte piger: factóque in secula ituro
 Latantur tribuisse locum: tum celsa senatus
 Subsequitur turba, in medium certamine magno
 Priuatæ cumulantur opes, nudare penates,
 Ac nihil arcanos vitæ melioris ad vsus
 Seposuisse iuuat, coit & sine nomine vulgus.
 Corpore sic toto ac mēbris Roma omnibus vsa,
 Exangues rursus tollebat ad æthera vultus.
 Addunt spem miseris dulcem Parnasia cyrrha
 Portantes responſa viri, nam læta ferebant
 Exaudisse adytis, facta cūm voce tonaret
 Antū, & mugiret Phœbo iam intrata sacerdos.
 Soluire gens Veneris grauiores corde timores,
 Aduersa, & quicquid duri sub Marte manebat,
 Exhaustum est vobis, restant leuiora laborum,
 Et sine pernicie terror, diis vota precéſque
 Fertē modò, & tepidos aris libate cruores,
 Neu date terga malis, aderit Gradivus, & ipse
 Delius auertet propiora pericula vates,
 Troianos notus semper minuisse labores.
 Sed verò, sed enim ante omnes altaria fument
 Centum festa Ioui, centum cadat hostia cultris.
 Ille trucem belli nube in sæuásque procellas
 In Libyam violenter ager, spectabitis ipsi
 Ægida turbato quatientem in prælia mundo.
 Ast ea Parnasi postquam clamata sub antris
 Allatum, vulgique deus peruenit ad aures,
 In capitolas certatim scanditur arces,

Sternunturq; Ioui, & delubrū sanguine honorāt.
 Tum præana canunt, responſaque fida precantur.
 Interea assuetis senior Torquatus in armis,
 Sardoas patrio quaiebat milite terras.
 Namque ortum Iliaca iactans ab origine nomen
 In bella Hampſagoras Tyrios renouata vocarat.
 Proles pulchra viro, nec tali digna parente
 Oſcus erat, cuius frictus fulgente iuuenta
 Ipse asper paci, crudos sine viribus annos
 Barbarici studio ritus, refouebat in armis.
 Iſque vbi Torquatum raptim properata ferentē
 Signa videt, pugnaque audas accedere dextras,
 Fraude loci nota, latebroſa per auia saltus
 Euolat, & profusa fugæ compendia carpens,
 Occulta tegitur valle, & frondentibus vmbriſ.
 Inſula fluctuſono circumuallata profundo
 Caſtigatur aquis, compressaque gurgite, terras
 Enormes, cohibet, nudæ sub imagine plantæ.
 Inde Ichnuſa prius Graiſ memorata colonis,
 Mox libyci Sardus generoso sanguine fidens
 Herculis ex sese mutauit nomina terræ.
 Affluxere etiam, & sedes poſuere coactas
 Diſperſi pelago, poſt eruta pergama, Teucrī.
 Nec paruum decus, adueſto cum claſſe paterna
 Agmine Teſpiadum, terris Iolæ dedisti.
 Fama eſt, cūm laceris Actæon flebile membris
 Supplicium lueret, ſpectata in fonte Dianæ,
 Attonitum nouitate mali fugiſſe parentem
 Per freta Ariſtæum, & Sardoos iſſe recessus,
 Cyrenen monſtraſſe ferunt noua littora matrem.
 Serpentum tellus pura, ac viduata venenis,
 Sed triſtis caſo, & multa vitata palude.

Qua videt Italiam, saxoso torrida dorso
 Exercet scopulis latè freta, pallidàque intus
 Arua coquit nimum, cancro fumantibus austris.
 Cætera propensæ Cereris nutrita fauore.
 Hoc habitu terræ nemorosa per inuia crebro
 Torquatum eludens hostis, Sidonia pugna
 Tela expectabat, sociòsque laboris Iberos.
 Qui postquam appulsis animos auxere Carinis,
 Haud mora prorumpit latebris, aduersaque latè
 Agmina inhorrescunt, longumque coire videtur,
 Et conferre gradum: media interualla patentis
 Corripiunt campi properatis eminus hastis.
 Donec ad expertos enses, fidissima tela
 Peruenit, dura inde lues, ceduntq;, caduntque,
 Alternique animas sæuo in mucrone relinquunt.
 Nò equidè innumeras cædes, totq; horrida facta
 Speratim tanto digne pro nomine rerum
 Pandere, nec dictis bellantum æquare calorem.
 Sed vos Calliope nostro donare labori
 Nota parum magni longo tradantur in æuo
 Facta viri, & meritum vati sacremus honorem.
 Ennius antiqua Mæssippi ab origine regis
 Miscebat primas acies, Latiaque superbum
 Vitis adornabat dextra decus, hispida tellus
 Miserunt Calabri, Rudia genere verustæ,
 Nunc Rudia solo memorabile nomen alumno,
 Is prima in pugna, vates vt Thracius olim
 Infestam bello quateret cum Cizicus Argon
 Spicula deposito Rhodopeia pectine torfit,
 Spectandum sese non parua strage virorum
 Fecerat, & dextræ gliscebant cædibus ardor.
 Aduolat æternum sperans fore, pelleret Oscan

si

Si tantam labem, ac perlibrat viribus hastam.
 Risit nube sedens vani conamina cœpti,
 Et telum procul in ventos dimisit Apollo.
 Ac super his nimum iuuenis, nimumq; superbi
 Sperata hausisti, sacer hic, ac magna sororum
 Aonidum cura, & dignus Apolline vates.
 Hic cauet illustri primus bella Itala versu,
 Attollétque duces cælo, resonare docebit
 Hic latis Helyconæ modis, nec cederet honore
 Aseræo famæve seni, sic Phœbus, & Osco
 Vltix per geminum transcurrit tempus arundo.
 Vertuntur iuuenis casu perculsa per agros
 Agmina, & effusæ pariter dant terga cateruæ,
 Dum pater audita nati nece turbidus iræ
 Barbaricū, atq; immane gemēs, trāsfigit anhelum
 Pectus, & ad manes viget vestigia nati.
 At Libyæ ductor Marcello fractus, & acri
 Contulus pugna, campos damnarat, & arma
 Verterat ad miseras non æqui Martis Acerras.
 Inde vbi permisit flammis atque ensibus vibem,
 Nuceria nihil lenior nec parciore ira
 Incusit sese, atque æquauit in cœnia terræ.
 Post Casilina sibi, nultum obluētatus iniquis
 Defendentum armis, ægre referauerat astu
 Limina, & obsessis vitam pensauerat auro.
 Iamq; in Dauniuagos perfundēs agmina campos
 Flectebat rabiem, quò præda vel ira vocasset,
 Fumabat versis incensa Petilia tellus,
 Infelix fidei, miseræque secunda Saguntho,
 Ac quondā Herculeâ seruare superba phatetram.
 Verterat & mentem Tyria ad conata Tarentus,
 Portisque intrant Pœni, sed enim arce corusca

Y 3

Fila

Fisa loco manus Aufoniæ, stipata sedebat.
 Hic (miranda) mouens classem, quæ cõdita portu
 Astabat, namque angustis è faucibus æquor
 Erumpit scopulos inter, patulòque recessu
 Effundit campis secretum gurgitè pontum.
 Inclusas igitur, quibus haud enare dabatur
 Arce superposita, claustris maris extulit astu,
 Perque auersa tulit portatus in arua carinas.
 Lubrica roboreis aderant substramina plaustris,
 Atque recens cæsi tergo prolapsa iuueni
 Æquoream rota ducebat per gramina puppim.
 Et iam per colles dumòsque ad littus adacta
 Innabat pelago, veniens sine remige classis.
 Nuntius interea, vectis non more carinis
 Terentem freta, curarum feruoribus implet.
 Dum procul Oebalios auet expugnare nepotes,
 Et primus rostris sulcet naualibus arua,
 Obsessos Capuæ muros, claustra ipsa reuelli
 Portarum, ac totum miseris incurere bellum.
 Linqvit cœpta ferox, pennasque addente pudore,
 Atque ira simul, immani per proxima motu
 Euolat, & minitans auida ad certamina fertur.
 Haud secus amisso tigris si concita fœtu
 Emicet, attonitæ paucis lustratur in horis
 Caucasus, & saltu transmittitur alite Ganges,
 Donec fulmineo partus vestigia cursu
 Colligit, & rabiem presso consumit in hoste.
 Obuius huic sparso Centenius agmine raptim
 Funditur, au dendi prauus, facilisque periclis.
 Sed paruum decus Hannibali, nam vitis honore
 Perfunctus Latia, subito stimularet agresteis,
 Semeremq; manum sternendâ obiecerat hosti.

Bis septem demissa neci, nec substitit agmen,
 Millia bis septem, quæ non sollerior ense,
 Sed genus insignis, iustis ducebat in armis
 Fuluius, ast æquè per corpora fusa iacentum
 Raptum iter est, victòrq; morâ non passus eundi.
 Exequiæ, tantum famam nomémque volentem
 Horrificæ mentis, tenuerunt funere lato.
 Namq; per insidias (infandû) & ab hospite cæsus,
 Colloquium & promissa petit dum perfida gêtis
 Lucanæ Gracchus, cæco circumdatus astu,
 Occiderat, laudémque Libys rapiebat humandi.
 Sed non vt scitum celerare ad mœnia Pœnum
 Astabat res vllò loco. iam Consul vterque
 Præcipites aderant, Nola vis omnis & Arpis,
 Qui floridior Fabius, rapida arma ferebant,
 Hinc Nero, & hinc volucres Syllanus nocte dièq;
 Impellebat agens, properata ad bella, cohortes,
 Vndique conueniunt, paritèrq; opponere cûctos
 Vni ductores iuueni placet, arduus ipse
 Tifata inuadit propior, quâ mœnibus instat
 Collis, & è tumulis sabiectam despicit urbem.
 Verùm vbi tot sese circumfundentibus armis
 Vallatas sociùm portas, vsque negari
 Intrauisse sibi, Capuâque erumpere cernit,
 Anxius aduentus, nunc ferro frangere cœtum
 Obstantum meditatur, & huic nunc auia cœpto
 Consilia, atque astu quarit tot millia portis
 Abstrahere arctatis, cinctòsque resolvere muros.
 Sic igitur secum, curasque ita corde fatigat:
 Quo mens ægra vocas? iurissine pericula sumam
 Non æquis regione loci? Capuâque vadente
 Terga dabo? an residens vicini vertice montis

Excindi ante oculos patiar socialia tecta?
 Non ita me experti Fabius, Fabioque magister
 Turbarum expertor, cum clausos milite colles
 Erali victor, sparsoque per arua iuuenos
 Iactare accensis stimulaui cornibus ignes.
 Haud dum omnes abiere doli, defendere nobis
 Si Capuam ereptū est, dabitur circū dare Romā.
 Hęc postquam placita, & tenuit sentētia mentē,
 Non expectato Titan dum gurgite lucem
 Spirantes proferret equos, impellit in agmen
 Voce manūque viros, & cępta immania pandit.
 Perge, age, vince omnem miles virtute laborem,
 Et quantum humani possunt se tendere passus,
 Arduus accelera, Romam petis: hoc iter Alpes,
 Hoc Cannę statuere tibi, eia incute muris
 Vmbonem Iliacis, Capuęque repende ruinas,
 Quam tanti fuerit cadere, vt Palatia cernas
 Et denigantem Tarpeia sede tonantem.
 Instructi glomerant gressus, Roma auribus heret,
 Roma oculis, creduntque ducis sollertibus actis
 Aptius id cęptum, quā si duxisset ab ipso
 Fatali Eneadis campo, vultura cirata
 Transmittunt aluo vada, postremiq; relinquunt
 Tardandis Italis corruptas igne carinas.
 Tum Sidicina legunt pernicibus arua manipulis,
 Threiciamque Calen, vestras à nomine nati
 Orithya domos, hinc Alifanus Iaccho
 Haud inaratus ager, nymphis que habitata Casini
 Rura euastantur: mox & vicinus Aquinas,
 Et quę fumantem texere giganta Fregellę
 Agmine carpuntur volucii: fert concitus inde
 Per iuga cella gradum, duris quę rupibus hæret

Bella

Bellator Frusino, & surgit suspensa tumentis
 Dorso, frugiferis cerealis Anagnina glebis.
 Iamque adeo est cępos ingressus, & arua Labici,
 Linquens Telegoni pulsatos ariete muros,
 Haud dignā inter tāta morā, nec amœna retētant
 Algida, nec iuxta Iunonis tecta Gabinę.
 Pręceps ad ripas immani turbine fertur,
 Sulfureis gelidus qua serpit leniter undis
 Ad genitorē Anio, labēs sine murmure Tybrim.
 Hic vt signa fetox, dimensaque castra locauit,
 Et ripas tremefecit eques, perterrita pulsus
 Illa prima vadis, sacro se coniugis antro
 Condidit, & cunctę fugerunt gurgite nymphę.
 At matres Latia, cęu mœnia nulla supersint,
 Attonitę, passim furibundis gressibus errant.
 Ante oculos altant lacerę trepidantibus vmbra,
 Quęq; grauē ad Trebiā, quęq; ad Ticina fluenta
 Oppetere necem, Paulus Gracchusque cruenti
 Flammini usque simul, miseris ante ora vagantur.
 Clausit turba vias, stat celsus, & asper ab ira,
 Ingentēque metum toruo domat ore senatus.
 Interdum tamen erumpunt sub casside fusa
 Per tacitum lachrymę, quidnā fortuna minetur,
 Quidve parent superi: pubes dispersa per altas
 Stat turres, atque huc ventum sub corde volutat,
 Vt iam Roma satis credat defendere muros.
 Pœnus vt ad somnos vix totam cursibus actę
 Indulsit publi noctem, vigil ille, nec vllam
 Ad requiem facilis, credensque abscedere vitę
 Quod sopor eripiat tempus, radiantibus armis
 Induitur, Nomadumq; iubet prorumpere turmas.
 Inde leuis frenis circum pauitantię fertur

Z

Quadru-

Quadrupedante sono percussa mœnia Romæ.
 Nunc aditus lustrat, clausas nunc cuspide pulsat
 Infesta portas, fruiturque timore paventum.
 Nunc lætus celsis astans in collibus, intrat
 Urbem oculis, discitque locos, causasque locorū.
 Ac legeret visu cuncta, & penetraret in omnes
 Spectando partes, ni magno turbine adesset
 Fulvius, haud tota Capuæ obsidione relicta.
 Tum demum castris turmas suffexit ouanteis
 Spectata ductor satiatus pectora Roma.
 Atque vbi nox depulsa polo, primaque rubescit
 Lampade Neptunus, reuocaturque aurora labores,
 Effundit rupto persultans agmina vallo,
 Et quantum clamare valet per pluvium nostra
 O socij decora, & sacras in sanguine dextras
 Votis ite pares, & tantum audere sub armis
 Quantū Roma timet, reliquā hanc excindite molē,
 Nil quod vincatis toto restabit in orbe:
 Neu populi vos Martigenæ rardarit origo,
 Intratam Senonum capietis millibus urbem,
 Astuetamque capi: fortasse curulibus altis
 Iam vos, exemplo proauorum, ac nobile lethum
 Expectant de more senes, mortique parantur.
 Talibus his Pœnus, sed contra Oenotria pubes
 Non vllas voces ducis, aut præcepta requirit.
 Sat matres stimulant, natiq; & chara supinas
 Tendentū palmas lachrymantiaq; ora parentum.
 Ostentant paruos, vagitūque incita pulfant
 Corda virum, armatis infigunt oscula dextris.
 Ire volunt, & pro muris opponere densi
 Pectora, respectantque suos, aetūque resorbēt.
 Vt vero impulso patefactæ cardine portæ,

Et

Et simul erupit iunctis exercitus armis,
 Funditur immixtus gemitu, precibusque per altos
 Ad cælum muros clangor, sparsa que soluit
 Crinibus exulant matres, atque vbera nudant.
 Fulvius anteolans agmen, quis nesciat inquit
 Non sponte ad nostros Pœnum venisse penates?
 A portis fugit Capuæ. subnectere plura
 Conantem tristis cæli cum murmure vasto
 Turbavit fragor, & subita de nube procella:
 Iuppiter Æthyopum remeans tellure, minantem
 Romuleo Pœnum vt vidit succedere vallo,
 Cælicolis raptim excitis defendere tecta
 Dardana, & in septem discurrere iusserat arces.
 Ipse è Tarpeio sublimis vertice, cuncta
 Et ventos, simul & nubes, & grandinis iras,
 Fulminaque & tonitrus, & nimbos conciet atros.
 Concussu tremuere poli, cælumque tenebris
 Clauditur, & terras cæco nox condit amictu.
 Instat tempestas oculis, hostique propinquo
 Roma latet, iactæ in turmas per nubila flammæ
 Stridorem seruant, membris insibilat ignis.
 Hinc Notus, hinc Boreas, hinc fuscis Africus alis
 Bella mouent, quantis animos & pectora possint
 Irati satiare Iouis. fluit agmen aquarum
 Turbine confusum piceo, & nigrante procella,
 Atque omneis circa campos spumantibus vndis
 Inuoluit, celsus summo de culmine montis
 Regnator superum: sublata fulmina dextra
 Librauit, clypeoque ducis non cedere certi
 Incussit, summa liquefacta est cuspis in hasta,
 Et fluxit, ceu correptus fornacibus, ensis:
 Ambustis sedenim ductor Sidonius armis

Z 2

Sistebat

Sistebat socios, & cæcum è nubibus ignem
 Murmuræque à ventis misceri vana docebat.
 Tandem post clades socium, cœlique ruinam
 Non hoste in nimbis viso, non ense referri
 Signa iubet castris, mœstasque resuscitat iras.
 Ventis debebis nimirum, hyemisque procellis
 Vnum Roma diem, sed non te crastina nobis
 Lux vnquam eripiet, descendat Iuppiter ipse
 In terras licet infrendens. dum talia fatur,
 Ecce serenato clarum iubar emicat axe,
 Purgatúsque niter discussis nubibus æther.
 Æneada: sensere Deum, telisque repostis
 Summissas tendunt alta ad Capitolia dextras,
 Et festa cingunt montis penetralia lauro.
 Tum vultus, modo non paruo sudore madentes,
 Nunc lætos Iouis aspectant. da summe deorum,
 Da pater, vt sacro Libys inter prælia telo
 Concidat, haud alia potis est occumbere dextra.
 Sic adeo orantes pressere silentia, postquam
 Abstulerat terras nigrantibus Hesperus umbris,
 Quem simul attollens rutilantem lampada Titan
 Obruit, & vitæ rediit mortalibus vsus.
 Pœnus adest, nec se castris Oenotria pubes
 Cõtinet, haud dũ enses stricti, mediúmque iacebat
 Tantum ad bella loci, quantum transmittere iactæ
 Sufficerent hastæ, cum fulgor hebescere cæli
 Per subitum cœpit, densæque subire tenebræ,
 Atque dies fugere, atque armari ad prælia rursus
 Iuppiter, incumbunt venti, crassúsque rorante
 Austro nimborum feruet globus, intonat ipse
 Quo tremat, & Rhodope, taurúsque, & Pindus & At-
 Audiuere lacus Herebi, mersúsque profundis (las,
 Agnouit

Agnouit tenebris cælestia bella Typhæus.
 Inuadit Notus, ac piceam cum grandine multa
 Intorquens nubem, conantem & vana minantem
 Circumagit, castrisque ducem succedere cogit.
 Verùm vbi depositus sepiit sese aggere telis,
 Lata serenati facies aperitur olympi,
 Nullaque iam mitem credas habuisse tonantem
 Fulmina, nec placido commota tonitrua cælo.
 Durat, & affirmans non vltra spondet in ipsos
 Venturam crebròque diem, modò patria virtus
 In dextras redeat, ne Romam excindere Pœni
 Credant esse nefas. vbi nam tunc fulmina tandem
 Inuicti iacuisse Iouis, cum sterneret ensis
 Ætolos campos? vbi cum Tyrhena natarent
 Stagna cruore viri: pugnat pro mœnibus, inquit,
 Si rector superùm tot iactis fulmine telis,
 Inter tot motus, cur me contra arma ferentem
 Affixisse piget? ventis hyemique fugaces
 Terga damus, remeet quæso meus illa vigorque,
 Quæ nobis cum pacta patrum cū fœdera adessent
 Integrare acies placitum: sic pectora flammæ,
 Donec equum Titan spumantia frena resoluit,
 Nec nox composuit curas, somnauitve frementem
 Ausus adire virum, & redeunt cum luce furores.
 Rursus in arma vocat trepidos, clypeòque tremédũ
 Increpat, atque armis imitatur murmura cæli.
 Vt verò accepit tantum confidere diuis
 Ausonios patres, summissaque Bætis ad oras
 Auxilia, & noctu progressum mœnibus agmen:
 Sic agitare fremens obsessos otia, iamque
 Securam Hannibalis Romam, violentior instat,
 Lámque propinquabat muro, quum Iuppiter egram
 Lunoné

Iunonem alloquitur curis, mulcetque monendo.
 Nullane Sidonio iuueni, coniuxque sororque
 Chara mihi, non vlla vnquam sine fine feroci
 Addes frena viro? fuerit delere Sagunthum,
 Exquare alpes, imponere vincula sacro
 Eridano, fœdare lacus, etiã ne parabit
 Nostras ille domos, nostras perire in arces?
 Siste virum, nãque (vt cernis) iam flagitat ignes,
 Et parat accensis imitari fulmina flammis.
 His dictis, grates agit, ac turbata per auras
 Deuolat, & presa iuuenis Saturnia dextra,
 Quò ruis ò vecors? maiorãque bella capessis
 Mortali quàm ferre datur? Iuno inquit, & atram
 Dimouit nubem, veròque apparuit ore.
 Non tibi cum Phrygio res, Laurentiue colono,
 En age (namque oculis amora nibe, parumper
 Cernere cuncta dabo) surgit quã celsus ad auras,
 Aspice, montis apex, vocitata Palatia regi
 Parthasio, plena tenet, & resonante phætrea
 Intenditque arcum, & pugnas meditatur Apollo.
 At quã vicinis tollit se collibus alta
 Molis Auentinus, viden' vt Latonia virgo
 Accensas quatiat Phlegethontis gurgite tedas,
 Exertos auidæ pugna nudata lacertos?
 Parte alia cerne, vt scãuis Gradius in armis
 Impletit dictũ proprio de nomine campum. (nns,
 Hinc Ianus mouet arma manu, mouet inde Quiri
 Quisq; suo de colle Deus. sed enim aspice, quãrum
 Ægida commoueat nymbos, flam malq; vomẽtem
 Iuppiter, & quantis pascet ferus ignibus iras.
 Huc vultus flecte, atque aude spectare tonantem,
 Quas hyemes, quantos concussio vertice cernis

Sub

Sub nũtu tonitrus? oculis qui fulguret ignis?
 Cede deis tandem, & Titania desine bella.
 Sic effata, virum indocilem paciſque, modique,
 Mirantem superũm vultus, & flammea membra
 Abstrahit, ac pacem terris cœloque reponit.
 Respectans abiit, & castris auulsa moueri
 Signa iubet ductor, remeaturũ que minatur.
 Redditur extemplo flagrantior aethere lampas,
 Et tremula infuso resplendent cœrula Phœbo.
 At procul è muris videre vt signa reuelli
 Æneadẽ, verũque ducem, tacita ora vicissim
 Ostentant, nũtuque docent quod credere magno
 Non audent hærente metu, nec abire volentes,
 Sed fraudem insidiãque putant, & punica corda,
 Ac tacite natis insigunt oscula matres,
 Donec procedens oculis sese abstulit agmen,
 Suspectõsque dolos dempto tortore resoluit.
 Tum verò passim sacra in Capitolia pergunt,
 Inque vicem amplexi permixta voce triumphum
 Tarpeij clamant Iouis, ac delubra decorant.
 Iamq; omneis pandunt portas, ruit vndiq; lætũ
 Non sperata perens dudum sibi gaudia vulgus.
 Hi spectant quo fixa loco tentoria regis
 Astiterint, hi qua celsus de sede vocatas
 Affatus fuerit turmas, vbi belliger Astur,
 Atq; vbi atrox Garamas, læuũq; tetẽderit Hãno.
 Corpora nunc vitia sparguntur gurgitis vnda,
 Nunc auenicolis statuunt altaria nymphis.
 Tum festa repetunt iustratis mœnibus urbem.

ARGUMENTVM IN

LIB. XIII.

Mœnia vix hostis defensa, versus ab vrbe,

Z 4

Cernere

Cernere desierat, subito cum signa mouendi
 Incidit ad muros iterum calor: isset & illuc,
 Propter Palladium ni facram Agrippa negasset.
 Posse capi Romam: rapit ergo inde impius arma,
 Et te cum pleno spoliat Feronia luco.
 Littoreosque petit quos vertit Bruttius agros.
 Fuluius hinc Capua rediens, tandemq; subactam
 Intrat, & infidi punit commissa Senatus.
 Tristis sed geminos (quando hæc ita agitur) Ibera
 Scipiadæ terra fors abstulit. infera mæstus
 Scipio regna subit, charas vbi conuenit umbras
 Et patris, & patru, & matris loca læta tenentis.
 Discit & eximios, quos spondet fata, triumphos.

SILII ITALICI PUNICORVM
 LIBER XIII.

Segne iter emenso, vix dum Tarpeia videri
 Culmina deserant, toruos cum versus ad urbem
 Ductor Agenoreus vultus, remeare parabat.
 Castra locat nulla, lædens vbi gramina ripa
 Turia deducit tenuem sine nomine riuum,
 Et tacite Tuscis inglotius affuit vndis.
 Hic modo primores socium, modo iussa deorum,
 Nunc sese increpitat. dic o cui Lydia corde
 Creuerunt stagna, & concussa est Daunia tellus
 Armorum tonitru, quas exanimatus in oras
 Signa refers? qui micro tuum que læcea tandem
 Intrauit pectus? si nunc existeret alma
 Carthago ante oculos turrata celsa figura,
 Quas abitus miles causas illas dedisses?
 Imbres o patria, & mixtos cum sanguine nimbos,
 Et tonitrus fugio, procul hanc expellite gentis

Fos.

Fœmineam Tyria labem, nisi luce serena
 Nescire ac liquida Mauortem agitare sub æthra.
 Terror adhuc inerat superum, ac redolentia in ar-
 Fulmina, & ante oculos irati pugna tonantis. (mis
 Parendi tamen, & cuiumque incumbere iusso
 Durabat vigor, ac sensim diffusus ad aures
 Signa reportandi crescebat in agmine feruor.
 Sic vbi perumpit stagnantem calculus vndam,
 Exiguos format per prima volumina gyros,
 Mox tremulum vibrans motu gliscente liquorem
 Multiplicat crebros sinuati gurgitis orbes,
 Donec postremo laxatis circulus oris,
 Contingat geminas patulo curuamque ripas.
 At contra Agrippa haud paruū decus (inlyta namq;
 Semina ab Oenei ductoris stirpe trahebat)
 Oetolidas inter fuit aut ignobile nomen.
 Lætus opum, sed clauda fides, seseque calenti
 Addiderat Pœno, Latia diffusus habenæ.
 Is voluens veterum memorata antiqua parietum,
 Longo miles, ait, quaterer cum Teucra bello
 Pergama, & ad muros starei sine sanguine Mauors,
 Sollicitis Calchas (nam sic fortissimus heros
 Poscenti socero sæpe inter pocula Dauno,
 Narrabat memori Diomedes condita mente)
 Sed Calchas Danais, nisi clausum è sedibus arcis
 Armisonæ curent simulacrum auellere diuæ,
 Non vnquam affirmat Therapæis Ilion armis
 Cessurum, aut Leda rediturum nomen Amyclas.
 Quippe deis visum, ne cui perumpere detur
 Effigies ea quas vnquam possederit vrbes
 Tum meus adiuncto monstratam euasit in arcem
 Tydides Ithaco, & dextra molitus in ipso

Z s

Custodes

Custo des adytu templi, cæleste reportat
 Palladium, ac nostris aperit mala Pergama fatis.
 Sed postquam Oenotris fundauit sinibus urbem,
 Ager delicti Phrygium placare colendo
 Numen, & Iliacos parat exorare penates.
 Ingens iam templum celsâ surgebat in arce,
 Laomedontæ sedes ingrata Mineruæ.
 Cùm medios inter somnos, altâque quietem,
 Nec calata deam, & minitans Tritonia virgo,
 Non hæc Tydide tantæ pro laudis honore
 Digna paras, non Garganus, nec Daunia tellus
 Debentur nobis, quære in Laurentibus aruis,
 Qui nunc prima locant melioris mœnia Troiæ.
 Huc intra, captumque refer penetrabile parentum.
 Queis trepidus monitis, Saturnia regna capeffit.
 Iam Phryx condebat Lauinia Pergama victor,
 Armâque Laurenti figebat Troia luco,
 Verum vbi Tyrrheni peruentû ad fluminis vndas,
 Castrâque Tydides posuit fulgentia ripa,
 Priamidæ intremuere metu, tum pignora pacis
 Præten-dens dextra ramum canentis oliuæ
 Sic orsus Dauni gener, inter murmura Teucrum:
 Pone Anchisiade memores irasque, metûsque,
 Quicquid ad Idæos, Xanthû, Simoëntaq; nobis
 Sanguine sudatum, Scæarâque ad limina portæ
 Haud nostrum est, egere Dei, duræque sorores.
 Nunc age quod superest, cur non melioribus aui
 Ducimus auspiciis: dexteras iungamus inertes.
 Fœderis en hæc testis erit, veniamque precatus
 Troianam ostentat trepidis de puppe Mineruam.
 Hæc ausos Celas irrumpere mœnia Romæ
 Corripuit letho, neque tot de millibus vnum

Ingentis

Ingentis populi, patrias dimisit ad oras.
 His fractus ductor conuelli signa manipulis
 Optato lætis abitu iubet. itur in agros
 Diues vbi ante omnis colitur Feronia luco,
 Et sacer humectat fluminalia rura Capenas.
 Fama est, intactas longæui ab origine Fauni
 Creuisse in medium, congestis vndique donis,
 Immensum per tempus opes, lustrisque relictum
 Innumeris aurum, solo seruante pauore.
 Hæc auidas mentes, & barbara corda rapina
 Polluit, atque armat contemptu pectora diuitem.
 Auiæ tunc longinqua placent, quæ sulcat aratro
 Ad freta porrectis Trinacria Bruttius aruis.
 Dum Libys haud lætus Rhegina ad littora tēdit,
 Victor summoto patriis à sinibus hoste
 Fuluius infauftam Campana ad mœnia clausis
 Portabat famam, miserique extrema mouebat.
 Tum præsans passim cuiusq; est nomē in armis,
 Dedecus hoc defende manu: cur perfida & vrbī
 Altera Carthago nostræ, post fœdera rupta,
 Et missum ad portas Pœnum, post iura petita
 Consulis alterni, stat adhuc? & turribus altis
 Hannibalem, ac Libycas expectat lenta cohortes?
 Miscebat dictis facta, & nunc robore celsas
 Educi turres, queis vinceret ardua muri
 Cogebat, nunc coniunctas adstringere nodis
 Instabat, ferrôque trabes, quo frangere altos
 Portarum postes, quateretque morantia claustra.
 Hic latera intextis stellatis axibus agger,
 Hic grauida annato surgebat vinea dorso.
 Ac postquam properata satis, quæ cōmonet vsus,
 Dat signum, atq; alacer scalis transcendere muros
 Imperat,

Imperat, ac læuis vibem terroribus implet,
 Cum subito dextrum effulsit conatibus omen.
 Cerua fuit raro terris spectata colore,
 Quæ candore niuem, candore anteiret olores.
 Hanc agreste Capys donum, cum mœnia sulco
 Signaret, grato parvæ mollitus amore
 Nutrierat, sensusque hominis donarat alendo.
 Inde exuta feram, docilisque accedere mensis,
 Arque vltro blanda, attractu gaudebat herili.
 Aurato matres assuetæ pectine mitem
 Comere, & humenti fluuio renouare colorem.
 Numen erat iam cerua loci, famulamque Dianæ
 Credebant, ac thura Deum de more dabantur.
 Hæc æui vitæque tenax, felixque senectam
 Mille indefessos viridem duxisse per annos,
 Seclorum numero, Troianis condita tecta
 Equabat, sed iam longo mors venerat æuo.
 Nam subito incurfu laurosum agitata luporum,
 Qui noctis tenebris vibem (miserabile bello
 Prodigium) intrarant, primos ad luminis ortus.
 Extulerat sese portis, pauidaque petebat
 Consternata fuga positos ad mœnia campos.
 Exceptam lato iuuenum certamine, ductor
 Maëtat diua tibi, tibi enim hæc gratissima sacra
 Fuluius, atque adsis orat Latonia cœptis.
 Inde alacer, fidensque dea, circumdata clausis
 Arma mouet, quâq; obliquo curuantur in orbem
 Mœnia flexa sinu spissa vallata corona
 Alligat, & telis in morem indaginis ambit.
 Dum pauitant, spumantis equi tera corda fatigans
 Euehirur porta sublimis Taurea cristis
 Bellator, cui Sidonius superare lacerto

Ductor,

Ductor, & Autololas dedit, & Maurusia tela.
 Is trepido alituum tinnitu stare neganti
 Imperitâs violenter equo, postquam auribus hostis
 Vicinum sese vider, ac clamore propinquo
 Claudius, huic inquit (præstabat Claudius arte
 Bellandi, & merita mille inter prælia fama)
 Huic inquit solum, si qua est fiducia dextræ,
 Det sese campo, atque ineat certamina mecum.
 Vna mora Aeneada: postquam vox attigit aures,
 Dum daret auspiciû, vsque in certamina ductor.
 Præueticum capiti pœna committere Martem
 Sponte viris, erumpit ouans, vt Fuluius arma
 Imperio soluit, patulumque innectus in æquor
 Engit vndantem glomerato puluere nubem.
 Indignatus opem amenti, socioque iuuare
 Expullum nodo iaculum, atque arcessere vires,
 Taurea vibrabat nudis conatibus hastam,
 Inde ruens ira telum contorquet in auras.
 At non idem animus Rutulo, spectatur, & omni
 Corpore perlustrat, qua sit certissima ferro
 In vulnus via, nunc vibrat, nunc comprimit hastam,
 Mentiturque minas, mediam nunc transigit ictu
 Parmam, sed grato fraudata est sanguine cuspis.
 Tam strictum properè vagina detegit enses,
 Et iam ferrata rapiebat calce volentem
 Taurea cornipedem, fugiens minitantiâ fata.
 Nec Rutulus leuior cedentis perdere terga:
 Nam profugo rapidus fuses instabat habenis.
 Vtque metus victum, sic ira & gloria portis
 Victorem immisit, meriti que cupido cruoris.
 Ac dum vix oculis, vix credunt mentibus hostem
 Confissum nullo comitante irumpere tectis,

Per

Per mediam properè trepidantū interritus urbem
 Egit equum, aduersaque euasit ad agmina porta.
 Hinc ardore pari, nisi que incurrere muris
 Ignescunt animi, penetratque tecta subire
 Tela simul, flammæque micant, tunc saxeus imber
 Ingruit, & summis ascendunt turribus hastæ.
 Nec pronū, audendi virtutem excellere cuiquam,
 Æquarunt iræ dextras, dictæ per auras
 Tranat, & in medium perlabitur urbis arundo.
 Lætatur non hortandi non plura monendi
 Fuluit esse locum, rapiunt sibi quisque laborem.
 Quos vbi tam erectos animi videt, & superesse
 Fortunam sibi quemque ducem, ruit impete vasto
 Ad portam, magnæque optat discrimina fama.
 Tres claustra æquæuo seruabant corpore fratres,
 Quæis delecta manus, centeni cuique ferebant
 Excubias, vnâque locum statione tenebant.
 Forma ex his Numitor, cursu plantaque voluci
 Præstabat Laurens, membrorum mole Laburnus.
 Sed non vna viris tela: hic mirabilis arcu,
 Ille hastam quatere, ac medicatæ cuspidis icu
 Prælia moliri, & nudo non credere ferro,
 Tertius aptabat flammis ac sulfure tedas.
 Qualis Atlantico memoratur littore quondam
 Monstrum Geryones immane tricorporis iræ.
 Cui tres in pugna dextræ varia arma gerebant.
 Vna ignes saxuos, ast altera ponè sagittas
 Fundebat, validam torquebat tertia cornum,
 Atque vno diuersa dabat tria vulnera nisi.
 Hos vbi non æquis variantes prælia Consul
 Conspexit telis, & portæ limina circum
 Stragem, & perfusos subeuntum sanguine postes,
 Concitat

Concitat intortam furiatis viribus hastam.
 Lethum triste ferens auras secat Itala taxus,
 Et qua nudarat, dum fundit specula ab alto
 Arcum protendens Numitor latus, ilia transit.
 At non obsepto contentus limine Martem
 Exercere leuis bello, sed turbidus ausi
 Virius incauto fervore eruperat amens
 Reclusa in campum porta, miseramque furori
 Vincentum obrulerat pubem, ruit obuia in arma
 Scipio, & oblatum merit insatiabilis agmen.
 Tifata vmbriifero generatum monte Calenum
 Nutrierant audere trucem, nec corpore magno
 Mens erat inferior, subsidere sæpe leonem,
 Nudus iniire caput pugnas, certare iuuenco,
 Atque obliqua trucidis deduceie cornua tauri
 Assuerat, crudòque olim se attollere fato.
 Is, dum præcipites expellit Virius vrbe,
 Seu spreto, seu ne fieret mora, nudus in æquor
 Thorace exierat, leuiórque premebat anhelos
 Pondere lorice, & palantes victor agebat:
 Iamque Veliternum media transfegerat aluo,
 Iam solitum æquali ludo committere equestreis
 Scipiadae pugnas, Marium tellure reuulso
 Perculerat saxo, miser implorabat amicum
 Cū gemitu expirans, scopulusq; premebat hiansē,
 Sed validas saxuo vires duplicante dolore,
 Effundit lachrymas pariter, cornumque sonātem
 Scipio, solamen properans optabile in armis
 Hostem prostrato morientem ostendere amico.
 Tranauit, liquidas volucris ceu scinderet auras,
 Hasta viri pectus, rupitque immania membra.
 Quanta est vis agili per cœrula summa liburnæ,
 Quæ

Qua, pariter quoties reuocata ad pectora tonſa
 Percuſſere fretum, ventis fugit ocyor, & ſe
 Quam longa eſt vno remorum præterit ſctu.
 Atanium Voleſus proiectis ocyus armis,
 Quo leuior peteret muros, per aperta volentem
 Aſſequitur planta, deiectum protinus enſe
 Ante pedes domini iacuit caput, ipſe ſecutus
 Corruit vltior ^{procurſus} impete truncus.
 Non ſpes obſeſſis vltra reſerata tueri
 Mœnia, conuertunt grefſus, recipique petentes
 Inſandum excludunt ſocios, tum cardine verſo
 Obnixi tonquent obices minimina ſeræ.
 Acrius hoc inſtant. Itali, clauſoſque fatigant.
 Et ni cæca ſinu terras nox conderet atro,
 Perfractæ rapido patuiſſent milite portæ.
 Sed non in requiem pariter ceſſere tenebræ.
 Hinc ſopor impavidus, qualem victoria nouit.
 At Capua, aut mœſtis vlulantum ſtebile matrum
 Queſtibus, aut gemitu trepidantû exterrita patrû
 Tormentis finem, metâmque laboribus orat.
 Muſſat perfidiam duſtorque caputque ſenatus
 Virius à Pœno nullam docet eſſe ſalutem
 Vociferans, pulſis viuendi è pectore curis,
 Sperauit ſceptra Auſonia, pepigique ſub armis
 Si dexter Pœnis deus, & fortuna fuiſſet
 Vt Capuam Iliaci migrarent regna Quirini,
 Qui quaterent muros, Tarpeiâque mœnia miſi,
 Hoc mihi poſcendi vigor affuit, alter vt æquus
 Porraret falces noſtro de nomine Conſul.
 Haſtenus eſt vixiſſe ſatis, dum copia noctis,
 Cui cordi comes, æterna eſt Acherôtiſ ad vndam
 Libertas, petat ille meas menſasque dapésque,

Et

Et victus mentem fuſo per membra Lyco.
 Sopitoque necis morſu, medicamina cladis
 Hauriat, & placidis exarmet fata venenis.
 Hæc ait, & turba reperit comitante penates.
 Adibus in mediis conſurgens Ilice multa
 Extruitur roguſ, hoſpitiũ commune peremptis.
 Nec vulgum ceſſat furiare dolorque pauorque,
 Nunc menti ſeræ Decius redit, & bona virtus,
 Exilio punita truci, deſpectat ab alto
 Sacra fides, agitâtque virũm fallacia corda.
 Vox occulta ſubit paſſim diſfuſa per aures:
 Fœdera mortales ne ſæuo rumpite ferro,
 Sed caſtam ſeruate fidem, fulgentibus oſtro
 Hæc potior regnis, dubio qui frangere reuunt
 Gaudebit pacta, ac tenues ſpes linquet amici,
 Non illi domus, aut coniuſ, aut vita manebit,
 Vnquã expers luëtus, lachrymęq; ager equore ſe-
 Ac tellure premés, ager egrum nocte dieque [per
 Deſpecta ac violata fides. adit omnia iámque
 Concilia, ac menſas contingit, & abdita nube,
 Accumbitque toris, epulaturq; improba Erinys.
 Ipſa etiam ſtygio ſpumantia pocula tabo
 Porrigit, & largè pœnas lethũmque miniſtrat.
 Virius interea dum dat penetrare medullas
 Exitio, aſcēditq; pyram, atque amplexibus heret.
 Lungere tura fata, & ſubiici iubet ocyus ignes.
 Stringebant tenebræ metas, victorque ruebat.
 Iámque ſuperſtantem muro, ſocioſq; Milonem
 Voce attolleatẽ, pubes Campana videbat,
 Pandunt attoniti portas, trepidóque capeſſunt
 Caſtra inimica gradu, q̄teis-letho auertete pœnas
 Deſuerant animi. patet vrbs confeſſa ſurorem;

Aa

Et

Et referat Tyrio maculatas hospide sedes.
 Matronæ puerique ruunt, mœstumque Senatus
 Concilium, nulliq; hominû lachrymabile vulgus.
 Stabant innixi pilis exercitus, omnes:
 Spectabantque viros, & lara & tristia ferre
 Indociles, nunc pro pexis in pectora barbis
 Vertere humum, nunc fœdâtes in puluere crinem
 Canentem, & turpi lachryma, precibûsq; pudêdis
 Fœminæum tenues vlulatum fundere in auras.
 Atque ea dum miles miratur, inertia facta,
 Expectâtque ferox sternendi mœnia signum,
 Ecce repens tacito percurrit pectora sensu
 Religio, & sãuas componit numine mentes.
 Ne flammam tedâsq; velint, ne templa sub vno
 In cinerem transisse rogo, subit intima corda
 Perlabens sensim mitis deus: ille superbæ
 Fundamenta Capyn posuisse antiquitus vrbî,
 Non cuiquam vilus passim monet, ille refusis
 In spatium immensum campis habitâda relinqui
 Vtile tectâ docet, paulatim atrocibus iræ
 Languescunt animis, & vis mollita senescit.
 Pan Ioue missus erat seruari tectâ volente
 Troia, pendenti similis Pan semper, & vno
 Vix vlla inscribens terræ vestigia cornu.
 Dextera lasciuit cæsa Tegeati de capra
 Verbera læta mouens festa per compita cauda.
 Cingit acuta comas & opaca tempora pinus,
 Ac parua erumpunt rubicunda cornua fronte,
 Stant aures, summûq; cadit barba hispi da mæto.
 Pastorale deo baculum, pellisque sinistrum
 Velat grata latus, teneræ de corpore Damæ.
 Nulla in præruptû tâ prona, & inhospita cautes
 In qua

In qua non librans corpus, simili que volanti
 Cornipedem tulerit præcisa per auia plantam.
 Interdum inflexus, medio nascentia tergo
 Respicit aridens hirtæ ludibria caudæ.
 Obtendensque manum, solem inferuescere fronti
 Arcet, & vmbtrato perlustrat pascua visu.
 Hic postquam mandara dei perfecta, malâmque
 Sedauit rabiem, & permulfit corda furentum,
 Arcadiæ volucris saltus, & armata reuifit
 Mænala, vbi argutis longè de vertice sacro
 Dulce sonat calamis, ducit stabula omnia cantu.
 At legio Ausonidum flammâ ductore iubente
 Arcem portis, stantésque relinquere muros,
 Mite decus mentis condunt enesque facésque,
 Multa deûm templis domibusq; nitentibus auro
 Egeritur præda, & victus alimenta superbi,
 Queis que bonis periere, virûm de corpore vestes
 Fœmineæ, mentæ que alia tellure petita,
 Poculaque Eoa luxum irritantia gemma,
 Nec modus argento, cælataque pondera facti
 Tantum epulis auri, tum passim corpora longo
 Ordine captiua, & domibus deprompta talenta
 Passcere longinquum deficientia bellum.
 Immensique gregis, famulæ ad conuiuia turbæ.
 Fuluius vt finem spoliandis ædibus ære
 Belligero reuocante dedit, sublimis ab alto
 Suggestu, magnis fautor non futilis ausis.
 Lauino generate, inquit, quem sospita Iuno
 Dat nobis Milo, Gradiui cape victor honorem
 Tempora murali cunctis turrita corona.
 Tum fontes procerum, meritôsq; piacula prima
 Acciit, & iusta punit commissa securi.

Hic atrox virtus (nec enim oculuisse probatum
 Spectatum vel in hoste decus) clamore feroci
 Taurea tunc, inquit, ferro spoliabis inultus
 Te maiorem animam? & iussu lictore recisa
 Ignauos cadet ante pedes fortissima ceruix?
 Haud vnquã hoc nobis dederit deus, inde minaci
 Obrutu toruum contra, & furiale renidens,
 Bellatorem alacer per pectora transigit ensẽ.
 Cui ductor, patriam moriens comitare cadentẽ.
 Qui nobis animus, quæ dextra, quidve viritum
 Decernet Mauors, tibi si rebare pudendum
 Iusta pati, licuit pugnanti occumbere lethum,
 Dũ Capua infaultã luit haud sine sanguine culpã.
 Interea geminos terra crudelis Ibera
 Fortuna abstulerat, permiscens tristia lætis
 Scipiadas, magnũq; decus, magnũq; dolorẽ.
 Fortẽ Dicarchea iuuenis consedit in vbe
 Scipio, post belli repetens extrema penates.
 Huc tristis lachrymas, & funera acerba suorum
 Fama tulit, duris quamquam non cedere fuetus,
 Pulsato lacerat violenter pectore amictus.
 Non comites tenuisse valent, non vllus honorum
 Militiæve pudor, pietas irata sinistris
 Cælicolis furit atque odit solatia luctus.
 Iamque dies, iterũque dies absumpta querelis.
 Versatur species ante ora oculosque parentis.
 Ergo excire parat manes, a nimãque suorum,
 Alloquiõque virũ tanros mulcere dolores.
 Hortatur vicina palus, vbi signat Auerni
 Squalẽtem introitũ stagnans Acherusius humor,
 Noscere venturos agit mens protinus annos.
 Sic & Grynãam, quæ tum sub nomine Phœbi

Autonoë, tripodas sacros, antrũmque tenebat,
 Fert gressus iuuenis, consultãque pectoris ægri
 Pandit, & aspectus orat coningere patrum.
 Nec cunctata diu vates, mactare repostis
 Mox vmbriis, inquit, consueti piacula, nigras
 Sub lucem pecudes, reclusæque abdere terræ
 Manantem iugulis spirantum cæde cruorem,
 Tunc populos tibi regna suos pallentia mittent.
 Cætera quæ possis maiori vate canentur.
 Namque tibi Elysio repetita oracula campo
 Eliciam, veterisq; dabo inter sacra Sibyllæ
 Cernere fatidicam Phœbei pectoris vmbra.
 Vade age, & à medio cum se nox humida cursu
 Flexerit, ad fauces vicini castus Auerni
 Duc prædicta sacris duro placamina diti,
 Mella simul tecum, & puri fer dona Lyxi.
 Hoc alacer monitu, & promissæ nomine vatis
 Apparat occulto monstrata piacula cæpto.
 Inde vbi nox iussam procedens contigit oram,
 Et spatia aquarunt tenebras transacta futuras,
 Consurgit stratis, pergitque à turbida portæ
 Ostia tartaræ, penitus queis abdita vates
 Promissa impleat, stygiõque sedebat in antro.
 Tum qua se primum rupta tellure recludit
 Inuisum cælo specus, atque eructat acerbam
 Cocyti laxo suspirans ore paludem,
 Inducit iuuenem, ferroque cauare refossam
 Ocyus vrget humũ, atq; arcanũ murmur anhelãs
 Ordine mactari pecudes iubet, acer operto
 Ante omnes taurus regi, tum proxima diuæ
 Cæditur Enneæ casta ceruice iuuenca.
 Inde tibi Alecto, tibi nunquam læta Megæra

Corpora lanigerum, procumbūt lecta bidentum,
 Fundunt mella super, Bacchīq; & lactis honorē.
 Stat iuuenis, faciēmq; Herebo quē surgit in omni
 Exclamat vates, patere: accedentia cerno
 Tartara, & ante oculos assistere tertia regna.
 Ecce ruunt variæ species, & quicquid ab imo
 Natū hominū extinctūmq; Chao est, iā cūcta vi-
 Cyclopas, Scyllāmq; & pastos mēbra virorū (debat
 Odrysiæ telluris equos, contende tueri,
 Eductūmq; tene vagina interritus ensem.
 Quæcunque ante animæ tendunt potare cruorē
 Disiice, dum castæ procedat imago Sibyllæ.
 Interea cerne, vt grēssus inhumata citatos
 Fert vmbra, & properat tecum coniungere dicta,
 Cui datur ante atros absumpti corporis ignes
 Sanguine non tacto solitas effundere voces.
 Aspicit, & subito turbatur Scipio visu.
 Qui nam te qui casus, ait, dux maxime fessæ
 Eripuit patriæ? cū tales horrida poscant
 Bella virōs, nec enim dextra concesserit vlli
 Appius, aut astu, decimum lux rettulit ortum,
 Vt te, cū Capua remearem, vulnera vidi
 Mulcētē, hoc vno mœstū, quod adire nequires
 Saucius ad muros, & Martis honore careres.
 Contra quæ ductor, fessō mihi proxima tandem
 Lux gratos Phaërontis equos auertit, & atris
 Æternum demisit aquis, sed lenta meorum
 Dum vanos ritus curat, & solennia vulgi
 Exequitur, cessat flammis imponere corpus,
 Vt portet tumulis per longum membra paternis.
 Quod te per nostri Martis precor æmula facta,
 Arce, quæ patriis artus medicamina seruant.

Daque

Daque vago portas quamprimum Acherōtis adire.
 Tum iuuenis: gens ō veteris pulcherrima Claudi
 Haud vlla ante tuam, quamquā nō parua fatigēt,
 Curarum prior extiterit, namq; ista per omnes
 Discrimen seruat populos, variatque iacentum
 Exequias, tumuli & cinerum sententia discors.
 Tellure (vt perhibent) is mos antiquus Ibera
 Exanima obscœnus consumit corpora vultur:
 Regia cū lucē posuerūt membra, probatum est
 Hyrcanis adhibere canes: Ægyptia tellus
 Claudit odorato post funus stantia saxo
 Corpora, & à mēsis exanguē haud separat vmbra.
 Exhausto instituit pontus vacuare cerebro
 Ora virū, & lōgum myrrhata reponit in eum.
 Quid qui reclusa nudos Garamantes arena
 Infodiunt? quid qui sæuo sepelire profundo
 Exanimēs mandant Libycis Nasamones in oris?
 At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent
 Ossā (nefas) auro, & mensis ea pocula seruant.
 Cecropidæ ob patriam mauortis forte peremptos
 Deceuere simul communibus vrere flammis.
 At gente in Scythica suffixa cadauera trunci,
 Lenta dies sepelit, putri liquentia tabo.
 Talia dum memorant, vmbra veniente Sibylla,
 Auto noë finem hic, inquit, sermonibus adde
 Alternis, hæc hæc veri fœcunda sacerdos:
 Cui tantum patuit rerum, quantum ipse negarit
 Plus nouisse deus, me iam comitante tuorum
 Tempus abire globo, & pecudes imponere flammis,
 At grauida arcadis Cymes anus, attigit ore
 Postquam sacrificum, delibavitque cruorem,
 In decus egregium vultus iuenta iuuentæ,

Æthe-

Ætherea fruerer cum luce haud segniter, inquit,
 Cymeo populis vox nostra sonabat in antro,
 Tunc te permixtum seclis, rebusque futuris
 Æneadum cecini, sed non sat digna mearum
 Cura tuis vocum, nec enim conquirere dicta
 Aut seruare fuit proavis sollertia vestris.
 Verum age, disce puer, quando cognoscere cordi
 Lam tua deque tuis pendentia Dardana fatis.
 Namque tibi cerno properatum oracula vitæ
 Hinc petere, & patrios visû contingere manes.
 Armifero victor patrem vlciferis Ibero,
 Creditus ante annos Marti, femorque resolues
 Gaudia Pœnorum, & missum latere bello
 Omen, Ibariacis victa Carthagine terris.
 Maius ad imperium post hæc capiere, nec ante
 Iuppiter absistet cura, quam cuncta fugarit
 In Libyam bella, & vincendum duxerit ipse
 Sidonium tibi rectorem: pudet urbis iniquæ
 Quod tu post decus hoc, patriæque domoque carebis
 Sic vates, gressumque lacus vertebat ad atros.
 Tum iuuenis, quæcunque datur fors durior æui,
 Obnitemur ait, culpa modo pectora cessent.
 Sed te oro (quando vitæ tibi causa labores
 Humanos iuuisse fuit) siste inclyta virgo
 Paulisper gressum, & nobis manesque silentium
 Enumera, stygiæque apertæ formidinis aulam.
 Annuit illa quidem, sed non optanda recludis (bras
 Regna ait, hic tenebras agitât, volitantque; per vm-
 Innumeri quodam populi, domus omnibus vna.
 In medio vastum latè se tendit inane,
 Huc quicquid terræ, quicquid freta, & igneus æ-
 Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo,

(HER
Mors

Mors communis agit, descendunt cuncta, capitque;
 Campus iners quatum interiit, restatque futurum.
 Cingunt regna decem portæ, quarum vna receptæ
 Belligeros dura Gradiui sorte creatos.
 Altera qui leges poluere, atque inclyta iura
 Gentibus, & primas fundarunt mœnibus vibes.
 Tertia ruricolæ, Cereris iustissima turba,
 Quæ venit ad manes, & fraudum illæsa venæo.
 Exin qui lætas artes, vitæque colendæ
 Inuenere viam, nec dedignanda parenti
 Carmina sulerunt, Phæbo sua limina seruant.
 Proxima quos venti, sæuæque haufere procellæ
 Naufraga porta rapit, sic illam nomine dicunt.
 Finitima huic noxa grauido, & peccasse fatenti
 Vasta patet populo, pœnas Rhadamantus in ipso
 Expetit introitu, mortemque exercet inanem.
 Septima fœmineis reseratur porta cateruis,
 Liuentes vbi casta fouet Proserpina lucos.
 Infantum hinc gregibus, verfas ad funera tedas
 Passim virginibus, turbæque in limine lucis
 Est iter extinctæ, & vagitu ianua nota.
 Tum seducta loco, & laxata lucida nocte
 Claustra nitent, quæ secreti per limitis vmbra
 Elysios ducunt campos, hic turba piorum
 Nec stygio in regno, cæli nec postea sub axe:
 Verum vltra Oceanum sacro certamina fonti,
 Letheos potat latices obliuia mentis.
 Extrema hinc auro fulgens, iam lucis honorem
 Sentit, & admoto splendet ceu sidere lunæ.
 Hac animæ cælum repetunt, ac mille peractis
 Oblitæ ditem redeunt in corpora lustris.
 Has passim nigrum pandens mors lurida rictum,

B b

Itque

Itaque reditque vias, & portis omnibus errat.
 Tum iacet in spatium sine corpore pigra vorago,
 Limosique lacus, late exundantibus vrit
 Ripas saeuus aquis Phlegethon, & turbine anhelio
 Flammarum resonans saxosa incendia torquet.
 Parte alia torrens Cocytos sanguinis atri
 Vorticibus furit, & spumanti gurgite fertur.
 At magnis semper diuis, regique deorum
 Iurari dignata palus, picis horrida riuo
 Fumiferum voluit Styx inter sulfura limum.
 Tristior his Acheron sanie, crassoque veneno
 Aestuat, & gelida eructas cum murmure arenam
 Descendit nigra lentus per stagna palude.
 Hanc optat saniem non vno Cerberus ore,
 Hæc & Tisiphones sunt pocula, & atra Megæra
 Hic fitit, ac nullo rabies extinguitur haustu,
 Vltimus erumpit lachrymarum fontibus amnis
 Ante aulam, atque aditus, & inexorabile limen.
 Quarta cohors omni stabulante per auia mōstro
 Excubat, & manes permixto murmure terret,
 Luctus edax, maciesq; malis comes addita morbis
 Et mœror passus steru, & sine sanguine pallor
 Curaq; insidiaq; atq; hinc queribunda senectus,
 Hinc angens vtraque manu sua guttura liuor,
 Et deforme malum, ac scelesti procliuis egestas,
 Errorque infido gressu, & discordia gaudens
 Permiscere fretum celo, sed & ostia ditis
 Centenis suctus Briareus excludere palmis,
 Et Sphynx virgineos rictus infecta cruore,
 Scyllaq; Centauriq; truces, vmbraeq; Gigantum.
 Cerberus hic ruptis peragrat cum tartara vinclis,
 Non ipsa Alcæo, nec scæra furore Megæra

Audet

Audet adire ferum, dum fractis mille catenis
 Viperea latrans circumligat ilia cauda.
 Dextera vasta comas, nemorosaq; brachia fundic
 Taxus, Cocyti rigua frondosior vnda.
 Hic diræ volucres, passusque cadauere vultur,
 Et multus bubo, ac sparsis stryx sanguine pennis.
 Harpyæque fouent nidus, atque omnibus hærent
 Condensæ foliis, nutat stridoribus arbor.
 Has inter formas coniux Iunonis auernæ
 Suggestu residens cognoscit crimina regum,
 Stant vincti, seroque piget sub iudice culpæ.
 Circumerrât furia, pœnarumque omnis imago.
 Quam vellent nunquam sceptris fulsisse superbis.
 Insultant duro imperio, non digna nec æqua
 Ad superos passi manes, quæque ante profari
 Non licitum viuis, tandem permilla queruntur.
 Tunc alius sauis religatar rupe catenis.
 Ast alius subigit saxum, perque ardua montis
 Vipereo domat hunc æterna Megæra flagello.
 Talia lethiferis restant patienda tyrannis.
 Sed te maternos tempus cognoscere vultus,
 Cuius prima venit non tardis passibus vmbra.
 Astabat fecunda Iouis Pomponia furto,
 Namque vbi cognouit Latio surgentia bella
 Pœnorum, Venus insidias anteire laborans
 Iunonis, fusa sensim per pectora patrem
 Implicuit flamma, quæ ni prouisa fuissent,
 Sidonia Iliacas nunc virgo accenderet aras.
 Ergo vbi gustatus cruor, admonitque Sibylla,
 Et dedit alternos, ambobus noscere vultus,
 Sic iuuenis prior, ô magni mihi numinis instar
 Chara parens, quam te vt nobis vidisse liceret

B b 2

Optasse

Optassem stygias vel letho intrare tenebras.
 Quæ fors nostra fuit, cui te, cum prima subiret,
 Eripuit sine honore dies, & funere carpsit?
 Excipit his mater: nullos ô nate labores
 Mors habuit nostra, æthereo dum pondere parts
 Exoluor, miti dextra Cyllenia proles
 Imperio Iouis Elysiâ deduxit ad oras:
 Attribuitque pares sedes, vbi magna moratur
 Alcidiæ genitrix, vbi sacro munere Læda.
 Verùm age nate tuos ortus, ne bella pauescas
 Vlla, nec in cælum dubites te tollere factis,
 Quando aperire datur nobis, nunc denique disce.
 Sola die caperem mediâ cum forte petitos
 Ad requiem somnos, subitus mihi mēbra ligauit
 Amplexus, non ille meo veniente marito
 Assuetus, facilisq; mihi: tum luce corusca,
 Implebat quanquam languentia lumina somnus,
 Vidi (crede) Iouem, nec me mutata fefellit
 Forma dei, quod squalentem cōuersus in anguena
 Ingenti traxit curuata volumina gyro.
 Sed mihi post partum non vltra ducere vitam
 Concessum, heu quantū gemui, quod d' spiritus ante
 Hæc tibi quam noscēda darem, discessit in auras.
 His alacer colla amplexu materna petebar.
 Vmbrâque ter frustra per inane petita fefellit.
 Succedunt simulacra virum concordia, patris,
 Vnanimique simul patrum, tuit ipse per vmbra
 O sc̄hla vana petens inuenis, fumo que volucris,
 Et nebulis similes animas apprehendere certat.
 Quis te chare pater, quo stabant Itala regna,
 Exosus Latio deus abstulit: hei mihi: nam cur
 Vlla fuere adeo, quibus à te sc̄uus abessem

Momenta?

Momenta? opposito murallem pectore mortem.
 Quantos funeribus vestris gens Itala passim
 Dat gemitus, tumulus vobis censente senatu
 Mauortis geminus surgit per gramina campo.
 Nec passi plura in medio sermone loquentis
 Sic adeo incipiunt, prior hæc genitoris imago:
 Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces,
 Dulce tamen venit ad manes cum gloria vita
 Durat apud superos, nec edunt obliuia laudem.
 Verùm age fare decus nostrum, te quanta fatiget
 Militia: heu quoties intrat mea pectora terror,
 Cum repero quam sc̄uus eas, vbi magna pericla
 Contingunt tibi: per nostri fortissime lethi
 Obstetor causas, Martis moderare furori.
 Sat tibi sunt documenta domus. octaua terebat
 Arentem culmis messem crepitantibus æstas,
 Ex quo cuncta mihi calcata, meoque subibat
 Germano, deuexa iugum Tartessia tellus.
 Nos miseræ muros & tecta renata Saguntho,
 Nos dedimus Batin nullo potare sub hoste,
 Nobis indomitus conuertit terque quaterque
 Germanus terga Hânibalis, proh barbara nūquam
 Impolluta fides. peterem cum victor ad esum
 Cladibus Hasdrubalem, subito venale cohortes
 Hispanæ vulgus, Libyco quas fecerat auro
 Hasdrubal, abrupto liquerunt agmine signa:
 Tunc hostis socio desertos milite, multum
 Ditior ipse viris spisso circumdedit orbe.
 Non segnis nobis, nec inultis nate peracta
 Illa suprema dies, & laude inclusimus æuum.
 Excipit inde suos frater coniungere casus.
 Excelsa turris post vltima rebus in arctis

B b 3

Subsidium

Subsidium optaram, super præque bella ciebam.
 Fumantes tedas, ac lata incendia passim,
 Et mille iniicere faces, nil nomine lethi (chr̄o
 De superis queror, haud paruo data mēbra sepul-
 Nostra cremauerunt in morte hærentibus armis.
 Sed me luctus habet, geminæ ne clade ruina
 Cesserit affulsis oppressa Hispania Pœnis.
 Contra quæ iuuenis turbato stetibus ore.
 Dij quaeso, vt merita est dignas pro talibus ausis
 Carthago expendat pœnas, sed continet acres
 Pyrenes populos, qui vestro Marte probatus
 Excepit fessos, & nouis Martius armis
 Successit bello, fufos quoque fama ferebat
 Victores acie, atque exacta piacula cædis.
 His latri rediere duces loca amœna piorum.
 Prosequiturque oculis puer adueneratus eunteis.
 Iamque aderat multa vix agnoscendus in umbra
 Paulus, & eporo fundebat sanguine verba:
 Lux Italûm, cuius spectauit Martia facta.
 Multum vno maiora viro, descendere nunc te,
 Atque habitanda semel subigit quis visere regna?
 Quem contra tales effandit Scipio voces:
 Armipotês ductor, quam sunt tua fata per urbem
 Lamentata diu, quam penè ruentia tecum
 Traxisti ad stygias Oenotria tecta tenebras.
 Tum tibi defuncto tumulum Sidonius hostis
 Constituit, laudẽmque tuo quæ fuit honore.
 Dùmque audit lachrymans hostilia funera Paulus,
 Ante oculos iã Flaminius, iam Gracchus, & egro
 Absumptus Cannis stabat Seruilius ore.
 Appellare viros erat ardor, & addere verba.
 Sed raptabat amor prisco cognoscere manes.

Nunc

Nunc meritum sæua Brutum immortale securi
 Nomen, nũc superis æquantem laude Camillum,
 Nunc auro Curium, nõ vnquam cernit amicum.
 Ora Sibylla docer venientum, & nomina pandit.
 Hic fraudes pacis, Phyrhũmque à limine portæ
 Deiecit visus orbis, tulit ille ruentem.
 Tybridis in ripas regem, solusque reuulso
 Ponẽ ferox ponte exclusit redeuntia regna.
 Si tibi dulce, virum, primo qui fœdera bello
 Phœnicum pepigit vidisse, hic Martius ille
 Equoreis victor cum classe Luctatius armis.
 Si studium, & squã cognoscere Amilcaris umbrã,
 Illa est, cerne procul, cui frons nec morte remissa
 Irarum seruat rabiẽm, si iungere cordi est
 Colloquium, sine gustato det sanguine vocem.
 Atque vbi permillum, & ficiẽs se impleuit imago,
 Sic prior inceperat non miti Scipio vultu:
 Taliãne õ fraudum genitor sunt fœdera vobis?
 Aut hæc Sicania pepigisti captus in ora?
 Bella tuus toto natus contra omnia pacta
 Exercet Latio, & perruptis molibus alpes
 Eluctatus adest, feruet gens Itala Marte
 Barbarico, & resuunt obstructi stragibus amnes.
 Post quẽ Pœnus ait, decimũ modo cœperat annũ
 Excessisse puer, nostro cum bella Latinis
 Concepit iussu: licitum nec fallere diuos
 Iuratos patri? quod si Laurentia vastat
 Nunc igni regna, & Phrygias res vertere tentat,
 O pietas, õ sancta fides, õ vera propago.
 Atque vtinam amissum reparet decus, imago citato
 Celsus abit gressu, maiorque recessit imago.
 Exin designat vates, qui iura sub armis

B b 4

Poscenti

Poscenti dederint populo, primi que petitas
 Miscuerint Italis Pyrao littore leges.
 Latatur, spectatque virum insatiabilis ora
 Scipio, & appellet cunctos, ni magna sacerdos
 Ammoneat turbae innumeræ, quot millia toto
 Credis in orbe puer, lustras dum singula visu
 Descendisse Herebo? nullo non tempore abundans
 Umbrarum huc agitur torrens, veatque capaci
 Agmina mole Charo, & sufficit improba puppis.
 Post hæc ostendens iuueni sic virgo profatur:
 Hic ille est tellure vagus, qui victor in omni
 Cursu signa tulit, cui peruia Bactra, Dacæque,
 Qui Gangem bibit, & Pelæo ponte Nyphaten
 Adstrinxit, cui stant sacro sua mœnia Nilæ.
 Incipit Æneades. Libyci certissima proles
 Hammonis, quanto exuperat tua gloria cunctos
 Indubirata duces? simili que cupidine rerum
 Pectora nostra calent, quæ te via, scire superbum
 Ad decus, & summas laudum perduxerit artes.
 Ille sub hæc: turpis lenti sollertia Martis,
 Audendo bella expeditas, pigra extulit astris
 Haud vnquam sese virtus, tu magna gerendis
 Præcipita tempus, mos atra impendet agentis.
 Hæc effatus abit. Cræsi mox aduolat umbra
 Dives apud superos, sed mors æquarat egenis.
 Atque hic Elysi tendentem limite cernens
 Effigiem iuuenis castæ, cui vitta ligabat
 Purpurea effulos per colla nitentia crines,
 Dic ait, hic qui nam virgo? nam luce refulget
 Præcipua frons sacra viro, multæ que sequuntur
 Mirantes animæ, & læto clamore frequentant.
 Qui vultus? quem (si stygia nõ esset in umbra)

Dixi-

Dixissem facile esse Deum. non falleris, inquit
 Docta comes Triuiz, meruit Deus esse videri,
 Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
 Carmine complexus terram, mare, sidera, manes
 Et cantu musas, & Phœbum æquavit honore.
 Atque hæc cuncta, prius quam cerneret, ordine terris
 Prodidit, & vestra tulit vsque ad sidera Troiam.
 Scipio perlustrans oculis lætantibus umbram,
 Si nunc fata darent, vt Romula facta per orbem
 Hic caneret vates, quanto maiora futuros,
 Facta eadem intrarent hoc, inquit, teste nepotes.
 Felix Æacida, cui tali contigit ore
 Gentibus ostendi, creuit tua carmine virtus.
 Sed quæ tanta adeo gratantum turba requirens
 Heroum effigies, maioresque accipit umbras?
 Inde viro stupet Æacide, stupet Hectoris magno,
 Aiæsi que gradum, veneranda que Nestoris ora
 Miratur, geminos aspectans lætus Attridas,
 Læmque Ithacum corde æquantem Peleia facta.
 Victuram hinc cernit Ledæi Castoris umbram,
 Alternam lucem peragebat in æthere Pollux.
 Sed subito vultus monstrata Lauinia traxit.
 Nam virgo admonuit tempus cognoscere manes
 Fœmineos, ne cunctantem lux alma vocaret.
 Felix hæc, inquit, Veneris nurus ordine longo
 Troiogenas iunxit sociata prole Latinis.
 Vis & Martigenæ thalamos spectare Quirini?
 Hersiliam cernit, hirsutos cum sperneret olim
 Gens vicina procos, pastoris rapta marito
 Lustrauitque casam, culmique è stramine fultum
 Pressit læta torum, & soceros reuocauit ab armis.
 Aspice Carmentis gressus, Euandria mater

Bb 5

Hæc

Hæc fuit, & vestros tetigit præfaga labores.
 Vis & quos Tanaquil vultus gerat: hæc quoq; castæ
 Augurio valuit mentis, venturæque dixit
 Regna viro, & dextros agnouit in alite diuos:
 Ecce pudicitia Latium decus, inclita lethi
 Fert frontem, atque oculos terræ Lucretia fixos.
 Nō datur heu tibi Roma, nec est quod malle dece
 Hanc laudem retinere diu. Virginia iuxta, (ret
 Cerne, cruentato vulnus sub pectore seruat,
 Tristia defensū ferro monumenta pudoris,
 Et patriam laudat miserando in vulnere dextram.
 Illa est quæ Tybrim, quæ fregit Lytia bella,
 Nondum passa marem, quales oprabat habere
 Quondā Roma viros, cōtemptrix Cloelia sexus.
 Cum subito aspectu turbatus Scipio poscit,
 Quæ pœnæ causa, & qui sint in crimine manes.
 Tam virgo, patrios fregit quæ curibus artus,
 Et steterit adductis super ora trementia frenis,
 Tullia non vltos satis exhaustura labores.
 Ardenti Phlegetonte natat, fornacibus atris
 Fons rapidus furit, atque vltas sub gurgite cautes
 Egerit, & scopulis pullarū flagrantibus ora.
 Illa autem quæ tonderur præcordia rostro
 Alitis, en quantum resonat plangentibus alis
 Armiger ad partus rediens Iouis, hostibus arceſm
 Virgo (immane nefas) adamato prodidit auro
 Tarpeia, & pactis referauit claustra Sabinis.
 Iuxta (nōnne vides? neq; enim leuiores domantur
 Delicta) illatrat ieiunis faucibus Orcus,
 Armenti quondam custos immanis Iberi
 Et morsu petit, & polluto euiscerat vngue.
 Nec par pœna tamen sceleri sacraria Vestæ

Polluit

Polluit exuta sibi virginitate sacerdos.
 Sed satis hæc vidisse satis, mox deinde videnti
 Nunc animas tibi, quæ potant obliuia pauca
 In fine enumerare paro, & remeare tenebris.
 Hic Marius (nec multa dies iam restat ituro
 Ætheream in lucem) veniet tibi origine parua
 In longum imperium Consul, nec Sylla morari
 Iussa potest, aut amne diu potare soporo.
 Lux vocat, & nulli diuū mutabile fatum.
 Imperium hic primus rapiet, sed gloria culpæ,
 Quod reddet solus, nec tanto in nomine quisquā
 Existet Syllæ qui se velit esse secundum.
 Ille hirta cui subrigitur coma fronte, decorum
 Et gratum terris Magnus caput: ille deū gens
 Stelligerum attollens apicem Troianus Iulo
 Cæsar auo, quantas moles, quum sede reclusa
 Hac tandem erumpent, terræq; mariq; mouebunt.
 Heu miseri quoties toto pugnabitur orbe.
 Nec leuiores leues quā victus crimina victor.
 Tum iuuenis lachrymās, restare hæc ordine duro
 Lamentor rebus latis, sed luce remota
 Si nulla est venia, & mento mors ipsa laborat,
 Perfidiæ Pœnus quibus aut Phlegetontis in vndis
 Exuret ductor scelus? aut quæ digna renatos
 Ales in æternum laniabit morsibus artus?
 Ne metue, exclamat vates, non vita sequetur
 Inuiolata virum, patria non ossa quiescent.
 Namq; vbi fractus opū, magnæ certamine pugne
 Pertulerit vinci, turpemque orare salutem,
 Rursus bella volet Macedū instaurare sub armis.
 Damnatusque doli, defertis coniuge fida,
 Et dulci nato, linquet Carthaginis arces,

Atque

Atque vna ptofugus lustrabit cœrula puppe.
 Hinc Cilicis Tauri saxosa cacumina viset.
 Proh quanto leuius mortalibus ægra subire
 Seruitia, atq; hyemes, æstus, fugamque, fretumq;
 Atque famem, quam posse mori, post Itala bella
 Assyrio famulus regi, falsusque cupiti
 Ausoniae motus, dubio peret æquora velo,
 Donec Prusiacas delatus segniter oras
 Altera seruitia imbellis patiat in æuo.
 Et latebram munus regni, perstantibus inde
 Aeneadis reddique sibi poscentibus hostem,
 Pocula furtiuo rapiet properata veneno,
 Ac tandem terras longa formidine soluet.
 Hæc vates, Herebique cauis se rettulit vmbriis.
 Tum lætos socios iuuenis portumque reuifit.

ARGUMENTVM IN
 LIB. XIII.

Nascitur hinc bellum, iuuenis post fata tyranni
 Hispano veniens, vbi terris nomen ab amne
 Imposuit pubes: nam rege Gelone creatus
 Oblitus monitus, arteisque oblitus auitas
 Incepit luxu, spreta virtute, cruento
 Flagrare, & rigidis delicta tuentibus armis,
 Cingere se ferro, & regnum terrore fouere.
 Hoc igitur (neque enim longum violentia durat)
 A coniuatis rota cum stirpe perempto,
 Marcellus prope Siculis annauigat oris.
 Mutatasque videt, trepidos mox spargit in agros
 Signa, Leontini senserunt prima Coloni.
 Pugnatũque mati, Pænoque per alta fugato
 Arma Syracusios capiunt victricia muros.

SILII ITALICI PUNICORVM
 LIBER XIII.

Flectite nũc vestros Helyconis numina cãtus,
 Ortygiæ pelagus Siculique ad littoris vrbes.
 Muneris hic vestri labor est, modo Daunia regna
 Aneadum, modo Sicanios accedere portus,
 Aut Macedum lustrare domos, & Achaica rura,
 Aut vaga Sardo vestigia cingere fluctu,
 Vel Tyriæ quondam regnata mapalia genti,
 Extremumque diem & terrarum inuisere metas,
 Sic poscit sparfit Mauors agitatus in oris.
 Ergo age, qua litui, qua ducunt bella, sequamur.
 Ausoniae pars magna iacet Trinacria tellus,
 Vt semel expugnante noto, & vastantibus vndis
 Accepit freta cœruleo propulsa tridente.
 Namque per occultum cæca vi turbinis otim
 Impactum pelagus lacerata viscera terræ
 Dissicit, & medio perrumpens arua profundo,
 Cum populis pariter conuulsas transtulit vrbes.
 Ex illo seruans rapidus diuortia Nereus,
 Sæuo diuiduos coniungi pernegat æstu.
 Sed spatium, quod dissociat consortia terræ,
 Latratus (fama est) sic arcta interuenit vnda,
 Et matutinos volucrum transmittere cantus.
 Multa solo virtus, iam reddere semen aratris,
 Tam montes vmbrire olea, dare nomina Baccho,
 Cornipedemque citum lituis generasse ferendis,
 Nectare Cecropias Hyblæo accendere ceras.
 Hic & Pæonios arcano sulfure frontes,
 Hic, Phœbo dignum, & Musis venerabile, vatium
 Ora excellentum, sacras qui carmine syluas,
 Quique

Quique Syracosia resonant Helycona camœna.
 Prompta gēs linguæ, ast eadem cūm bella ciceret,
 Portus æquoreis suera insignire trophæis.
 Post dirū Antiphatæ sceptrū, & Cyclopea regna
 Vomere verterunt primum noua rura Sicano,
 Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
 Ascitum patri, terræ imposuere vacanti.
 Mox Ligurum pubes, Siculo ductore, nouauit
 Possessis bello mutata uocabula regnis.
 Nec res dedecori fuit, aut mutasse pudebat
 Sicanum Siculo nomen: mox accola Minos
 Duxerat Eteretum non fausta ad bella cohortes
 Dædaleam repetens pennam: qui fraude nefanda
 Postquam perpetuas iudex concessit ad umbras
 Cocalidum insidiis, fesso Minoia turba
 Bellandi studio, Siculis subsedit in oris.
 Miscuerunt Phrygiam prolem Troianus Acestes,
 Troianusque Helymus, structis, qui pube sequuta
 In longum ex sese donarunt nomina muris.
 Nec Zancleæ gerunt obscuram mœnia famam,
 Dexteram quam tribuit posito Saturnia telo.
 Sed decus Enneis haud vllum pulchrius oris,
 Quam quæ Sisyphio fundauit nomen ab Isthmo,
 Et multum ante alias Ephyræis fulget alumnis.
 Hic Arethusa suum piscosum fonte recepat
 Alphaon sacrae portantem signa coronæ.
 At non æquus amat Trinacria muleiber antra.
 Nam Lipare vastis subter depasta caminis
 Sulfureum vomit exeso de vertice fumum.
 Ast Ætna eructat tremefactis cauribus ignes,
 Inclusi gemitus, pelagique imitata furorem,
 Murmure per cæcos tonat inrequieta fragores

Nocte

Nocte diæque simul, fonte è Phlegetontis vt atro
 Flammarum exundat torrens, picæque procella
 Semiambusta rotat liquefactis saxa cauernis.
 Sed quanquam largo flammaram exastuat intus
 Turbine, & assidue subnascens profuit ignis,
 Summo cana iugo cohibet (mirabile dictu)
 Vicinam flammis glaciem, æternoque rigore
 Ardentes horrent scopuli, stat vertice celsi
 Collis hyems, calidæque niuem tegit atra fauilla.
 Quid referam Æolio regnatas nomine terras?
 Vætorumq; domos, atq; addita claustra procellis?
 Hic vèrsi penitus Pelopeia ad regna Pachyni
 Pulsata Ionio respondent saxa profundo.
 Hic contra Libyamque situm, Chaurósque, furætes
 Cernit deuexas Lilybæon nobile Chelas.
 At qua diuersi lateris frons tertia terris
 Vergit in Italiam prolato ad littora dorso,
 Celsus arenaosa tollit se mole Pelorus.
 His longo mitis placido dominator in æuo
 Præfuerat terris Hieron, tractare sereno
 Imperio vulgum pollens, & pectora nullo
 Parentum exagitare metu, pactamque per aras
 Haud facilis temerare fidem, socialia iura
 Aufoniis multos seruarat casta per annos.
 Verum vbi fata virum fragili soluere senecta,
 Primæuo cessit sceptrum exitiale nepoti,
 Et placida indomitos accepit regia mores.
 Namque bis octonis nōdum rex præditus annis,
 Caligare alto in solio, nec pondera regni
 Possè pari, & nimium fluxis confidere rebus.
 Iamque breui, nullum, delicta tuentibus armis,
 Fas notum, ignotumque nefas, vilissima regi

Cura

Cura pudor: tam præcipiti materna furori
 Pyrrhus origo dabat stimulos, proauiq; superbura
 Aëcidæ genus, atque æternus carmine Achilles.
 Ergo ardor subitus Pœnorum incepta fouendi.
 Nec sceleris mora iungit noua fœdera, pacto
 Cederet vt Siculis victor Sidonius oris.
 Sed stabant pœnæ, tumulûmq; negabat Erinny
 Qua, modo pactus erat socium non cernere, terra.
 Sauios namque pati fastus, iuuenemque cruento
 Flagrantem luxu, & miscentem turpia duris,
 Haud ultra faciles, quos ira metûsque coquebat
 Iurati obruncât, nec iam modus ensibus, addunt
 Fœmineam cædem, atq; infantum rapta sororum
 Corpora prosternunt ferro. noua scuit in armis
 Libertas, iactâtque iugum: pars punica fœstra,
 Pars Italos & nota voluit, nec turba furentium
 Defit, quæ neutro sociari fœdere malit.
 Tali Trinacriæ motu, rebûsque Sicanis
 Exitio regis trepidis, sublimis honore,
 (Tertia nam Latios renouarat purpura fasces)
 Marcellus classem Zancleis appulit oris.
 Atque vbi cuncta viro, cædésque exposita tyranni,
 Ambigensq; hominum mentes, Carthaginis arma
 Quos teneant, & quâta locos, quod vulgus amicû
 Duret Troiugenis, quantos Arethusa tumores
 Concipiat, perstêrque suas non pandere portas,
 Incumbit bello, ac totam per proxima raptim
 Armorum effundit flammato pectore peltem.
 Non aliter Boreas Rhodopes à vertice præceps
 Quum sese immisit, decimôq; volumine pontum
 Expulit in terras, sequitur cum murmure molem
 Eiecti maris, & stridentibus affremit alis.

Prima

Prima Leontinos vastarunt prælia campos,
 Regnatam duro quondam Elestrigone terram.
 Instabat ductor, cui tardè vincere Graias
 Par erat, ac vinci turmas, ruit æ quore toto
 Fœminetum credas manibus concurrere vulgum.
 Et Cereri placidos fœcundat sanguine campos.
 Sternuntur passim, pedibusque euadere lethum
 Eripuit rapidus maioris, vt cuique salutem
 Promisit fuga, præueniens dux occupat ense.
 Ite, gregem & metite imbellem, ac succi dite ferro
 Clamat, cunctantes vigen vmbone cateruas.
 Pigro luctandi studio, certamen in vmbra
 Molle pari docta, & gaudens splendescere oliuo,
 Stat mediocre decus vincetum ignaua iuuentus.
 Hæc laus sola datur, si viso vincitis hoste.
 Ingruit audito ductore exercitus omnis,
 Solæque quod superest secum certamina norunt
 Quis dextra antister, spoliisq; excellat opimis.
 Euboici non per scopulos illisa Caphareo
 Eurypi magis vnda furit: pontumve sonantem
 Eicit angusto violentius ore propontis:
 Nec feruet maiore fretum, rapiturque tumultu
 Quod ferit Herculeas extremo sole columnas.
 Mite tamen dextræ decus inter prælia tanta
 Enituit, fama miles Tyrrenus, Asylo
 Nomen erat, captus quondam ad Thrasimena flueta,
 Seruitium facile, & dominantis mollia iussa
 Expertus Berræ, patrias remeabat ad oras
 Sponte fauentis heri, repetitisque impiger armis
 Tum veteres Siculo casus mauorte piabat.
 Atque is, dum medios inter fera prælia miscet,
 Alatus Berræ, cui pacta ad regia missa

C c

Pæ-

Pœnorum à populis, sociatâque bella gerenti
 Erato cassis munimine clauserat ora,
 Inuadit iuuentem ferro, trepidêque ferentem
 Instabiles retro gressus, prosternit arena.
 Ac miser audita victoris voce, trementem
 Cunctantemq; animam stygia tûc sede reducês,
 Cassidis à mento malefidæ vincula rupit,
 Iungebatque preces, atque addere verba parabat.
 Sed subito aspectu, & noto conterritus ore
 Tyrrhenus, ferrumque manu reuocauit, & vltro
 Talia cum gemitu lachrymis effudit obortis:
 Ne quæso supplex lucem, dubiûsque precare,
 Fas hostem seruare mihi: multo optimis ille
 Militiæ, cui postremum est, primûmque tueri
 Inter bella fidem: ru lethum euadere nobis
 Das prior, & seruas nondum seruatus ab hoste.
 Haud equidem indignû memet, quæ tristia vidi,
 Abnuerim, dignumque iterum in peiora reuolui,
 Si tibi per medios ignes, mediôsque per enses
 Non dederit mea dextra viam: sic fatur, & vltro
 Atrollit, virâque exæquat munera vitæ.
 At compos Sicula primum certaminis ora
 Marcellus cœpti, victricia signa quieto
 Agmine progrediens Ephyræa ad mœnia vertit.
 Inde Syracosias castris circumdedit arces.
 Sed ferri languebat amor, sedare monendo
 Pectora cæca virum, atque iras auellere auebat.
 Nec (renuant si fortè sibi, & si mitia malle
 Credant esse metum) laxis aufertur omiſſa
 Obsidio clausis, quin contra intentior ipse
 Inuigilat cautis fronte imperterritus armis.
 Et struit arcana, nec opina pericula cura.

Haud

Haud secus Eridani stagnis, ripave Caystri
 Innatat albus olor, pronoque immobile corpus
 Dat fluuio, & pedibus tacitas eremigat vndas.
 Interea dum incerta labat sententia clausis,
 Exciti populi, atque vires socia arma ferebant.
 Incumbens Messana freto, minimumque reuulsa,
 Disereta Italia, atque Osco memorabilis ortu.
 Tum Catiue nimium ardenti vicina Typhæo,
 Et generasse pios quondam celeberrima fratres:
 Et cui non licitum fatis Camerina moueri.
 Tum quæ nectareis vocat ad certamen Hymettô
 Audax Hybla fauis, palmis quoq; onusta Selynis:
 Et iusti quondam portus, nunc littore solo
 Subsidiû infidum fugientibus æquora, Mylc.
 Nec non altus Eryx, nec non è vertice celso
 Centuripe, largoque virens Entella Lyæo.
 Entella Hectoreo dilectum nomen Acestæ.
 Non Tapfos, non è tumulis glacialibus Acra
 Defuerunt, Agathyrna manus, geminoq; Lacone
 Tyndaris attollens sese affuit, altor equorum
 Mille rapit turmas, atq; hinnitibus aëra flamat
 Pulueream voluens Agragas ad mœnia nubem.
 Ductor Grosphus erat, cuius cælata gerebat
 Taurum parma trucè, pœnæ monumeta vetustæ.
 Ille vbi torreret subiectis corpora flammis,
 Murabat gemitus mugitibus, actaque veras
 Credere erat stabulis armenta effundere voces.
 Haud impunè quidem, nam diræ conditor artis
 Ipse suo moriens immugit flebile tauro.
 Venit ab amne trahês nomè Gela, venit & Hefa,
 Et qui præſenti domitant periura Palici
 Pectora supplicio, Troianaque venit Acesta.

C c 2

qui-

Quique per *Ætneos* *Acys* petit æquora fines,
 Et *lulci* gratam *Nereida* perluit vnda,
Æmulus ille tuo quondam *Polyphœme* calori
 Dum fugit agrestem violenti pectoris iram,
 In tenues liquefactus aquas, euasit & hostem,
 Et tibi victricem *Galathea* immiscuit vndam.
 Nec non qui potat *Hyspamq;*, *Alabing;*, sonoros,
 Et perlucens splendenti gurgite *Achaten*.
 Qui fontes *Vagedru* uos, & pauperis *aluci*
Hypaten, ac facilem superari gurgite parco
Pantagiam, rapidique colunt vada *staua* *Simethi*.
Littora *Thermarum* prisca dotata camœna.
Armauere suos, quâ mergitur *Hymera* ponto
Æolio, nam diuiduas se scindit in oras,
 Nec minus occasus petit incita, quam petit ortus.
Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis,
 Quo mons *Sicania* non surgit ditior vmbra.
Enna deum lucis sacram dedit ardua dextram.
 Hic specus ingentem laxans telluris hiatum
 Cæcum iter ad manes tenebroso limite pandit,
 Quâ nouus ignotas *Hymenæus* venit in oras.
 Hac *stygius* quondam stimulate cupidinae rector
Aufus adire diem, mœstoque *acheronte* relicto
 Illicitas egit currum per inania terras.
 Tum rapta præceps *Ennea* virgine cessit.
 Attonitos cæli visu, lucemque cauentes
 In *stygâ* rursus equos, & prædâ cõdidit vmbri.
 Romanos *Petrea* duces, *Romana* petiuit
 Fœdera *Callipolis*, lapidosi que *Eugion* artus.
Hadranum, *Hergentiumq;*, simul, relâque superba
Lanigera *Melite*, & littus piscosa *Melacte*,
 Quæque procelloso, *Cephaledias* ora, profundo

Cæru-

Cœruleis horret campis pascencia cere,
 Et qui correptas sorbentem vorticis haustu,
 Atq; iterum è fundo iaculantes ad sidera puppes
Taurominitana cernunt de sede *Charybdim*.
 Hæc *Latium* manus & *Laurétia* signa mouebar.
 Cætera *Elyseis* aderat gens *Sicana* votis.
 Mille *Agathyrna* dedit, per *stataq;* *Strôgilos* au-
 Mille *Thoanteæ* sedes *Fascellina* diuar. [stris,
Tergemino venit numero fecunda *Panormos*,
 Seu *lyliis* sectare feras, seu retibus æquor
 Vertere, seu cælo libeat traxisse volucrem.
 Non *Herbesos* iners, nō *Naulocha* pigra pericli
 Sederunt, non frondosis *Morgentia* campis
 Abstulit *Marte* infido, comitata *Nemæis*
 Venit *Amastrea* viris, & paruo nomine *Thisse*,
 Et *Netum*, & *Micite*, pubesque liquētis *Acheti*,
Sidonia & *Drepane*, atq; vndæ clamorus *Helorus*.
 Et mox seruili vastata *Triochala* bello,
Sidonios *Arabeia* ferox, & celsus *Ietas*,
 Et bellare *Tabas* docilis, *Cossyra* que parua:
 Nec maior *Megara* Mute concordibus ausis
 Inuere, & strato *Caulum* spectabile ponto
 Cum sonat *Halcyones* cantu, nidōsque natantes
 Immota gestat sopitis fluctibus vnda.
 Ipsa *Syraculæ* patulos vrbs inclyta muros
 Milite collecto, variisque impleuerat armis.
 Ductores facilem impelli, lætamque tumultus
 Vaniloquo pubem furiabant insuper ore.
 Nunquâ hoste intratos muros, & quattuor arces,
 Et *Salaminiacis*, quantam, *Eois*que *Tropheis*
 Ingenio portus vrbs inuia fecerit vmbra.
 Spectatum proavis, ter centum ante ora *triremes*

Cc 3

Vauu

Vnum naufragium, merſasque impunè profundo
 Clade Pharetrigeri ſubnixas regis Athenas.
 Flammbant vulgum geniti Carthagine fratres
 Pœni matre genus, ſed quos ſub crimine pulſus
 Vrbe Syracofia Libycis eduxerat oris
 Trinacrius genitor, geminâque à ſtirpe parētum
 Aſtus miſcebant Tyrios leuitate Sicana.
 Quæ cernēs ductor, poſtquâ immedicabile viſum
 Seditio, atque vltro bellum ſurgebat ab hoſte,
 Teſtatus diuos Siculorum, amnēsque, lacuſque,
 Et fontes Arethufa tuos, ad bella vocari
 Inuitum, quæ ſponte diu nō ſumpſerit, hoſtem
 Induere arma ſibi, telorum turbine vaſto
 Aggreditur muros, atque armis intonat vrbi.
 Par omneſi ſimul ira rapit, certantque, ruuntq;
 Turris multiplici ſurgens ad ſidera teſto
 Exibat, tabulata decem cui creſcere Graius
 Fecerat, & multas nemorū cōſumpſerat umbras.
 Armata hinc igni molem, & deuoluere ſaxa
 Certabant, calidæque picis diffundere peſtem.
 Hic procul ardentem iaculatus lampada Cimber
 Coniicit, & lateri telum exitiabile ſigit,
 Paſcitur adiuto Vulcanus turbine venti,
 Gliſcentēque trahens turris per viſcera labem,
 Pêrque altam molem & turris naſcentia ſtecta
 Scandit ouans, rapi diſq; vorat trepidâtia flammis
 Robora, & ingenti ſimul exundante vapore
 Ad cælum victor nitentia culmina lambit.
 Implentur fumo, & nebula caliginis atræ,
 Nec cuiquam euaiſſe datur, ceu fulminis icſtu
 Correptæ rapido in cineres abiere ruinæ.
 Par contra pelago miſeris fortuna carinis.

Nam

Namque vbi ſe propius teſtis vrbi que tulere,
 Quâ poſtus muris pacatas applicat vndaſ,
 Improuiſa nouo peſtis conterruit aſtu.
 Trabs fabre teres, atque craſis vndique nodis
 Nauali ſimilis malo, præfixa gerebat
 Vncæ tela manus, ea celſo ex aggere muri
 Bellantes, curui rapiebat in aëra ferri
 Vnguibus, & mediam reuocata ferebat in vibem.
 Nec ſolos viſ illa viros, quin ſæpe triremem
 Belligeræ rapuere trabes, cum deſuper actum
 Incurerent puppi chalybem, morſuſque tenaces.
 Qui ſimul affixo vicina in robora ferro
 Suſtulerant ſublime ratem (miſerabile viſu)
 Per ſubitum rurfus laxatis arte catenis
 Tanta præcipitem reddebant mole profundo,
 Vt totam haurirent vndæ cum milite puppem.
 Hiſ ſuper inſidiis anguſta foramina murus
 Arte cæuata dabat, per quæ confundere tela
 Tutum erat oppoſito mittentibus aggere valli.
 Nec ſine fraude labos, arcta ne rurfus eodem
 Spiculâ ab hoſte via vicibus contorta redirent.
 Calliditas Graia, atque aſtus pollentior armis
 Marcellum, tantâſque minas, terræque marique
 Arcebat, ſtabatque ingens ad mœnia bellum.
 Vir fuit Iſthmiacis decus immortalis colonis,
 Ingenio facile ante alios telluris alumnos,
 Nudus opum, ſed cui cælum terræque paterent.
 Ille nouus pluuias Titan vt proderet ortu
 Fulcatis triſtis radiis, ille hæreat, anne
 Pendeat inſtabilis tellus, cur cœdere certo
 Hunc affuſa globum Tethys circumliget vndis,
 Nouerat atque vna pelagi lunæque labores,

E.

Er pater Oceanus qua lege effunderet æstus.
 Non illum mundi numerasse capacis arenas.
 Vana fides, puppes etiam, constructaque saxa
 Fœminea traxisse ferunt contra ardua dextra.
 Hic dum Italum ductoræ astu Teucrosq; fatigat,
 Adnabat centum latè Sidonia velis
 Classis subsidio, & scindebat cœrula rostris.
 Brigitur subitas in spes Arethusia proles,
 Adiungitque suas portu progressa carinas.
 Nec contra Ausonius tonsis aptare lacertos
 Addubitat, mensisque celer fodit æquora remis.
 Verberibus torfere frerum, salis icta frequenti
 Albescit pulsæ facies, perque æquora latè
 Spumat canenti sulcatus gurgite limes.
 Insultant pariter pelago, ac Neptunia regna
 Tempestate noua trepidant, tum vocibus æquor
 Personat, & clamat scopulis clamoris imago.
 Ac iam diffusus vacua bellator in vnda
 Cornibus ambierat parulos ad prælia fluctus,
 Nauali claudens humentem indagine campum.
 At simili curuata sinu diuersa ruebat
 Classis, & arctabat lunato cœrula gyro.
 Nec mora, terrificis saxæ stidoribus æris
 Per vacuum latæ cantu resonante profundum
 Incubuerunt tubæ, queis excitus æquore Triton,
 Expauit, tortæ certantia murmura conchæ.
 Vix meminere maris, tam vasto ad prælia nisu
 Incumbunt proni, positisque in margine puppis
 Extremæ plantis, nutantes spicula torquent.
 Sternitur effusis pelagi media area telis,
 Celsaque anhelatis exurgens ictibus alnus.
 Cœrula nigraanti sūdīt spumantia sulco.

Ast aliæ laceræ, atque incussi roboris ictu
 Detergent remos, aliæ per viscera pinus
 Transmissis ipso retinentur vulnere rostris
 Quo retinent: medias inter sublimior ibat
 Terribilis visu puppis, qua nulla per omne
 Egressa est Libycis maior naualibus æuum.
 Sed quater hæc cœtum numerofo remige pontum
 Pulsabat tonsis, veloque superba capaci,
 Cùm rapidū hauriret Boream, & cornibus omnes
 Colligeret flatus, lento se corpore agebat
 Intraret fluctus solis si pulsa lacertis.
 Procurunt leuitate agili, docilesque regentis
 Audiuisse manum Latio cum milite puppes.
 Has vt per læuum venientes æquor Himilco
 In latus obliquas, iussamque incurere proram
 Conspexit, propere diuis in vota vocatis
 Equoris, intento volucrem de more sagittam
 Assignat neruo: vtque oculis librauit in hostem,
 Et calamo monstrauit iter diuersa relaxans
 Brachia, deduxit vultu comitante per auras
 In vulnus telum, & residentis puppe magistri
 Affixit plectro dextram, nec deinde regenda
 Puppe manus valuit flectenti immortalæ clauo.
 Dumq; ad opem accurrit ceu capta nauita puppe,
 Ecce iterum fatoque pari neruoque sagitta
 In medium per lapsa globum, transuerberat ictu
 Orba gubernaculi subeuntem munera Taurum.
 Irrumpit Cumana ratis, quam Corbulo ductor
 Latæque complebat Stabiarum littoꝛe pubes.
 Numen erat celsæ puppis, vicina Dione.
 Sed super ingestis propior quæ subdita telis
 Bella capeſſebat, media subſedit in vnda,
 Diuisitque

Diuisitque fretum, clamantem spumeus ora
 Nereus implet aquis, palmæq; , trahēte profundo
 Luctantum frustra, summis in fluctibus extant.
 Hic audax ira magno per cœrula saltu
 Corbulo transgressus (nam textam robore turtina
 Appulerant nexæ ferri compage triremes)
 Euadit tabulata super flammæque comantem
 Multifida pinum celsò de culmine quassat.
 Inde atros alacer, pastosque bitumine torquet
 Aduentante noto Pœnorum aplustribus ignes.
 Intrat diffusos pestis vulcania passim,
 Atque implet dispersa foros, trepidatur omisso
 Summis remigio, sed enim tam rebus in arctis
 Fama mali nondum tanti penetrarat ad imos,
 Et rapidus feruor per pingues vnguinē tedas
 Illapsus, flammis victricibus insonat alueo.
 Quæ nòdum tamen intulerat vim Dardana lãpas,
 Parcebãtque vapor, saxorum grandine dirus
 Arcebat, fatumque ratis retinebat Himilco.
 Hic miser igniferam dum ventilat aëre pinum,
 Murali saxo per lubrica sanguine transtra
 Voluitur in fluctus, Lychei vulnere, Cidnus.
 Fax nidore graui fœdauit comminus auras,
 Ambusto instridens pelago, ferus inde citatum
 Missile adorata contorquet Sabrata puppe:
 Hammon numen erat Libycæ gentile carinæ,
 Cornigerãque sedens spectabat cœrula fronte.
 Fer pater afflictis fer, ait Garamantice vates
 Rebus opem, inque Italos da certa effundere tela,
 Has inter voces tremulo venit agmine cornus,
 Et neptunicolæ transuerberat ora Telonis.
 Vigebat nihilo leuius iam in limine mortis

Quos

Quos fuga præcipites, partē glomerat in vnã
 Puppis adhuc vacuam tedæ, sed proxima cursu
 Fulmineo populatus inuitabilis ardor,
 Correptam flammis inuoluit quantibus alnum.
 Primus ope æquorei funis delapsus in vndas,
 Quæ nòdum stygios glomerabat mulciber cœtus,
 Ambustus fuciùm remis aufertur Himilco.
 Proxima nudarunt miserandi fata Bathonis
 Desertam ductore ratem, bonus ille per artem
 Crudo luctari pelago, atque exire procellas.
 Idem quid Boreas, quid veller crastinus auster
 Anteibat, nec peruigilem tu fallere vultum
 Obscuro quamuis cursu, Cynosura valeres.
 Is postquam aduersis nullus modus, accipe nostrum
 Hammon sanguinē ait, spectator cladis iniquæ.
 Atq; actò in pectus gladio, dextra deinde cruorē
 Excipit, & largè sacra inter cornua fundit.
 Hos inter Daphnis deductum ab origine nomen
 Antiqua fuit infelix, cui linqere saltus,
 Et mutare casus infido marmore visum.
 At princeps generis quanto maiora parauit
 Intra pastorem sibi nomina, Daphnin amarunt
 Sicelides Musæ, dexter donauit auena
 Phœbus Castalia, & iussit proiectus in herba
 Siquando caneret, lætos per prata per arua
 Ad Daphnin properare greges, riuosque silere.
 Ille vbi septena modulatus arundine carmen
 Mulcebat syluas, non vnquam tempore eodem
 Siren assuetos effudit in æquore cantus,
 Scyllæ: tacuere canes, stetit atra Charybdis,
 Et lætus scopulis audiuit iubila Cyclops.
 Progeniem hauserunt, & nomē amabile flammæ,
 Innatæ

D d 2

Innatat ecce super transtris fumantibus asper
 Ornytos, ac lōgam sibimet facit æquore mortē.
 Qualis Oïlides, fulmen iaculante Minerua
 Surgentes domuit fluctus ardentibus vlnis.
 Transfigitur valida medius, dum se alleuat alui
 Cuspide Marmarides Scyron, pars subnatat vnda
 Membrorum, pars extat aquis, totūmq; per æquor
 Portatur rigido miserandum immortua rostro.
 Accelerant puppes vtrinque, atque ora ruentum
 Sanguinei feriunt remorum aspergine rores,
 Ipse adeo sæuis ductor Retheius ibat
 Pulsibus, & valido superabat remige ventos,
 Quam rapidis puppem manibus frenare Lilaus
 Dum tentat, sæua truncatur membra bipenni,
 Et fert hærentes trabibus ratis incita palmas:
 Sicania Æoliden portabant transtra Podetum.
 Hic xuo quanquam nõdum excessisset ephœbis,
 Seu læui traxere dei, seu feruida corda,
 Nec sat maturus laudum, bellique cupido,
 Arma puer niueis aptarat picta lacertis,
 Et freta gaudebat celsa turbare Chimæra.
 Iamque super Rutula, super & Garamantide pinu
 Ibat ouans melior remo, meliorque sagitta,
 Et iam turrigerum demerserat æquore Nessum.
 Heu puero male suada rudi noua gloria pugna.
 Dum cristam galex crucis, exuuiasque precatur
 De duce Marcello superos, temerarius hasta
 Excepit raptim vulnus lethale remissa.
 Proh qualis, seu splendentem sub sidera nisu
 Exigeret discum, iaculo seu nubila supra
 Surgeret, aligeras ferret seu puluere plantas
 Vix tacto, vel dimensi spatia improba campi

Trans.

Transiret velox saltu, docuere labores.
 Sat profus, sat erat decoris diu scrimine tuto,
 Sat laudis, cur facta puer maiora petebas?
 Illum vbi labentem pepulerunt tela sub vndas,
 Ossa Syracosio fraudatum naufraga busto
 Fleuerunt freta, fleuerunt cyclopea saxa,
 Et Cyanes, & Anapus, & Ortygiæ Arethusa.
 Parte alia præses puppem Tyberinus agebat,
 Quaque ferebatur ductor Sidonius, io
 Conclamant, iniecta ligant hinc vincula ferri
 Atque illinc, steteruntque rates ad prælia nexa.
 Nec iaculo, aut longè certatur arundine fusa.
 Comminus, & gladio terrestria prælia miscent.
 Perrumpunt Itali, qua cædes prima reclusit,
 Monstrauitque viam: vastas & Mæla catenas
 Hortatur socios, & vincla abrumpere ferri,
 Ac parat hostili resoluta puppe receptos
 Auehere, & paribus pelago diducere ab armis.
 Etneo Polyphœmus erat nutritus in antro,
 Atque inde antiquæ nomen feritatis amabat,
 Vbera præbuerat paruo lupa, corporis alti
 Terribilis moles, mens aspera, vultus in ira
 Semper, & ad cædes cyclopea corde libido.
 Ilique relaxatis membrorum pondere vinculis
 Impulerat puppim, & mergebat gugite tonsas,
 Duxissetque ratem, pressa Laromius hasta
 Ni properè duro nitentem exurgere, velox
 Affixet transtro, vix morte incepta remittit.
 Namq; manus seruat dum suetos laguida ductus.
 Ignauum summa attraxit super æquora remum.
 Perculsi cuneo Pœni densantur in vnum,
 Quod caret hoste latus, subito cum pōdere victus

D d 3

Insiliente

Infiliente mari submergitur alueus vndis.
 Scuta virum, cristæque, & inerti spicula ferro,
 Tutelæque deum fluitant: hic robore fracto
 Pugnat inops chalybis, seseque in prælia rursus
 Armat naufragio: remis male feruidus ille
 Festinat spoliare ratem, discrimine nullo,
 Nautarum interdum conuulsa sedilia torquens,
 Non plectro ratis, aut frangēdæ in vulnere proræ
 Parcitur, & pelago reperuntur nantia tela.
 Vulneribus patulis intrat mare, mox sua ponto
 Singultante anima propulsa refunditur vnda.
 Nec desunt, qui correptos amplexibus artus
 Immergant pelago, & iaculis cessantibus hostem
 Morde sua perimant, remeantum gurgite mentes
 Crudescunt, ac pro ferro stat fluctibus vti.
 Haurit sanguineus contorta cadauera vortex.
 Hinc clamor, gemitus illinc, mortisque, fugæque.
 Perfusum bello feruet mare, fessus acerbis
 Terga fuga celeri Libyæ conuertit ad oras,
 Exigua sese furatus Himilco carina.
 Concessere mari tandem, Graiūsque Libysque,
 Et iam captiua vinclis ad littora longo
 Ordine ducuntur puppes, flagrantibus alto
 Stant aliæ tedis, splendet lucente profundo
 Mulciber, & tremula vibratur imagine pontus.
 Ardet nota fretis Cyane, pennatæque Siren.
 Ardet & Europe, niuei sub imagine tauri
 Vecta Ioue, ac presso tramittens æquora cornu.
 Et quæ fusa comas, curuum per cœrula piscem
 Nereis humenti moderatur roscida freno.
 Vritur indiuagus Phytou, & corniger Hammon,
 Et quæ Sidonios vultus portabat Elise,

Bis ternis ratis ordinibus grassata per vndas.
 Ac vinclis trahitur cognata in littora Anapus,
 Gorgoneasque ferens ad sidera Pegasus alas.
 Ducitur & Libyæ puppis signata figuram,
 Et Triton captiuus, & ardua rupibus Ætna.
 Spirantis rogos Enceladi, Cadmæque Sidon.
 Nec mora, quin trepidos hac clade irurpere mu-
 Signaque ferre deum tepulis iamque fuisset, (ros
 Ni subito importuna lues inimicaque pestis,
 Inuidia diuim pelagique labore parata,
 Polluto miseris rapuisset gaudia cælo.
 Criniger astriferis Titan feruoribus, auras
 Et patulam Cyanen, latæque palustribus vndis
 Stagnantem, stygio Cocyti oppleuit odore,
 Temporaque Autumni latis florentiæ donis
 Fœdauit, rapidoque accendit fulminis igni.
 Fumabat crassus nebulis caliginis aër,
 Squalebat tellus vitiatu feruida dorso,
 Nec victum-dabat, aut vllas læguentibus vmbas.
 Atque ater picea vapor expirabat in æthra.
 Vim primi sensere canes, mox nubibus atris
 Fluxit deficiens penna labente volucris:
 Inde feræ syluis sterni, tum serpere labes
 Tartarea, atque haustis populari castra manipulis.
 Arebat lingua, & gelidus per viscera sudor
 Corpore manabat tremulo, descendere fauces
 Abnuerant siccæ iussorum alimenta ciborum.
 Aspera pulmonem tussis quatit, & per anhela
 Igneus efflatur sitientum spiritus ora.
 Lumina ferre grauem vix sufficientia lucem
 Vnca nare iacent, saniesque immixta cruore
 Expuitur, membrisque cutis regit ossa peresis.

Heu dolor, insignis notis bellator in armis
 Ignauo rapitur letho, iactantur in ignem
 Dona superba virum multo mauorte parata.
 Succubuit medicina malis, cumulantur aceruo
 Labentum, & magno cineres sese aggere tollunt,
 Passim etiam deserta iacent, inhumataque late
 Corpora, pestiferos terigisse timentibus artus,
 Serpit pascendo crescens acherusia pestis,
 Nec leuiore quatit Trinacria mœnia luctu,
 Pœnorumque parem castris fert atra laborem,
 Æquato par exitio, & communis vbique
 Ira deum, atque eadem lethi versatur imago.
 Nulla tamen Larios fregit vis dura malorum
 Incolumi ductore viros, cladisque rependit
 Vnum inter strages tutum caput. vt grauis ergo
 Primum lethiferos repressit Syrius æstus,
 Et posuere auidæ mortis contagia pestes,
 Ceu fidente Noto cum se maria alta reponunt,
 Propulsa inuadit piscator carula cymba,
 Sic tandem ereptam morbis grassantibus, armat
 Marcellus pubem, lustratis ritè maniplis.
 Signaque circumstant alacres, auditque tubarum
 Respirant læti clangoribus, itur in hostem,
 Et si fata ferant, iuuat inter prælia ferro
 Posse mori. socium miseret, qui morte pudenda
 In morem pecudum effudère cubilibus atris
 Illaudatam animam tumulos inhonoræque busta
 Respiciunt, & vel nullo iacuisse sepulchro,
 Quam debellati morbis placent ardua primus
 Ad muros dux signa rapit, tenuata iacendo
 Et maciem galeis abscondunt ora, malisque
 Ne sit spes hosti, velatur casside pallor.

Infun-

Infundunt rapidum conuulsis mœnibus agmen,
 Condensique ruunt, tot bellis inuia tecta,
 Tot vno introitu capiuntur militis arces.
 Totum qua vehitur Titan, non vlla per orbem
 Tum sese Isthmiacis æquassent oppida tectis.
 Tot delubra deum, totque intra mœnia portus,
 Adde fora, & celsis suggesta theatra columnis,
 Certantisque mari moles, adde ordine longo
 Innumeras spatioque domos æquare superbas
 Rura, quid inclusos perrecto limite, longis
 Porticibus, sacros iuuenum certamine lucos?
 Quid tot captiuis fulgentia culmina rostris?
 Armæque fixa deis: aut quæ Marathonius hostis
 Perdidit, aut Libya quæ sunt aduecta subacta?
 Hic Agathocleis sedes ornata tropheis,
 Hic mitis Hieronis opes, hic sancta vetustas
 Artificum manibus, non vsquam clarior vilo
 Gloria pictura seculo: non æra vacabant
 Quæ scirent Ephyren, fuluo certaret vt auro
 Vestis, spiranteis referens subtegmine vultus.
 Quæ radios cælat Babylon, vel murice picto
 Lata Tyros, quæque Attalics variata per artem
 Aulæis scribuntur acu, aut Memphis ite tela.
 Iam simul argento fulgentia pocula, mixta
 Queis gemma quæsitus honos, simulacra deorum
 Numen ab arte datum seruantia: munera rubri
 Præterea ponti, depexaque vellera ramis,
 Fœmineus labor, his tectis opibusque potitus
 Ausonius ductor, postquam sublimis ab alto
 Aggere, despexit trepidam clangoribus urbem,
 Inque suo positum nutu, stent mœnia regum,
 An nullos oriens videat lux crastina muros,

D d 5

Ingemuit

Ingemuit nimum, viris tantumque licere
 Horrui, & propere reuocata militis ira
 Iussit stare domos, indulgens templa vetustis
 Incolere, atque habitare deis, sic parcere victis
 Pro præda fuit, & sese contenta, nec vlllo
 Sanguine pollutis, plausit victoria pennis,
 Tu quoq; ductoris lachrymas memorade tulisti
 Defensor patriæ, meditantem in puluere formas,
 Nec turbatum animi, tanta feriente ruina,
 Ignarus miles vulgi, tum forte peremit.
 At reliquum vulgus resoluta in gaudia mente,
 Certarunt victi victoribus. æmulus ipse
 Ingenij superum, seruiando condidit urbem.
 Ergo extat scelis, stabitque insigne tropheum,
 Et dabit antiquos ductorum noscere mores.
 Felices populi, si quondam vt bella solebant,
 Nunc quoq; inexhaustas pax nostra relinqueret vr-
 At ni cura viri, qui nunc dedit otia mundo (bes
 Effrenum arceret populandi cuncta furorem,
 Nudassent audax terrasque fretumque rapina.

ARGUMENTVM IN
 LIB. XV.

Quem ducibus caesis, iterum iam Bætis ad oras
 Mittat, Romulei quærit dum cura Senatus,
 Scipiadæ iuueni, lauro tum forte sub ampla
 Astitit hinc subito virtus, hinc blanda voluptas,
 Et sibi promissis auct utraq; iungere magnis.
 Ille sed amplexus virtutem, crudaque Martis
 Munera suscipies, volitansque per æquora classe,
 Arma nouæ subito Carthaginis horrida muris
 Impulit, & victor ferro sibi mœnia pandit.

Interea

Interea Emathius conflat noua bella Philippus,
 Herculeoque senex Fabius dat iura Tarento.
 Marcellusque cadit Nomadum circumdatus astu.
 Hasdrubalisque caput, tumidi regione Metauri
 Abscissum, Hânibali monstrat Nero letus atroci.

SILII ITALICI PUNICORVM
 LIBER XV.

AT noua Romuleum carpebat cura Senatum,
 Quis trepidas gætes, martemq; subiret Iberum
 Attritis rebus, geminus iacet hoste superbo
 Scipio, belligeri mauortia pectora fratres.
 Hinc metus in Tyrias ne iam Tartessia leges
 Concedat tellus, propioraque bella pauescat.
 Anxia turba patrum quasso medicamina mœsti
 Imperio circumspectant, diuosque precantur,
 Qui laceris ausit ductor succedere castris.
 Absterret iuuenem, patrios patrique piare
 Optantem manes, tristi conterrita luctu,
 Et reputans annos cognato sanguine turba.
 Si gentem petat infaultam inter busta suorum
 Decertandum hosti, qui fregerit arma duorum,
 Qui consulta ducum, ac flagret meliore Gradiuo.
 Nec promptum teneris immania bella lacertis
 Molliri, regimenque rudi deposcere in æuo.
 Has lauri residens iuuenis viridante sub vmbra
 Aedibus extremis voluebat pectore curas.
 Cum subito assistunt dextra, lauaque per auras
 Allapsæ, haud paulum mortali maior imago,
 Hinc Virtus, illinc virtuti inimica Voluptas,
 Altera Achemenium spirabat vertice odorem,
 Ambrosias diffusa comas, & veste refulgens

Ostrum

Ostrum quam fuluo Tyrium suffuderat auro.
 Fronte decor quæsitus acu, lasciuâque crebras
 Ancipiti motu iaciebant lumina flammæ.
 Alterius dispar habitus, frons hirra, nec vnquam
 Composita mutata coma, stans vultus, & ore
 Incessuque viro propior, lactique pudoris,
 Celsa humeros niuæ fulgebat stamine pallæ.
 Occupat inde prior promissis fisa Voluptas
 Quis furor hic non digne puer, consumere bello
 Florem æui? Cannæne tibi, grauiorque palude
 Mæonius stygia lacus excessere? Padusque?
 Quem tandem ad finem bellando fata lacesces?
 Tunc etiam tentare paras Atlantia regna?
 Sidoniâque domos? moneo certare periclis
 Desine, & armisonæ caput obiectare procellæ.
 Ni fugis hos ritus, Virtus te sæua iubebit
 Per medias volitare acies, mediòsque per ignes.
 Hæc patrè patrumq; tuos, hæc prodiga Paulum,
 Hæc Decios stygias Herebi detruisit ad vndas.
 Dum cineri titulum, memorandâq; nomina bustis
 Prætendit, nec sensuræ, quid gefferit, vmbra.
 At si me comitère puer, non limite duro
 Iam tibi decurret concessi temporis ætas.
 Haud vnquã trepidos abrûpet buccina somnos,
 Non glaciem arctoam, non experière furentis
 Ardorem Cancris, nec mensas sæpe cruento
 Gramine cõpositas, aberunt sitis aspera, & haustus
 Sub galea puluis, partique timore labores.
 Sed current albusque dies, horæque serenæ,
 Et molli dabitur victu sperare senectam.
 Quantas ipse Deus lætos generauit in vsus
 Res homini? plenaque dedit bona gaudia dextra?

Atque

Atque idem exemplar lenis mortalibus æui,
 Imperturbata placidus tenet otia mente.
 Illa ego sum, Anchisæ Veneré Simoëntis ad vndas
 Quæ iunxi, generis vobis vnde editus author.
 Illa ego sum, verti superum quæ sæpe parentem
 Nunc auis in formam, nunc torua in cornua tauri.
 Huc aduerte aures, currit mortalibus æuum,
 Nec nasci bis posse datur, fugit hora, rapitque
 Tartareus torrens, ac secum ferre sub vmbra
 Si qua animo placuere, negat, quis luce suprema
 Dimisisse meas sero non ingemit horas?
 Postquam conticuit: finisque est addita dictis,
 Tum Virtus: quas nam iuuené florentibus, inquit,
 Pellicis in fraudes annis, vitæque tenebras?
 Cui ratio, & magnæ cælestia semina mentis
 Munere sunt concessa deum: mortalibus alti
 Quantum cælicolæ, tandundem animalibus isti
 Præcellunt cunctis, tribuit namque ipsa minores
 Hos terris natura deos: sed fœdere certo,
 Degeneres tenebris animas damnauit auernis.
 At queis ætherij seruatur seminis ortus,
 Cæli porta patet, referam quid cuncta domantem
 Amphitryoniadem? quid cui post Seras, & Indos
 Captiuo Liber cum signa referret ab Euro,
 Caucaesæ currum duxere per oppida tigres?
 Quid suspiratos magno in discrimine nautis
 Ledæos referam fratres: vestrumque Quirinum?
 Nonne vides, hominum vt celfos ad sidera vultus
 Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora,
 Cum pecudes, volucrumque genus, formâsq; ferarû
 Segnem atq; obscenâ passim strauisset in aluum?
 Ad laudes genitum, capiat si munera diuûm,

Felix

Felix ad laudes hominum genus. huc age paulum
 Aspice, nec longè repetam, modo Roma minanti
 Impar Fidenæ, contentaque crescere asylo,
 Quò sese extulerit dextris: idem aspice latè
 Florenteis quondam luxus quas verterit vrbes.
 Quippe nec ira deùm tatum, nec tela, nec hostes,
 Quantum sola nocens animis illapsa Voluptas.
 Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
 Circa te semper volitans Infamia pennis.
 Mecum honor, & laudes, & læto gloria vulnru,
 Et decus, & niueis victoria concolor alis.
 Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus,
 Casta mihi domus, & celsò stant colle penates,
 Ardua saxoso perducit semita cliuo
 Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
 Prosequitur, labor ad nitendum intrare volenti:
 Nec bona conscendunt, quæ fors infida dedisset.
 Atque eadem rapuisse valet: mox celsus ab alto
 Infra te cernes hominum genus, omnia contra
 Experièda manèt, quam spòdet blanda Voluptas.
 Stramine proiectus duro patiere sub astris
 Insomnes noctes, frigusque famémque domabis.
 Idem iustitiæ cultor, quæcunque capesses,
 Testes factorum stare arbitrare diuos.
 Tunc quoties patriæ rerumque pericula poscent,
 Arma ferēs primus, primus te in mœnia tolles
 Hostica, nec ferrò mentem vincere nec auro.
 Hinc tibi, non Tyrio vitiatas murice vestes,
 Nec donum deforme viro flagrantis amomi.
 Sed dabo, qui vestrum sauo nunc Marte fatigat
 Imperium, superate manu, laurumque superbam
 In gremio Iouis excisis deponere Pœnis.

Quæ

Quæ postquam cecinit sacro pectore Virtus,
 Exemplis lætum vultuque audita probantem
 Conuertit iuuenem, sed enim indignata Voluptas
 Non tenuit voces: nil vos iam demoror vltra
 Exclamat, venièt venièt mea tempora quondam,
 Cùm docilis nostris magno certamine Roma
 Seruiet imperiis, & honor mihi habebitur vni.
 Sic quassans caput in nubes se sustulit atras.
 At iuuenis plenus monitis ingentia corde
 Molitur, visæque calet Virtutis amore.
 Ardua rostra petit nullo fera bella volante,
 Et graua ancipitis deposcit munera Martis.
 Arrecti cunctorum animi, pars lumina patris,
 Pars credunt toruos patruu reuisere vultus.
 Sed quâquam tacitus, magnis tamè agra periclis
 Pectora subrepat terror, molémque pauentes
 Expendunt belli, & numerat fauor anxius annos.
 Dùmque ea confuso percenset murmure vulgus,
 Ecce per obliquum cæli squalentibus auro
 Effulgens maculis, ferri inter nubila visus
 Anguis, & ardenti radiare per aëra sulco,
 Quaque ad cæliferi tendit plaga litus Atlantis,
 Perlabi resonante polo, bis terque coruscum
 Addidit augurio fulmen pater, & vaga latè
 Per subitum moto strepuere tonitrua mundo.
 Tum verò capere arma iubent, genibusque salutant
 Submissi augurium atque iret, quâ ducere diuos
 Perspicuum, & patrio monstraret semita signo.
 Certarim comites rerum, bellique ministri
 Agglomerant sese, atque acres sociare labores
 Exposcūt, laudumque loco est iisdè esse sub armis.
 Tum noua cœruleum descendit classis in æquor.

It

It comes Ausonia, atque in terras transit Iberas.
 Ut cum sæua freris immisit prælia Corus,
 Isthmon curuata sublime suberigit vnda,
 Et spumante ruens per saxa gementia fluctu,
 Ionium Ægeo miscet mare, celsus in arma
 Emicat, ac prima stans Scipio puppe profatur.
 Diues tridente potens, cuius maria ire per alta
 Ordimur, si iusta paro, decurrere classi
 Da pater, & nostros ne sperne iuuare labores.
 Per pontum pia bella veho. leuis inde secunda
 Aspirans aura propellit carbata flatus.
 Iamq; agiles, Tyrrhena sonant qua cœrula, puppes
 Ausonium euasere latus, Ligurumque citatis
 Littora transmittunt proris. hinc gurgite ab alto
 Tellurem procul irumpentem in sidera cernunt
 Aërias alpes, occurrunt mœnia graio
 Condita Massiliæ, populis accincta superbis,
 Barbarus immani quæ territat accola ritu.
 Antiquæ morem patriæ, cultusque, habitumque
 Phocais armifonas inter tenet hospita gentes.
 Hinc legit Ausonius sinuatos gurgite ductor
 Anfractus pelagi, nemoroso vertice celsus
 Apparet collis, fugiuntque in nubila syluæ
 Pyrenes: tunc Emporiæ, veteresque per ortus
 Graiorum vulgus, tunc hospita Tarraco Baccho,
 Confidunt portu, & securæ gurgite clauso
 Stant puppes, positusq; labor, terrorq; profundi,
 Nox similes morti dederat placidissima somnos,
 Visa viso stare effigies ante ora parentis,
 Atque hac aspectu turbatum voce monere:
 Nate salus quondam genitoris, nate parentis
 Et post fata decus, bellorum dira creatrix

Euastanda

Euastanda tibi tellus, & cæde superbi
 Ductores Libyæ cauta virtute domandi,
 Qui sua nunc trinis deducunt agmina castris.
 Si conferre manu libeat, coeantque vocata
 Hinc atque hinc acies, valeat quis ferre ruenteis
 Ter gemina cum mole viros? absiste labori
 Ancipiti, sed nec segnis potiora capesse.
 Vrbs colitur Teuctro quondam fundata vetusto
 Nomen Carthago, Tyrius tenet incola muros.
 Ut Libyæ sua, sic terris memorabile Iberis
 Hæc caput est, non vlla opibus certauerit auri,
 Non portu, celsoue situ, non dotibus arui
 Vberis, aut agili fabricanda ad tela vigore.
 Inuade auerfis nate hanc ductoribus urbem.
 Nulla acies famæ tantum prædæve pararit.
 Talia monstrabat genitor, propiusque monebat,
 Cum iuuenem sopor & dilapsa reliquit imago.
 Surgit, & infernis habitantia numina lucis
 Ac supplex patrios compellat nomine manes.
 Este duces bello, & monstratâ ducire ad urbem,
 Vobis vltor ego, & Sarano murice fulgens
 Inferias mittam fufis insignis Iberis,
 Et tumulis addam sacros certamine ludos.
 Progreditur, celeratque vias, & corripit agmen
 Pernici rapidum cursu, campoque fatigat.
 Sic vbi profiliuit Piseo carcere præceps,
 Ante suos it victor equus, curritque per auras
 Non solum ante alios, sedenim (mirabile dictu)
 Haud vlli durant visus æquare volantem.
 Iamque hyperionia lux septima lampade surgens
 Sensim attollebat propius subeuntibus arces
 Vrvis, & admoto crescebant culmina gressu.

Ee

Ac

Ac pelago vectus seruata Lælius hora,
 Quam dederat ductor subigēde ad mœnia classi,
 A tergo affusus cingebat tecta carinis.
 Carthago impenso naturæ adiuta fauore
 Excelsos tollit pelago circum sua muros,
 Arctatas ponti fauces modica insula claudit,
 Quâ Titan ortu terras aspergit Eoo.
 At quâ prospectat Phœbi iuga sera cadentis,
 Pigram in planiciem stagnantes egerit vndas,
 Quas auget veniens, restituitque reciprocatur ætus.
 Sed gelidas à fronte sedet sublimis ad Arctos
 Vrbi imposta iugo, pronumq; excurrit in æquor,
 Et rura æterno defendit mœnia fluctu.
 Audax, ceu plano gradiens victricia campo
 Ferret signa, iugum certabat scandere miles.
 Arris ductor erat, qui contra amplexus in arcibus
 Auxilium, excelsamque loci præcinxerat arcem.
 Pugnabat natura soli, paruôque superne
 Bellantum nisu, passim per prona voluti
 Truncato instabiles fundebant corpore vitam.
 Verum vbi concessit pelagi reuolubilis vnda,
 Et fluctus rapido fugiebat in æquora lapsu,
 Quaque modo excelsa: fulcarant cœrula puppes,
 Hac impunè dabat Nereus transcurrere planta.
 Hinc tacitè nectens in formidatus adire
 Ductor Dardanius, subitâ trahit equore pubem,
 Pèrque vndas muris pedes aduolat, inde citari
 A tergo accelerant, qua filius fluctibus Arris
 Incustoditam sine milite liquerat urbem.
 Tum prostratus humi (miseradum) vinceta catenis
 Pœnus colla dedit, populùmque addixit inermem.
 Hanc oriens vidit Titan cum surgeret urbem
 Vallari

Vallari castris, captamque aspexit eandem
 Ocyus Hesperio quam gurgire tingueret axem.
 Aurora ingrediens terris exegerat umbras.
 Principio statuunt aras: cadit ardua taurus
 Victima Neptuno pariterque tonanti.
 Tum merita æquantur donis, ac premia virtus
 Sanguine parta capit: phaleris hic pectora fulget,
 Hic torque aurato circumdat bellica colla,
 Ille nitet celsus muralis honore coronæ.
 Lælius ante omnes, cui dextera clara, domusque
 Terdeno boue, & æquorei certaminis alto
 Donatur titulo, Pœniique recentibus armis
 Rectoris: tunc hasta viris, & martia cuique
 Vexilla, & meritum, & prædæ libamina dantur.
 Postquam perfectæ laudes hominumque; deumque,
 Captiua spectantur opes, digestaque præda.
 Hoc aurum patribus, bello hæc Martique talæta,
 Hoc regū donis, diuūm hoc, ante omnia tēplis:
 Cætera bellantum dextris, pulchroque labori.
 Quin etiam accitus populi regnator Iberi,
 Cui sponsa, & sponsæ defixus in ossibus ardor,
 Hanc notam formæ concessit lætus ouansque
 Indelibata gaudenti virgine, donum.
 Tum vacui curis vicino littore mensas
 Instituunt, festoque agitant conuiuia ludo.
 Lælius affatur: mactè o venerande pudicæ
 Ductor mactè animi, cedat tibi gloria, lausque
 Magnorum heroum, celebrataque; carmine virtus.
 Mille Micœneus qui traxit in æquore prias
 Rector, & Inachiis qui Theffala miscuit arma,
 Fœmineo socium violauit fœdus amore.
 Nullaque tum Phrygio steterant tentoria campo
 Ec 2 Ca-

Captiuus non plena toris: tibi barbara soli
 Sanctius Iliaca seruata est Phœbade virgo.
 Hæc, atque his paria, alterno sermone requirunt,
 Donec nox atro circumdata corpus amictu
 Nigrantes inuexit equos, suasitque quietem.
 Emathio interea tellus Ætola tumultu
 Feruebat, Macedum subitis percussa carinis.
 Proximus huic hosti dextras iungebat Acarnan.
 Causa noui motus Pœnis, regi que Philippo,
 In bellum Aufonium sociata: fœdere vires.
 Hic gente egregius, veterisque ab origine regni
 Æacidum sceptris, proauoque tumebat Achille.
 Ille & nocturnis conterruit Oricon armis.
 Quaque per Illyricum Taulantius incola littus
 Exiguos habitat non vlllo nomine muros,
 Turbidus incescit telis, ille æquore vectus
 Nunc & Pheacum, Tesprotiaque arua laceffens
 Epirum cassis lustrabat futilis ausis.
 Hinc & Anactoria signa ostentauit in ora.
 Ambraciôsq; sinus, Pellæaque litora bello
 Perfundit rapido, pepulit vada feruida remis
 Leucata, & Phœbi vidit citus Actia templa.
 Nec portus Ithacæ Laertia regna, Saménque
 Liquit inaccessam, fluctuque sonantia cano
 Saxa Cephalenum, & scopulosis Neriton aruis.
 Ille etiam Pelopis sedes & Achaia adire
 Mœnia gauisus, tristem Calidona Dianæ,
 Oeneasque domos, Curetica tecta subibat,
 Promittens contra Hesperiam sua prælia Graiis.
 Tum lustrata Ephyre, Patrêque, & regia pleuron,
 Parnassusque biceps, Phœboque loquentia saxa.
 Ac sæpe ad patrios bello reuocante penates,

Cum

Cum modo Sarmaticus regna infestaret Orestes,
 Aspera nunc Dolopum vis exundasset in agros,
 Incœpto tamen haud facilis desistere vano
 Belli, per Graias vmbra circumtulit oras.
 Donèc nunc pelago nunc terra exutus omisit
 Spem positam in Tyriis, & supplex fœdera sanxit
 Dardana, nec legem regno accepisse refugit.
 Tunc & Tyndarij Latias fortuna Tarenti
 Auxit opes, laudemq; simul, nã perfida tandem
 Vrbs Fabio deuicta seni, postremus in armis
 Ductoris titulus cauti, sollertia tutum
 Tũ quoq; adepta decus, captis sine sãguine muris.
 Namque vt compertum, qui punica signa regebat
 Fœminea exuri flamma, tacitusque quiete
 Exin virtuti placuit dolus, ire sorori,
 Nam castris erat in Rutulis germanus, amata
 Cogitur, & magnis muliebria vincere corda
 Pollicitis, si reclusas transmittere portas
 Concedat Libycus rector, vorique potitus
 Euicto Fabius Pœno, circumdata telis
 Incustodita penetravit mœnia nocte.
 Sed quis nã auersos Phœbum tũc iũgere ab vrbe
 Romulea dubitaret equos, qui tempore eodem
 Marcellum acciperet lethum oppetisse sub armis?
 Moles illa viri, validoque habitata Gradiuo
 Pectora, & haud vllis vnquã tremefacta periclis,
 Heu quantum Hannibalem clara fractura ruina
 Procubuere, iacet campis Carthaginis horror.
 Forsan Scipiadae confecti nomina belli
 Rapturus, si quis paulum deus adderet æuo.
 Collis Agenoreum dirimebat ab aggere vallum
 Aufonio, Dauni Mauors confederat aruis

Ec 3

Cura-

Curarum comes, & summi Crispinus honoris
 Marcello socius, communia bella ciebat.
 Ad quem Marcellus: gestit lustrare propinquas
 Mens sylvas, medióque viros imponere monti,
 Ne Libys occultis tumulum prior occupet ausis,
 Si cordi est, te participem Crispine laboris
 Esse velim, nunquam desunt consulta duobus.
 Hæc ubi sedere, ardentem attollere sese
 Iam dudum certant in equos, Marcellus ut arma
 Aprantem natum aspexit, lætúmque tumultu,
 Vincis ait nostros mirando ardore vigores,
 Sit præmaturus felix, labor vrbe Sicana
 Qualem te vidi, nondum permitteret ætas
 Cum tibi bella, meo rraçantem prælia vultu.
 Huc decus, huc nostrum, lateri te iunge paterno,
 Et me disce nouum Martem tentare magistro.
 Tum pueri colla amplectens sic pauca profatur:
 Summe deum Libyco faxis de præfide victor,
 His humeris tibi opima feram: nec plura, sereno
 Sanguineos fudit cum Iuppiter æthere rotes,
 Atque atris arma asperfit non prospera guttis.
 Vixdum finitis intrarant vocibus arctas
 Lethiferi collis fauces, cum turba volucreis
 Inuadunt Nomades iaculis, nimbóque feruntur
 Ætherio similes, cæca fundente latebra
 Armatos in bella globos, circumdata postquam
 Nil restare videt virtus, quod debeat vltra
 Iam superis, magnum secum portare sub vmbra
 Nomen mortis auet, totæ nunc eminus hastæ
 Altius insurgit, nunc sæuit comminus ense.
 Forsan & euasset rapidi freta sæua pericli,
 Ni telum aduersos nati euenisset in artus.

Tum

Tum patriæ tremuere manus, laxatâque luctu
 Fluxerunt rigidis arma infelicia palmis.
 Obuia nudatum transmittit lancea pectus,
 Labensque impresso signauit gramina mento.
 At postquam Tyrius sæua inter prælia ductor
 Infixum aduerso vidit sub pectore telum
 Immane, exclamat: Latias Carthago timere
 Desine iam leges, iacet exitiabile nomen
 Ausonij columen regni, sed dextera nostræ
 Tam similis non obscuras mittatur ad vmbra.
 Magnanima inuidia virtus caret, alta sepulchri
 Protinus extruitur, cælóque educitur ara.
 Conuectant syluis ingentia robora, credas
 Sidonium cecidisse ducem, tum thura dapésque
 Et fasces, clypeúsque viri, pompa vltima fertur.
 Ipse facem subdens, laus inquit parta perennis,
 Marcellum abstulimus Latio: deponere forsân
 Gens Italum tandem arma velit: vos ite superbæ
 Exequias animæ, & cinerem donate supremi
 Muneris officio, nunquam hoc tibi Roma negabo
 Quod virtute viri titulis decorare sepulchrum
 Ingentis bello liceat, noménque futuros
 Æternum in Rutulos possis mandare nepotes.
 Alterius par, atque eadem fortuna laborum
 Consulis, exanimum sonipes ad signa reuexit.
 Talia in Ausonia, sed non est talis Iberis
 Armorum euentus campis. Carthaginis omnes
 Per subitum raptæ pernix victoria latè
 Terruerat gentes, ducibus spes vna salutis
 Si socias iungant vires, ingentibus orsum
 Auspiciis iuuenem, patria ceu gestet in armis
 Fulmina, sublimi vallatam vertice montis

Ex

Ex oculis urbem cumulatam strage virorum
 Non toto rapuisse die, quam Martius ille
 Hannibal interea consumpto verterit anno,
 Nec pube equandã nec opũ vbertate Sagũthum.
 Proximus applicito saxosis aggere syluis
 Tendebat, fratris spirans ingentia facta
 Astubal, hinc robur, mixtusq; rebellibus Afris.
 Cantaber, hinc volucris Mauro perniciosior Astur.
 Tantãque maïestas terra rectoris Ibera,
 Hannibalis quantus laurenti terror in ora.
 Forte dies priscum Tyriis solennis honorem
 Rettulerat, quo primum orti Carthaginis altæ
 Fundamenta, nouam cœpere mapalibus urbem.
 Et latus repetens gentis primordia ductor
 Festa coronatis agitabat laurea signis,
 Pacificans diuitos, fraternum lena nitebat
 Demissa ex humeris donum, quam fœderis arcti
 Trinacrius Libyco rex inter munera pignus
 Miserat, Æoliis gestatum insigne tyrannis.
 Aurata puerum rapiebat in æthera penna
 Per nubes aquila, intexto vibrata volatu.
 Antrũ ingens iuxtã, quod acus simulauit in ostro,
 Cyclopum domus, hic recubans manantia tabo
 Corpora lethifero sorbet Polyphœmus hiatu,
 Circã fracta iacent, excussa que morsibus ossa
 Ipse manu extenta Læticia pocula poscit,
 Permiscetque mero ructatos ore cruores.
 Conspicuis Siculi Tyrius subtegminis arte
 Gramineas pacem superũm poscebat ad aras.
 Ecce inter medios hostilia nuntius arma
 Quadrupedãte inuestus equo aduentare ferebat.
 Turbatã mentes, imperfectusque deorum

Cessit

Cessit honos, ruptis linquunt altaria sacris,
 Clauduntur vallo, tenuemque vt rosca misit
 Lucem aurora polo, rapiunt certamina Martis.
 Audax Scipiada stridentem Sabbura cornum
 Excepit, geminæque acies velut omine motæ.
 Exclamar Latius ductor, prima hostia vobis
 Sacrami manes campo iacet: en age miles
 In pugnam & cædes, qualis spirantibus ire
 Assueras ducibus, talis tue. dumque ea fatur,
 Incumbunt. Myconum Lenas, Cirtamq; Latinus,
 Et Thydrum Maro, & incestũ Catilina Nealcen
 Germanæ thalamo obruncat, cadit obuius acris
 Cartalo Vafidio Libyæ regnator arenæ.
 Te quoque Cyrenes vidit conterrita tellus
 Permixtum Pœnis, & vix credenda furentem
 Magnum Dardaniæ Læli decus, omnia felix
 Cui natura dedit, nullo reuente deorum.
 Ille foro auditus cum dulcibus solueret ora,
 Equabat Pyliæ Neleia verba senectæ.
 Ille vbi suspensi patres, & curia vocem
 Posceret, & cantu ducebat corda senatus.
 Idem cum subito campo perstrinxerat aures
 Murmur triste tubæ, tanto feruore ruebat
 In pugnam atque acies, vt natum ad sola liqueret
 Bella, nihil vitæ peragi sine laude placebat.
 Tunc è furtiua tractantem prælia luce
 Deiecit Galam, sacris Carthaginis illum
 Supposito mater partu subduxerat olim.
 Sed stant nulla diu deceptis gaudia diuis. (bras,
 Tũc Alabim, Murũ, atq; D racẽ, demisit ad vm-
 Fœmineo clamore Dracem extrema rogantem.
 Huius ceruicem gladio inter verba precẽsque

Ff

Ampu-

Amputat, abscisso durabant murmura collo.
 At non ductori Libyco par ardor in armis.
 Frondosi collis latebras ac saxa capeffit
 Auia, nec cædes extremæve damna mouebant
 Agminis, Italiam profugus spectabat & alpes
 Præmia magna fugæ tacitum dat tessera signum,
 Dimissa in colles pugna syluæque ferantur
 Disperfit, & summam quicumque euaserit arcem,
 Pyrenes culmenque petat. tum primus honore
 Armorum exuto, & patma celatus ibera
 In montes abit, atque volans palantia linquit
 Agmina. deferris latius victricia signa
 Immittit miles castris. non vrbe recepta
 Plus vlla partum prædæ, tenuitque moratas.
 A cæde, vt Libycus ductor prouiderat, iras.
 Fluminei veluti deprensus gurgitis vndis
 Auulsa parte inguinibus causaque pericli
 Enatat intento prædæ fiber auius hoste.
 Impiger occultis Pœnus postquã additur vnibus
 Saxosæ fidens syluæ, maiora petuntur
 Rursus bella retro, & superari certior hostis.
 Pyrenes tumulo clypeum cum carmine figunt,
 Hasdrubalis spoliū Gradiuo Scipio victor.
 Terrore interea posito trans ardua montis
 Bebricia populos armabat Pœnus in aula,
 Mercandi dextras largus, bellóque parata
 Prodigere in bellum facilis, præmissa feroces
 Augebant animos argenti pondera & auri
 Parata metalliferis longo discrimine terris.
 Hinc noua complerunt haud tardo milite castra
 Venales animæ, Rhodani qui gurgite gaudent,
 Quorum serpit Arar per rura pigerrimus vndæ.
 Iamque

Iamque hyeme affecta mitescere cœperat annus,
 Inde iter ingrediens rapidum per Cœlica rura,
 Miratur domitas alpes, ac peruia montis
 Ardua, & Herculeæ quærunt vestigia plantæ,
 Germanique vias diuinis comparat ausis.
 Vt verò ventum in culmen, castrisque refedit
 Hannibalis, quos Roma, inquit, quos altiùs oro
 Attollit muros? qui post hæc mœnia fratri
 Victa meo stent incolumes? sit gloria dextræ
 Felix tanta precor, néve vsque ad sidera adisse
 Inuideat læuus nobis deus. agmine celfo
 Inde alacer, qua munitum decliuus ab alto
 Agger monstrat iter, properatis deuolat armis.
 Non tanto strepuere metu primordia belli,
 Nunc geminū Hannibalé, nunc iactât bina coite
 Hinc atq; hinc castra, & pastos per prospera bella
 Sanguine ductores Italo coniungere Martem,
 Et duplicare acies, venturum ad mœnia cursu
 Hostem præcipiti, & visurum hærentia portæ
 Spicula Eliseis nuper contoita lacertis.
 His super infrendens sic secum Oenotria tellus:
 Tântone heu superi spernor contempta furore
 Sidoniæ gentis, quæ quondam scepra timentem
 Nati Saturnum nostris considerare in oris
 Et regnare dedi? decima iam hæc vertitur æstas,
 Ex quo proterimur: iuuenis cui sola supersunt
 In superos bella, extremo de littore rapta
 Intulit arma mihi, temeratisque alpibus ardens
 In nostros descendit agros, quot corpora texti
 Cæserum heu stratis toties deformis alumnis.
 Nulla mihi floret baccis felicibus arbor,
 Immatura seges rapido succiditur ense,
 Ff 2 Culmina

Culmina villarum nostrum delapsa feruntur
 In gremium, foedantque suis mea regna ruinis.
 Nunc etiam, vastis qui nunc sese intulit oris
 Perpetiar miseram quarentem exurere belli
 Reliquias, tum me scindat vagus Afer aratro,
 Et Libys Aufoniis commendet semina sulcis,
 Ni, cuncta exultant quæ latis agmina campis
 Vno condiderim tumulo. dum talia versat,
 Et thalamos clausit nox atra hominumque deumque;
 Tendit Amyclæi præceps ad castra nepois.
 Is tum Lucanis cohibentem finibus arma
 Pœnum, vicini seruabat cespite valli.
 Hic iuuenem aggreditur Latiae telluris imago.
 Clausorum decus, atque erepto maxima Romæ
 Spes Nero Marcello, rumpe, atque expelle quiete:
 Magnum aliquid tibi, si patriæ vis addere satis,
 Audendum est, quod depulso quoque mœnibus hoste
 Victores fecisse tremant, fulgentibus armis
 Pœnus inundauit campos, qua Sena relictum
 Gallorum à populis seruat per secula nomen.
 Ni protere alipedes rapis ad certamina turmas,
 Serus deletæ post auxiliabere Romæ.
 Surge age fer gressus, patulos regione Metauri
 Damnaui tumulis Pœnorum atque ossibus agros.
 His dictis abit, atque abscedens visa pauentem
 Attrahere, & fractis turmas propellere portis.
 Rumpit flammato turbatus corde soporem,
 Ac supplex geminas tendens ad sidera palmas,
 Tellurem noctemque, & cælo spatiosa precatur
 Astra, ducemque viæ tacito sub lumine Phœben.
 Inde legit dignas tanta ad conamina dextras.
 Quæque iacet superi Larinas accola ponti.

Qua

Quæ duri bello gens Marrucina, fidemque
 Exure indocilis fociiis Frentanus in armis.
 Tum qua vitiferos domitat Præutia pubes
 Læta laboris agros, & penna, & fulmine, & vndis
 Hybernis, & Achemenio velocior arcu
 Euolat, hortator sibi quisque, age, perge, salutem
 Aufoniæ anticipes superi, & stet Roma cadatne
 In pedibus posuere tuis, clamantque, ruuntque,
 Hortandi genus acer habet præcedere ductor.
 Illum augent cursus adnixi æquare sequendo,
 Atque inderessi noctemque diemque feruntur.
 At Roma aduersi tantum mala gliscere belli
 Accipiens, trepidare metu, nimiumque Neronem
 Sperauisse queri, atque vno sibi vulnere posse
 Ausferri restantem animam, non arma, nec aurum,
 Nec pubem, nec quem fundat superesse cruorem.
 Scilicet Hasdrubalem inuadant, ad prælia soli
 Hannibali satis esse nequit, iam rursus vbi arma
 Auertisse suo cognorit deuia vallo,
 Hæsuram portis Pœnum, venisse superbo
 Qui fratri certet, cui maxima gloria cedat
 Viribus deletæ. fremit amens corde sub vno
 Ordo patrum, ac magno interea meditatur amore
 Seruandi decoris, quonam se sine minanti
 Seruitio eripiat, diuosque euadat iniquos.
 Hos inter gemitus, obscuro noctis opacæ
 Succedit castris Nero, quæ coniuncta feroci
 Liuius Hasdrubali vallo custode tenebat.
 Belliger is quondam, scitulusque, accendere Martem
 Floruerat primo clarus pugnator in æuo.
 Mox falso læsus non æqui crimine vulgi,
 Secretus ruri tristes absconderat annos.

Ff 3

Sed

Sed postquam grauior moles, terrôrque periclo
 Poscebat propiore virum, reuocatus ad arma
 Tot casus ducibus patriæ deuouerat iram.
 At non Hasdrubalem fraudes latuere recentura
 Armorum, quamquã tenebris nox texerat astus.
 Pulueris in clypeis uestigia visa monebant,
 Et propere signum ad cursus, sonipelsque virique
 Substricti corpus, bis clarum buccina signum.
 Præterea gemino prodebant iuncta magistro
 Castra regi, verum fratri si vita super
 Qui tandem licitum socias conir ^{vires}
 Consulibus: sed enim solum (dum ^a patefcent)
 Cunctandi restare dolum, Martemque trahendi,
 Nec consulta fuga segni formidine differt.
 Nox totum genitrix mortalia pectora curis
 Purgarat, tenebraeque horrenda silentia alebant,
 Erupit suspensa ferens uestigia castris,
 Et muta elabi tacito iubet agmina passa.
 Illumem nacti per rura tacentia noctem
 Accelerant, vitant socios, sed percita falli
 Sub tanto motu tellus nequit, implicat actas
 Ceco errore vias, umbrisque ferentibus arcto
 Circumagi spatio sua per uestigia ductos.
 Nam qua curuatas sinuatis flexibus amnis
 Obliquat ripas, refluxoque per aspera lapsu
 In sese redit, hac casto ducente labore,
 Exiguam inuoluunt frustratis gressibus orbem,
 Inque errore vix tenebrarum munus ademptum
 Lux virget, panditque fugam, ruit acer apertis
 Turbo equitum portis, atque omnis ferrea late
 Tempestas operit campos, nondum arma manusque
 Permixture, iam tela bibant permixta cruorem.

Hinc

Hinc iussa Pœnum fugientem sistere pennæ
 Dictææ volitant, hinc lancea turbine nigro
 Fert lethum cuiuscumque viro, quem prædidit ictus.
 Deponunt abitus curam, trepidique coactas
 Consistunt acies, & spes ad prælia vertunt.
 Ipse inter medios (nam rerum dura videbat):
 Sidonius ductor, tergo sublimis ab alto
 Quadrupedantis equi, tendens vocésque manusque;
 Per decora extremo vobis quæ sita sub axe,
 Per fratris laudes, oro venisse probemus
 Germanum Hannibalis: Latio fortuna laborat
 Aduersis documenta dare, atque ostendere quãtus
 Verterit in Rutulos domitor telluris Iberæ,
 Suetus ad Herculeas miles bellare columnas.
 Forsitan & pugnas veniet germanus in ipsas.
 Digna viro, digna obtesto i spectacula, pleno
 Corporibus properate solo: quicumque timeri
 Dux bello poterat, fratri iacet, vnica nunc spes,
 Et penè è latebris infracto Liius æuo
 Damnatum offertur vobis caput, ite agite oro
 Sternite ductorem, cum quo concurrere fratri
 Sit pudor, & turpis finem donate senectæ.
 At contra Nero: quid cessas clausisse labores
 Ingentis belli? pedibus tibi gloria miles
 Parta ingens, nunc accumula septa ardua dextra.
 Heu temere abducto rupisti robore castra,
 Ni factum absoluit victoria, præripe laudem.
 Aduentu cecidisse tuo memorabitur hostis.
 Parte alia insignis nudatis casside canis
 Liius: huc iuuenes, huc me spectare ruentem
 In pugnas, quantum que meus patefecerit ensis,
 Tantum intrate loci, & eadem præcludite ferro

Ff 4

Iam

Jam nimium patulas Pœnis grassantibus alpes.
 Quod ni veloci prosterminus agmina Marte,
 Et fulmen subitum, Carthaginis Hannibal adsit,
 Quis de' infernis quæquâ nostrû eximat umbris?
 Hinc galea capite accepta, dicta horrida ferro
 Sancit, & obrectus senium fera prælia miscet.
 Illum, per cuneos & per densissima campi
 Corpora tor dantem letho, quot spicula torfit,
 Turbari fugere Macæ, fugere feroces
 Autololes, Rhodanique comas intonsa iuuentus.
 Fatidicis Nabis veniens Hammonis arenis
 Improba miscibat securus prælia fati,
 Ceu turante deo, ac patriis spolia improba terris
 Fixurum vano tumidus promiserat ore.
 Ardebat gemma Garamantide cœrula vestis,
 Ut cum sparsa micant stellarum lumina cælo,
 Et gemmis galeam, clypeumque accèderat auro,
 Casside cornigera dependens infusa, sacros
 Præ se terrores diuûmque ferebat honorem.
 Arcus erat, pharetræq; viro, atque incocta cerastis
 Spicula, & armatus peragebat bella veneno.
 Necnon cornipedis tergo de more repostus,
 Sustainata genu per campum pondera conti
 Sarmatici, prona aduersos vigeat in hostes.
 Tanto transfixum telo, per membra per arma,
 Consulis ante oculos, Magno clamore Sabellum
 Asportabat ouans, & ouans Hammona canebat.
 Non tulit hanc iram, tantòsque in corde tumores
 Barbarico senior, telumque intorsit, & vnâ
 Prædam an imâmq; simul victori victor ademit.
 Astitit audito tristis clamore ruina:
 Hasdrubal, & cœptatrem Atabum raptare perépto
 Gemmi-

Gemmiferi spoliû cultus, auròque rigentes
 Exuias, iaculum à tergo perlibrat ad ossa.
 Iam correpta miser geminis velamina palmis
 Carpebat propere, & tepidos nudauerat artus.
 Concidit, & sacras vestes, atque aurea fila
 Reddidit ex animo, spoliatum lapsus in hostem.
 At Canthus Libycæ latæ possessor arene
 Quâ celebre inuicti nomen posuere Phileni,
 Ditè Obium obtineat Rutulû, cui mille sub altis
 Lanigeræ balant stabulis, ipse otia molli
 Exercens cura, gelido nunc flumine soles
 Frangebat nimios pecori, nunc latus in umbra
 Tondebat niuæ splendentia vellera lanæ,
 Aut pecus è pastu cum sese ad recta referret,
 Noscentes matres spectabat ouilibus agnos.
 Occubuit clypei transfixo proditus ære,
 Et sero ingemuit stabulis exisse paternis.
 Acrius hoc Italûm pubes incurrit & virget.
 Ut torrens, vt tempestas, vt flamma conusci
 Fulminis, vt Boream pôtus fugit, vt caua currunt
 Nubila, cum pelago cælum permiscuit Eurus.
 Proceræ stabant Celtarum signa cohortes,
 Prima acies, hos impulsu cuneòque feroci
 Laxat vi subita, & fessos errore viarum,
 Nec soli faciles, longique laboris anhelos
 Auertit patrius gentem pavor, addere tergo
 Hastas Ausonius, telòque instare sequaci,
 Nec donare fugam, cadit vno vulnere Tyrus,
 Non vno Rhodanus, profligatûmque sagittæ
 Lancea deturbat Morinum, & iam iamq; cadetem
 Cedentemque virget totas largitus habenas
 Linius acer equo, & turmis abeuntibus infert

Cornipedem: tunc auersi turgentia colla
 Diripit ense Moxæ, discussit pondere terram
 Cum galea ex alto lapsum capat, ac resedentem
 Turbatus rapuit sompes in prælia truncum.
 Hic Cato (nam medio vibrabat & ipse tumultu)
 Si primas, inquit, bello cum amissimus Alpes
 Hic iuueni oppositus Tyrio foret, hei mihi quanta
 Cessauit latio dextra, & quot funera Pœnis
 Donarunt prauis suffragia tristia campi.
 Iamque inclinabant acies, cunctisque pauore n
 Gallorum induerat paor, & fortuna ruebat
 Sidonia, ad Rutulos victoria verterat alas.
 Celsus ceu prima reflorescente iuuenta
 Ibat Consul ouans, maior maiorque videri.
 Ecce trahens secum canentem puluere turinan,
 Ductor Agenoreus subit, inorquensque lacertis
 Tela, sonat: cohibete fugam, cui cedimus hosti?
 Nonne pudet? conuersa senex marcentibus armis
 Agmina agit? nunc queso mihi nunc dextera in ar-
 Degenerat, nostrisq; piget? mihi Belus auorū (mis
 Principium, mihi cognatum Sidonia Dido
 Nomē, & ante omnes bello numeratus Amilcar
 Est genitor mihi: cui cedūt montesque lacusque,
 Et campi atque amnes, frater: me magna secūdū
 Carthago putat Hannibali, me Bætis in oris
 Æquant germano passæ mea prælia gentes.
 Talia dum memorat, medios ablatas in hostes.
 Ut noua conspecti fulserunt Consulis arma,
 Hastam præpropere nisu iacit: illa per oras
 Ærati clypei, & lorice tegmine summo
 Incidit haud felix humero, parcesque petitura
 Perstrinxit corpus, nec multo tincta cruore,

Vana

Vana sed optanti promisit gaudia Pœno.
 Turbati Rutuli, confusaque pectora visu
 Terrifico, tum increpitans conamina Consul:
 Fœmineis læsum vana inter cornua corpus
 Vnguibus, aut palmis credas puerilibus ictum.
 Ite docete viri Romanæ vulnera fuerint
 Quanta afferre manus, tum verò effunditur ingēs
 Telorum vis, & densa sol vincitur umbra.
 Iamque per extentos alterna strage virorum
 Corpora fusa iacent campos, diuersaq; in vndam
 Iunxerunt cumulo crescente cadauera ripas.
 Ut cum venatu saltus exercet opacos
 Dictynna, & læta: præbet spectacula matri,
 Aut Pindi nemora excutiens, aut Manala lustrās
 Omnis Naiadum plenis comitata pharetris
 Turba ruit, cursuque leues nemora auia cingunt,
 Corythi interea stridunt, ductisque sagittis
 Pendentes saliunt, nymphis obeunibus arua.
 Tum per saxa ferre, perque ipsa cubilia fusa,
 Per valles, fluuiosque, atq; antra virentia musco,
 Multa strage iacent: exultat vertice montis
 Tunc latam lustrans oculis Latonia prædam.
 Audio ante alios senioris vulnere, rumpit
 Per medios Nero sæuus iter, visaque virorum
 Æquali pugna, quid enim, quid deinde relictū est
 Italiæ fatis? hunc si non vincitis hostem,
 Hannibalem vincetis ait: ruit ocyus amens
 In medios: Tyriumq; ducē inter prima fremētem
 Agmina ut aspexit, rabidi ceu belua ponti
 Per longum sterili ad paltus iactata profundo
 Cū procul in fluctu piscem male faucia vidit,
 Æstuat, & lustrans nantem sub gurgite prædam,

Absor-

Absorbet latè permixtum piscibus æquor.
 Non telo mori, non dictis, haud amplius inquit
 Elabere mihi, non hic nemora auia fallent
 Pyrenes, nec promissis frustrabere vanis,
 Vt quondam terra fallax deprensus Ibera
 Euasti nostram mentito fœdere dextram.
 Hæc Nero, & intorquet iaculū, nec futilis ictus.
 Nam latere extremo cuspis vibrata resedit.
 Innadit stricto super hæc interritus ense,
 Collap siq; premens vmbone trementia mœbra,
 Si qua sub extremo casu mandata referri
 Germano vis forte tuo, portabimus inquit.
 Contrà Sidonius, letho non terreor vllō,
 Vtere Marte tuo, dum nostris manibus adsit
 Astutum vindex, mea si suprema referre
 Fratri verba paras, mando Capitolia victor
 Exurat, cinerique Iouis permisceat ossa
 Et cineres nostros, cupientem adnectere plura
 Feruentémque ira Martis, transfuerberat ense,
 Et rapit infidum victor caput: agmina fuso
 Sternuntur duce, non vltra fiducia Marti.
 Iamque diem solisque vices nox abstulit atra,
 Quam vires parco victu somnôque reducunt:
 Ac nondum remeante die, victricia signa
 Quâ ventum, referunt, clausis formidine castris.
 Tum Nero procerâ sublimia cuspide portans
 Ora ducis cæsi, Cannas pensauimus, inquit,
 Hannibal, & Trebiam & Thrasimeni littora tecū
 Fraterno capite, i duplica nunc perfida bella,
 Et geminas arcesse acies, hæc præmia restant,
 Qui tua transmissis optarint Alpibus arma.
 Compreffit lachrymas Pœnus, minuitq; ferendo

Con-

Constanter mala, & inferias in tempore dignas
 Missurum fratri clauso commurmurat ore.
 Tum castris procul amotis, aduersa quiete
 Dissimulans, dubia excludit certamina Martis.

ARGVMENTVM IN

LIB. XVI.

Hannibalem accepit miserâdos Bruttia tellus
 Mœrentem patriæ casus, fratrisque suosque.
 Non tamen audebat concurrere Roma gemeti.
 Tantus erat Libyci metus & formido tyranni.
 Omnia in auriferis iam Marte subegerat armis
 Scipio, iam dederat fugientia carbasâ ventis
 Exutus castris Mago, iam captus & Hanno
 Præbebat latius infelix colla catenis.
 Hasdrubal huic, cladis dum nescius, addere sese
 Festinat, latebras victus certamine spectat.
 Dein, Masaniſſa nouo contingit fœdere dextram
 Scipiadae, sociumque sibi Dux ipse Syphacem
 Conciliat: facit hinc ludos patruoque, patrique,
 Et repetit, Latium fama spargente triumphum.

SILII ITALICI PUNICORVM

LIBER XVI.

Brutia mœrentem casus patriæque suosque
 Hannibalè accepit tellus, hic aggere septus
 In tempus posita ad renouandum bella coquebat.
 Abditus vt sylua, stabulis cum cesset ademptis
 Amisso taurus regno gregis, auia clauso
 Molitur saltu certamina. iamque feroci
 Mugitu nemora exteret, perque ardua cursu
 Saxa ruit, sternit syluas, rupesque lacessit

Irato

Irato rapidus cornu, tremis omnis ab alto
 Prospectans scopulo pastor noua bella parantem.
 Sed vigor, haufurus Latium, si cætera Martis
 Adiuuenta forent, praua obrectante suorum
 Inuidia reuocare animos, agitare negata
 Cogebatur ope, & senio torpescere rerum.
 Parta tamen formido manu, & tot cædibus olim
 Quæsitus terror, velut inuolabile telis
 Seruabant sacrumq; caput, proq; omnibus armis
 Et castrorum opibus, dextrisque recetibus vnũ
 Hannibalis sat nomen erat, tot dissona lingua
 Agmina, barbarico tot discordantia ritu
 Corda virũm mansere gradu, rebusque retusis
 Fidas ductoris tenuit reuerentia mentes.
 Nec verò Ausonia tantum se lætus agebat
 Dardanidis Mauors, iam terra cedit Ibera
 Auriferas tandem Phœnix depulsus ab aruis.
 Iam Mago exutus castris, agitante pauore
 In Libyam propero transmisit cœrula velo.
 Ecce aliud decus haud primo contenta fauore
 Nutribat fortuna duci. nam concitus Hanno
 Aduentabat, agens trepidantibus agmina cætris
 Barbara, & indigenas serus raptabat Iberos.
 Non ars, aut astus belli, vel dextera deerat,
 Si non Scipiada concurreret, agmina ductor
 Magna ad eò Ausonius maiori mole premebat,
 Vt Phœbe stellas, vt fratris lumina Phœben
 Exuperant, montesque Atlas, vt flumina Nilus,
 Vt pater Oceanus Neptunia cœrula vincit.
 Vallantem castra (obscurò iam vesper olympo
 Fundere non æquam trepidanti cœperat umbrã)
 Aggreditur Latius rector, subitòque tumultu

Cæduntur passim cœpti munimina valli
 Imperfecta, super contexere herbida lapsos
 Pondera, & in tumuli concessit cespes honorem.
 Vix vni mens digna viro, nouisse minores
 Quam deceat, pretiumq; operæ sit tradere famæ.
 Cantaber ingenio membrorum, & mole timeri
 Vel nudus telis poterat Larus, hic fera gentis
 More, securigera miscebat prælia dextra,
 Et quanquam fundi se circum pulsã videret
 Agmina, deleta gentilis pube cateruæ
 Cætorum implebat solus loca, seu foret hostis
 Comminus, expleti gaudebat vulnere frontis
 Aduersæ, seu læua acies in bella vocaret
 Obliquo telum reflexum Marte rotabat.
 At cum ponè ferox auersi in terga veniret,
 Victor nil trepidans retro iactare bipennem
 Callebat, nulla belli non parte timendus.
 Huic, ducis inuicti germanus turbine vasto
 Scipio contorquens hastam, cudo ne comantes
 Dissecit crines, namque altius acta cucurrit
 Cuspis, & elata procul est eiecta securi.
 At iuuenis, cui telum ingens accesserat ira,
 Barbaricam assiliens magno clamore bipennem
 Incurtit intremuere acies, sonuitque per auras
 Pondere belligero pulsati tegminis umbo.
 Haud impunè quidè, remeas nam dextera ab ictu
 Decisa est gladio, ac dilecto immortua telo.
 Qui postquã murus miseris ruit, agmina cœcors
 Auertit fuga confestim dispersa per agros.
 Nec pugnae species, sed poenæ tristis imago
 Illa erat, hinc tantum cedentũ, atq; inde ruentum.
 Per medios Hannon palmas post terga reuinctus

Ecce trahatur, lucemque (heu dulcia cæli
 Lumina) captiuus vitæ inter vincla petebat.
 Cui rector Larius, tanta en qui regna reposcant,
 Queis cedat toga, & armiferi gens sacra Quirini,
 Seruitio si tam faciles, cur bella refertis?
 Hæc inter celerare gradum, coniungat vt arma
 Hasdrubalem ignarum cladis prænuntius affert
 Explorator eques, raptat dux obuia signa.
 At postquam optatam lætus contingere pugnam
 Vidit, & ad lethum magno venientia cursu
 Agmina, suspiciens cælum, nihil amplius, inquit,
 Vos hodie posco superi, protractus ad arma
 Quod profugus, satis est, in dextra cætera nobis
 vota, viri rapite, ite precor, vocat ecce furêtes (belli
 Hinc pater, hinc patruus, gemina ò mihi numina
 Ducite, adeste, sequor, dignas spectabitis, aut me
 Præscia mens fallit, vestro iam nomine cædes.
 Nam quis erit tandem campis telluris Iberæ
 Bellandi modus? en vnquam lucebit in orbe
 Ille dies, quo te armorum Carthago meorum
 Aspiciam sonitus, admotæque bella, tumentem?
 Dixerat, & raucus stridenti murmure clangor
 Increpuit, tonuere feris clamoribus astra.
 Concurrunt, quantumque rapit violentia ponti
 Et Notus & Boreas, & inexorabilis Auster,
 Cû mergût plenas tumefacta sub æquora classes:
 Aut cum lethiferos accendens Syrius ignes,
 Torret anhelantem sauis ardoribus orbem,
 Tantum acies, hominûmq; ferox discordia ferro
 Demerit, haud vllus terrarum æquarit hiatus
 Pugnarû damna, aut strages per inhospita lustra
 Vnquam tot dederit rabies horrenda ferarum.

Iam

Iam campi vallésque madent, hebetatæque tela.
 Et libys occubuere, & amantes Martis Iberi.
 Stat tamen vna loco perfossis debilis armis,
 Luctaturq; acies, qua cõcutit Hasdrubal hastam.
 Nec finem daret ille dies, animosâque virtus,
 Ni perlapsa foret lorice tegmine arundo,
 Et parco summum violasset pondere corpus,
 Suauissêtque fugam, rapido certamina linquit
 In latebras cuctus equo, noctisq; per vmbra
 Ad Tartessiacos tendit per littora portus.
 Proximus in pugna ductori Marte manûque
 Regnator Nomadum fuerat, mox fœdere longo
 Cultûq; Æneadum, nomen Masanissâ superbum.
 Huic fessio, quos dura fuga, & nox suaserat atra
 Carpentî somnos, subitus rutilante coruscum
 Vertice fulsit apex, crispâmq; inuoluere visa est
 Mitis flamma comâ, atq; hirta se spargere frôte.
 Concurrunt famuli, & serpentes pectora circum
 Festinant gelidis restinguere fontibus ignes.
 At grandæua, deûm prænoscens omnia, mater,
 Sic sic cælicolæ, portentâque vestra secundi
 Condite ait, durer capiti per secula lumen.
 Ne verò ne nate, deûm tu læta pauesce
 Prodigia, aut sacras metue inter tēpora flâmas.
 Hic tibi Dardaniæ promittit fœdera gentis,
 Hic tibi regna dabit regnis maiora paternis
 Ignis, & adiunget Lariis tua nomina fati.
 Sic vates, iuuenisq; animû tam clara monebant
 Monstra, nec à Pœnis vlli virtutis honores.
 Hannibal ipse etiam iam iamq; modestior armis
 Ire videbatur, Martisq; liquefcere famam.
 Aurora obscuri tergebat nubila cæli,

Gg

Vix-

Vixque Atlantidum rubescerat ora fororum,
 Tendit ad Aufonios, & adhuc hostilia castra.
 Atque ubi se vallo intulerat, ductorque benigno
 Accepit Latus vultu, rex talibus inquit:
 Cælestum monita, & sacrae responsa parentis,
 Dissique tua ô Rutulûm rector gratissima virtus,
 Auulsum Tyriis huc me duxere volentem.
 Si tibi non segnes tua contra fulmina saepe
 Visti stare sumus, dignam te nate tonantis
 Afferimus dextram, nec nos aut vana subegit
 Incertæ mentis leuitas, & mobile pectus,
 Aut spes, & laxi sectamur præmia Martis.
 Perfidiam fugio, & periuram ab origine gentem.
 Et quando Herculeis fuisti prælia metis,
 Hanc ipsam belli nobiscum inuade parentem.
 Ille tibi, qui iam gemino Laurentia lustro
 Possedit regna, & scalas ad mœnia Romæ
 Admouet, in Libyam flammis ferrôq; trahendus.
 Sic Nomadû ductor, tunc dextera Scipio dextrâ
 Amplexus, si pulchra tibi Mauorte videtur,
 Pulchrior est gens nostra fide, dimitte bilingues
 Ex animo socios, magna hinc te præmia claræ
 Virtutis Masanissa manent, citiusque vel armis
 Quàm strata studio vincetur Scipio mentis.
 Cætera quæ in Libyam portare incendia suades,
 Expediet tempus. nec enim sunt talia rerum
 Non meditata mihi, & mentem Carthago fatigat.
 Hinc inueni, dona insignem velamine picto
 Dat chlamydè, stratûq; ostro, (quem ceperat ipse
 Deiecto victor Magone, animumque probarat)
 Cornipedem, & cum qua diu in libabat ad aras
 Hasdrubal ex auro pateram galeamq; comatem.

EXII

Exin firmato sociali fœdere regis,
 Vertendas agit iam nunc Carthaginis arces,
 Massylis regnator erat ditissimus oris,
 Nec nudus virtute Syphax, quo iura petebant
 Innumeræ gentes, extremæque littore Tethys.
 Multa viro terra ac sonipes, & bella terror
 Bellorum, nec non Marti delecta iuuentus.
 Nec foret aut ebore, aut solido qui vinceret auro,
 Gerulifve magis fucaret vellus ahenis.
 Has adtingere opes auidus, reputansque laborem
 Si verrat rex ad Pœnos, dare vela per altum
 Imperat, atque animo iam tum fera bella capessit.
 Verum ubi peruentum, & portus tenuere carinæ,
 Iam trepida fugiens per proxima littora puppe
 Hasdrubal afflictis aderat noua fœdera quærens
 Rebus, & ad Tyrios Massilia signa trahebat.
 Audito pariter populorum in regna duorum
 Aduenisse duces, qui tota mole laborent,
 Disceptentq; armis, terrarum vter imperet orbi,
 Celsus mente Syphax acciri in tecta benignè
 Imperat, & tantò regni se tollit honore.
 Tum latos voluens oculos aduersa per ora,
 Sic Latium affatur iuuenem, ac prius incipit vltro:
 Quàm te Dardanida pulcherrime mente serena
 Accipio, intueorque libens, quàmq; ora recordor
 Lætus Scipiada, renocat tua forma parentem.
 Nâ repeto Herculeas Erythrea ad littora Gades
 Quum studio pelagi, & spectatibus æstibus vnda
 Venissem magnos vicina ad flumina Bætis.
 Ductores miro quondam me cernere amore.
 Tum mihi dona viri præda delecta tulere,
 Arma simul, regnòque meo, tum cognita priuè

Gg 2

Car-

Cornipedum frena, atq; arcus, queis cedere nostra
 Non norunt iacula, & veteris tribuere magistros
 Militiæ, qui dispersas sine lege cateruas
 Vestro formarent ritu ad certamina Martis.
 Ast ego quæ nostra (in nostris quæ copia regnis)
 Nunc auri ferrem, niuei nunc munera dentis,
 Nil valui precibus, solos sibi capit uterque,
 Quos cohibebat ebur vaginæ sectilis enses.
 Quare age lætus habe nostros intrare penates,
 Ac mea quando habuit Libycū fortuna per vndas
 Ductorem, facili quæ dicam percipe mente,
 Et vos qui Tyriæ regitis Carthaginis arces
 Hasdrubal huc aures, huc quæso aduertite sensus.
 Quanta per Ausonios populos torrentibus armis
 Tempestas ruat, & latio suprema minetur,
 Utque bibant Tyrium bis quinos sæua per annos
 Sicana nunc tellus, nunc littora Ibera cruorem,
 Cui nescire licet? quin ergo tristia tandem
 Confidunt bella, & deponitis arma volentes?
 Tu Libya, tu te Ausonia cohibere memento.
 Haud deformis erit vobis ad fœdera versis
 Pacator mediūque Syphax. subiungere plura
 Non passus, gentis morem arbitriumque Senatus
 Scipio demonstrat: namque illum absistere cœpti
 Spē iubet, & patres docet hæc expendere solos.
 Suadendi modus hic, quodque est de parte diei
 Exacti super, ad mensas & pocula vertunt.
 Atque epulis postquam finis, dāt corpora somno,
 Et dura in noctem curarum vincula solvunt.
 Iamque nouum terris pariebat lumine primo
 Egrediens Aurora diem, stabulisque subibant
 Ad iuga solis equi, necdum ipse ascenderat axem,
 Sed

Sed

Sed prorupturis rutilabant æquora flammis.
 Exigit è stratis corpus, vultūque sereno
 Scipio contendit Massyli ad limina regis.
 Illi mos patrius fœtus nutrisse leonum,
 Et catulis rabiem, atque iras expellere alendo.
 Tum quoque fulua manu mulcebat colla iubasq;
 Et fera tractabat ludentem interritus ora.
 Dardanium postquam ductorem accepit adesse,
 Induitur chlamydem, regni que insigne vetusti
 Gestat læua decus, cinguntur tempora virta
 Albente, ac lateri de more astringitur ensis.
 Hinc in tecta vocat, secretisque ædibus hospes
 Scepterigero cum rege, pari sub honore residunt.
 Tum prior his insit terræ pacator Iberæ:
 Prima mihi, domitis Pyrenes gentibus, ire
 Ad tua regna fuit properantem & maxima cura
 O sceptri venerande Syphax, nec me equore sequus
 Tardauit medio pontus: non ardua regnis
 Quæ sumus aut inhonora tuis: coniunge Latinis
 Vnanimū pectus, sociūque accede secundis.
 Non tibi Massylæ gentes, extentaque tellus
 Syrtibus, & latis proauita potentia campis
 Amplius attulerint decoris, quam Romula virtus
 Certa inuicta fide, & populi laurentis honore.
 Cætera quid referam? non vllus scilicet vlli
 Æquus callicolūm, qui Dardana læserit arma.
 Audiuit lato Massylus & annuit ore,
 Complexusque virum, firmemius prospera dixit
 Omina, nec votis superi concordibus absint,
 Cornigerūmq; Iouem Tarpeiumq; ore vocemus,
 Et simul extractis cespes surrexerat aris.
 Viciniamque admotæ stabat subiecta bipenni,

G g 3

Cum

Cum subito abruptis fugiens altaria taurus
 Exiit vinclis, mugitūque excita latē
 Impleuit tecta, & fremitu suspiria rauco
 Congeminat, trepida terrorem sparsit in aula.
 Vittæque maiorum decorem fronte, sine vllō
 Delapsa tactu nudauit tempora regis.
 Talia cælicolæ casuro tristia regno
 Signa dabant, sæuique aderat graui omnia fati.
 Hinc fractum bello regem, foliōque reuulsum
 Tempus erit, cum ducet agēs ad templa tonantis,
 Qui tunc orabat socialia fœdera supplex.
 His actis repetit portum, puppēque secundo
 Dat vento, & notis reddit se Scipio terris.
 Concurrent auidæ gentes, variōsque subacta
 Pyrene misit populos, mens omnibus vna
 Concordes regem appellant, regēmque salutant,
 Scilicet hunc summum norunt virtutis honorē.
 Sed postquam miti reiecit munera vultu
 Ausonio non digna viro, patriōsque vicissim
 Edocuit ritus, & Romam nomina regum
 Monstrauit nescire pati, conuersus in vnam
 Quæ restat curam, nullo super hoste relicto,
 Et Latium simul, & vulgum Bætisq; Tagiq;que
 Conuocat, ac medio in cœtu sic deinde profatur:
 Quando ita cælicolūm nobis propensa voluntas
 Annuit, extremo Libys vt deiectus ab orbe
 Aut his occideret campis, aut axe relicto
 Hesperio, patrias exul lustraret arenas:
 Iam vestra tumulos terra celebrare meorum
 Est animus, pacēmq; dare exposcentibus vmbri.
 Mente saueate pari, atque aures aduertite vestras,
 Septima cum solis renouabitur orbita cælo.

Qui-

Quiq; armis ferroque valēt, quiq; arte regendi
 Quadriugos, pollēt currus, queis vincere plāta
 Spes est, & studium iaculis impellere ventos
 Adfint, & pulchræ certent de laude coronæ.
 Præmia digna dabo, & Tyria spolia inclyta præda
 Nec quisquam nostri discedet muneris expers.
 Sic donis vulgū, laudumque cupidine flammāt.
 Iamque dies prædicta aderat, cœtūque sonabat
 Innumero campus, simulatāsq; ordine iusto
 Exequias rector lachrymis ducebat obortis.
 Omnis Iber, omnis Latio sub nomine miles
 Dona ferunt, tumulisq; super flagrantibus addunt.
 Ipse tenens nunc lacte sacro, nunc plena Lyæo
 Pocula, odoriferis aspergit floribus aras.
 Tum manes vocat excitos, laudēsq; virorum
 Cum fletu cantat, veneratur facta iacentum.
 Inde refert sese circo, & certamina prima
 Inchoat, & rapidos cursus proponit equorum.
 Fluctuat æquoreo fremitu, rabiēque fauentum
 Carceribus nondum referatis mobile vulgus,
 Atque fores oculis, & limina seruat equorum.
 Iamque vbi prolato sonuere repagula signo,
 Et toto prima emicuit vix vngula cornu,
 Tollitur in cælum furiali turbine clamor.
 Pronique ac similes certantibus ore sequuntur
 Quisq; suos currus, magnaq; volantibus iidem
 Voce loquuntur equis, quantiur certamine circus
 Certantum, ac nulli mentem non abstulit ardor.
 Instant præceptis, & equos clamore gubernant.
 Fulnus arenosa surgens tellure sub auras
 Erigitur globus, atque operit caligine densa
 Cornipedūque vias, aungarūque labores.

Hic

Hic studio furit acris equi, furit ille magistri,
 Hos patriæ fauor, hos accendit nobile nomen
 Antiqui stabuli, sunt quos spes grata fatiget,
 Et noua ferre iugum ceruix, sunt cruda senectus
 Quos iuuet, & longo sonipes spectatus in æuo.
 Euolat ante omneis, rapidoque per aëra cursu
 Callaicus Lampon fugit, atque ingentia tranat
 Exultans spatia, & ventos post terga relinquit.
 Conclamant, plausuque fremunt, votiq; peractam
 Maiorem credunt præcepto limite partem.
 At quis interior cura, & prudentia circi
 Altior, effusas primo certamine voces
 Damnare, & cassis longè increpitare querelis
 Indispensato lassantem corpora nisu,
 Quò nimius, quò Cyrne ruis? (nā Cyrenus agebat)
 Verbera dimitte, & reuoca moderatus habenas.
 Heu surdas aures, fertur securus equorum,
 Nec meminit quantum campi decurrere restet,
 Proximus à primo distans, quantum æquore curtus
 Occupat ipse loci tantum: sed proximus ibat
 Astur Panchates, patrium frons alba nitebat
 Insigne, & patrio pes omnis concolor albo.
 Ingentes animi, membra hand proceras, decusque
 Corporis exiguum, sed tum sibi fecerat alas
 Concitus, atque ibat campo indignatus habenas.
 Crescere sublimen, atq; augeri membra putares.
 Cinyphio restor radiabat fronte Peloro.
 Camphasus, ipse asper, nec qui ceruicis amaret
 Applausæ blandos sonitus, clausumque cruento
 Spumeus ad morsu gauderet mandere ferrum.
 At docilis freni & melior parere Pelorus,
 Non vnquam effusum sinuabat deuius axem.

Sed

Sed læuo interior stringebat tramite metam,
 Insignis multa ceruice, & plurimus idem
 Ludentis per colla iuba (mirabile dictu)
 Vnus erat leuis, vt Zephyri noua flamina, cāpis
 Veetonum eductum genitrix effuderat Harpe,
 Nobilis hūc Durius stimulabat in æquore currū.
 Camphasus antiquo fidebat Atlante magistro.
 Ipsum Ætola vago Diomedi condita Tyde
 Miserat, exceptum Troiana ab origine equorum
 Credebant, quos Ænex Simoëntis ad vndas
 Victor Tydides magnis abduxerat ausis.
 Iamque ferè medium euerit certamine campum
 In spatia addebant: nisuque apprehendere primos
 Panchates animosus equos, super altior ire,
 Et præcedentem iam iamque ascendere currum
 Ponè videbatur, curuatique vngula prima
 Callaicum quatiens pulsabat calcibus axem.
 At postremus Atlas, sed non & segnior ibat
 Postremo Durio, pacis de more putares
 Æquata fronte & concordia currere freno.
 Sensit, & exhaustas, qui proximus ibat, Iberus,
 Callaicas cernit vires, nec vt ante salire
 Præcipitem currum, & fumantes verberare cogi
 Assiduo violenter equos, ceu monte procella
 Cum subita ex alto ruit, vsque ad colla repente
 Cornipedum protētus, & in capita ardua pēdens
 Concitat ardentem, quod ferret lora secundus,
 Panchaten, vocēsque addit cum verberare mixtas.
 Tēne Astur certante feret quisquā æquore palmā
 Erepto? consurge, vola, perlabere can pum.
 Assuetis velox pennis decrescit anhelō
 Pectore consumptus Lampon, nec restat hianti

Hh

Quem

Quem ferat ad metas iam spiritus, hæc vbi dicta,
 Tollit se sonipes, ceu tunc è carcere primo
 Corriperet spatium, & nitentem opponere lauos
 Aut æquare gradus, Cynũ post terga relinquit.
 Confremit & cælum, & percussus vocibus altis
 Spectantum circus, fertur sublime per auras
 Altius attollens ceruicem victor ouantem
 Panchates, sociosque trahit prior ipse iugales.
 At postremus Atlas, Durius postremus in orbem
 Exercent artes, lauos nunc appetit ille
 Conatus, nunc ille premit, certaque subire
 Dexter, & alterni, nequicquam fallere tentant.
 Donec confisus primæuæ flore iuuentæ
 Obliquum Durius conuersis pronus habenis
 Opposuit currum, atque euersum propulit axem
 Atlantis senio inualidi, sed iusta querentis,
 Quò ruis? aut qui nã hic rabidi certaminis est
 Et nobis & equis, lethũ cõmune laboras. [mos?
 Dũmque ea proclamat, perfracto voluitur axe
 Cernuus, ac pariter fusi (miserabile) campo
 Discordes sternuntur equi: quatit æquore aperto
 Lora suis victor, mediæque Pelorus arena
 Surgere nitentem fugiens Atlanta reliquit.
 Nec longum Cyni defessos prendere currus.
 Hũc quoq; cunstantẽ, & sero moderamina equo-
 Discentẽ, rapido præteruolat incitus axe, [rum
 Impellit curtum clamor vocẽsque fauentum.
 Iamque etiã dorso atq; humeris trepidãtis Iberi
 Ora superposuit sonipes, statũsque vapore
 Terga premi, & spumis auriga calefcere sentit,
 Incubuit campo Durius, misitque citatos
 Verbere quadrupedes, nec frustra æquare videtur,
 Aut

Aut etiã æquauit iuga præcedentia dexter.
 Attonitus tum spe tanta, genitore Pelore
 Te Zephyro eductum nunc nunc ostedere tẽpus
 Discant, qui pecudum ducunt ab origine nomen,
 Quantum diuini præcellit feminis ortus.
 Victor dona dabis, statũsque altaria patri.
 Et ni successu nimio, lætõque pauore
 Proditus elapso foret inter verba flagello,
 Forfan sacrasset Zephyro quas vouerat aras.
 Tum verò infelix veluti delapsa corona
 Victoris capiti foret, in se versus ab ira
 Auratam medio discindit pectore vestem,
 Ac lachrymæ simul, & quẽstus ad sidera fusi.
 Nec iam subducto parebat verberare currus.
 Pro stimulis dorso quatiuntur inania lora.
 Interea metis, certus iam laudis agebat
 Sese Panchates, & præmia prima petebat
 Arduus, effusas lenis per colla per armos
 Ventilat aura iubas, tum mollia crura superbi
 Attollens gressus, magno clamore triumphat.
 Par donum solido argento cælata bipennis
 Omnibus, ac vario distantia cætera honore.
 Primus equum volucrem Massyli munera regis
 Haud spernenda tulit, tulit huic virtute secundus
 E Tyria, quæ multa iacet, duo pocula præda.
 Aunifero perfusa Tago villosa leonis
 Terga feri, & cristis horrens Sidonia cassis:
 Tertius inde honor, & postremo munere Atlãtis
 Quamuis perfracto senior subfederat axe,
 Attritum donat ductor miseratus & æuam
 Et sortem casus, famulus flore iuuenta
 Huic datur, adiuncto gentilis honore galeri.
 H h 2 His

His actis ductor læta ad certamina plantæ
 Inuitat, positisque accendit pectora donis.
 Hanc primus galeam, hac acies terrebat Iberas
 Hasdrubal: hunc ensẽm, cui proxima gloria cursu,
 Accipiet, cæso pater hunc detraxit Hyempsæ.
 Tertius extremam tauro solabere palmam.
 Cætera contenti discedent turba duobus
 Quisque ferox iaculis, quæ dat gẽrile metallum.
 Fulgentes pueri, Tartessos, & Hesperos, ora
 Ostendẽre simul, vulgi clamore secundo,
 Hos Tyria misere domo patria inclyta Gades.
 Bæticus (hoc dederat puero cognomen ab amne
 Corduba) & haud parcõ certamine læta fouebat.
 Inde comam rutilus, sed cum fulgore niuali
 Corporis, impleuit caueam clamoribus omnem
 Eurythus, excelsõ nutritum colle creatat
 Setabis, atque aderant trepidi pietate parentes.
 Tum Lamus, & Sicoris, proles bellacis Iberdæ,
 Et Theron potator aquæ sub nomine Lethes,
 Quæ fluit immemori perstringens gurgite ripas.
 Qui postquam arrecti plantis, & corpora proni
 Pulsantẽsque æstu laudum exultantia corda,
 Accepere tuba spatium, exilure per auras
 Ocyus effusis neruo exturbante sagittis.
 Diuersa & studia & clamor, pendẽtque fauẽtes,
 Vnguibus atque suos, vt cuique est gratia, anheli
 Nomine quẽq; cient, grex inclytus equore fertur,
 Nullaque transmissa vestigia signat arena.
 Omnes primæui flauentiæque ora decori,
 Omnes ire leues, atque omnes vincere digni.
 Extulit incumbens medio iam limite gressum
 Eurythus, & primus breuibus sed primus abibat

Præ-

Præcedens spatii, instat non segnius acer
 Hesperos, & prima stringit vestigia planta
 Progressæ calcis, satis est huic esse priori,
 Huic sperare sat est fieri se posse priorem.
 Acrius hoc tendunt gressus, animique vigore
 Corpora agunt, auget pueris labor ipse decorem.
 Ecce leni misu prostremoque agmine cursus
 Postquam sat visum sibi concepisse vigoris,
 Celsus inexhaustas effundit turbine vires
 Non expectato, subitũsque erumpit ad auras.
 Præuehitur Theron, credas Cyllenida plãnta
 Æthereo nexis cursu talaribus ire.
 Iamq; hos, iamq; illos populo mirante relinquit,
 Et modõ postremus, nunc ordine tertia palma
 Hesperon infestat sua per vestigia pressum.
 Nec iã quem sequitur tantum, sed prima coronę
 Spes trepidat tantis venientibus Eurythus alis.
 Quartus sorte loci, sed si tres ordine seruent
 Inceptos cursus, nequicquam vana laborans
 Tartessos, fratrem medio Therone premebat.
 Nec patiens vltra tollit sese æquore Theron
 Igneus, & plenum præteruolat Hesperon iræ.
 Vnus erat super, & metæ propioribus agros
 Vrebat finis stimulis, qualcunque reliquit [res,
 Hinc labor hinc penetrãs pavor in præcordia vi-
 Dum sperare licet, breuia ad conamina vterque
 Aduocat, æquatur cursus, paritẽrque ruebant.
 Et forsã gemina meruissent præmia palma
 Peruecti simul ad metas, ni terga sequutus
 Theronis, fusam latẽ per lactea colla
 Hesperos ingenti tenuisset sauuus ab ira.
 Traxissetque comam, tardato lætus ouãnsque

Hh 3

Eury-

Eurythus euadit iuvene, atque in prælia victor
 Emicat, & galeæ fert donum insigne coruscæ.
 Cætera promisso donata est munere pubes,
 Intonsalque comas viridi redimita corona
 Bina tulit patrio quatiens hastilia ferro.
 Hinc grauiora virum certamina, comminus ensis
 Districus, bellique feri simulacra cientur.
 Nec quos culpa tulit, quos crimina noxia vitæ,
 Sed virtus animusque ferox ad laudis amorem,
 Decreuere pares ferro, spectacula digna
 Mantigena vulgo, suctique laboris imago.
 Hos inter, gemini, quid iam non regibus ausam?
 Aut quod iam regni restat scelus? impia Circo
 Innumero, fratres, cauea damnante furorem,
 Pro sceptro armatis inierunt prælia dextris.
 Is genti mos dirus erat, patriumque petebant
 Orbati solium lucis discrimine fratres.
 Concurrere animis, quantis configere par est,
 Quos regni furor exagitat, multoque cruore
 Exatiata simul portantes corda sub umbras
 Occubere, pari nisu per pectora adactus
 Intima descendit mucro: superaddita sauis
 Vltima vulneribus verba, & conuitia voluens
 Dirus in inuitas effudit spiritus auras.
 Nec manes pacem passi: nam corpora iuncta
 Vna cum raperet flamma rogos impius, ignis
 Dissiluit, cineresque simul iacuisse negarunt.
 Cætera distincto donata est munere turba,
 Vt virtus & dextra fuit, duxere iuuenços
 Impressis dociles terram proscindere aratris,
 Duxere astuetos iustra exagitare ferarum
 Venatu iuuenes, quos dat Maurusia præda.

Nec

Nec non argenti, nec non insignia vestis
 Captivæ pretia, & sonipes, & crista nitenti
 Insurgens cono, spolia, exuviaeque libysæ.
 Tum iaculo petiere decus spectacula circi
 Postrema, & metæ certarunt vincere finem,
 Quæ Tagus auriferis pallet turbatus arenis,
 Accola Burnus auis maiorû & stemmate clarus,
 Et Glagus, insignis ventos anteire lacerto,
 Et cuius nunquam fugisse, hastilia cerui
 Prærapida potuere fuga venatore Acontus
 Indibilisque, diu latus bellare, Launis
 Iam socius, volucresque vagas deprendere nube
 Astuetus iaculis, idem & bellator Ilerdes
 Cui ludus nullam cursu non tollere damam.
 Laus Burni prima infixit qui spicula metæ
 Est Damum serua, albanteis inuerrere lanas
 Mutice getulo docta. at quem proxima honorât
 Præmia, vicinam metæ qui propulit hastam,
 Accepto latus puero discessit Ilerdes.
 Tertia palma habuit geminos insignis Acontus
 Nec timidos agitare canes latratibus aprum.
 Quos postquæ clamore plausuque probauit honores
 Germanus ducis, atque effulgens Lælius ostro
 Nomina magna vocât læti manesque iacentum,
 Atque hastas simul effundunt, celebrare iuuabat
 Sacratos cineres, atque hoc decus addere ludis.
 Ipse etiam mentis restatus gaudia vultu
 Ductor, vt æquauit meritis pia pectora donis,
 Et frater thoraca tulit multiplicis auri,
 Lælius asturica rapidos de gente iugales,
 Contorquet magnis victricem viribus hastam
 Consurgens, umbrisque dari restatus honorem

H h 4

Hasta

Hasta volans, (mirum dictu) medio incita campo
 Substitit ante oculos, & terræ infixæ cohæsit.
 Tum subitæ frondes, celsoque cacumine rami,
 Et latam spargēs quercus dum nascitur vmbra,
 Ad maiora iubent præfagi tendere vates.
 Id monstrare deos, atque hoc portendere signis,
 Quo super augurio, pulsus de lirtore cunctis
 Hesperio Pœnis, vltor patriæque domusque.
 Aufoniam repetit fama ducente triumphum.
 Nec Latium curis ardet flagrantius vllis,
 Quâ iuueni Libyâ & summos permittere fasces.
 Sed frigens animis, nec bello prospera turba
 Ancipiti, senior temeraria cœpta vetabant,
 Magnosque horrebant cauta formidine casus.
 Ergo vbi delato Consul sublimis honore
 Ad patres consulta refert, deturque potestas
 Orat delendæ Carthaginis, altius orsus
 Hoc grandæua modo Fabius pater ora resoluit:
 Haud equidem metuisse queam satiatus & æui
 Et decoris, cui tam superest, & gloria, & ætas,
 Ne credat nos inuidiæ certamine Consul
 Laudibus obrectare suis, satis inelyta nomen
 Gestat fama meum, nec egent tam prospera laude
 Facta noua: verum & patriæ dum vita manebit
 Deesse nefas, animumque nefas scelerare silendo.
 Bella noua in Libyæ moliris ducere terras?
 Hostis enim deest Aufonia, nec vincere nobis
 Est satis Hannibalem? petitur quæ gloria maior
 Littore Eliseo? Stimuli si laudis agunt nos?
 Hanc segetem mete, composuit propioribus ausis
 Dignum te fortuna parem. vult Itala tellus
 Ducitoris sæui vult tandem haurire cruorem.

Quò

Quò Martē, aut quò signa trahis? restinguere pri-
 Ardentē Italiam, tu fessos obuius hostes [mū est
 Deseris, ac septem denudas protinus arces.
 An, quum tu Syrtim ac steriles vastabis arenas,
 Non dira illa lues notis iam mœnibus vrbis
 Affiliet? vacuumque Ionem sine pube sine armis
 Inuadet? quāti est vt credas, Romamque; relinquis
 Emerito, ac tanti perculsi fulmine belli
 Siccine te, vt nuper Capua est accitus ab alta
 Fuluius, æquoreis Libyæ reuocabimus oris?
 Vince domi, & trinis mœrentem funera lustris
 Aufoniam purga bello, tum tende remotos
 In Garamantas iter, Nasamoniacosque; triumphos
 Molire, angustæ prohibent nunc talia cœpta
 Res Italæ: pater ille tuus qui nomina vestræ
 Addidit haud segnibus genti, cum Consul Iberi
 Tenderet ad ripas, reuocato milite primus,
 Descendenti auidē superatis alpebus vltro
 Opposuit sese Hannibali, tu Consul abire
 A victore paras hoste, atque auellere nobis
 Scilicet hoc astu Pœnum? si deinde se debet
 Impavidus, nec te in Libyâ tuâque; arma sequetur,
 Capta hæc damnabis consulta improvida Roma.
 Sed fac turbatum conuertere signa, tuæque
 Classis vela sequi; nempe idem erit Hannibal idē,
 Cuius tu vallum vidisti è mœnibus vrbis.
 Hæc Fabius, seniorque; manus paria ore fremebat.
 Tum contra Consul: Cæsis ductoribus olim
 Magnanimis letho gemino, cum tota subisset
 Sidonium possessa iugum Tarrestia tellus,
 Non Fabio, non queis eadem est sententia cordi,
 Quoquam ad opē verso (fateor) primoribus annis

Eh 5

Excepi

Excepi nubem belli, solisque ruenti
 Obieci telo caput, atque in me omnia verri,
 Tum grandæua manus, puero malè credita bella,
 Atque idem hic vates temeraria cœpta canebat.
 Diis grates laudèmq; sero, sub nomine quorum
 Gens Troiana sumus, puer ille, & futilis ætas,
 Imbellèsque anni, necdum maturus ad arma
 Scipio, restituit terras illæsus Iberas
 Troiugenis . pepulit Pœnos, solisque secutus
 Extremas ad Atlanta vias, exegit ab orbe
 Hesperio nomen Libyæ, nec retulit auri
 Signa priùs, quàm fumantes circa æquora vidit
 Romano Phœbum soluentem littore currus.
 Adsciuit reges idem: nunc vltimus actus
 Restat Carthago nostris labor, hoc fator aui
 Iuppiter æterni monet. Hannibalè ecce senectus
 Intremit, aut ægros simulat mentita timores,
 Ne finem longis tandem peperisse ruinis
 Sit noster titulus: certè iam dextera nobis
 Experta, & robur florentibus auximus annis.
 Ne verò fabricate moras, sed currere sortem
 Hanc finite, ad veterum delèda opprobria cladū,
 Quam mihi seruauere dei. sat gloria cauto
 Non vinci pulchra est Fabio, peperitque sedèdo
 Omnia cunctator nobis: nec Mago, nec Hanno,
 Nec Gisgone satus, nec Amilcare, terga dedissent,
 Segnes si clauso traheremus prælia vallo,
 Sidoniùsne puer vix pubescente iuuenta
 Laurentis potuit populos, & Troia adire
 Mœnia, flauentèmq; sacro cū gurgite Tybrim?
 Et potuit Latium longo deposcere bello?
 Nos Libyæ terris transmittere signa pigebit?

Et

Et Tyrias agitare domos? securâ pericli
 Littora lara patent, & opima pace quieta
 Stat tellus. timeat tandem Carthago, timeri
 Assueta: & nobis, quamuis Oenotria nondum
 Hannibale arua vacent, superesse intelligat arma.
 Illum ego, què m volinet cauti, consultaque vestra
 In Latio fecere senem, cui tertia largè
 Fundenti nostrum ducuntur iustra cruorem,
 Illū ego, ad incensas trepidantè & saua pauentè
 Aduertam patriæ sedes. an Roma videbit
 Turpia Agenoreæ muris vestigia dextræ?
 Carthago immunis nostros securâ labores
 Audiet interea, & portis bellabit apertis?
 Tum verò pulset nostras iterum improbus hostis
 Ariete Sidonio turres, si templa suorum
 Non antè audierit Rutulis crepitantia flammis:
 Talibus accensi patres. fatòque vocante
 Consulis annuerant dictis, faustumque precati
 Ut foret Ausoniæ, transmittere bella dederunt.

ARGUMENTVM IN
 LIB. XVII.

Postremò Idæis diuorum mater ab oris
 Adueritur Romam, Phrygiam, Nasica, Cybelen
 Excipit, & toto censetur ab ordine patrum
 Optimus, ipse alacer Libyam dux Scipio classe
 Nauigat, & Sicula latus discedit ab Ætna.
 Castra Ducum aggressus ferro flammisque duorū
 Cōficit, Hasdrubalis victor Numidæq; Syphacis
 Verterat ad Pœnos qui fœderis immemor arma.
 At cū post idem vires reparasset & enses,
 Vincitur, & Latiis oneratur colla catenis.

Han-

Hánibalé hinc réuocát patres, sed fulmina vimq;
Ferre nequit Latij Reſtoris iura iugumque
Romanum Carthago capit. Dux ipſe reuerſus
Alta triumphanti, ſcandit Capitolia, curru.

SILII ITALICI PUNICORVM
LIBER XVII.

Hoſtis vt Auſoniis diſcederet aduena terris,
Fatidicæ fuerant oracula priſca Sibyllæ.
Cælicolùm Phrygia genitricem fede petitam,
Laomedontæ ſacrandam mœnibus vrbs
Aduectum exciperet numen. qui lectus ab omni
Conſilio patrum, præſentis degeret æui
Optimus, heu nomen melius maiuſq; triuſphic.
Iamque petita aderant, Latia portante Cybelen
Puppe, atq; in trepidis, magno accedente ſenatu,
Obuius accitis properabat Scipio ſacris,
Qui genitus patruo ductoris ad Africa bella
Tunc lecti, multa fulgebat imagine auorum.
Iſque vbi longinquo venientia numina ponto
Accepti ſupplex palmis, Thuſci que ſonora
Tybridis adducit ſublimis ad oſtia puppim.
Fœmineæ tum deinde manus ſubihere per amnē,
Quæ traherent ceſſam religatis funibus alnum.
Circum arguta canis tinnitibus æra, ſimulque
Certabant rauco reſonantia tympana pulſu.
Semiuirique chori, gemino qui dindyma monte
Caſta colunt, qui Dictæo bacchantur in antro,
Quique Idæa iuga, & lucos nouere ſilentes.
Hos inter fremitus, ac læto nota tumultu,
Subſtitit adductis renuens procedere vinclis
Sacra ratis, ſubitiſque vadis immobilis hæſit.

Tum

Tum puppe è media magno clamore ſacerdos,
Parcite pollutis contingere vincula palmis,
Et procul hinc moneo, procul hinc quecūq; pro-
ferre gradus, nec vos caſto miſcete labori. [phanç
Dum ſatis eſt monuiſſe, deæ, quòd ſi qua pudica
Mente valet, ſi qua illæſi ſibi corporis aſtat
Conſcia, vel ſola ſubeat pia munera dextra.
Hic priſca ducens Clauſorum ab origine nomen
Claudia, non æqua populi male credita fama:
In puppim verſis, palmiſque oculiſque profatur:
Cælicolùm genitrix, numen quod numina nobis
Cuncta creas, cuius proles terramque fretumq;
Sideraque & manes regnorum ſorte gubernat,
Si noſtrum nullo violatum eſt crimine corpus,
Teſtis diua veni, & facili me abſolue carina.
Tum ſecura capit funem, fremituſque leonum
Audiri viſus ſubito, & grauiora per auras
Nulla pulſa manu ſonerunt tympana diuæ.
Fertur prona ratis, ventos impellere credas,
Contraque aduerſas ducentem præuenit vnda.
Extemplo maior cunctis ſpes pectora mulcet,
Finem armis tandem, finemque venire periclis.
Ipſe alacer Sicula diſcedens Scipio terra,
Abſcondit latè propulſis puppibus æquor,
Cui numen pelagi placauerat hoſtia taurus,
Iactaque cœruleis innabant fluctibus exta.
Tunc à ſede deum, purumque per æthera lapſæ
Armigeræ Iouis ante oculos cœpere volucres
Æquoreas monſtrare vias, ac ducere claſſem.
Augurium clangor lætum dabat, inde ſequuti
Tantum progreſſos liquida ſub nube volarus,
Quantum non fruſtra ſpeculantû lumina ſeruât,

Lit-

Littora Agenoræ tenuerunt perfida teiræ.
 Nec segnis, tanta in semet veniente procella,
 Africa:terribilem magno sub nomine molem
 Regis opes contra, & Massyla parauerat arma.
 Spēsque Syphax Libycis vna, & Laurētibus viuis
 Terror erat, campos pariter vallēsque refusas,
 Littorāque implerat, nullo decorare tapete
 Cornipedem Nomas assuetus, densāq; per auras
 Condebant iaculis stridentibus æthera nubes.
 Immemoris dextræque datæ, iunctique per aras
 Fœderis, & mensas testeis atque hospita iura
 Fāsque fidēque simul, prauo mutatus amore,
 Ruperat, atque thoros regni mercede pararat.
 Virgo erat eximia specie, claroque parente,
 Hasdrubalis proles, thalamis quam cœpit vt altis
 Cen face succensus prima, tædæque iugali
 Vertit opes gener ad Pœnos, latæque soluto
 Fœdere amicitia, dotalia transtulit arma.
 Sed non Ausonio curarum extrema Syphacem
 Ductori monuisse fuit, sit fidus, & ietum
 Obseruet fœdus, neu pacis iura resoluat,
 Stet regno, reputet superos, facta hospita seruet:
 Longè coniugia ac longè Tyrios Hymenæos
 Inter Dardanias acies fore: sanguine quippe,
 Si renuat, blando nimium facilique marito,
 Statura obsequia, & thalami flagrantis amores.
 Sic latius permixta ininis, & casta mouebat
 Ductor, nam surdas coniux obstruxerat aures.
 Ergo asper monitis frustra nitentibus enses
 Aduocat, & castas polluit fœderis aras
 Testatus, varia Martem mouet impiger arte.
 Castra leui calamo cannæque intorta palustri,

Qualia

Qualia Maurus amat dispersa mapalia pastor,
 Aggreditur furtim armorum turantibus vmbis,
 Ac tacita spargit celata incendia nocte.
 Inde vbi collecti rapidam diffundere pestem
 Cœperunt ignes, & se per pinguiam magno
 Pabula ferre sono, clare expatiantur in auras,
 Et frenos volueri propellunt lumine flammæ,
 It totis inimica lues cum turbine castris,
 Atque alimenta vorat strepitu Vulcanus anhelò
 Arida, & ex omni manant incendia tecto.
 Sentitur plerisque prius quàm cernitur ignis
 Excitis somno, multorumque ora vocantum
 Auxilium inuadunt flammæ, fluit vndique victor
 Mulciber, & rapidis amplexibus arma viròsque
 Corripit, exundat pestis semiustaque castra
 Ardenti volitant per nubila summa fauilla.
 Ipsius ingenti regis tentoria saltu
 Lugubre increpitans latè circumuolat ardor:
 Haufissetque virum, trepidus ni clade fatelles
 E somno ac stratis rapuisset multa precantem.
 Verùm vbi mox iuncto sociarant aggere vires
 Massylus Tyriusque duces, accitæque regno
 Lenierat pubes infaustæ vulnera noctis,
 Ira pudorique dabant, & coniux tertius ignis
 Immanes animos, afflataque barbarus ora
 Castrorum flammis, & se velamine nullo
 Vix inter trepidas creptum ex hoste cateruas
 Frendebat minitās. sed enim nō luce Syphacem,
 Nec claro potuisse die, nec sole tuente,
 A quoquam vinci, iactarat talia vecors.
 Sed iam clandeabat flatus, nec plura sinebat
 Atropos, & tumide properatur stamina linguæ.

Nam-

Namq; vbi profiluit castris, ceu turbidus amnis
 Qui sylvas ac saxa trahens per devia præceps
 Voluitur, & ripas spumanti gurgite laxat.
 Ante omnes præuectus equo, trahit agmina voce.
 Contra sana manus Rutuli, celsusque rubeat
 Viso rege procul raptis exercitus armis.
 Ac sibi quisque, vidésne? vides ait agmine primus
 Massylus volitat deposcens prælia rector?
 Fac nostrum hoc mea dextra decus, violauit & aras
 Cælicolum, & casti ductoris fœdera rupit.
 Sit satis hunc castris semel effugisse crematis.
 Sic secum taciti, & certatim spicula fundunt.
 Prima in cornipedis sedit spirantibus ignem
 Naribus hasta volans, erexitque ore cruento
 Quadrupedem elatis pulsantem calcibus auras.
 Corruit asper equus, confixaque cuspide mœbra
 Huc illuc iactans, rectorem prodidit hosti.
 Inuadunt, vanamque fugam, atq; attollere fessos
 Adnitentem artus, reuocato è vulnere telo
 Corripiunt: tum vincla viro, manicæq; pudenda
 Addita, & exemplum non vnquam fidere lætis.
 Sceptriferas arcta palmas vinxere catena.
 Ducitur ex alto directus culmine regni,
 Qui modò sub pedibus terras, & sceptrâ patensq;
 Littora ad Oceani sub nutu viderat æquor.
 Prostratis opibus regni, Phœnissa metuntur
 Agmina, & inuisus Marti notusque fugarum
 Vertit terga citus damnatis Hasdrubal ausis.
 Stabat Carthago truncatis vndique membris
 Vni nixa viro, tantòque fragore ruentem
 Hannibal absenti retinebat nomine molem.
 Id reliquum, fessos opis auxilii que ciere,

Rerum

Rerum extrema iubent, huc confugere pauentes,
 Postquam se superum desertos numine cernunt.
 Nec mora propulsa fulcant vada lassa carina
 Qui reuocent, patrumque ferant madata monentes,
 Ne lentus nullas videas Carthaginis arces,
 Tolle moras, patriæque celer succurrere cadenti
 Hannibal, & nostris depelle à mœnibus hostem.
 Quarta aurora ratem Dauni deuexerat oras,
 Et fera ductoris turbabant somnia mentem.
 Namque grauis curis carpit dum nocte quietem,
 Cernere Flaminium, Gracchumque, & cernere Paulum
 Visus erat. simul aduersos mucronibus in se
 Districtis ruere, atque Itala depellere terra:
 Omnisque à Cannis, Thrasimenique omnis ab vndis
 In pontum impellens umbrarum exercitus ibat.
 Ipse fugam cupiens notas euadere ad alpes
 Quærebat, terræque vlnis amplexus vtrisque
 Hærebat Latiae, donec vis sæua profundo
 Truderet, & rapidis daret asportare procellis.
 His ægrum visis adeunt mandata ferentes
 Legati, patriæque extrema pericula pandunt.
 Massyla vt ruerint arma, vt ceruice catenas
 Regnator tulerit Libyæ, lethoque negato.
 Seruetur noua pompa Ioui, Carthago labore
 Vt trepidi Hasdrubalis (qui rerum agitabat habe-
 Non vna concussa fuga, se triste profaru [uas)
 Vidisse, arderent cum bina in nocte silenti
 Castra, & lucret sceleratis Africa flammis.
 Prærapidum iuuenem minitari, Brutia seruet
 Littora dum Pœnus, detracturum ignibus atris
 Omnia, & excidium extremum Carthagini adesse.
 In quam se referant patriam, suaque inclita facta

I i

Com-

Commemorant, Italis strages quas fecerit oris.
 Hæc postquam dicta, & casus patuere metusque,
 Effundit lacrymas: dextramque, vt nume adorât.
 Audiuit toruo obtutu defixus, & ægra
 Expendit tacito cura secum ipse volutans
 An tanti Carthago foret, sic deinde profatur:
 O ditum exitium mortalibus! ô nihil vnquam
 Crescere, nec magnas patiens exurgere laudes
 Inuidia, euersum iam pridem excindere Româ,
 Atque æquasse solo potui, traducere captam
 Seruitum gentem, Latioque imponere leges.
 Dum sumptus, dumque arma duci, festosque, secudis
 Summisso Tyrone negant recreare maniplos,
 Dumque etiâ Cerere & victu fraudasse cohortes
 Hannoni placet, induitur tota Africa flammis,
 Pullat agenoreas Rhetea lancea portas.
 Nunc patrie decus, & patrie nunc Hannibal vnus
 Subsidium, nunc in nostra spes vltima dextra.
 Vertantur signa, vt patres statuere, simulque
 Et patrie muros & te seruabimus Hannon.
 Hæc vbi detonnit, celsas è littore puppes
 Propellit, multumque gemas mouet æquore classis.
 Non terga est ausus cedere inuadere quisquam,
 Non renocare virum, cum si præstare videntur
 Quod sponte abscedat superi, tandemque resoluat
 Autoniam, ventos optant, & littora ab hoste
 Nuda videre sat est: ceu flamina comprimunt Auster
 Quum fera, & abscedens reddit mare, nauita parco
 Interea voto non auras poscit amicas
 Contentus caruisse Notis, pacemque quietam
 Pro facili cursu repatat salis: omnis in altum
 Sidonius visus conuerterat vndique miles,

Ductor

Ductor defixos Itala tellure tenebat
 Intentus vultus, manantesque ora rigabant.
 Per tacitum lachrymas, & suspiria crebra ciebat.
 Haud secus ac patriam pulsus dulcibusque penates
 Linqueret, & tristes exul traheretur in oras.
 Vt verò affusis puppes procedere vestis,
 Et sensim cœpere procul subsidere montes,
 Nullaque iam Hesperia, & nusquam iam Daunia tellus.
 Hæc secum infrendens, metusne ego copos, & hoc
 Indignus reditu, qui memet fimbis vnquam [nunc
 Amorim Ausonia? flagrasset subdita tedis
 Carthago, & potius cecidisset nomen Elisa.
 Quid tunc, sat compos, qui non ardentia tela
 A Cannis in templa tuli Tarpeia? Iouemque
 Detraxi solip? sparsissem incendia montes
 Per septem bello vacuos, gentique superæ
 Iliacum exitium & proauorum fata dedissem.
 Cur porro hæc angant, nunc nunc inuadere ferro
 Quis prohibet? rursumque ad mœnia tēdere gressum?
 Ibo, & castrorum telegens monumenta meorum,
 Quam via nota mihi est, remeabo Anienis ad vndas.
 Flectite in Italiam proras, auertite classem,
 Faxo vt vallata reuocetur Scipio Roma.
 Talibus ardentem furiis Neptunus vt alto
 Prospexit, vertique rates ad littora vidit,
 Quassans cæruleum genitor caput, æquora fundo
 Eruit, & tumidum mouet vltra littora pontum.
 Extemplo ventos, imbrisque, è rupe procellas
 Concitat Æolias, ac nubibus æthera condit.
 Tum penitus telo molitus regna tridenti
 Intima ab occasu Tethyn impellit & ortu,
 Ac totum Oceani turbat caput, æquora surgunt

Li 2

Spu-

Spumea & illisu scopulus tremit omnis aquarū.
 Primus se attollens Nasamonum sedibus Auster
 Nudauit Syrtim correpta nubilus vnda.
 Insequitur sublimē ferens nigrantibus alis
 Abruptum Boreas ponti latus, insonat ater
 Discordi flatu, & partem rapit æquoris Euris.
 Hinc rupti reboare poli, atq; hinc crebra micare
 Fulmina, & in classem ruere implacabile cælum.
 Consensere ignes, nimbiq; & fluctus, & ira
 Ventorum, noctemque fretō imposuere tenebræ.
 Ecce intorta Noto veniensque à rupe procella
 Antennæ immugit, stridorque imminite rudētum
 Sibilar, ac similem monti, nigrante profundo
 Ductoris frangit super ora trementia fluctum.
 Exclamat voluens oculos cæloque fretōque:
 Felix ò frater, diuisque æquate cadendo
 Hasdrubal, egregium fortis cui dextera in armis
 Pugnanti peperit lethum, & cui fata dedere
 Ausoniam extremo tellurem apprehendere morsu.
 At mihi Cannarum campis, vbi Paulus & ille
 Egregiæ occubuere animæ, dimittere vitam
 Nō licitū, vel quum ferrem in Capitolia flāmas
 Tarpeij Iouis ad manes descendere telo.
 Talia dum mœret diuersis flatibus acta
 In geminum ruit vnda latus, puppimq; sub atris
 Æquoris aggeribus tenuit, ceu turbine mersam.
 Mox nigris altræ pulsa exundantis arenæ
 Vorticibus ratis, æthereas remeavit ad auras.
 Et fluctus supra, vento librante, pependit.
 At geminas Notus in scopulos, atq; horrida saxa
 Dura sorte rapit (miserandum & triste) biremes.
 Increpuere ictu proræ, tum murice acuto

Diffi-

Diffiliens sonuit rupta compage carina.
 Hic varia ante oculos facies natat æquore toto
 Arma inter, galeasque virum, cristasq; rubentes,
 Florentis Capuæ & gaza, & seposita triumpho
 Laurens præda ducis, tripodes, mensæq; deorum,
 Cultaque nequicquam miseris simulacra latinis.
 Quum Venus emoti facie conterrita ponti
 Talibus alloquitur regem maris: hoc satis iræ
 Interea genitor, satis ad maiora minarum.
 Cætera parce precor pelago, ne tollat acerba
 Hoc Carthago decus, nullo superabile bello
 Progenuisse caput, nostrōsque in funera Pœni
 Æneadas, vndis totōque eguisse profundo.
 Sic Venus, & tumidi confidunt gurgite fluctus,
 Obuiæque aduersis propellunt agmina castris.
 Dux vetus armorum, scitūlque accendere corda
 Laudibus, ignifero mentes furiabat in iram
 Hortatu, decorisq; vrebatur pectora flammis.
 Tu mihi Flamminij portas rorantia cæsi
 Ora ducis, nosco dextram, tu primus in ictus
 Ingentis Pauli ruis, ac desigis in ossa
 Mucronem, tibi pugnacis gestantur opima
 Marcelli, Gracchūlque cadēs tibi proluit ensē.
 Ecce manus, quæ te pulsantem belliger Appi
 Mœnia sublimis Capuæ, de culmine muri
 Excelso fusa moribundum propulit hasta.
 Ecce aliud fulmen dextræ, quo nobile nomen
 Fuluius, excepit non vnum pectore vulnus.
 Huc prima te siste acie, cui Consul in armis
 Crispinus cecidit, me tu comitare per hostes
 Qui nobis (memini) ad Cannas latissimus iræ
 Seruili fers ora ducis suffixa veruto.

I i 3

Cerno

Cerno flagrantes oculos, vultumque timendum
 Non ipso minus ense tuum, fortissime Pœnũm
 O iuuenis, qualem vidi cum flumine sæuo
 Insignis Tibiæ, complexum ingentibus vlnis
 Merxisti fundo luctantem vana Tribunum.
 At tu qui gelidas Ticini primus ad vndas
 Scipiadae patris tinxisti sanguine ferrum,
 Incepta exequere, & nati mihi redde cruorem.
 Horrescãme ipsos veniant si ad prælia diuos,
 Quum steteris prope me? vidi certantia cælo,
 Quum iuga calcastis, summas volitare per alpes.
 Quum videam quorum ferro manibusq; capaces
 Arlere Argypæ campi: num segnior ibis
 Nunc mihi, qui primus torques in mœnia telum
 Dardana: nec nostræ facilis concedere laudi?
 Te verò te te extimulem, qui fulmina contra
 Et nimbos, tonitrusque, ac summi numinis iras
 Cũm stare in, perferre ferox ac vana iubebas
 Nubila, & ante ducem Capitolia celsa petebas?
 Quid vos, queis claro deleta est Marte Sagũthus,
 Exhorter, quos nobilitant primordia belli?
 Vt meque & vobis dignum, defendite quæso
 Præteritas dextræ laudes, diuũm ipse fauore,
 Vincendõque senex patriam post trina labantem
 Lustra, & non visos tam longa ætate penates,
 Ac natum, & fidæ iam pridem coniugis ora
 Confusus vobis repeto, non altera restat
 Iam Libyæ, nec Dardaniis pugna altera restat.
 Certatus nobis hodie dominum accipit orbis.
 Hannibal hæc: sed non patiens remorantia verba
 Ausonius miles quatiens dux cœperat ora
 Soluere, ad effatus signum pugnamque petebat.

Hæc

Hæc procul aëria spectantem nube sororem
 Vt vidit diuũm genitor, mœstõsque sub acri
 Obtutu vultus, sic ore effatus amico est:
 Qui te mentis edunt morsus? da noscere coniux,
 Num Pœni casus ducis, & Carthaginis angit
 Cura tua, sed enim reputa tecum ipsa furores
 Sidonios, gentem contra & fatalia regna
 Teucrorum, quis erit quæso germana rebelli
 Fractis fœderibus populo modus? ipsa malorum
 Non plus Carthago tulit, exhaustique laboris,
 Quam pro Cadmæa tu exercita gente tulisti.
 Turbasti maria, ac terras, iuuenemque ferocem
 Immissi latio, tremuerunt mœnia Romæ,
 Pætque bis octonos primus fuit Hannibal annos
 Humani generis: tempus componere gentem,
 Ad finem ventum, & claudenda est ianua belli.
 Tum supplex Iuno, neque ego mutare laborans,
 Queis est fixa dies, pendentem nube refedi.
 Nec reuocare acies, bellũmque extendere quæro:
 Quæ donare potes, quoniam mihi gratia læguet,
 Et cecidit iam primus amor, nil fila sotorum
 Aduersus posco. veritat terga Hannibal hosti,
 Vt placet, & cineres Latij Carthagine regnent.
 Illud te gemini per mutua pignora amoris
 Et soror & coniux oro tranare pericla
 Magnanimum patiare ducem, vitæque remittas.
 Nève sinas captum Ausonias perferre catenas.
 Stent etiam contusa malis mea mœnia, fracto
 Nõmine Sidonio, & nostro seruentur honori.
 Sic Iuno, & breuiter contra sic Iuppiter orsus:
 Do spatium muris (vt vis) Carthaginis altæ,
 Stent lachrymis precibusq; tuis, sed percipe cõiux

Qua-

Quatenus indulgisse vacet: non longa supersunt
 Fata vrbi, venietque pari sub nomine ductor,
 Qui nunc seruatas euertat funditus arces.
 Ætherias quoq; (vti poscis) trahat Hānibal auras
 Ereptus pugnae, miscere hic sidera ponto,
 Et terras implere volet redeuntibus armis.
 Noui foeta viti belli præcordia: sed lex
 Muneris hæc esto nostri: Saturnia regna
 Ne posthac videat, repetat néve amplius vnquā
 Ausoniam: nunc instanti raptum auche letho,
 Ne si miscebit latis fera prælia campis,
 Romulei nequeas iuuenis subducere dextræ.
 Dum statuit fata omnipotens vrbiq; ducique,
 Inuadunt acies pugnam, & clamore laceffunt
 Sidera: non alio grauiores tempore vidit
 Aut populos tellus, aut qui paria arma mouerent
 Maiores certare duces, discriminis alta
 In medio merces, quicquid tegit vndique cælum.
 Ibat Agenoreus præfulgens ductor in ostro,
 Excelsum que caput penna nutante leuabat
 Crista rubens, sauuus magno de nomine terror
 Præcedit, latioque micat bene cognitus ensis.
 At contra ardenti radiabat Scipio cocco
 Terribilem ostétans clypeum, quo patris & vnā
 Cælarat patruī spirantes prælia dira
 Effigies, flammam ingentem frons alta vomebat.
 Sub tanta cunctis vi telorumque virumque,
 In ducibus stabat spes & victoria solis.
 Quinetiam subigit fauor vt plerumque metusve,
 Scipio si Libycis esset generatus in oris
 Sceptra ad Agenoreos essent ventura nepotes.
 Hannibal Ausonia genitus si sede fuisset,

Haud

Haud dubitant terras Itala in ditione futuras.
 Contremuere auræ, rapido vibrantibus hastis
 Turbine, & horrificam traxere per æthera nubē.
 Inde ensis, propiorque acies, & comminus ora
 Admota, ac dira flagrantia lumina flamma.
 Sternitur in medium contemptrix turba pericli,
 Quæ primis se præcipitem tulit obuia telis,
 Gentilemque bibit tellus inuisa cruorem.
 Feruidus ingenij Masanissa, & feruidus æui
 In primas Macedum turmas, immania membra
 Infert, & iaculo circumuolat alite campum.
 Cœrulus haud aliter cum dimicat incola Thules,
 Agmina falcifero circumuenit arcta couino.
 Graia phalanx patrio densarat more cateruas,
 Innixisque astat nulli penetrabilis hastis.
 Immemor has pacti post fœdus in arma Philip-
 Miserat, & quassam refouebat Agenoris vrbe. (pus
 Rarefcit multo laxatus vulnere miles,
 Atque aperit patulas prostrato corpore late
 Inter tela vias, irrumpit mole ruinae
 Ausonius globus, & periuria graia resignat.
 Archemoru Rutulus, Teucru Norbanus, & ambos
 Mantua labenti genitrix dimiserat æuo.
 Obtruncat Samiam bellacis dextra Caleni.
 At Clytium Selius, Pellæum & vana tumentem
 Ad nomen patriæ Clytium, sed gloria Pellæ
 Haud valuit misero defendere Daunia tela.
 Sauior his Latios vastabar Brutia signa
 Lalius increpitans, adeone Oenotria tellus
 Derestanda fuit, quam per maria aspera, perque
 Insanos Tyrio fugeritis remige fluctus?
 Sed fugisse satis fuerit: Latione cruore

K k

Insu-

Insuper externas petitis perfundere terras?
 Hæc dicens, Silarum meditantem in prælia, telo
 Præuenit, hasta volans imo sub gutture sedit,
 Et vitæ vocisque vias simul incita clausit.
 Vergilio Caudinus, acerbo Sarris Amano
 Sternitur, accendunt iras, vultusque virorum
 Armorumque; habitus noti, & vox consona lingue.
 Quos vbi mutantem conspexit Amilcare cretus
 Terga fugæ, state, ac nostram ne prodite gentem,
 Vociferans subit, & conuertit prælia dextra.
 Qualis in æstiferis Garamantum fœta veneno
 Atollit campis feruenti pastus arena
 Colla Parethonius serpens, latèque per auras
 Vndantem torquet perfundens nubila tabem.
 Continuo infesta portantem cuspidè vulnus
 Impedit anteuolans Herium, cui nobile nomen
 Marrucina domus, clarumque Theate ferebat.
 Atque illi magnum nitenti, & laudibus hostis
 Arrecto, capuli ad finem manus incita fodit,
 Quærebátque miser morienti lumine fratrem,
 Cum iuuenis subit, & letho stimulatus acerbo
 Pleminius sæuum mucronem ante ora coruscet,
 Ac fratrem magno minitans clamore reposit.
 Huic proles Barcæ: germanum reddere verò (stra
 Si placet, haud renuo, maneât modò fœdera no-
 Hasdrubalè reuocare vmbris: egone aspera ponã
 Vnquam in Romanos odia? aut mãsuescere corda
 Nostra finam? parcãmq; viro, quem terra crearit
 Itala? cum manes inimica sede repellat
 Æterna, socióque abigat me frater Auerno.
 Sic ait, & clypei propulsum pondere toto
 Lubrica quã tellus lapsantis sanguine fratris

Fallebat

Fallebat nixus, prosternit, & occupat ense.
 Extendit labens palmas, Heriumque iacentem
 Amplexus, iuncta leniuit mortè dolorem.
 Tum Libys inuadit mixtæ certamina turbæ,
 Conuertitque ruens per longum hostilia terga:
 Vt cum fulminibus permixta tonitrua mundum
 Terrificat, summique labat domus alta parentis,
 Omne hominũ in terris trepidat genus, ipsaq; ob
 Lux atrox micat, & præsens astare virutum (orta
 Creditur intento percussis Iuppiter igne.
 Parte alia, ceu sola forent discrimina campo,
 Quã miscebat agens truculentus Scipio Martè,
 Aspera pugna nouas varia sub imagine lethi
 Dat formas: his ense iacet prostratus adactò,
 Hic saxo perfracta gemit lachrymabilis ossa,
 Atque hos (turpe) pavor fufos deiecit in ora,
 Horum aduersa dedit Gradiuo pectora virtus,
 Ipse super strages ductor Rheteius instat.
 Qualis apud gelidũ currus quatit altior Hebrũ,
 Et Geticas soluit feruenti sanguine Mauors
 Letus cede miues, glaciẽmque Aquilonibus auctã
 Perrumpit stridens sub pondere belliger axis,
 Iãmque ardore truci lultrans, fortissima quæque
 Nomina obit ferro, clavis spectata per orbem
 Stragibus occumbit latè inter tela iuuentus.
 Qui muros rapuere tuos, miserãque nefandi
 Principium belli, fecere Sagunthe ruinas.
 Qui factos Thrasimene lacus, Phaëtonia quiq;
 Polluerant tabo stagna, ac fiducia tanta
 Quos tulit, vt superũ regi soliumq; domosque
 Trent direptum, mañtantur comminus vno
 Exitio, redduntque animas, temerata ferebant

K k 2

Qui

Qui secreta deum, & primo pressere negatas.
 Gressibus humanis alpes, formidinis huius
 Plena acies, properè retro exanimata ruebat.
 Haud secus, ac tectis vrbs vulcania pestis
 Quam sese infudit, rapidisque incendia flatus
 Ventilat, & volucres spargit per nubila flamas.
 Attonitum erumpit subita formidine vulgus,
 Latèque vt capta passim trepidatur in vrbe.
 Verùm vbi cunctari tædet dispersa virorum
 Prælia sectantem, & leuiori Marte teneri,
 Omnes, in causam belli authoremque malorum
 Vertere iam vires tandem placet, Hannibal vnus.
 Dum restet, non si muris Carthaginis ignis
 Subdatur, cæ si que cadant exercitus omnes.
 Profectum est Latio: contra si concidat vnus
 Nequicquã fore Agenoreis cuncta arma viròsq;
 Illum igitur lustrans circumfert lumina campo,
 Rimaturque ducem, iuuat in certamina summa
 Ferre gradum, cuperetque viro concurrere tota
 Spectante Ausonia, celsus clamore feroci
 Prouocat increpitã hostè, & noua prælia poscit.
 Quas postquam audivit voces conterrita Iuno,
 Ne Libyci ducis impanidas ferrentur ad aures,
 Effigiem informat Latiam, properèque coruscis
 Attollit cristis, addit clypeumque iubaque
 Romulei ducis, atq; humeris imponit honorem
 Fulgentis saguli, dat gressus habitusque cientis
 Prælia, & audaces addit sine corpore motus.
 Tum par effigies fallacis, imagine vana
 Cornipedis moderanda, cito per devia passu.
 Belligeræ datur ad speciem certaminis umbræ.
 Sic Pœni ducis ante oculos exultat, & vltro

Scipio

Scipio Iunoui simulatus tela coruscet.
 Ac viso lætus rectore ante ora Latino,
 Et tandem propius sperans ingentia Pœnus,
 Quadrupedi citus imponit velocia membra,
 Et iacit aduersam properati turbinis hastam.
 Dat terga, & campo fugiens volat ales imago,
 Transmittitque acies: tum verò vt victor, & alti
 Iam compos voti, ferrata calce cruentat
 Cornipedè, & largas Pœnus quatit asper habenas.
 Quò fugis oblitus nostris te cedere regnis?
 Nulla tibi Libyca latebra est: o Scipio terra.
 Hæc ait, & stricto sequitur mucrone volentem,
 Donec longinquo frustratum duxit in arua
 Diuersa, spatio procul à certamine pugna.
 Tum fallax subito simulacrum in nubila cessit.
 Fulmineus ductor, quis nam se lumine cæco
 Composuit nobis, inquit, deus? aut later idem
 Cur monstro? rantumne obstat mea gloria diuis?
 Sed non auelles vnquam quicumque secundus
 Cælicolum stas Ausonia, non artibus hostem
 Eripies verum nobis. frena inde citatis
 Conuertit furibundus equis, campumq; petebat,
 Quum subitæ occulto pestis collapsa tremore
 Cornipedis moles ruit, atque effluit anhelò
 Pectore, Iunonis curis in nubila vitam.
 Tum verò impatiens, vestra est hæc altera, vestra
 Fraus, inquit, superi, non fallitis, a quo me sum
 Texissent scopuli, pelagusque hausisset, & vnda.
 Anne huic seruabar letho? mea signa sequenti
 Queis pugne auspiciu dedimus, ceduntur, & abses
 Accipio gemitus, vocèsque & verba vocantum
 Hannibalem. quis nostra satis delicta piabit

Kk 3

Tar.

Tartareus torrens? simul hæc fundebat, & vnâ
 Spectabat dextram, ac lethi feruebat amore.
 Tum Iuno miserata virum, pastoris in ora
 Vertitur, ac syluis subitò procedit opacis.
 Atque his alloquitur versantem in gloria fata:
 Quænam te syluis accedere causa subegit
 Armatum nostris? num dura ad prælia tendis
 Magnus vbi Ausoniæ reliquos domat Hânibal
 Si velox gaudes ite, & compendia grata [armis?
 Sunt tibi, vicino in medios te tramite ducam.
 Annuit, atque onerat promissis pectora largis
 Pastoris, patrêsq; docet Carthaginis altæ
 Magna repensuros, nec se leuiora daturum.
 Præcipitem, & vasto superantem proximâ saltu
 Circumagit Iuno, & fallens regione viarum
 Non gratam inuito seruat celata salutem.
 Interea Cadmæa manus deserta, pauénsque,
 Non vllum Hannibalé, nusquâ certamina cernit
 Sæui nota ducis, pars ferro occumbere credunt,
 Pars damnasse aciem, & superis cessisse sinistris.
 Ingruit Ausonius, versosq; agit æquore toto
 Reçtor, iamq; ipsa trepidant Carthaginis arces.
 Impletur terrore vago cuncta Africa pulsis
 Agminibus, volucrisq; fuga sine Marte ruentes
 Tendunt attonitos extrema ad littora cursus,
 Ac Tarthesiacas profugi sparguntur in oras.
 Pars Batti petiere domos, pars flumina Lagi.
 Sic vbi vi cæca tandem deuictus ad astra
 Euomuit pastos per secula Vesbius ignes,
 Et pelago & terris fusa est Vulcania pestis,
 Videre Eoi monstrum admirabile Seres,
 Lanigeros cinere Ausonio canescere lucos.

At

At festum tumulo tandem regina propinquo
 Sistit Iuno ducem, facies vnde omnis, & atræ
 Apparent admota oculis vestigia pugna.
 Qualem Gargani campum, Trebiaque paludem,
 Et Tyrhena vada, & Phaëtontis viderat amnem
 Strage virum vndantem, talis (miserabile visu)
 Prostratis facies aperitur dira maniplis.
 Tum superas Iuno sedes turbata reuisit.
 Iamq; propinquabant hostes, tumuloq; subibât,
 Cum secum Pœnus, cælum licet omne soluta
 In caput hoc compage ruat, terræque dehiscant,
 Non vllò Cannas abolebis Iuppiter auo.
 Decedêsque prius regnis, quam nomina gentes
 Aut facta Hannibalis fileant, nec deinde relinqu
 Securam te Roma mei, patriæque superstes
 Ad spes armorum viuam tibi, nam modo pugna
 Præcellis, resident hostes: mihi satque superque
 Vt me Dardaniæ matres, atque Itala tellus
 Dum viuam, expectêt, nec pacé pectore norint.
 Sic rapitur paucis fugientum mixtus, & altos
 Inde petit retro montes, turâsq; latebras.
 Hic finis bello. referantur protinus arces
 Ausonio iâ sponte duci, iura improba adempta,
 Armâque & incisæ leges, opibusque superbis
 Vis fracta, & posuit gestatas belua turres.
 Excelsæ tum sæua rates spectacula Pœnis
 Flammiferam accepere facem, subitâq; procella
 Arserunt maria, atque expauit lumina Nereus.
 Mansuri compos decoris per secula rector,
 Deuictæ referens pûnus cognomina terræ,
 Scurus sceptri repetit per cœrula Romam,
 Et patria inuehitur sublimi tecta triumpho.

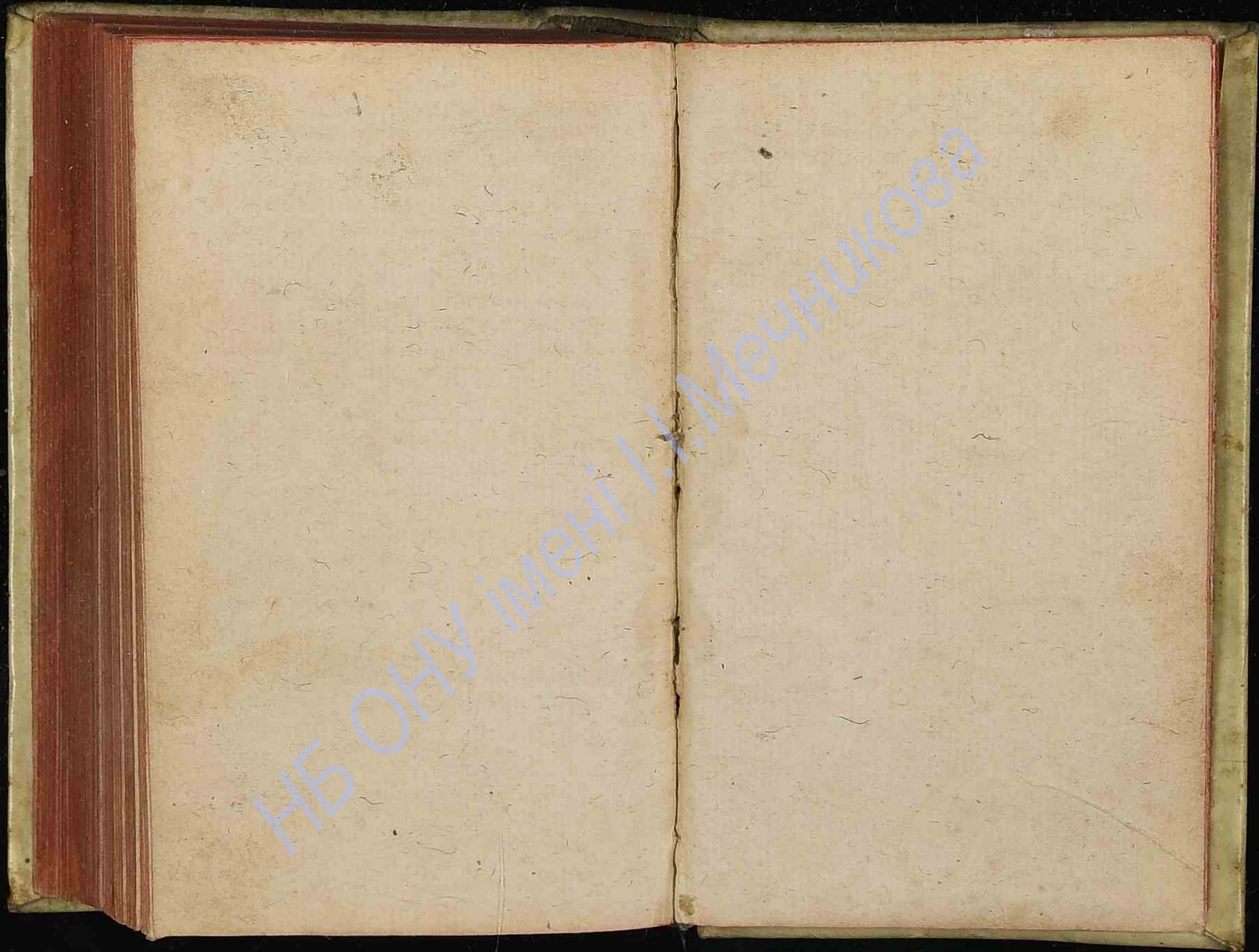
Antè

Antè Syphax feretro residens, captiuà premebat
 Lumina, & auratæ seruabant colla catenæ.
 Hic Hanno, clarique genus Phœnissâ iuuenta,
 Et Macedum primi, atq; incocti corpora Mauri,
 Tum Nomades, notûsq; sacro cum lustrat arenas
 Hammoni Garamas, & semper naufraga Syrtis.
 Mox victas tendens Carthago ad sidera palmas
 Ibat, & effigies oræ iam lenis Iberæ
 Terrarum finis Gades, ac laudibus olim
 Terminus Herculeis Calpe, Batûsque lauare
 Solis equos dulci consuetus fluminis vnda.
 Frondosumque apicem subigens ad sidera mater
 Bellorum fera Pyrene, nec mitis Iberus
 Quum simul illidit ponto, quos attulit amnes.
 Sed non vlla magis mentésque oculósq; tenebat,
 Quàm visâ Hannibalis campis fugientis imago.
 Iple astans curru, atque auro decoratus & ostro
 Martia præbebat spectanda Quiritibus ora.
 Qualis odoratis descendens Liber ab Indis
 Egit pampineos fienata tigride currus.
 Aut cum Phlegræis confecta mole gigantum
 Incessit campis tangens Tiryntius atra.
 Salue inuicte parens non concessure Quirino
 Laudibus, ac meritis non concessure Camillo.
 Nec verò, quum te memorat de stirpe deorum,
 Prolem Tarpeij mentitur Roma tonantis.

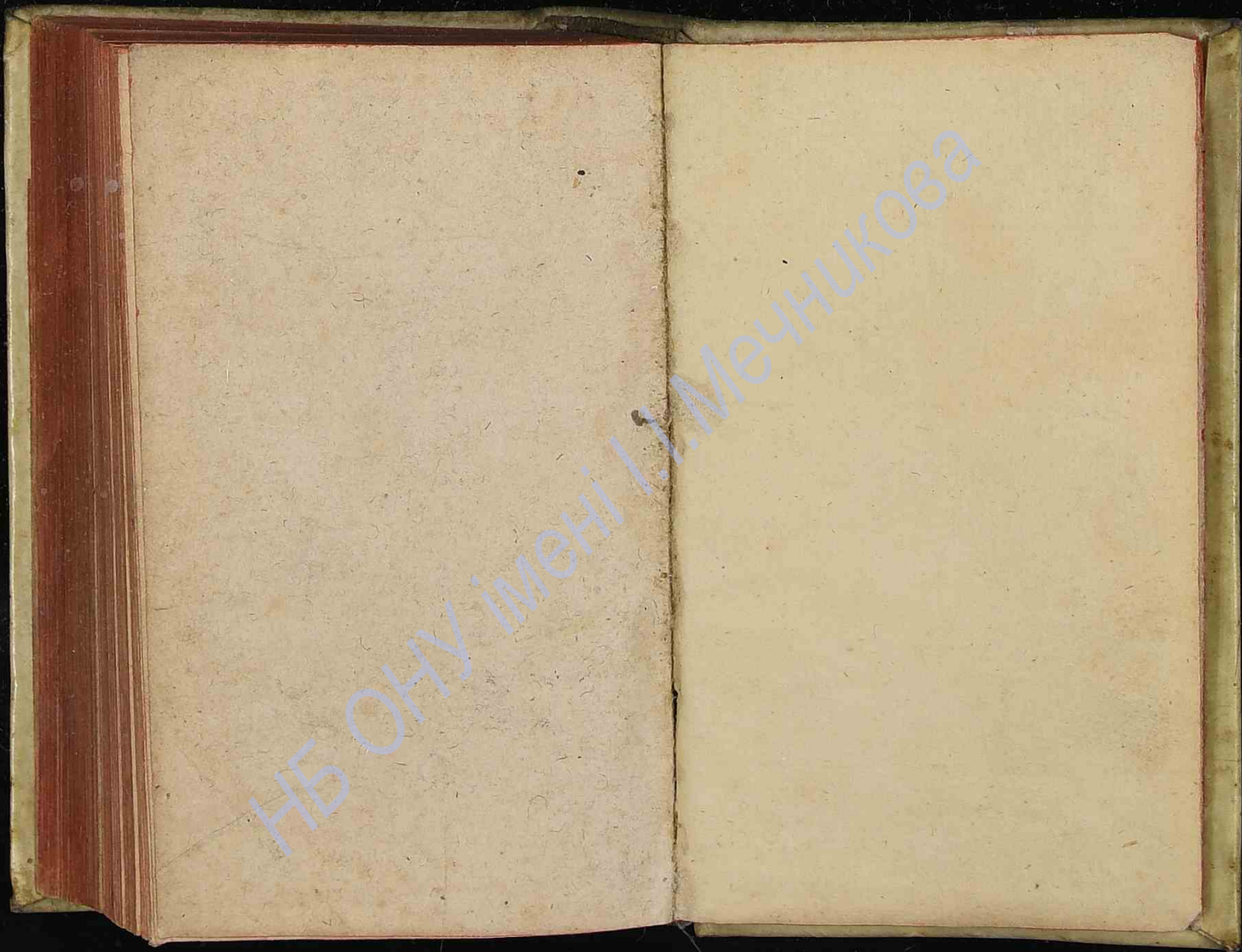
FINIS.

22.174

У. 91390

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

S

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова